„...În sens larg, în sensul pentru care realismul înseamnă modalitatea de a exprima prin artă esența vieții, o asemenea selecțiune de nuvele devine antologia nuvelei realiste americane... O literatură care-și exprimă epoca și-i răspunde."

(Silvian Iosifescu)

Vol. I și II, lei 10

Clubul cărții digitale 2022

Nuvela americană contemporană

209

BPI

Nuvela americană contemporană

★

209

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Nuvela americană contemporană

ANTOLOGIE

★

1963

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Traducere, prezentări bibliografice și note de
Constantin Popescu
Prefața de *Silvian Iosifescu*

Referatul de sumar al antologiei de față a fost alcătuit de către *Silvian Iosifescu*.

Ordinea în care se succed autorii incluși în cele două volume ale antologiei respectă data nașterii lor.

Traducerea a fost efectuată după textele cuprinse în următoarele volume : *Modern American Short Stories*, Foreign Languages Publishing House, Moscow, 1960 ; *The Best Short Stories of O Henry*, Cerf and Cartmell, Modern Library, New York, 1945 ; *Contemporary Short Stories* — trei volume, The American Heritage Series, The Liberal Art Press, New York, 1953 ; *The Three Readers* The Press of the Readers Club, New York, 1943 ; John Steinbeck, *The Long Valley*, Corgi Book, Transworld Publishers, London, 1959 ; *The Faulkner Reader*, Random House, New York, 1953 ; A. B White, *A Subtreasury of American Humour*, Random House, New York, 1948 ; James Thurber, *The Thurber Carnival*, Penguin Books, London, 1962 ; *The Portable Thomas Wolfe*, Viking Press, New York, 1946 ; J. D Salinger, *Nine Stories*, Signet Book, New York, 1962 ; *The Angry Young Men and the Beat Generation*, Dell Books, New York, 1962 ; Ernest Hemingway, *The First Forty-Nine Stories*, Johnatan Cape, London, 1955.

REDACȚIA „BIBLIOTECA PENTRU TOȚI"

PREFAȚĂ

Nuvela și mai ales schița, desemnată generic prin termenul de *short story (poveste scurtă)*, au o caracteristică răspîndire în presa americană. Condițiile specifice de dezvoltare ale acestei literaturi explică ponderea mai mare. Principalele antologii sau istorii ale scrisului literar din Statele Unite trec repede peste perioada care precede sfîrșitul veacului al XVIII-lea și primele decenii ale celui următor. Puritanii, care au obținut de la Carol al II-lea cu ajutorul lui William Penn dreptul de a se așeza în teritoriile de peste mări, nu aveau înclinații literare și considerau arta drept deșertăciune. Concentrată pe mai puțin de două secole, literatura americană, ca și alte literaturi cărora felurite împrejurări istorice le-au întîrziat maturitatea, n-a cunoscut tragedia. Iar în proză lipsesc, firește, povestirile renascentiste de felul celor scrise în Europa de Boccaccio, Bandello sau Margareta de Navarra. Nu vom întîlni nici povestirea galantă sau filozofică, atît de caracteristică pentru proza franceză a secolului al XVIII-lea. Cultura americană n-a cunoscut echivalentul saloanelor filozofice. Povara puritanismului a apăsat asupra vieții cotidiene și a constituit pentru literatură o cenzură implacabilă. Unul dintre

bunii prozatori americani din secolul trecut, Thomas Bailey Aldrich, descrie, în fermecătoarele lui amintiri, plictiseala cumplită a duminicilor trăite de un copil de pe la 1850. Interdicţiile religioase transformau joaca sau vorbitul cu glas tare într-un păcat greu. Iar ipocrizia şi intoleranţa, fructele bigotismului, au otrăvit atmosfera în toate domeniile culturii, în gîndirea filozofică sau în artă. „Procesul maimuţelor" din 1924, ori codul Hayes, care măsoară lungimea sărutului în film, sînt exemple din zilele noastre.

Legată de mai multe genuri ale prozei scurte, literatura americană a cunoscut de timpuriu — deci, în raport cu datele ei biografice, din primele decenii ale secolului trecut — înflorirea schiţei. Presa s-a dezvoltat foarte rapid în Statele Unite. Aici, mai înaintea oricărui alt stat capitalist, au apărut gazetele de mare tiraj, aflate în concurenţă pentru exploatarea senzaţionalului, smulgîndu-şi reciproc cititorii prin informaţia cea mai proaspătă şi prin cele mai diverse mijloace de a-i atrage, de a-i ţine cu răsuflarea tăiată. Între altele, alături de concursul cu premii şi de foiletonul cu „va urma", literatura beletristică a pătruns prin schiţă.

Raportul dintre dezvoltarea schiţei şi a presei a fost observat de Edgar Poe acum mai bine de un secol, şi pasajul respectiv e remarcabil prin inteligenţa lucidă cu care diagnostichează un fenomen aflat încă la început. Prozatorul Poe s-a format şi s-a făcut cunoscut prin colaborări în presă. După el s-a întîmplat lucrul acesta cu principalii prozatori americani. *Broasca săltăreaţă* l-a lansat pe fostul pilot de pe Mississippi, l-a transformat pe Samuel Clemens în Mark Twain. Trecînd de la O. Henry şi Jack London la Caldwell, Steinbeck, Saroyan sau Salinger, faptul se repetă semnificativ.

Romanul-foileton n-a dispărut cu totul. Îl practică încă unele cotidiene. Dar cititorul grăbit preferă povestirile de cîteva pagini, ori instantaneul. Alături de cotidiene, şi în mai mare măsură decît ele, magazinul — ilustrat sau nu — a devenit marele cumpărător de schiţe. În multe capitole de literatură memorialistică regăsim aceeaşi situaţie : un debutant se

zbate să-şi vîndă schiţele şi povestirile unui magazin. Să recitim paginile din *Martin Eden* în care eroul autobiografic al lui Jack London se luptă să apară în magazine, trimite neostenit povestire după povestire, îndură foamea, calculează eventualele onorarii, şi uneori, dînd peste echipe de escroci ai presei, trebuie să-şi obţină drepturile cu pumnii.

Fenomenul are două laturi. Dezvoltarea presei moderne a creat un gen cu domeniu şi virtuţi proprii. Teama conservatoare că schiţa împinge cititorul spre superficialitate şi că-l îndepărtează de literatura care cere efort şi meditaţie e cu totul nejustificată. Dimpotrivă, schiţa poate fi o şcoală a cititorului. Dar de la un anumit nivel în sus, nici un cititor nu se mărgineşte la schiţă. Concurenţa schiţă — roman, schiţă — poezie, ca şi cea care s-a discutat o vreme între teatru şi cinema, înseamnă doar o problemă greşit pusă.

Dezvoltarea presei moderne a stimulat genul în care au scris Twain, Cehov, Caragiale. Posibilităţile schiţei, în special şcoala concentrării şi a sobrietăţii pe care o reprezintă, nu mai au nevoie să fie subliniate. Trebuie adăugat că prin esenţa ei schiţa e mai orientată spre viaţa contemporană, favorizează mai mult observaţia precisă şi e mai puţin proprie — în cele cîteva pagini ale sale — pentru divagaţii şi evaziuni.

Cealaltă latură care se percepe în istoria *short story*-ului în literatura Statelor Unite confirmă că aspectul marfă în producţia capitalistă de artă nu poate fi nicăieri ignorat. În schiţă el se face mai intens simţit. Raporturile scriitorului cu proprietarul de magazin literar şi cu consumatorul de presă sînt mai clare, şi termenii folosiţi curent în publicistica americană, unde o *story* se vinde şi se cumpără, au o mai elocventă brutalitate.

Nu ne referim la cei anonimi pentru artă, la producătorii de istorioare pe măsură şi la comandă. Nu intră în discuţie nici onestitatea marilor scriitori, care nu-şi negociază ideile şi nu oferă cumpărătorilor sortimente după plac. La numele

principale ale prozei americane concesiile nu implică o viziune socială, comandată de proprietarul de publicații sau de consumatorul filistin. Dar chiar dacă nu înseamnă compromis artistic sau politic, asemenea concesii există. Nu le vom observa la un Hemingway, cu toate căutările și impreciziunile gîndirii sale; apar însă la alții.

Un exemplu elocvent îl aduc povestirile lui O. Henry. Fostul funcționar mărunt de bancă, aruncat de o eroare judiciară în închisoare — acolo a început să și scrie — a dat glas mizeriei și singurătății omului de pe străzile marilor orașe americane, a amestecat umorul, tristețea și sarcasmul, a sintetizat într-o atitudine sau o cotitură neprevăzută a acțiunii trăsăturile unei societăți necruțătoare. Dar în puținii ani de „lansare" pe care i-a cunoscut existența lui destul de scurtă, O. Henry a devenit un producător profesional de schițe, foarte solicitat de marile magazine. Consecințele se percep în orice culegere ceva mai largă, și inegalitățile sînt izbitoare. Capodoperele se învecinează cu îndemînatice realizări meșteșugărești. O. Henry știe să dea poantei — momentului de surpriză — sensuri foarte acute. Astfel e povestea vagabondului care încearcă să ajungă la închisoare ca să afle adăpost pentru iarnă, nu reușește, se hotărăște la un moment dat să-și schimbe existența, croiește planuri, dar e rechemat la realitate de agentul care-l arestează pentru vagabondaj și, în fine, de glasul judecătorului care-l condamnă. Dar poanta devine uneori efect, construit cu o abilitate vizibilă. În cîteva rînduri — ce-i drept puține — însăși viziunea socială se schimbă. O. Henry produce povestiri despre căsătorii de miliardari, prefăce poanta în *happy-end*.

Observațiile acestea nu sînt menite să diminueze aprecierea unui mare scriitor realist, ci constată reversul unui fapt.

Frecvența specifică a schiței în proza americană înmulțește și situația — mai rară în alte literaturi — a scriitorilor care au produs în mod exclusiv schițe și nuvele, cum a fost O. Henry, ori a prozatorului la care decalajul calitativ între

schițe și romane este sensibil. E cazul lui Erskine Caldwell. O antologie de schițe și nuvele americane are, deci, un larg cîmp de alegere.

*

Culegerea de față se limitează la nuvela și schița contemporană. În istoria literară termenul nu poate fi prea precis. În speță, lăsîndu-l la o parte pe London, antologia începe cu O. Henry și Dreiser, care au debutat la sfîrșitul secolului trecut, sau cu Sherwood Anderson, prozator notoriu încă înaintea primului război mondial. Perioada contemporană pe care o îmbrățișează culegerea implică un proces istoric, peste o jumătate de secol de transformări sociale și politice.

Antologia cuprinde astfel mai multe generații scriitoricești și cîteva momente deosebite de istorie literară. O. Henry, unul dintre întemeietorii schiței moderne americane, s-a născut în 1862 și și-a publicat primul volum în 1904. Născut în 1871 și dîndu-și primul roman în 1900, Theodore Dreiser s-a format sub influența zolismului din Franța. Pasiunea pentru dezvăluirea minuțioasă și fără tabuuri a „tragediei americane", a vieții într-un mare stat capitalist îl apropie de alt nume important. În activitatea și scrisul său, Sinclair Lewis, mai tînăr decît Dreiser și care a început a fi cunoscut în preajma primului război mondial, n-a mers atît de departe pe calea criticii și a angajării politice cum a făcut-o scriitorul mai vîrstnic, devenit revoluționar, printr-un proces de împlinire. Dar regăsim aceeași vigilență critică față de filistinism, față de ipocrizia puritană și de feluritele moduri de manifestare ale unui fascism care, în America, se mai împodobește cu mutilate lozinci „democrate" („Legiunea americană") etc.

Am putea continua această privire panoramică asupra istoriei unei jumătăți de secol de literatură cu „generația pierdută", „*The lost generation*", a celor care au trăit foarte tineri războiul din 1914—1918 și au început să scrie în anii de căutări, și, pentru mulți, de dezorientare, de după război, apoi cu generația celor care debutează în jurul lui 1930 — Stein-

beck, Caldwell, Saroyan. Am ajunge pas cu pas pînă la „generația zdrobită", *„beat generation"*, despre care a început a se vorbi în ultimul deceniu. O asemenea excursie istorică ar avea darul să sugereze durata și procesele pe care le presupune termenul de „nuvelă modernă". Dar gruparea pe generații are nu numai dezavantajul arbitrarului — datele după care se aleg generațiile pot fi ușor modificate — ci comportă și riscuri de deformare. Vîrsta nu poate unifica ceea ce e despărțit prin ideologie și prin formula de artă. Este evident că John Reed, Michael Gold și Albert Maltz, depărtați unul de altul prin mai bine de zece ani, sînt mai apropiați între ei decît ar fi Maltz de un scriitor născut în același an, de Saroyan, de pildă.

Poziția ideologică își spune cuvîntul hotărîtor. Deși John Reed, care făgăduia să devină un prozator de prim plan și a dat în *Zece zile care au zguduit lumea* un reportaj monumental, a murit la treizeci și trei de ani, deci la început de drum artistic, viziunea sa revoluționară și clarviziunea criticii sale îl grupează alături de Gold sau Maltz.

Ca putere de înțelegere și, mai ales, ca fizionomie și viziune artistică, o atare antologie e tărîmul diversității. Ne întîmpină din paginile ei cîțiva mari scriitori ai lumii contemporane. Umanitatea lui Hemingway, tragicul reținut, simplitatea stilistică împinsă pînă la exagerarea amănuntului și cotidianului, sub care transpare o viziune a luptei, verificată de biografia scriitorului, stau alături de figurile aproape demoniace, de cruzimea faptelor și de stăruitoarea analiză a lui Faulkner, analiză care folosește fraze cu arhitectură complicată, cu insistent monolog interior și pătrunde în spirală spre punctele obscure ale comportării omului și ale vieții sufletești.

Dintre aproape treizeci de scriitori, selecție impusă în mod evident de numărul limitat de pagini și care are caracterul aproximativ al oricărei antologii, căci s-ar mai fi putut adăuga și alți autori, doar cîțiva — Sullivan, Mitchell, Gibbs — au fost aleși mai mult pentru genul pe care-l reprezintă. Sînt pagini vioaie de pamflet ori de schiță-reportaj. Restul

volumului reunește numele cele mai prestigioase ale prozei americane din secolul nostru : Dreiser și Sinclair Lewis, Steinbeck și Caldwell, Saroyan și Thurber. Se pot stabili înrudiri. Modurile de gîndire, preferințele tematice și stilistice fac posibile anumite grupări. Observația minuțioasă a lui Dreiser se apropie de ceea ce s-ar putea denumi proza monografică a lui Sinclair Lewis, în care un personaj, un mediu sînt inventariate răbdător, în momente și atitudini diverse. Tehnica din *Babbitt, Arrowsmith, Strada mare,* tehnică pe care inteligența observației și un subtext ironic o feresc de platitudine, se regăsește și în nuvelă, deși e evident că Sinclair Lewis e mai la largul lui în roman. Observațiile lui Ring Lardner asupra vieții cotidiene în orașul american, lumea pestriță cu gangsteri și polițiști veroși a lui Damon Runyan pot fi amîndouă puse în legătură cu O. Henry, strămoșul schiței americane contemporane. Alte grupări s-ar mai putea propune, de pildă cea care-l apropie pe Steinbeck de Caldwell, pentru acea parte a scrisului lor care înfățișează viața fermierilor din Sud, teroarea împotriva negrilor, linșajele. Îi apropie nu numai temele, ci și atitudinea celor doi scriitori, vehemența denunțului, alternarea de patetism și sarcasm.

Diversitatea artistică și problematică rămîne izbitoare. Aceste pagini introductive nu-și propun însă să se oprească asupra ei, căci nu intenționează să se transforme într-o alăturare de medalioane sumare. Vom stărui asupra unui singur aspect care unifică pe scriitorii aceștia cu profiluri artistice, cu linii biografice și, uneori, cu atitudini politice diferite. E atitudinea față de realitatea americană, forța de mărturie pe care o cuprind aceste *short stories.*

Observația aceasta nu trebuie concepută restrictiv și simplificator. Viața, problematica omului sînt prezente cu toată bogăția lor la scriitori ca Hemingway, Saroyan, Steinbeck. E semnificativ că din Steinbeck — cronicarul lucid al luptei sociale — au fost alese, alături de *Apărătorul ordinii (The Vigilante),* povestire care sondează starea de spirit a unui participant la linșaj, și paginile de delicată analiză din *Crizantemele.* Cîteva

fapte sugerează zbuciumul femeii ajunse la jumătatea vieții. Lui Saroyan i se datorează unele dintre cele mai încîntătoare schițe despre copii din cîte s-au scris — între ele *Zepelinul din ziarul școlii duminicale*, istoria unei prime decepții, șocul produs de contrastul dintre plăsmuirile imaginației unui copil și realitatea cu reclame și zepeline de hîrtie

În grotescul cu inventivitate comică, nu lipsit uneori de poezie, al lui James Thurber recunoaștem ecouri din umorul absurdului pe care l-au practicat Twain și mai mulți contemporani mai obscuri ai acestuia.

Oricît de diferiți ar fi între ei, scriitorii aceștia nu practică schița tip de magazin, schița de pură abilitate tehnică, cu peripeții și poantă finală bine confecționată. Nu practică nici cazuistica psihologică care se ferește de realitatea obiectivă. Oricît de neobișnuite sînt personajele lui Faulkner, oricît de brutale faptele, ele dau mereu impresia de autenticitate artistică și umană, încheagă o lume cu teritoriul, relațiile și specificul ei, care păstrează în grad înalt valoarea de mărturie.

Prin observații de fapte, sau prin ecouri psihologice, realitatea americană a zilelor noastre e prezentă în toate aceste pagini. De aceea, dincolo de diversitatea tonurilor care comentează umoristic, observă în aparență impasibil sau se indignează, se percepe o rezonanță amară, ca și pedala într-o lucrare simfonică.

Sînt opere scrise între 1910—1960 și care vorbesc despre lumea americană din această perioadă. Vitalitatea cu care afirmase și negase literatura mai veche, a lui Mark Twain sau Brett Harte, era încă vitalitatea pionierilor. Tonul acesta bărbătesc se reîntîlnește la London, intensificat de profilul său biografic special. În lumea căutătorilor de aur domnește încă o scară de valori simplă și clară. Justiția se impune în forme rudimentare, triumfă cel mai tare și mai iscusit. Dar London n-a fost un naiv, el a sezisat penetrația mentalității capitaliste chiar în relațiile dintre aventurieri. Aceștia sînt mînați, de altfel, nu numai de mirajul aventurii, ci și de setea de

aur. Iar în *Martin Eden* şi în povestirile ce se petrec în marile oraşe, scara de valori se răstoarnă, îl zdrobeşte chiar pe un om cu tăria lui Eden. Ecourile contemporane, morala şi moravurile începuturilor imperialismului străbat prin ultimele pagini scrise de Mark Twain, care comentează sarcastic războiul de cucerire al Filipinelor şi dezvoltarea trusturilor.

Cei mai mulţi scriitori cuprinşi în volumul de faţă s-au născut în anii dintre graniţa veacului şi primul război mondial. Au trăit acest prim război — unii, ca Hemingway, au luptat chiar pe front. Au trăit perioada *boom*-ului, iluzoria şi vremelnica înflorire de după război, apoi crahul de la bursa din New York şi anii marii crize ciclice, marşul milioanelor de şomeri. Au trăit speranţa rooseveltistă, anii războiului antifascist şi măsluirea cărţilor care a urmat, psihoza belicistă, mccarthismul şi vînătoarea de vrăjitoare.

Cu o privire mai pătrunzătoare sau mai superficială, aceşti scriitori îşi exprimă epoca şi-i răspund. Unele nuvele capătă caracter de clară punere sub acuzare. Vorbesc de negrii rămaşi într-o sclavie prea puţin deghizată, de „albii săraci", fermieri ruinaţi, veşnic flămînzi ; eroii lor sînt vagabonzii din proza lui Caldwell ; e micul burghez al lui Steinbeck, ostaşul într-un „comitet de vigilenţă", una dintre denumirile pe care le iau formaţiile fascizante americane, a căror menire principală este să hărţuiască pe progresişti, să păzească segregaţia rasială, să organizeze din cînd în cînd cîte un linşaj.

La Hemingway amărăciunea „generaţiei pierdute", care a participat dezabuzată la primul război mondial şi pare a-şi risipi zilele în alcool şi scepticism, e controlată de încrederea în valorile umane. Această încredere păstrează tradiţiile majore ale „revoluţiei americane" din secolul al XVIII-lea. În romanul *Cui îi bate ceasul*, Robert Jordan, eroul cu transparentă semnificaţie autobiografică, leagă tradiţia democratică din familia sa de lupta antifascistă a poporului spaniol. Ştim că aceasta a fost şi linia de conduită a scriitorului care a realizat ulterior *Pămînt spaniol* şi a continuat a fi pînă în ultima zi de viaţă susţinătorul revoluţiei cubane. Cu o asemenea

structură ideologică, Hemingway transformă realitatea unor întîmplări de tauromahie în elogiul omului. Dîrzenia lui Manuel „neînfrîntul" e şi un refuz de a accepta scara de valori în vîrful căreia se află banul. Ea e totodată ecoul unuia dintre motivele frecvente în nuvelistica şi arta americană — singurătatea omului în capitalism, nepăsarea cu care sînt azvîrlite deoparte arta sau curajul, cînd şi-au pierdut valoarea comercială. O dată cu ele e nimicit şi omul care le întrupează.

Pentru un artist cu autenticitate, forţa mărturiei se afirmă chiar dacă autorul respectiv se menţine într-un domeniu bine delimitat şi pare preocupat doar să consemneze, nu să aprecieze. Prin proza lui J. D. Salinger circulă, cu o frecvenţă care ar putea părea excesivă, figuri de nevropaţi, adolescenţi care se tem de răspunderile vieţii adulte, copii cu reacţii stranii. Cu remarcabilă discreţie şi forţă de sugestie, prozatorul pare preocupat doar să investigheze meandrele acestor psihologii neobişnuite. Dar semnificaţiile se lasă descifrate. Un copil lipsit de reală afecţiune, pentru că mama sa îşi compensează în aventuri şi alcool viaţa irosită, plăsmuieşte fiinţe imaginare de care se ataşează. Un adolescent, care a făcut războiul şi i-a păstrat ecourile în substanţa nervoasă, nu se mai poate înţelege cu adulţii, fuge de ei, nu comunică decît cu copiii şi sfîrşeşte prin a se sinucide. Anormalii aceştia sînt produşi de un mecanism social care-l înstrăinează pe om de propria lui esenţă şi-l condamnă la singurătate. Figurile se conturează în penumbra războiului la care a luat parte şi scriitorul.

Alături de vigoarea mărturiei, altă coordonată a celor mai multe pagini e viziunea fermă, care implică un fond de vitalitate şi de preţuire a omului. Ea leagă nuvele scrise în ultimele decenii de robusta literatură americană a secolului trecut — de la Washington Irving la Jack London — de tradiţiile ei umaniste.

De aceea, în sens larg, în sensul pentru care realismul înseamnă modalitatea de a exprima prin artă esenţa vieţii, o asemenea selecţiune de nuvele devine antologia nuvelei realiste americane.

SILVIAN IOSIFESCU

Născut în Carolina de Nord în anul 1862. William Sidney Porter şi-a ales ca pseudonim literar numele de O. Henry sub care, o dată cu publicarea nuvelelor sale, a devenit celebru. A cunoscut nenumărate greutăţi în anii tinereţii; urmărit de spectrul mizeriei, O. Henry îşi schimbă necontenit meseria, parcurgînd Carolina de Nord şi Texasul. Înfiinţează şi o revistă umoristică. Acuzat (pe nedrept?) de a fi deturnat fondurile unei bănci unde lucra în calitate de contabil, fuge în Honduras, de unde se întoarce după cîţiva ani, aflînd că soţia sa e pe moarte. Arestat, petrece trei ani la închisoare, în care timp scrie o mare parte din nuvelele sale. Eliberat în 1902, pleacă la New York, unde publică numeroase volume de povestiri, inspirate din bogata sa experienţă de viaţă din America de Sud şi din Texas.

Volume mai importante: Verze şi regi (Cabbages and Kings), *1904;* Cele patru milioane (The Four Million), *1906;* Inima vestului (Heart of the West), *1907;* Lampa cu fitilul potrivit (The Trimmed Lamp), *1907;* Vocea oraşului (The Voice of the City), *1908;* Drumurile soartei

(Roads of Destiny), *1909. Multe din volumele sale de nuvele au apărut postum*

A murit în 1910.

Nuvelele: Poliţaiul şi imnul (The Cop and the Anthem), Primăvară à la carte (Springtime à la Carte) *şi* Camera mobilată (The Furnished Room) *sînt extrase din volumul* Cele mai bune povestiri de O. Henry (The Best Short Stories of O. Henry).

POLIŢAIUL ŞI IMNUL

În Piaţa Madison, pe banca sa din părculeţ, Soapy nu-şi mai găsea locul. Cînd gîştele sălbatice ţipă noaptea pe înaltul cerului, cînd femeile care n-au o blană de focă devin drăgăstoase cu soţii lor, iar Soapy nu-şi mai găseşte locul pe banca sa din parc, atunci puteţi fi siguri că iarna bate la uşă.

O frunză uscată căzu în poala lui Soapy. Era cartea de vizită a lui Moş Gerilă. Moş Gerilă — prietenul clienţilor obişnuiţi ai părculeţului Madison — îi înştiinţează cinstit de vizita sa anuală. La încrucişarea a patru străzi, îşi înmînează cartea de vizită vîntului din nord, valetul din conacul tuturor celor fără adăpost, aşa încît locatarii să fie gata.

Soapy recunoscu că bătuse ceasul să se constituie într-un comitet însărcinat cu găsirea mijloacelor şi căilor de-a se apăra de asprimea vremii care venea. Iată de ce nu-şi mai găsea locul pe bancă.

Soapy n-avea ambiţii mari în vederea iernii. Nici vorbă de perspectiva unor croaziere pe Mediterană,

de contemplarea cerurilor adormitoare din sud sau de plimbări cu barca prin golful Neapole. Inima lui tînjea după trei luni pe Insulă [1]. Trei luni de casă şi masă asigurate, de tovărăşie simpatică, la adăpost de vîntul din nord şi de poliţai — iată ce-i apărea lui Soapy ca lucrul cel mai important pe care şi-l dorea.

Ani de zile, reşedinţa lui de iarnă fusese ospitaliera închisoare Blackwell. Aşa cum concetăţenii săi mai fericiţi din New York îşi cumpărau în fiecare iarnă bilete de tren pentru Palm Beach [2], sau de vapor pentru Riviera, tot astfel şi Soapy îşi efectua umilele sale pregătiri pentru pelerinajul său anual pe Insulă. Iar acum, venise vremea. Noaptea trecută, trei ziare de duminică, vîrîte pe sub haină, în jurul gleznelor şi al pulpanelor, nu reuşiseră să facă faţă frigului în timp ce dormea pe banca sa, aproape de havuzul din vechea grădină. Ca urmare, Insula i se profilă în minte, uriaşă şi potrivită împrejurărilor. Dispreţuia măsurile luate din milă pentru ajutorarea nevoiaşilor din oraş. Soapy era de părere că Legea e mai blajină decît Filantropia. Existau o droaie de instituţii, municipale şi de binefacere, la care se putea adresa, pentru a primi casă şi masă, mă rog, un trai modest. Pomana caritaţii stînjenea însă un om cu firea mîndră, aşa cum era Soapy, pentru că orice ajutor primit din mîna filantropiei trebuia plătit nu cu bani, ci cu umilinţe. Aşa cum Cezar a plătit cu viaţa prietenia cu Brutus, tot astfel fiecare pat pus la dispoziţie de societatea de binefacere trebuia plătit făcînd o baie, iar fiecare bucată de pîine trebuia răscumpărată prin încălcarea vieţii lui intime. Prin urmare, era mai bine să fii oaspetele Legii, care, deşi

[1] Este vorba de o insulă situată pe East River, aproape de oraşul New York, unde se află închisoarea Blackwell.

[2] Plajă luxoasă pe malul golfului Florida.

se conduce după reguli, nu se vîră mai mult decît trebuie în chestiunile intime ale unui gentleman.

Hotărît să ajungă pe Insulă, Soapy porni pe loc să-şi îndeplinească dorinţa. Asta se putea realiza cu uşurinţă în mai multe feluri. Cel mai plăcut era să iei o masă copioasă într-un restaurant costisitor, iar la urmă, după ce te-ai declarat insolvabil, să fii dat, discret şi fără gălăgie, pe mîna unui poliţai. Un magistrat binevoitor urma să îndeplinească restul.

Soapy se sculă de pe bancă, ieşi din grădină şi traversă marea întindere netedă de asfalt, acolo unde Broadwayul se uneşte cu Bulevardul al 5-lea. O apucă în sus pe Broadway şi se opri în faţa unei cafenele strălucitoare, unde se strîng în fiecare noapte produsele cele mai alese ale viţei de vie, ale viermelui de mătase şi ale protoplasmei.

Încrederea în sine a lui Soapy pornea de la nasturele de jos al vestei, în sus. Era bărbierit, avea o haină ca lumea, iar cravata lui plastron, curată, neagră şi gata înnodată, îi fusese dăruită de o doamnă misionară, cu ocazia Sărbătorii Mulţumirilor aduse lui Dumnezeu. Dacă ajungea să ia loc la o masă în restaurant, fără a fi bănuit, succesul îi era asigurat. Bustul său, aflat deasupra mesei, n-avea să işte nici o bănuială în mintea chelnerului. „Un răţoi la tavă, se gîndi Soapy, cam asta aş cere, cu o sticlă de Chablis, apoi nişte Camembert, o ceşcuţă de cafea şi o ţigară de foi. Una de un dolar ar fi de ajuns.“ Nota de plată n-avea să fie atît de ridicată încît să provoace vreo manifestare extremă, sub forma unei răzbunări, din partea proprietarului cafenelei : orice s-ar întîmpla, carnea o să-i umple stomacul şi are să-l facă fericit în călătoria sa spre adăpostul de iarnă.

Dar nici nu puse piciorul în uşa restaurantului, că privirea chelnerului-şef şi căzu asupra pantalo-

nilor săi tociți la marginea de jos și asupra pantofilor săi în descompunere. Mîini vornice și pregătite pentru o astfel de treabă îl întoarseră și-l conduseră grăbite și în tăcere pe trotuar, scăpînd astfel rățoiul amenințat de la o soartă rușinoasă.

Soapy ieși de pe Broadway. Avea impresia că drumul său spre Insula mult-dorită nu va fi epicurian. Trebuie să se gîndească la o altă cale pentru a pătrunde în adăpostul închisorii.

La colțul Bulevardului 6, lumini electrice și mărfuri abil expuse în dosul unui geam de cristal făceau să bată la ochi vitrina unui magazin. Soapy înșfăcă un bolovan și-l zvîrli în vitrină. De după colț apărură în goană mai mulți oameni, în frunte cu un polițai. Soapy rămase liniștit, cu mîinile în buzunar și zîmbi la vederea nasturilor de alamă.

— Unde-i ăla care-a spart vitrina? întrebă nevricos polițaiul.

— Nu-i de loc exclus s-o fi spart chiar eu, spuse Soapy, nu fără sarcasm, dar pe un ton prietenos, ca unul care întîmpină norocul.

Mintea polițaiului refuză să recunoască în persoana lui Soapy măcar un indiciu de vinovăție. Cei care sparg vitrinele nu rămîn pe loc la discuții cu reprezentanții legii. O iau la sănătoasa. Polițaiul văzu ceva mai în josul străzii un om care fugea să prindă un tramvai. Cu bastonul de cauciuc în mînă, o luă pe urmele acestuia. Adînc dezgustat, Soapy o porni mai departe, după ce eșuase de două ori.

Pe cealaltă parte a străzii se afla un restaurant fără prea mari pretenții. Sătura pe cei lihniți de foame și cu bani puțini. Aerul dinăuntru era la fel de îmbîcsit ca și cănile și farfuriile, iar supa la fel de subțire ca fețele de masă. Soapy își conduse în acest local pantofii săi compromițători și pantalonii care-l dădeau de gol, fără ca cineva să mai protesteze.

Se așează la o masă și mîncă un mușchi de vacă, clătite, gogoși și plăcintă. Iar apoi îi destăinui chelnerului că-i erau străine pînă și monedele cele mai mărunte.

— Ascultă, cheamă repede un polițai, spuse Soapy. Și nu face pe un gentleman s-aștepte.

— N-am să-ți chem nici un polițai, spuse chelnerul cu o voce siropoasă și cu ochiul lucindu-i ca o cireașă într-un coctail Manhattan. Hei, Con !

Doi chelneri îl zvîrliră cu precizie, astfel încît urechea stîngă i se izbi de caldarîmul tare. Se ridică mădular cu mădular, așa cum se deschide rigla unui dulgher, și-și scuturară praful de pe haine. Arestul părea doar un vis trandafiriu. Insula rămînea foarte îndepărtată. Două uși mai încolo, un polițai care stătea în fața unei drogherii începu să rîdă și-o luă de-a lungul străzii.

Abia după ce trecu de cinci corpuri de case, curajul îi îngădui să contemple din nou arestul. De astă dată o întîmplare prielnică îi scoase în față ceea ce el numi prosteşte o „baftă". O tînără cu înfățișare modestă și plăcută stătea în fața unei vitrine, privind cu mare interes castronașele pentru bărbierit și suporturile de călimări, iar la doi metri mai încolo un polițai cu un aer sever se sprijinea de o conductă de apă.

Soapy intenționa să-și asume rolul demn de dispreț și de oprobriu al craiului de profesie. Aspectul rafinat și elegant al victimei, cît și proximitatea polițaiului conștiincios îl încurajară să creadă că în scurt timp va simți pe braț plăcuta înșfăcare oficială, care-i va asigura un domiciliu la iarnă pe cinstita și strașnica insuliță.

Soapy își îndreptă cravata gata înnodată, pe care-o avea de la doamna misionară, își trase în afară manșetele, care intraseră la apă, își potrivi pălăria așa ca

să aibă un succes turbat şi se îndreptă spre tînăra femeie. Îi făcu un semn cu ochiul, fu apucat de o tuse şi de mîrîituri subite, zîmbi, se maimuţări şi continuă cu toată litania obraznică şi demnă de dispreţ a craiului de profesie. Din colţul ochiului, Soapy văzu că poliţaiul îi priveşte stăruitor. Femeia făcu cîţiva paşi mai încolo, iar apoi îşi concentră din nou atenţia asupra castronaşelor de bărbierit. Soapy o urmă şi, păşind cu îndrăzneală alături de ea, îşi ridică pălăria şi spuse :

— Ascultă, puicuţo, te fac o plimbare ?

Poliţaiul se uita mereu. Tînăra urmărită n-avea decît să facă poliţaiului un semn cu degetul, şi Soapy ar fi fost precis în drum spre adăpostul său de pe Insulă. Simţea de pe acum căldura intimă a comisariatului. Tînăra se întoarse spre el şi întinzînd braţul apucă mîneca hainei lui Soapy.

— S-a făcut, micule, spuse ea încîntată, dacă mă abţiguieşti cu nişte sfanţi. Ţi-aş fi vorbit mai dinainte, dar ne ginea poliţaiul.

În timp ce tînăra femeie se agăţa de el ca iedera de un stejar, Soapy, copleşit de gînduri negre, trecu împreună cu ea pe lîngă poliţai. Părea condamnat de soartă să rămînă în libertate.

La primul colţ se descotorosi de tovarăşa sa şi-o rupse la fugă. Se opri într-un cartier unde noaptea dădeai de cele mai vesele străzi, inimi, făgăduinţe şi librete. Femei îmbrăcate în blănuri şi domni în haine de seară se plimbau veseli prin aerul iernatic. Deodată, Soapy fu cuprins de groază la gîndul că datorită unui farmec cumplit nu putea fi arestat. Acest gînd îl cam înspăimîntă, şi cînd dădu peste un alt poliţai umblînd ţanţoş prin faţa unui teatru scînteind de lumini, se agăţă pe loc de ideea salvatoare de-a tulbura ordinea prin purtarea sa.

De pe trotuar Soapy începu să răcnească răguşit, atît cît îl ţinea gura, o droaie de aiureli de beţivan. Dansă, zbieră, bătu cîmpii şi tulbură şi în alte feluri atmosfera.

Poliţaiul îşi vîntură bastonul de cauciuc, se întoarse cu spatele la Soapy şi făcu această observaţie către un cetăţean :

— E unul din flăcăii de la Universitatea Yale care sărbătoresc mama de bătaie pe care au tras-o Universităţii Hartford. E zgomotos dar nu face nici un rău. Avem dispoziţii să-i lăsăm în plata Domnului.

Dezamăgit, Soapy puse capăt maimuţărelilor sale inutile. N-are să-l înhaţe niciodată un poliţai ? Vedea în închipuire Insula, ca pe o Arcadie [1] inaccesibilă. Îşi încheie haina subţire, ca să se apere de vîntul îngheţat.

Într-o tutungerie zări un om bine îmbrăcat aprinzîndu-şi o ţigară de foi la o flacără aprinsă special. Îşi sprijinise de uşă umbrela de mătase atunci cînd intrase. Soapy păşi înăuntru, puse mîna pe umbrelă şi-şi luă încet tălpăşiţa, cu ea cu tot. Omul porni grăbit după el.

— Asta-i umbrela mea, spuse el grav.

— Ah. da ? rînji Soapy, dovedindu-se nu numai găinar, ci şi grosolan. Hai, de ce nu chemi un poliţai ? Am luat-o eu. Umbrela dumitale ! De ce nu chemi un poliţai ? Uite unul colo-n colţ.

Proprietarul umbrelei încetini pasul. Soapy făcu şi el la fel, cu presimţirea c-o să aibă din nou ghinion. Poliţaiul se uita curios la cei doi.

---

[1] Regiune muntoasă şi pitorească din Grecia, cîntată de poeţii vechi ca un loc de viaţă simplă şi fericită, în mijlocul naturii. De aici sensul s-a extins la orice loc unde viaţa e tihnită şi fără griji.

— Fireşte, spuse proprietarul umbrelei, adică — cum să spun — ştiţi, se-ntîmplă astfel de greşeli — eu am luat-o azi-dimineaţă dintr-un restaurant — dacă o recunoaşteţi că-i a dumneavoastră, atunci sper c-o să...

— Te cred că-i a mea, spuse Soapy obraznic.

Fostul proprietar al umbrelei o întinse. Poliţaiul se repezi ca să ajute o blondă înaltă, învesmîntată într-o pelerină de seară, să treacă prin faţa unui tramvai care se apropia de la o distanţă de două case.

Soapy se îndreptă spre răsărit, luînd-o pe o stradă desfundată de reparaţii. Zvîrli furios umbrela într-o groapă. Începu să bombăne împotriva celor cu cască şi baston de cauciuc. Tocmai fiindcă voia să fie înhăţat, îl priveau, se pare, ca pe un grangure care nu putea face nici un rău.

După un timp îndelungat, Soapy ajunse la unul din bulevardele din partea răsăriteană, unde vînzoleala era mai mică, iar luminile scînteietoare mai rare. Îşi îndreptă privirea spre parcul Madison, căci instinctul căminului supravieţuieşte chiar atunci cînd căminul e o bancă din parc.

Dar la un colţ de stradă neobişnuit de liniştit, Soapy se opri. Aici se afla o biserică veche, ciudată, cu o formă neregulată şi cu fronton. O lumină pîlpîia printr-un vitraliu violet, iar înăuntru, organistul îşi plimba, desigur, degetele pe claviatură, verificîndu-şi îndemînarea în vederea imnului pentru dumineca următoare. O muzică suavă pătrunse în urechile lui Soapy, îl înlănţui şi-l umplu de extaz, în timp ce se apropia de gardul de fier forjat artistic.

Lucioasă şi senină, luna plutea deasupra capului său ; maşinile şi oamenii treceau rar ; sub streaşină sporovăiau somnoroase vrăbiile ; o clipă, priveliştea ar fi putut fi aceea a unei curţi de biserică la ţară. Iar imnul pe care-l executa organistul îl ţintui pe

Soapy de gardul de fier, căci îl cunoştea bine de pe vremea cînd în viaţa lui se găseau astfel de lucruri ca o mamă, trandafiri, ambiţii, prieteni, gînduri şi gulere curate.

Legătura dintre dispoziţia sufletească a lui Soapy, gata să accepte orice, şi atmosfera din jurul vechii biserici înfăptui o bruscă şi minunată transformare în sufletul său. Contemplă cu o groază fulgerătoare prăpastia în care se afundase — zilele nedemne, dorinţele nedemne, speranţele defuncte, însuşirile ratate şi motivele josnice care constituiseră existenţa lui.

Iar într-o clipă, inima lui răspunse cu ardoare acestei senzaţii noi. Un impuls neaşteptat şi puternic îl hotărî să lupte cu soarta lui desperată. Are să se smulgă din mlaştină ; are să fie din nou om ; are să înfrîngă răul care-l stăpînea. Nu era prea tîrziu : era, comparativ, încă tînăr ; o să cheme din nou la viaţă vechile şi înfriguratele sale ambiţii şi-o să le pună în practică fără ezitare. Acele acorduri de orgă solemne, şi totuşi suave dezlănţuiseră o revoluţie în sufletul lui. Mîine dimineaţă are să se ducă în centrul comercial, plin de hărmălaie, şi-o să găsească de lucru. Un importator de blănuri îi oferise odinioară un post de şofer. Mîine dimineaţă o să-l găsească şi-are să-i solicite acea slujbă. Are să fie şi el cineva pe lumea asta. Are să...

Simţi că cineva îşi lasă mîna pe braţul său. Se uită repede în spate şi văzu faţa lată a unui poliţai.

— Ce faci pe-aici ? spuse poliţaiul.

— Nimic, spuse Soapy.

— Atunci, vino încoa, spuse poliţaiul.

— Trei luni pe Insulă, spuse a doua zi dimineaţă judecătorul Tribunalului Poliţienesc.

Era o zi de martie.

Nu, niciodată să nu v-apucaţi să scrieţi astfel o povestire. Nu există început mai prost. Este lipsit de imaginaţie, plat, sec şi probabil umflat şi gol. Dar de data asta, e voie. Căci paragraful următor, cu care ar fi trebuit să înceapă istorioara, e mult prea ieşit din comun şi caraghios pentru a fi pus în faţa cititorului fără a-l preveni.

Sarah vărsa lacrimi peste meniu.

Închipuiţi-vă o fată din New York care plînge peste un meniu !

Ca să dăm o lămurire, o să vi se îngăduie să ghiciţi fie că langusta se terminase, fie că jurase să se abţină de la îngheţată în timpul postului mare, fie că ceruse ceapă la masă, fie că se întorsese de la un matineu la Teatrul Hackett. Iar acum, toate aceste ipoteze fiind false, daţi-mi voie să merg mai departe cu povestirea.

Gentlemanul care anunţase că lumea e o stridie pe care o va deschide cu sabia lui a avut mai mult succes decît merita. Nu-i greu să deschizi o stridie cu sabia. Dar aţi văzut vreodată pe cineva care să încerce să deschidă bivalva pămînteană cu ajutorul unei maşini de scris ? V-ar plăcea să fie deschise astfel o duzină de stridii crude ?

Sarah reuşise să desfacă cu un instrument incomod cele două carapace ale scoicii, atît cît să ciugulească oleacă din materia rece şi vîscoasă dinăuntru. Ştia atîta stenografie cîtă ştie o absolventă în această specialitate, proaspăt scoasă la iveală în lume de Şcoala de secretare. Aşa că, necunoscînd stenografia, nu putea să intre în acea strălucită constelaţie a talentelor din birouri. Era o dactilografă pe contul ei, mereu în

căutarea unor colaborări ocazionale ca să bată cîte ceva la maşină.

Victoria cea mai strălucită şi de prestigiu pe care Sarah o obţinu în lupta ei cu societatea fu înţelegerea încheiată cu restaurantul-pensiune Schulenberg. Restaurantul se afla alături de vechea clădire din cărămidă roşie, unde Sarah ocupa o cameră. Într-o seară, după ce mîncase la pensiunea Schulenberg meniul fix de patruzeci de cenţi, compus din cinci feluri — servite cu aceeaşi iuţeală cu care puteai zvîrli la bîlci cinci mingi de *base-ball* [1] în capul de lemn al gentlemanului negru — Sarah luă cu ea lista de mîncare. Era scrisă într-o limbă aproape de necitit, nici engleză, nici germană, şi dispusă astfel încît dacă nu băgai de seamă îţi începeai masa cu o scobitoare şi o budincă de orez şi o încheiai cu supa şi numele zilei din acea săptămînă.

A doua zi, Sarah îi arătă lui Schulenberg un meniu ca lumea, pe care felurile erau frumos scrise la maşină, avînd diferitele specialităţi alimentare aşezate atrăgător, la locul lor, una sub alta, începînd cu „antreurile" şi terminînd cu „nu răspundem de paltoane şi umbrele".

Schulenberg îşi dădu pe loc asentimentul. Înainte de-a se despărţi de el, Sarah îl convinse să ajungă de bunăvoie la o înţelegere. Ea urma să aprovizioneze cu liste de bucate bătute la maşină cele douăzeci şi una de mese ale restaurantului, bătînd în fiecare zi o nouă listă pentru masa de seară şi altele tot zilnice pentru micul dejun şi masa de la prînz, de cîte ori aveau loc schimbări de feluri, sau cînd se murdăreau listele.

În schimb, Schulenberg trebuia să-i trimită zilnic printr-un chelner — unul politicos dacă se poate —

[1] Joc cu mingea, foarte popular în Statele Unite şi asemănător oinei.

trei mese în cameră, aducîndu-i în fiecare după-masă scris cu creionul planul a ceea ce Soarta rezerva a doua zi clienţilor lui Schulenberg.

Înţelegerea dădu rezultate mulţumitoare pentru amîndoi. Clienţii obişnuiţi ai lui Schulenberg ştiau acum cum se numesc felurile pe care le mîncau, chiar dacă nu erau prea siguri de conţinutul lor. Iar Sarah avu de mîncare în acea iarnă rece şi posomorîtă — lucrul cel mai însemnat pentru ea.

Apoi calendarul minţi şi anunţă că venise primăvara. Primăvara vine cînd vine de-a binelea. Zăpezile îngheţate ale lui ianuarie zăceau încă neclintite pe străzile principale ale oraşului. Flaşnetele continuau să cînte „În frumoasa vară de odinioară" cu vioiciunea şi expresivitatea lunii decembrie. Bărbaţii începură să întocmească note cu treizeci de zile mai devreme pentru a cumpăra rochii de Paşte. Portarii opriră căldura. Cînd aceste lucruri au loc puteţi fi siguri că oraşul e încă în ghearele iernii.

Într-o după-amiază, Sarah tremura de frig în elegantul ei dormitor-salonaş : „locuinţă încălzită ; grozav de curată ; dependinţe ; trebuie văzută pentru a fi apreciată". N-avea nimic altceva de făcut decît să bată la maşină meniurile lui Schulenberg. Stătea pe scaunul ei şubred de trestie şi se uita pe fereastră. Calendarul de pe perete îi striga tot timpul : „A venit primăvara, Sarah, a venit primăvara, ascultă-mă pe mine. Uită-te la mine, Sarah, cifrele mele arată asta ! Şi tu ai un chip drăguţ, Sarah, un chip primăvăratic, de ce te uiţi aşa de tristă pe geam ?"

Odaia lui Sarah se afla în dosul casei. De la fereastră se vedea calcanul de cărămidă, fără geamuri, al fabricii de cutii de pe strada alăturată. Dar zidul părea din cleştarul cel mai curat, iar Sarah privea de-a lungul unei uliţe acoperite cu iarbă, umbrită de

cireşi şi ulmi şi mărginită de tufişuri de zmeură şi trandafiri.

Adevăraţii soli ai primăverii nu pot fi prinşi uşor cu ochiul şi urechea. Sînt unii care dacă nu văd stînjenelul înflorit, dacă nu aud piţigoiul şi nu-şi iau adio de la hrişcă şi de la stridii, nu recunosc că a venit Doamna în Verde. Dar celor mai aleşi fii ai bătrînului pămînt le vin solii directe şi suave din partea ultimei lor logodnice, sfătuindu-i să nu devină copii vitregi, afară doar dacă aşa le e voia.

Vara trecută Sarah se dusese la ţară şi se îndrăgostise de un fermier.

(Atunci cînd scrieţi o povestire, nu vă întoarceţi niciodată astfel. E un truc ieftin şi distruge interesul. Lăsaţi povestirea să continue, să continue mereu.)

Sarah a stat numai două săptămîni la ferma Sunnybrook, dar în acest timp a învăţat să-l iubească pe Walter, fiul bătrînului fermier Franklin. Tînărul Walter Franklin era un agricultor modern. Avea telefon în staul şi putea calcula cu precizie care va fi în anul viitor efectul producţiei de grîu din Canada asupra cartofilor sădiţi în nopţile întunecoase.

Pe această uliţă umbrită şi mărginită de zmeuriş o curtase şi o cucerise Walter. Stătuseră împreună şi împletiseră o cunună de păpădie pentru părul ei. Tînărul lăudase cu entuziasm contrastul dintre bobocii galbeni şi şuviţele ei castanii ; iar ea îşi păstrase cununa pe cap şi se întorsese acasă vînturîndu-şi în mînă pălăria marinărească de paie.

Trebuiau să se căsătorească în primăvară — la primele semne ale primăverii, spunea Walter. Iar Sarah se întorsese la oraş ca să bată la maşina ei.

O ciocănitură în uşă îi împrăştie lui Sarah imaginea acelei zile fericite. Un chelner adusese planul

sumar al meniului de a doua zi, scris în creion cu litere ascuțite de mîna bătrînului Schulenberg.

Sarah se așează la mașină și vîrî înăuntru un cartonaș. Lucra repede. Cele douăzeci și unu de meniuri erau scrise de cele mai deseori într-o oră și jumătate.

Astăzi meniurile conțineau mai multe schimbări ca de obicei. Supele erau mai ușoare ; carnea de porc fusese scoasă de la antreuri, figurînd numai cu guliile rusești printre fripturi. Spiritul grațios al primăverii invadase întregul meniu. Mielul, care pînă de curînd sărise pe măgurile înverzite, era exploatat cu un sos de mentă, care-i comemora zburdălniciile. Cîntecul stridiei, deși nu redus la tăcere, era *diminuendo con amore* [1]. Tingirea părea ținută nefolosită, în dosul zăbrelelor binefăcătoare ale grătarului. Lista tartelor crescuse ; budincile sățioase dispăruseră ; cîrnatul, învelit în coaja sa, rar mai stătea cot la cot într-o alăturare nocivă cu hrișca și cu plăcutul, dar condamnatul arțar.

Degetele lui Sarah jucau ca niște țînțari deasupra unui rîu în timpul verii. Scrise unul după altul toate felurile, așezîndu-le, cu un ochi dibaci pe fiecare, după lungime, la locul său.

Exact deasupra deserturilor se afla lista de legume ; morcovi și mazăre, sparanghel pe o felie de pîine prăjită, vețnicele roșii, porumb, fiertură de grîu cu fasole, varză... și apoi...

Sarah vărsă lacrimi peste lista de mîncare. Din adîncurile unei desperări divine o durere i se ridică în inimă și lacrimi i se adunară în ochi. Capul îi căzu pe măsuța mașinii de scris, iar claviatura zdrăngăni ca un acompaniament sec la hohotele ei umede.

Căci, de două săptămîni nu mai primise nici o scrisoare de la Walter, iar felul următor pe meniu erau păpădii — păpădii preparate cu ouă — dar du-

[1] Descrescînd, dar pornind din inimă (termen muzical) (it.).

că-se dracului ouăle — păpădiile cu ai căror boboci o încununase Walter ca pe regina iubirii lui şi pe viitoarea sa tînără nevastă — păpădiile, solii primăverii, cununa de dureri a durerii ei — reamintindu-i zilele cele mai fericite.

Doamnă, te sfidez să zîmbeşti, pînă nu vei trece prin această încercare : să priveşti cum trandafirii Mareşal Niel, pe care Percy ţi i-a adus în noaptea cînd i-ai dăruit inima ta, sînt serviţi ca salată cu un sos franţuzesc la o masă cu meniu fix a restaurantului-pensiune Schulenberg. Dacă Julieta ar fi văzut dezonorate în acest fel dovezile dragostei ei, ea ar fi căutat mai repede ierburile ucigătoare ale bunului spiţer.

Dar ce vrăjitoare mai e şi primăvara ! În marele şi recele oraş de piatră şi fier trebuia trimisă o solie. Nu era nimeni altul care s-o ducă, decît micuţul şi sprintenul sol al cîmpiilor, cu haina sa verde păroasă şi cu aerul său modest. Un adevărat ostaş al norocului, acest *dent-de-lion*, dintele leului, cum îi spun păpădiei marii bucătari francezi. Cînd a îmbobocit e de faţă la scene de dragoste, împletit în părul castaniu ca nuca al doamnei mele ; cînd e fraged, neexperimentat şi neînflorit ajunge în cratiţă clocotindă şi-şi transmite mesajul stăpînei sale suverane.

Încetul cu încetul, Sarah reuşi să-şi oprească lacrimile. Cartonaşele trebuiau scrise. Dar prinsă încă de lucirea aurie şi stinsă a visului ei cu păpădii, îşi plimbă distrată o vreme mîinile pe claviatura maşinii de scris, în timp ce mintea şi inima îi erau pe poteca din pajişte, alături de tînărul ei fermier. Dar se întoarse repede la străzile pietruite din Manhattan[1] iar maşina de scris începu să răpăie şi să salte ca automobilul unui spărgător de grevă.

[1] Insulă situată în partea de sud-est a New Yorkului, la gura fluviului Hudson.

La ora şase chelnerul îi aduse masa de seară şi luă cu el meniurile bătute la maşină. Cînd Sarah începu să mănînce, lăsă deoparte cu un suspin farfuria de păpădii cu cununa ei de garnitură de ouă. Tot aşa cum această grămăjoară întunecată fusese prefăcută dintr-o floare strălucitoare şi înzestrată cu atributul dragostei într-o legumă mizerabilă, tot astfel se ofiliseră şi se stinseseră şi speranţele ei de astă vară. Shakespeare a spus că dragostea se poate hrăni din ea însăşi ; dar Sarah nu se putea hotărî să mănînce păpădiile care-i înfrumuseţaseră, ca podoabe, prima festivitate spirituală a afecţiunii ei sincere şi pornite din inimă.

La şapte şi jumătate, perechea din camera de alături începu să se certe ; în odaia de deasupra cineva căuta la flaut nota „la" ; gazul de la sobă slăbi în intensitate ; trei camioane cu cărbuni porniră să descarce — producînd singurul sunet de care e gelos un patefon ; pisicile de pe gardurile dosnice îşi luară încet tălpăşiţa spre Mukden. Datorită acestor semne Sarah îşi dădu seama că venise vremea să citească. Scoase *Schitul şi vatra* [1], cel mai mare succes literar al lunii în ceea ce priveşte faptul că nu se vindea, îşi aşeză picioarele pe cuferul ei şi începu să se plimbe împreună cu Gerard.

Se auzi soneria de la intrare. Gazda se duse să vadă cine sună. Sarah îi părăsi pe Gerard şi pe Denys [2] încolţiţi de un urs într-un pom şi trase cu urechea. Ei, da ; aşa aţi fi făcut şi dumneavoastră, cum a făcut ea !

Iar apoi, în holul de jos se auzi o voce puternică, şi Sarah se repezi la uşă, lăsînd cartea pe duşumea, primul rund fiind uşor cîştigat de urs.

---

[1] Roman al scriitorului englez Charles Reade (1814—1884).
[2] Personaje din romanul *Schitul şi vatra*.

Aţi ghicit. Ajunse la capul scărilor tocmai în clipa cînd fermierul ei urca treptele, cîte trei o dată ; o culese şi o luă în braţe aşa cum duci recolta în hambar şi nu mai laşi nimic în urmă pentru cei care strîng boabele picate din snopi.

— De ce n-ai scris, spune-mi, de ce ? strigă Sarah.

— New York e un oraş destul de mărişor, spuse Walter Franklin. Am sosit acum o săptămînă, căutîndu-te la vechea ta adresă. Am aflat că te mutaseşi de joi. Asta m-a mai consolat ; îndepărta eventualul ghinion de vinerea. Nu m-a împiedicat însă să te caut de atunci peste tot cu poliţia sau cu orice alt mijloc !

— Ţi-am scris doar, spuse Sarah cu ardoare.

— Nici n-am primit scrisoarea !

— Atunci cum ai dat de mine ?

Tînărul fermier scoase un zîmbet primăvăratic.

— Am intrat astă-seară în restaurantul-pensiune de alături, spuse el. Cînd vine primăvara îmi place o farfurie de legume. Mi-am plimbat ochii de-a lungul acelui meniu frumos bătut la maşină, căutînd ceva în genul ăsta. Cînd am trecut de varză, am răsturnat scaunul şi-am răcnit după patron. El mi-a spus unde stai.

— Ţin minte, suspină Sarah fericită. Sub varză erau păpădiile.

— Aş fi recunoscut dintr-o mie acel W strîmb şi scris mai sus, pe care-l bate totdeauna maşina ta, spuse Franklin.

— Păi nu-i nici un W în păpădii, spuse Sarah surprinsă.

Tînărul scoase lista de bucate din buzunar şi-i arătă un rînd.

Sarah recunoscu primul cartonaş pe care-l bătuse la maşină în după-amiaza aceea. În colţul de sus, din dreapta, se mai afla încă o pată mare, acolo

unde-i cazuse o lacrimă. Însă în locul unde ar fi trebuit să citeşti numele plantei de pajişte, amintirea stăruitoare a bobocilor ei aurii dăduse voie degetelor să bată pe clape ciudate.

Între varza roşie şi ardei umpluţi se putea citi: „Iubitul meu Walter, cu garnitură de ouă fierte tari."

CAMERA MOBILATĂ

Agitaţi, schimbători şi trecători ca timpul însuşi sînt mulţi dintre oamenii care locuiesc în cartierul de cărămidă roşie din partea de jos a West Side[1]-ului. Fără o locuinţă stabilă, ei au sute de căminuri. Trec mereu de la o cameră mobilată la alta, veşnic nestabili, cu o locuinţă nestabilă, cu inimi şi suflete la rîndul lor nestabile. Cîntă: „Cămin, scump cămin" în ritm de jaz; îşi transportă *lares et penates*[2] într-o geantă; un vrej de viţă se încolăceşte în jurul unei pălării de pictor cu borul larg; smochinul lor e ficusul.

De aceea, casele din acest cartier, unde au locuit o mie de persoane, ar trebui să aibă şi o mie de poveşti de spus, cele mai multe dintre ele plicticoase, fără îndoială: dar ar fi ciudat dacă în urma tutu-

[1] Cartier sărăcăcios în partea apuseană a insulei Manhattan, locuit mai ales de străini.

[2] Zeităţi ocrotitoare ale casei şi familiei, la romani; figurat: întreg avutul.

ror acestor oaspeţi hoinari n-ar rămîne o fantomă sau două.

Într-o seară, după ce se lăsase întunericul, un tînăr rătăcea printre aceste reşedinţe de cărămidă roşie căzute în paragină şi suna la uşa lor. La cea de-a douăsprezecea uşă îşi lăsă pe prag valiza sărăcăcioasă şi-şi scutură praful de pe frunte şi de pe panglica pălăriei. Soneria sună stins, undeva, într-un fund de casă îndepărtat şi gol.

Poarta acestei a douăsprezecea case, unde sunase el, se deschise, şi în pragul ei apăru gazda, care-l făcu să se gîndească la un vierme nociv şi sătul ce-şi devorase cochilia pînă la coajă, iar acum încerca să umple locul gol cu chiriaşi buni de mîncat.

Întrebă dacă avea o cameră de închiriat.

— Intraţi, spuse proprietăreasa. Vorbea din gît, iar gîtul îi părea căptuşit cu blană. Am o cameră liberă de-o săptămînă, la etajul trei, în spate. Vreţi s-o vedeţi ?

Tînărul urcă scările în urma ei. O lumină slabă, fără o sursă precisă, mai îndulcea umbrele holului. Păşiră fără zgomot pe covorul de pe scară, pe care nici războiul ce-l ţesuse nu l-ar mai fi recunoscut. Părea să fi devenit vegetal ; în acea atmosferă stătută şi fără soare părea să fi degenerat într-o masă de licheni luxurianţi sau de muşchi, ce se întindea şi creştea în unele locuri pe scări, şi pe care, întocmai ca pe o materie organică, o simţeai vîscoasă sub talpă. La fiecare colţ al scării, în pereţi, se aflau firide goale. Poate că odinioară fuseseră aşezate acolo plante. Dacă fuseseră într-adevăr, se vestejiseră în aerul stătut şi viciat. Sau poate, acolo se aflaseră statui ale sfinţilor, dar nu era greu să-ţi închipui că spiriduşii şi drăcuşorii le luaseră cu ei pe întuneric şi le duseseră jos, în adîncul blestemat al unei oarecare cămăruţe mobilate, la subsol.

— Asta-i camera, spuse proprietăreasa, din gîtlejul ei căptușit cu blană. Camera-i frumoasă. Și nu-i deseori liberă. Vara trecută a fost ocupată de niște oameni foarte bine — n-am avut nici un fel de neplăceri cu ei, și mi-au plătit dinainte pînă la zi. Lavaboul e la capătul coridorului. Sprowls și Mooney au stat aici trei luni. Au jucat într-o scenetă la un șantan. Domnișoara B'retta Sprowls — poate c-ați auzit de ea, de fapt ăsta era numele ei de scenă — uite acolo, chiar deasupra toaletei, atîrna înrămat certificatul ei de căsătorie. Dați drumul la gaz de aici, și vedeți cît e de încăpător dulapul unde să vă atîrnați hainele. E o cameră care a plăcut la toată lumea. Nu stă niciodată goală prea mult timp.

— Locuiesc mulți oameni de teatru aici ? întrebă tînărul.

— Vin și pleacă. Mulți dintre chiriașii mei au legătură cu teatrele. Da, domle, aici e cartierul oamenilor de teatru. Actorii nu stau mult timp într-un loc. Vin și la mine destui. Da, vin și se duc.

Tînărul luă camera și plăti pentru o săptămînă. Spuse că e obosit și că ar vrea s-o ocupe imediat. Lăsă banii pe masă. Proprietăreasa declară că totu-i pregătit, pînă și prosoapele și apa de spălat. Cînd era gata să plece, tînărul îi puse pentru a mia oară întrebarea pe care o avea tot timpul pe vîrful limbii :

— Țineți minte să fi avut printre chiriașii dumneavoastră pe o tînără — domnișoara Vashner — domnișoara Eloise Vashner ? Cred că obișnuia să cînte pe scenă. O fată blondă, subțirică, de statură potrivită, cu păr auriu-roșcat și cu o alunită neagră lîngă sprînceana stîngă ?

— Nu, nu țin minte numele. Oamenii ăștia din teatru își schimbă numele la fel de des ca și camerele. Vin și pleacă. Nu, nu-mi vine în minte numele ăsta.

Nu. Veşnic nu. Cinci luni de cercetări neîntrerupte şi mereu acelaşi inevitabil răspuns negativ. Atîta vreme iroşită, întrebînd ziua pe directorii de varieteuri, pe agenţi, pe la şcoli de teatru şi pe fetele din trupa de balet, iar noaptea pe spectatorii de teatru, începînd cu cele unde apăreau vedetele şi pînă la revistele atît de jalnice, încît se temea să nu descopere acolo ceea ce căuta cu atîta desperare. El, care o iubise cel mai mult, încercase s-o găsească. Era sigur că de cînd dispăruse de acasă, acest oraş mare şi înconjurat de ape o ţinea undeva în ghearele lui — dar totul era o monstruoasă întindere de nisip mişcător, fără o temelie, agitîndu-şi tot timpul particulele şi îngropînd mîine în nămol şi noroi firele de nisip care astăzi erau deasupra.

Camera mobilată îşi primi ultimul ei oaspete cu o primă lucire de falsă ospitalitate, cu un bun venit febril, înspăimîntat şi superficial, întocmai ca zîmbetul artificial al unei femei cu o reputaţie îndoielnică. Falsul confort era oglindit de un mobilier dărăpănat, o tapiserie de brocat zdrenţuită, ce acoperea o dormeză şi două scaune, o oglindă înaltă, de proastă calitate — lată de o palmă şi încadrată între două ferestre — una sau două rame aurite de tablou şi cadrul de aramă al unui pat din colţ.

Oasetele se lăsă inert pe un scaun, în timp ce camera, cu o vorbire încîlcită, de parcă ar fi fost un apartament în Babel, încerca să-i povestească despre diverşii ei ocupanţi.

Un covoraş multicolor, asemănător unei insule tropicale dreptunghiulare şi plin de flori viu colorate era înconjurat de o mare înspumată, formată din rogojini jegoase. Pe zidurile îmbrăcate în hîrtie cu desene vesele atîrnau acele tablouri care urmăresc pe cei fără cămin de la o adresă la alta — „Amanţii hughenoţi", „Prima ceartă", „Dejunul de nuntă",

„Psiche la fîntînă". Conturul sever și cast al marmurei din jurul căminului era acoperit jalnic de o draperie îndrăzneață, trasă șnecherește într-o parte, ca eșarfele baletului amazonian. Pe consolă zăceau niște deșeuri triste, zvîrlite de cei naufragiați în această cameră mizerabilă — asemănătoare unei insule pustii —, pînă în clipa cînd o corabie norocoasă îi purtase spre un nou port — una sau două vaze fără valoare, fotografii de actrițe, o sticlă de doctorii și niște cărți de joc desperecheate.

Așa cum semnele unei criptograme devin treptat clare, tot astfel și micile semne lăsate de procesiunea de oaspeți în camera mobilată căpătau un înțeles. Porțiunea tocită pînă la urzeală a covorului din fața toaletei trăda faptul că fuseseră aici femei frumoase cu nemiluita. Micile amprente digitale de pe pereți purtau mărturie că prizonieri micuți încercaseră să evadeze la soare și aer. O pată colțuroasă, întinzîndu-se ca umbra unei bombe ce explodează, indica locul unde un pahar sau o sticlă pocnită de perete își împroșcase conținutul. Pe oglinda înaltă și înrămată cineva scrisese lăbărțat cu un diamant numele „Marie". Aveai impresia că locatarii care se succedaseră necontenit în camera mobilată fuseseră apucați de furie — răceala posomorîtă a camerei depășind poate forța lor de îndurare — și-și revărsaseră nervii asupra ei. Mobilierul era știrbit pe alocuri și lovit, dormeza, desfundată și cu arcurile ieșite, părea un monstru îngrozitor, sfîrtecat în clipa unei convulsiuni grotești.

Un cataclism și mai mare spărsese o bucată solidă din marmura consolei. Fiecare scîndură din dușumea avea dialectul și țipătul ei specific, izvorînd parcă dintr-o mulțime de agonii individuale. Părea de necrezut că toată această răutate și stricăciune fuse săvîrșită asupra camerei de către acei care își stabiliseră

aici o vreme căminul lor ; se poate totuşi ca simţul căminului trădat, care supravieţuia orbeşte, şi mînia răzbunătoare faţă de falşii zei ocrotitori ai locuinţei să fi aprins furia lor. O cocioabă care îţi aparţine o poţi împodobi, iubi şi ţine curată.

Tînărul chiriaş de pe scaun îngădui acestor gînduri să i se scurgă domol prin minte, în timp ce în odaie pătrundeau diverse sunete şi mirosuri din alte camere mobilate. Auzi dintr-o încăpere chicote şi un rîs moale, nestăpînit ; dintr-altele, monologul unei harţe, zgomotul zarurilor aruncate, un cîntec de leagăn şi pe cineva care plîngea înfundat ; deasupra piţigăia cu nerv un banjo. Undeva se trîntiră uşi ; trenurile huruiau din cînd în cînd ; o pisică miorlăia de desperare pe un gard din spatele casei. Chiriaşul trase în piept aerul casei — o duhoare stătută mai degrabă decît un miros — un val de aer rece, rînced ca din bolţi subterane, amestecat cu emanaţiile împuţite ale linoleumului şi ale duşumelii mucegăite şi putrede.

Apoi, deodată, în timp ce stătea acolo, camera se umplu de mireasma puternică şi suavă a rezedei. Veni ca adusă de-o adiere de vînt, atît de netăgăduită, atît de parfumată şi de viguroasă, încît aproape părea un vizitator viu. Iar omul strigă : „Ce-i, draga mea ?“ Ca şi cînd s-ar fi auzit chemat, sări în picioare şi se întoarse. Parfumul bogat stărui în jurul lui şi-l învălui. Întinse braţele ca să-l apuce, cu simţurile învălmăşite şi tulburate. Cum putea să te cheme în mod atît de hotărît un parfum ? Desigur, trebuie să fi fost un sunet. Dar oare nu sunetul îl atinsese, îl mîngîiase ?

— A fost aici în cameră, strigă el şi se repezi să smulgă camerei o mărturie, fiindcă ştia că va recunoaşte şi cel mai mărunt lucru ce-i aparţinuse ei, sau pe care ea îl atinsese. Acest parfum învăluitor

al rezedei, parfumul care-i plăcuse ei şi-l folosea, de unde venea oare ?

Odaia era în neorînduială. Pe stofa subţire care acoperea toaleta se aflau risipite vreo şase spelci — acei prieteni discreţi şi de nedespărţit ai femeii — obiecte de genul feminin, la modul infinit şi de un timp necomunicativ. Ignoră spelcile, dîndu-şi seama de triumfătoarea lor lipsă de identitate. Răscolind prin sertarele toaletei, dădu peste o batistă micuţă şi ruptă, aruncată ca nefolositoare. O apăsă pe faţă. Mirosea violent şi grosolan a heliotrop ; o azvîrli pe podea. Într-alt sertar găsi nişte nasturi desperecheaţi, un program de teatru, o chitanţă de la un zaraf, două bomboane uitate şi o carte de tălmăcit visele. În ultimul sertar se afla o panglică de satin negru pentru legat părul, care-i opri atenţia, descumpănindu-l. Dar o panglică de satin negru pentru legat părul este un ornament modest, impersonal şi obişnuit şi nu spune nimic.

Apoi traversă camera ca un copoi care urmăreşte o urmă cu nasul, cercetînd cu atenţie pereţii, cotrobăind lăsat pe genunchi şi pe mîini prin colţurile mai umflate ale rogojinei, pe mese şi pe consolă, cercetînd perdelele şi draperiile, dulăpiorul nestabil din colţ, căutînd un semn vizibil — incapabil să-şi dea seama că ea era alături, în jurul lui, lipită de el, înlăuntrul lui, deasupra lui, ţinîndu-se strîns de el, vorbindu-i cu insistenţă, chemîndu-l atît de sfîşietor prin intermediul simţurilor ei celor mai subtile, încît şi simţurile lui cele mai grosolane pricepură apelul. Din nou el răspunse cu voce tare : „Da, draga mea !" şi se întoarse cu ochii holbaţi, privind în gol, căci nu putea încă să discearnă în parfumul de rezedă forma şi culoarea, dragostea şi braţele întinse. Ah, Doamne, de unde venea acel parfum şi de cînd aveau

miresmele un glas cu care chemau? Continuă să caute febril.

Scormoni prin crăpături și unghere și dădu de dopuri și țigări. Le lăsă cu dispreț și indiferență. Dar la un moment dat găsi într-o cută a rogojinei o țigară de foi pe jumătate fumată și o strivi sub călcîi cu o înjurătură verde și tăioasă. Trecu ca prin sită camera de la un cap la altul. Dădu peste amintirile triste și nenorocite ale unor chiriași, care-și mutau mereu reședința; dar nu găsi nici o urmă a celei pe care o căuta, și care poate că locuise aici, și al cărei spirit părea să mai dăinuiască.

Apoi se gîndi la proprietăreasă.

Ieși în fugă din camera bîntuită de fantome, coborî scările și ajunse la o ușă pe sub care se strecura o dîră de lumină. La bătăile lui în ușă, femeia ieși. Tînărul își stăpîni cît putu de bine nervozitatea.

— Vreți să-mi spuneți, doamnă, o imploră el, cine a stat înaintea mea în cameră?

— Sigur, domnule. Vă mai spun o dată. Au stat Sprowls și Mooney, după cum v-am spus. Domnișoara B'retta Sprowls își zicea ea pe scenă, dar numele ei era doamna Mooney. Casa mea e bine cunoscută în privința respectabilității. Certificatul de căsătorie atîrna, înrămat, de un cui deasupra...

— Ce fel de domnișoară era domnișoara Sprowls, cum arăta, vreau să zic?

— Păi era brunetă, domnule, scundă și grasă, cu o figură hazlie. Marți e o săptămînă de cînd a plecat.

— Și mai înaintea ei, cine-a stat?

— Păi a fost un domn singur, care conducea un camion — căra butoaie de bere. A plecat rămînînd dator chiria pe o săptămînă. Înaintea lui a fost doamna Crowder cu cei doi copii ai ei, și-au stat patru luni; și înaintea lor a fost bătrînul domn Doyle, pentru care plăteau fiii lui. El a ținut camera

șase luni. Asta-i pe un an în urmă, mai încolo nu țin minte.

Îi mulțumi și se strecură la loc în cameră. Odaia era moartă. Esența care-i dăduse viața dispăruse. Parfumul de rezedă se dusese. Locul îi fusese luat de mirosul stătut al mobilierului mucegăit din casă, de aerul lînced.

Refluxul valului de speranțe îl goli de încredere. Rămase privind fix lumina galbenă și șuierătoare a gazului de luminat. Apoi se îndreptă spre pat și începu să taie în fîșii cearceafurile de pe pat. Cu lama briceagului le vîrî adînc în fiecare crăpătură din jurul ferestrelor și a ușii. Cînd totul fu burdușit și umplut, stinse lumina, dădu iar drumul la gaz din plin și se întinse recunoscător pe pat.

În noaptea aceea era rîndul doamnei Mc Cool să se ducă cu o cană să cumpere bere. Se întoarse cu berea și rămase cu doamna Purdy într-unul din acele refugii de la subsol, unde se adună proprietăresele și unde viermii mor doar rareori.

— Mi-am închiriat astă-seară camera din dos de la etajul trei, spuse doamna Purdy, avînd în jurul buzelor un cerc subțire de spumă de bere. A luat-o un tînăr. Acum două ore s-a dus să se culce.

— Ascultă, cum ai făcut, madam Purdy, ia spune-mi ? spuse doamna Mc Cool cuprinsă de o puternică admirație. Ești grozavă ; cum reușești să închiriezi o astfel de cameră. Ia zi, i-ai spus ? încheie ea cu o șoaptă răgușită și încărcată de taine.

— Camerele, spuse doamna Purdy cu vocea ei cea mai pufoasă, sînt mobilate pentru a fi închiriate. Nu i-am spus, madam Mc Cool.

— Bine-ai făcut, cucoană : numai închiriind camerele astea mobilate mai poți trăi. Ai un adevărat

simţ al afacerilor, cucoană. Mulţi oameni ar refuza să închirieze o cameră dacă li s-ar spune că acolo a avut loc o sinucidere, şi că sinucigaşul a murit în acel pat.

— Bine zici, trebuie să ne cîştigăm existenţa, observă doamna Purdy.

— Aşa-i, cucoană, aşa-i. Chiar azi o săptămînă te-am ajutat să faci toaleta mortuară a sinucigaşei din camera din dos de la etajul trei. Era o fetişcană tare nostimă. Auzi idee, să se omoare cu gaz ; avea, madam Purdy, o faţă mică şi dulce.

— Ar fi putut trece drept o frumuseţe, ai dreptate, consimţi doamna Purdy, cu o reţinere, dacă n-ar fi avut aluniţa aceea, lîngă sprînceana stîngă. Umple-ţi, te rog, paharul din nou, madam Mc Cool.

THEODORE DREISER

Theodore Herman Albert Dreiser, fiul unui țesător german emigrat în Statele Unite, s-a născut în anul 1871, la Terre Haute, statul Indiana. Atmosfera de acasă — severă și conformistă — întreținută de părinții săi, catolici fanatici, va constitui mai tîrziu — pe baza unei experiențe personale — o sursă de inspirație (Taifun). *Manifestînd un interes acut pentru gazetărie, tînărul Dreiser se mută, de la un ziar la altul, la St. Louis, Chicago, Pittsburgh și New York. În 1900, după ce-și întrerupsese activitatea ziaristică timp de cîțiva ani pentru a scrie, publică primul său roman* Sora Carrie (Sister Carrie), *nedifuzat însă, ca urmare a unei campanii conduse de cercurile feminine foarte influente, pe motivul că romanul e amoral și primejdios. Unsprezece ani mai tîrziu reușește totuși să-și publice cea de a doua lucrare,* Jennie Gerhardt, *istoria unei femei care se sacrifică pentru bărbatul pe care-l iubește și cu care nu se poate mărita. Ideea unei vieți ratate îl urmărește pe Dreiser și în romanul* „Geniul" (The „Genius"), *apărut în 1915, care zugrăvește portretul unui talentat artist plastic, strivit de prejudecățile și prostia unei lumi rapace și egoiste.*

În următorii zece ani, Dreiser lucrează la O **tragedie americană (An American Tragedy),** *romanul care-i va aduce consacrarea mondială — o analiză a raporturilor sociale generate de capitalism, care corup și sălbăticesc conștiințele slabe.*

Admirator înflăcărat al Marii Revoluții din Octombrie, Dreiser participă în 1927 la cea de-a zecea ei aniversare la Moscova. În anul următor scrie și publică Dreiser privește Rusia (Dreiser Looks at Russia), *mărturie a celor văzute în Uniunea Sovietică și a încrederii sale nestrămutate în socialism.*

Perioada marii crize economice din 1929—1933, ca și avîntul mișcării muncitorești din Statele Unite, îl determină să scrie în 1931 volumul de publicistică America tragică (Tragic America).

Pregătirile pentru un nou război mondial, pericolul fascismului, ca și politica duplicitară a cercurilor conducătoare americane au format substanța unui alt volum de pamflete, America merită să fie salvată (America is Worth Saving), *publicat în 1941. Convingerile sale revoluționare, atașamentul său față de clasa muncitoare l-au determinat pe Dreiser ca în timpul celui de-al doilea război mondial să se înscrie în Partidul Comunist din Statele Unite.*

Dintre lucrările sale mai importante merită să fie menționată în primul rînd trilogia : Financiarul (The Financier), *1912 ;* Titanul (The Titan), *1914 ; și* Stoicul (The Stoic), *1947 (apărută postum), inspirată din realitate și descriind ascensiunea lipsită de scrupule a unui om de afaceri, Frank Algernon Cowperwood ;* Liberi (Free), *1918 ;* Lanțuri (Chains), *1927, al cărui sumar*

cuprinde nuvela Taifun (Typhoon), *şi* O galerie de femei (A Gallery of Women), *1929, sînt culegeri de nuvele;* Doisprezece bărbaţi (Twelve Men), *1919 — studii asupra celor pe care i-a cunoscut. Nuvela* De Maupassant Junior *este extrasă din acest volum. În 1946, la un an după moartea sa, a apărut şi romanul* Bastionul (The Bulwark).

Theodore Dreiser a avut o activitate literară foarte bogată. A scris teatru: Piese despre lucrurile naturale şi supranaturale (Plays of the Natural and Supernatural), *1916; versuri:* Dispoziţii în cadenţe şi recitate (Moods, Cadanced and Declaimed), *1928; eseuri filozofice:* Hey Rub-a-Dub-Dub, *1920; scurte tablouri despre New York:* Culoarea unui mare oraş (The Colour of a Great City), *1923, şi* Oraşul meu (My City), *1929, cît şi unele volume autobiografice:* Un călător la patruzeci de ani (A Traveler at Forty), *1913, şi* O carte despre mine (A Book about Myself), *1922.*

DE MAUPASSANT JUNIOR

În primăvara anului 1906 m-am trezit cu un tînăr de vreo douăzeci şi patru-douăzeci şi cinci de ani, îndesat şi voinic. Avea o fire pătrunzătoare şi o privire fermă; era cam distant şi totuşi plin de el, înfipt şi gata să-i sară ţandăra: un tip care te cucerea. Fără multe cuvinte şi părînd să primească cu oarecare scepticism tot ce-aveam să-i comunic, a

reuşit să mi se impună de la bun început. Vă spun sincer, mi-a plăcut foarte mult, deşi puteam să-mi dau seama dintr-o privire că nu-l impresionam grozav. Aveam cu vreo zece ani mai mult ca el, şi eram redactor la o revistă oarecare, fiind angajat de curînd — ceea ce el nu ştia — ca s-o fac mai bună. Pentru a cîştiga cîţiva dolari, îşi luase sarcina de-a pregăti fostului redactor un articol foarte ridicol, o poveste stupidă despre cum pot face femeile carieră în jurnalistică. Articolul i se comandase, sau fusese încurajat să-l scrie, aşa încît am socotit că era drept să-i fie plătit.

— De ce-ţi pierzi vremea cu lucruri de-astea ? l-am întrebat zîmbind, încercînd să-l critic şi să-l şi încurajez în acelaşi timp, întrucît eram supărat de numeroase comenzi asemănătoare şi inutilizabile acum, făcute de predecesorul meu. Îmi pari mult prea energic şi inteligent pentru astfel de fleacuri. Apucă-te de ceva care să merite să-ţi iroseşti vremea !

— Să-mi irosesc vremea ! La dracu ! se zbîrli el ca un cîine de sanie, de care, de altminteri, îmi şi amintea. Arată-mi o revistă în oraşul ăsta care să cumpere ce-am considerat eu că merită să-mi pierd timpul scriind ! Dumneata eşti la fel ca toţi ceilalţi, vorbeşti despre lucruri mari, cînd de fapt nu vrei nimic mai acătării. Umbli probabil după fleacuri, scrise ca la carte sau conform politicii revistei. Ştiu eu. Dă-mi materialul îndărăt. Nu-i nevoie să-l primeşti. Deşi mi s-a comandat, am să-l arunc la coş.

— Ce te pripeşti aşa ! i-am răspuns, admirîndu-i curajul şi mişcat de dispreţul lui pentru condiţiile de publicare ale cărţilor şi periodicelor din America.

Era atît de tînăr, atît de crud şi de sălbatic, aproape un animal, şi totuşi cît de interesant !

Se degaja din el ceva proaspăt şi curat ca un ogor arat de curînd, sau ca preeriile virgine. Reprezenta

pentru mine toată forţa tînără şi nepervertită a ţării mele, dar cu mai mult „nerv" decît se manifestă ea de obicei, cel puţin în domeniul intelectual.

— Ascultă, stai liniştit şi lasă mîrîielile, l-am calmat eu. Ştiu că ce spui e adevărat. Aşa-i, revistele n-au nevoie de ce le poţi oferi dumneata. Şi nici eu. Lucrînd pentru altcineva, ca cei mai mulţi dintre noi, şi la cheremul iubitului sector de difuzare, e imposibil să depăşim cu mult nevoile şi gusturile publicului. Şi eu am fost exact în situaţia dumitale, şi mai sînt încă. De unde eşti ?

Mi-a spus că era din Missouri şi că terminase de cîţiva ani Universitatea de Stat de acolo.

— Şi ce-ai de gînd să faci ?

— Ce te priveşte pe dumneata ? răspunse el cu aroganţă, pătruns de certitudinea vizibilă a superiorităţii sale şi închistîndu-se, de parcă întrebarea mea ar fi fost dispreţuitoare şi indiscretă. Dacă ţi-aş spune, probabil că nici n-ai înţelege. În momentul de faţă vreau să scriu material pentru reviste, atît cît să-mi ajungă ca să pot trăi. Asta-i tot.

— Vai de mine, i-am spus, amuzîndu-mă de ieşirea lui. Da curajos mai eşti ! Zău că eşti interesant. Dar ce-ar fi să ne întoarcem acum la treburile noastre. Ar trebui să scrii, dacă-i posibil, ceva interesant şi să capeţi şi bani pentru asta. Să-ţi spun drept îmi placi, şi, oricum, îmi laşi impresia c-ai putea realiza, fie şi parţial, ceea ce doresc eu. Ascultă, ar trebui să scrii un articol cît mai puţin stupid — şi ceva mai bun decît acesta. Îmi trebuie un material, cu un minimum de stupiditate, şi pe care să-l pot folosi în revistă — cu o culoare autentică a vieţii din New York, dacă aşa ceva se poate publica într-o revistă obişnuită. Pe scurt, uite ce vreau, şi i-am expus politica probabilă a publicaţiei pe care o conduceam. Eram la cîrma unei anemice reviste lunare de actua-

litate, cunoscută sub titlul de *Broadway* (!), şi încercam s-o transform într-un tablou al metropolei naţionale sau internaţionale.

Tînărul se dezumflă niţel.

— Mă rog, s-ar putea ca această idee să ducă la unele rezultate. Nu ştiu. E *posibil* ca dumneata să fii cel ce-o poate face. Sublinie cuvîntul *posibil*. Judecînd după redactorii şi publicaţiile ipocrite din acest oraş, nimeni n-are nevoie de ceva ca lumea în America. Îşi strîmbă buzele. Nu mă aştept să-mi realizez ambiţiile cu ajutorul revistelor din oraş ; şi poate nici cu cel al revistelor din ţară. N-am ştiut c-aici sînt pe cale schimbări.

— Ei bine, sînt, i-am spus eu. Cu toate acestea, ţine minte, nu te aştepta la prea multe. La urma urmei, revista încearcă să fie populară. Să vedem în ce măsură putem face ceva cu materiale într-adevăr interesante. Ei, şi-acum, dacă mai cunoşti şi pe alţii ca dumneata, adu-i încoa. Am nevoie de ei. Am să-ţi plătesc vechiul articol, numai c-am să includ banii pentru el într-o sumă mai mare, pe care am să ţi-o dau mai tîrziu şi pentru altceva. Ai înţeles ?

Am zîmbit amîndoi. Atunci cînd se hotăra să cedeze, căldura surîsului său devenea contagioasă ; era însă totdeauna o căldură reţinută, cinică, puţin cam aspră. Am înţeles că zîmbetul său sluiea un scop. Apoi a plecat şi nu l-am mai văzut decît peste o săptămînă, cînd mi-a adus prima lui încercare de a-mi satisface cerinţele.

Între timp, fusesem ocupat cu organizarea redacţiei în care ar fi trebuit, dacă era posibil — m-am gîndit eu după ce l-am cunoscut — să-l fi inclus şi pe el. Îl puteam eventual folosi ca gazetar salariat „special", cu condiţia să reuşească să scrie „articole speciale". Părea atît de inteligent şi de ambiţios, încît promitea mult. Deşi articolaşul, pe care mi-l lăsase

cînd venise a doua oară, nu era prea bine compus şi nici prea bine organizat în privinţa ideilor sau problemelor esenţiale, vădea însă, sub raportul exprimării, calităţi stilistice.

Materialul următor i-a reuşit mai bine. Era, dacă mai ţin minte, un tablou emoţionant al *East Side* [1]-ului, destinat mai ales cititorilor dinafara oraşului ; dacă în privinţa culorii locale, a siguranţei în exprimare, ca şi în alegerea cuvintelor, articolul era excepţional, sub raportul organizării problemelor fundamentale lăsa de dorit la fel ca şi prima oară. I-am explicat toate acestea şi i-am dat a înţelege că aş putea să-i arăt, dacă mi-ar îngădui, cum să îndrepte această lipsă. Părea destul de dornic, aproape nerăbdător, deşi păstra tot timpul o anumită rezervă, ca şi cum ar fi fost de acord cu mine numai pînă aici, şi nu şi mai departe. Înţelese repede cum trebuie să-şi dispună materialul, şi în curînd, ca urmare a lucrului la o masă dintr-o altă cameră, îmi aduse articolul modificat şi aproape, dacă nu chiar complet satisfăcător. Lucrînd cu mine în felul acesta săptămîni şi luni întregi la diverse articole „speciale", păru că înţelege în cele din urmă teoria mea, sau, cel puţin, că-şi pune la punct o metodă proprie, la fel de satisfăcătoare pentru mine. Aşa încît am fost foarte mulţumit. În scurt timp l-am angajat cu un salariu regulat.

Cînd mă gîndesc acum, îmi dau seama cît de jalnice erau treburile pe care încercam să le ducem la capăt, ca şi condiţiile de lucru — forţa comercială brută, teoria care stătea la baza întregii afaceri, nevoia de a explica şi lupta pentru atît de multe, încît n-ar fi trebuit să-mi bat de loc capul — iată cum vedeam eu lucrurile pe-atunci. Stăteam în camere noi,

[1] Partea răsăriteană a insulei Manhattan, locuită mai ales de oameni săraci.

într-o clădire nouă, plină de cherestea ce nu fusese încă așezată și destinată terminării compartimentărilor, care, așa cum remarcase cineva, aveau să ne „dividă". Directorul și proprietarul nostru — un american get-beget — era un omuleț plin de energie, impulsiv și pitoresc, pătruns de importanța sa și de convingerea mic-burgheză a necesității „parvenirii", „ambiției", „contactului strîns cu viața", a „impulsului" și de cîte altele ; venea val-vîrtej la noi, și mai ales la mine, cam din oră în oră, și cerea informații despre „modul" și „rațiunea" visului pe care micul grup ce-l înjghebasem cu repeziciune în jurul meu încerca să-l realizeze.

Eram ferm convins că trebuie întreprins ceva diferit, că trebuia găsită o notă nouă și proaspătă asupra vieții și activității din metropolă ; că trebuia, cel puțin în această privință, să ne dezbărăm de bătrîna, înceata și într-un fel grandioasa metodă de a face reportaj și de a descrie lucrurile, și că aveam la îndemînă un tînăr care părea capabil să ne ajute. Era atît de viguros, atît de avid de viață, atît de dornic să surprindă atmosfera pe care revista noastră încerca s-o redea acum. Mă simțeam mai bine, mai puternic cînd îl știam prin apropiere. Îl captivau dezvoltarea orașului, caracterul și atmosfera unui anumit cartier vecin, amănuntele privind marile succese ale cuiva pe plan social, întîmplările, condițiile de viață și crimele ; pe de altă parte, era ușor să-l îndrumezi, și pricepea pe loc ceea ce i se cerea, ca și felul cum trebuia prezentat reportajul. După cîteva scurte explicații de ordin tehnic din partea mea, dobîndi la perfecție arta de a scrie un „special", așa încît după aceea nu mi-a mai dat nici un fel de bătaie de cap.

Mai interesant însă decît faptul că reușise să înțeleagă teoria mea asupra articolelor „speciale" era

propriul său caracter, aşa cum mi s-a relevat zilnic în cadrul contactului intim de lucru în acele condiţii. Mi-am dat seama în curînd, şi am fost fericit de asta, că n-aveam de-a face cu un scrib de duzină, specialist în vechile *happy-end* [1]-uri ale acelei falimentare şcoli de compoziţie literară. Din contră, pentru prima oară de cînd lucram cu tot felul de aspiranţi la literatură, mi-a apărut acea trăsătură, sigură, sănătoasă, pătrunzătoare şi fără sentimentalism, atît de comună celor mai buni scriitori europeni — o trăsătură cu totul lipsită de dulcegărie, de patos ieftin sau de argou. Stilul lui era limpede ca apa, simplu ca ploaia ; avea culoare, umor, imaginaţie ; iar vanitatea lui, ca şi aerele de importanţă pe care şi le dădea puteau fi totuşi iertate, căci aveau o justificare solidă. După contactul îndelungat cu tot felul de aspiranţi la literatură şi artă în cadrul publicaţiilor la care lucrasem, tînărul mi-a apărut ca cel mai înzestrat dintre toţi şi constituind în acelaşi timp o schimbare foarte plăcută prin prospeţimea ei.

Într-o zi, numai la cîteva săptămîni de cînd îl întîlnisem, văzînd că sînt sensibil la ficţiune, poezie, eseuri scurte sau fantezii în proză, toate tipice pentru ambianţa spirituală din New York, mi-a adus un mic poem intitulat *Neuvain* [2], care m-a interesat foarte mult. Era atît de scurt şi plin de forţă şi totuşi atît de delicat — un dublu triolet în vechea manieră franceză, dar conceput în spirit modern şi degajînd atmosfera străzilor, a automobilelor, a flaşnetelor şi a copiilor ce se joacă pe trotuare. Titlul mi s-a părut afectat, căci şi cuvîntul „Primăvara" ar fi mers la

[1] Textual : sfîrşit fericit, implicînd sensul de conformism şi dulcegărie (engl.)

[2] Poem alcătuit din nouă versuri sau nouă strofe (fr.).

fel de bine, dar aceasta era nota caracteristică a veleităţilor lui de pe atunci şi a idolilor săi literari. Era adeptul acelei şcoli franceze, a cărei stea de frunte era Maupassant, iar eu n-am ştiut asta.

— E încîntător ! am exclamat foarte entuziasmat. Îmi place. Arată-mi tot ce ai. Scrii nuvele ?

Drept răspuns, mă privi fix cîtva timp cu un aer cercetător, arogant şi dispreţuitor, ca şi cum ar fi spus : „Să văd mai întîi dacă meriţi cu adevărat să-mi pierd vremea şi să-mi bat capul cu dumneata în chestiunea asta", sau : „Acest trist specimen, cu o falsă mentalitate, e tocmai pe punctul să mă bănuiască c-aş putea să scriu o nuvelă". Văzînd că eu, ca răspuns, mă mulţumeam doar să-i zîmbesc foarte amabil, catadicsi să spună în cele din urmă :

— Firește că scriu nuvele. De ce ţi-nchipui că m-am apucat de scris ?

— Dar ai putea fi preocupat numai de romane, de piese de teatru sau de poezie.

— Nu, răspunse el după o clipă, cu acelaşi aer de superioritate la care nu renunţase. Vreau să mă specializez în nuvele.

„Bine, mi-am spus eu, iată un tînăr debutant talentat — fără doar şi poate — chiar foarte talentat şi care trebuie încurajat, dacă ţinem seama de specificul planurilor lui, cît şi de faptul că în viaţă va primi de-a lungul anilor numeroase lovituri. Şi eu eram la fel acum cîţiva ani. Iar, în afară de asta, dacă eu nu sprijin această activitate ajutîndu-l cu bani — care sînt răsplata cea mai nimerită — cine altul o s-o facă ?"

Peste o săptămînă am avut o nouă surpriză şi mai plăcută, căci într-o bună zi mi-a adus două povestiri scurte, pe care, cu condescendenţa sa obişnuită şi fără să scoată o vorbă, le-a lăsat foarte tacticos pe biroul meu : „Citeşte-le, dacă ţii morţiş", cred c-a

spus. Lectura acestor două povestiri mi-a produs o asemenea surpriză, ca şi cînd aş fi descoperit un geniu pe deplin format. Erau, vă spun drept, atît de noi şi de diferite prin concepţia lor, atît de clare şi de adînci, atît de scurte şi de pline de semnificaţie! *(Al doilea motiv* şi *Omul potrivit.)* Pe vremea aceea, după ce mă luptasem cu problema nuvelei şi prin redacţiile altor reviste, devenisem destul de pesimist în privinţa orientării povestirii şi nuvelei în America — datorită imposibilităţii de a descoperi vreuna care să întrunească condiţiile de publicare. Propria mea experienţă cu *Sora Carrie,* ca şi opoziţia îndîrjită sau indiferenţa rece care, după cum am constatat, îi striveau pe toţi cei ce încercau să realizeze ceva, fie chiar parţial serios, în America, erau suficiente ca să mă convingă că lumea considera orice era măcar vag apropiat de adevăr ca unul din cele mai grosolane şi mai criminale delicte cu putinţă. Nimeni nu îndrăznea să-şi spună părerea sinceră, nimeni nu îndrăznea să prezinte viaţa aşa cum era, aşa cum o trăia. Iar unul din primele avertismente pe care le-am primit chiar de la directorul revistei — un tip foarte înfocat, ambiţios şi jalnic, tipic pentru acea falsă moralitate americană, care sintetizează spiritul banditesc de îmbogăţire cu convingerea absolută şi intimă a spiritului de dreptate — consta în faptul că dacă pe de o parte dorea ceva nou în povestiri, ceva mai viril şi mai asemănător vieţii decît „dulcegăriile", cum le caracteriza el, ce se găseau în revistele obişnuite, pe de altă parte, povestirile trebuiau, totuşi, *primo:* să atragă în mod puternic masa generală a cititorilor (!); şi *secundo:* să aibă forţă narativă şi să fie absolut decente, aşa cum înţelege acest cuvînt marea masă a cititorilor. Aceste condiţii — două mici şi solide pietre de moară — sfîrşeau,

nici vorbă, prin a strivi tot ce era esențial într-o povestire bună.

N-am desperat cu toate acestea; ceva se putea face. Și, deși am suspinat, speram să fiu în stare să-l determin pe superiorul meu să facă o excepție pentru un lucru cu totul deosebit, sau, cu alte cuvinte, „să-l trag pe sfoară", deși rezultatul nu însemna, firește, mare lucru. Visam într-adevăr să găsesc încă unul sau chiar mai mulți tineri ca L., sau să descopăr un filon de realism dur și autentic, dar în limitele care să-l facă publicabil. Închipuiți-vă, așadar, satisfacția mea cînd am dat peste aceste două povestiri, pe care nu numai că le admiram sincer, dar le puteam și publica, urmînd ca ele să intereseze pe toți acei ce cunoșteau foarte puțin viața. Adevărat, erau pline de ironie și de cruzime, dar aveau umor și culoare, și erau atît de abil și de decent povestite încît aduceau surîsul pe buze.

I-am chemat la mine și i-am spus toate astea, sau aproape toate — făcînd o greșeală, cum mă gîndesc uneori acum, căci arta cere timp îndelungat — și i-am cumpărat povestirile pe loc, sperînd, aproape împotriva oricărei speranțe, că voi mai găsi multe altele asemănătoare lor.

Între timp, și ar fi trebuit poate să spun asta mai înainte, îmi lărgisem redacția prin persoana unui director artistic, un tip foarte înflăcărat și ciudat, un fel de geniu, instabil, agitat, emotiv și pitoresc, un adevărat suflet *à la* Verlaine-Baudelaire-Rops [1] și care, nemulțumit doar să dispună materialul și să ilustreze revista în fiecare lună, se credea, vai, obligat să scrie, să picteze, să compună versuri, muzică și piese de teatru, și mai ales să se miște într-o lume superioară, la care avea *entrée* [2] prin nastere. Mai

[1] *Félicien Rops* (1833—1898), pictor și gravor francez.
[2] Acces, drept (fr.).

angajasem între timp un tehnoredactor, un irlandez catolic, absolvent al unei distinse şcoli sectariene, care era mai absorbit de Sfîntul Jérôme [1] şi de *Vulgata*, ca o întruchipare a latinei clasice, decît de apariţia revistei. Avea, cu toate acestea, avantajul de a fi „interesant", şi de la el am învăţat multe despre Horaţiu. Exista, în plus, şi un exemplar foarte interesant, foarte tînăr şi foarte drăguţ, deşi sever, al acelei şcoli de critică şi artă literară promovate la Wellesley, la Mt. Holyoke şi la Bryn Mawr [2] — o fecioară intelectuală, captivant de interesantă, lucrînd ca redactor-adjunct şi lector într-una din camerele alăturate, împreună cu directorul artistic, tehnoredactorul şi un curier. Această tînără femeie foarte preţioasă, şi în unele privinţe remarcabilă, deşi avea pentru mine dispreţul cuvenit — poate din cauza apucăturilor mele cam dezordonate şi neliterare — era totuşi, aşa cum am bănuit înainte de-a o angaja, foarte pasionată după tot ce era nou şi esenţial în materie de poveştiri sau în orice alt domeniu al artei de a scrie. Veşnic tria, selecţiona, elimina — împingînd exigenţa pînă la puterea n. La început, L. o ura din toată inima, numind-o prostănacă, farsoare, pretenţioasă şi cîte altele. Alături de ei se mai afla o trupă în permanentă creştere, formată din scriitori, artişti, poeţi, utopişti preconizînd reforme sociale şi mai ştiu eu cine, care, sperînd să-şi ajungă scopurile finale prin intermediul unei reviste cu adevărat impunătoare, începuseră să se adune la sediul nostru. O vreme, redacţia a furnicat de aspiranţi — o lume nostimă, vie şi izbitoare.

[1] *Sfîntul Jérôme* (331—420), traducătorul versiunii latine a Bibliei, cunoscută sub denumirea de *Vulgata*.

[2] Colegii de fete din Statele Unite, purtînd numele localităţilor unde se află şi cunoscute pentru educaţia lor conservatoare şi pedantă.

L. era foarte interesat, şi chiar fascinat de toate aceste lucruri — din care unele erau noi pentru el. Uneori mai-mai că se entuziasma în faţa lor, întrebîndu-se dacă din această lume nu se putea scoate cumva ceva minunat, durabil, şi de valoare internaţională. Evoluă cu repeziciune, devenind unul dintre tinerii cei mai încăpăţînaţi şi mai derutanţi pe care i-am întîlnit vreodată. Părea să aibă cîteodată un adevărat talent de-a spune şi de-a face lucruri supărătoare şi neplăcute nu numai mie, ci şi altora. Cum nu auzise vorbindu-se de mine mai înainte de a ne întîlni aici, bănuiesc că avea convingerea că eram doar o nulitate, înzestrat, poate, cu unele slabe calităţi de redactor, dar cu siguranţă lipsit de vreuna de scriitor sau de om care ar putea măcar să sugereze ceva unui scriitor. Îl ajutasem, dar asta se întîmplase pentru că aşa trebuise. Iar pe directorul meu artistic, la început îl considerase un bou, iar mai tîrziu un geniu ; la fel ca şi pe tehnoredactor.

Pe domnişoara E., adjuncta mea de la Wellesley-Bryn Mawr-Mt. Holyoke — care la început fusese de aceeaşi părere cu mine că L. era cu adevărat un scriitor promiţător, un geniu autentic — la început, după cum am mai spus, o dispreţuise. Mai tîrziu, cu ajutorul laudelor ei la adresa prozei lui viguroase, a ţelurilor lui sincere, a psihologiei lui pătrunzătoare, cît şi a dinamismului lui lipsit de fanfaronadă, ea a reuşit, datorită probabil şi aspectului şi farmecelor ei fizice, să-i cîştige încrederea şi să-l convingă că era nu numai o admiratoare sinceră a artei lui, dar că gustul şi aprecierile ei erau de o calitate deosebită. După aceea, L. deveni aproape tot atît de agreabil, pe cît putea fi de agreabilă într-un birou o fiară pe jumătate domesticită.

Dar cea mai mare ciudă o avea pe M., directorul revistei, în privinţa căruia era incapabil să găsească

cuvinte demne de dispreţul lui. Directorul, după cum s-a încumetat L. să-mi spună, nu era decît „un uliu al marii finanţe, abil şi cu apucături de şobolan, un agent provocator al marii finanţe, în solda unui sau altui trust, un negustor oarecare, şmecher şi meschin". Iar asta din cauză că M. obişnuia să intre în vreun birou, forţîndu-i pe cei de acolo să discute, din dorinţa, fără îndoială, de a-şi da seama de întreaga capacitate a tuturor acestor energii şi entuziasme diferite. Unul din lucrurile care, la epoca aceea, îl scotea cel mai rău din sărite pe L. era aerul de supremă bunăstare materială a directorului, efortul său vizibil, cît şi dorinţa de a nu lăsa să se vadă lucrul acesta, hainele sale croite cu grijă, automobilul, numeroşii adjuncţi şi secretari de la multiplele organizaţii cu care era în legătură şi care-l însoţeau de colo-colo.

Principiul lui M., după cum spunea el întotdeauna, era să trăiască şi să cheltuiască. Numai că nu era aşa. Îi făcea doar pe alţii să pună asta în practică. Unul din obiceiurile sale — şi care trebuia să-l fi impresionat mult pe L., ca pe un nou-venit neştiutor — era să pună pe vreunul din stipendiaţii lui să-i anunţe trecerea de la o întrunire „importantă" la alta, în interiorul sau în afara clădirii unde se afla ; i se treceau pe fir mesajele telefonice sau i se întrerupeau oriunde se întîmpla să fie în clipa aceea, şi cînd se presupunea că era cufundat într-una din acele conferinţe literare sau discuţii cu un angajat oarecare sau cu un grup — ocupaţii pentru care dezvoltase cu repeziciune o pasiune. O altă vanitate a lui M. era ca automobilul să-i fie anunţat, iar el să fie vîrît înăuntru aproape cu forţa de către secretarii săi plini de zel care, conform ordinelor primite mai înainte, insistau că el trebuia obligat să-şi respecte unele întîlniri im-

portante. Sau avea obiceiul să trimită după cîte unul din stipendiaţii săi, de oriunde se întîmpla să se afle — de la club, de la restaurant sau de acasă — la miezul nopţii dacă era nevoie, pentru a discuta cu el asupra unor probleme de mare actualitate, iar stipendiatului i se cerea să ia o maşină şi să vină în cea mai mare grabă, ca să nu-l facă să aştepte.

— La dracu ! remarcă L. o dată, de faţă cu mine. Cînd te gîndeşti că o fiinţă care cugetă e obligată să depindă de el pentru un venit săptămînal. Ar trebui să-i dea cineva una cu un plici şi să-l omoare !

Dar cînd te gîndeşti cum a evoluat L. în această atmosferă ! Era un lucru interesant. La început, mai înainte ca revista să capete o orientare atît de caracteristică sau să se organizeze atît de bine, îmi făcea mare plăcere să fiu împreună cu el la terminarea orelor de birou, iar el era un tovarăş ciudat şi plin de energie. Era atît de avid de viaţă, atît de intransigent faţă de ce era vechi, de tot ce era altfel decît ce voia sau înţelegea el, încît uneori era foarte greu să mai spui ceva, de frică să nu-ţi răspundă cu un sarcasm sau să-ţi dea cel puţin un răspuns usturător. Mi-am dat seama cu o plăcere deosebită că avea o pasiune de a observa — aşa cum ar trebui să aibă toţi tinerii cînd vin pentru prima oară într-o metropolă — podurile măreţe, noile tunele care atunci tocmai se terminau sau se săpau, estuarul, golful, Coney Island [1], cele două noi şi mari staţii terminus de cale ferată care se construiau pe atunci. Dar el se simţea bine mai ales în alte cartiere şi chiar în unele sărmane — ca de exemplu Bulevardul 8, despre care mai tîrziu a scris o po-

[1] Insulă în imediata apropie a New Yorkului ; staţiune balneară şi punct de atracţie prin distracţiile pe care le pune la îndemîna vizitatorilor.

vestire, şi încă una foarte bună (*Un auet liniştit*); *Hell's Kitchen* [1], cartierul care se găseşte, sau se găsea, în partea apuseană a Manhattanului, între Bulevardul 8 şi Bulevardul 10 şi între Strada 36 şi Strada 41; *Little Italy* [2], acea regiune de mai jos de Delancey şi la nord de Strada Worth în *East Side*; Cartierul chinezesc; Strada Washington (Siria în America); grecii de pe Strada 27 şi Strada 28, în *West Side*. Toate astea, împreună cu numeroase alte aspecte ale vieţii multilaterale din New York i-au reţinut atenţia sa vie şi cuprinzătoare. O dată, pe cînd urcam Bulevardul 8, pe la ora două noaptea, în timp ce-i arătam nişte mahalale nenorocite cu case de închiriat dosnice, mi-a spus foarte aprins:

— Doamne, cît îmi e de urît să mă culc în oraşul ăsta! Mă tem că se întîmplă ceva în timp ce eu dorm şi n-apuc să văd!

Sînt sigur că aşa se simţea, în mod precis, tot timpul.

Pe atunci era un om foarte simplu, un adevărat băiat spartan. Nu vădea cîtuşi de puţin înclinaţii spre băutură, locuia undeva, într-un mic dormitor, care servea şi de salonaş — cred că pe Bulevardul 8 — şi-şi lua masa într-unul din acele jalnice şi meschine bufete expres, unde oamenii din jurul lui erau mai importanţi pentru el decît mîncarea. (Jos pălăria! — Jos pălăria! în semn de respect.) Din punct de vedere intelectual era atît de sobru şi de ambiţios, încît eram aproape cuprins de respect şi de admiraţie în faţa lui. „Iată, mi-am spus eu, un om care va ajunge cu siguranţă departe: treaba

[1] Bucătăria iadului (engl.); cartier rău famat în partea apuseană a insulei Manhattan. Loc de refugiu al răufăcătorilor.

[2] Mica Italie (engl.); cartier sărăcăcios din New York, locuit mai ales de populaţia de origine italiană.

lui dacă e atît de sălbatic. Probabil ca în America e nevoie să fii așa."

În acest scurt timp, cîte fragmente din viața lui de mai înainte nu mi-a dezvăluit! Am aflat treptat amănunte asupra lipsurilor și greutăților — dacă le pot numi astfel — întîmpinate de el în tinerețe. Fusese, sau încercase să fie, reporter la un ziar din Kansas City, apoi, pentru a-și plăti taxele, muncise la restaurantul și la spălătoria studenților de la Universitatea de Stat din Middle-West[1], de unde își luase și diploma. Mai tîrziu fusese ajutor de portar la un mare zgîrie-nori, undeva, cred că în Kansas City, și ceea ce mi-a plăcut cel mai mult e că n-a insistat cîtuși de puțin asupra acestor privațiuni din tinerețe, și nici nu le-a apreciat ca fiind „grele". Pe de altă parte nici n-a încercat să se umfle în pene minimalizîndu-le, ca fiind complet fără importanță — ceea ce ar fi fost o altă poză penibilă. De la el am aflat cum toată tinerețea fusese dus de ici-colo de către femeia cu voință de fier, care era mama lui, și pe care părea s-o adore în felul său certăreț și posomorît, reținîndu-și aprecierile, ca și cum i-ar fi displăcut să spună vreun cuvînt și, totuși, uneori, zugrăvind-o ca pe o ființă vulgară și grosolană, dar care era, cu toate acestea, o mamă „foarte bună", una care făcuse sacrificii importante pentru el.

Mama lui ținuse odinioară un restaurant într-o așezare minieră din vest, și pe atunci sau ceva mai tîrziu luase cu ea, sub broboada ori pelerina ei, pe micuțul care scîncea, și traversase deșertul Mojave[2], mergînd pe jos o parte din drum. Se părea că nu știe cine e tatăl lui, și nici nu-și bătea capul să afle dacă ea știa sau nu. Mi-a spus că tatăl

[1] Partea centrală și de nord a Statelor Unite.

[2] *Deșertul Mojave* (sau Mohave), vastă întindere stîncoasă și nisipoasă în statul California.

îi murise încă de pe vremea cînd era mic. Mai tîrziu mama lui, pe atunci bucătăreasă la un oarecare hotel de gară din Texas, îl trimisese la şcoala de acolo. După o vreme, fusese angajată ca „scandalagioaică" — dacă ştiţi ce înseamnă asta în cazul de faţă — de către un cămătar nemilos, şi folosită de el pentru a-şi obliga creditorii restanţieri — deşi mulţi dintre ei sărmani şi demni de milă — să-şi achite datoriile, căci altfel, atunci, pe loc, în faţa magazinului unde lucrau, de faţă cu toţi tovarăşii lor de muncă, le făcea pe chestiunea sumelor neplătite un scandal groaznic! Mai tîrziu s-a făcut detectiv particular! agent de asigurări — Dumnezeu mai ştie ce — fiinţa aceasta aprigă — femeie şi bărbat, aşa cum s-a dovedit a fi — dar cramponîndu-se totuşi de acest băiat, slăbiciunea ei, şi fără îndoială visul ei de desăvîrşire. L-a trimis pe rînd la şcoala primară, la liceu şi la Universitate, punîndu-i la dispoziţie sumele de bani de care putea face rost, pentru a-şi termina cursurile. Curînd apoi — de fapt cam pe vremea asta — ea căuta să vină la New York pentru a-i ţine gospodăria, numai că el nu voia, simţind probabil nevoia unei mai mari libertăţi. Cu toate acestea, L. îi scria regulat, după cum mi-a destăinuit, şi în anii următori bănuiesc că i-a trimis o parte din cîştig, pe care ea urma să-l pună bine pentru zilele negre. Printre scrierile lui postume am găsit mai tîrziu o povestire foarte frumoasă — *Mama lui* — zugrăvindu-se pe el şi pe ea în cuvinte aspre şi totuşi pline de dragoste, un amestec al duioşiei şi brutalităţii din propriul său suflet.

Ceea ce m-a făcut să sper totdeauna că va ajunge foarte bine a fost faptul că la acea epocă nu-şi bătea de loc capul cu meschinele definiţii şi distincţii

morale şi economice care bîntuiau într-o formă sau alta universul Americii lui. Părea să fie, într-adevăr, complet liber şi chiar străin de ele. Lucrurile pe care le auzise despre perfecţiunea interioară şi permanentă a sufletului omenesc îi intraseră exact pe o ureche şi îi ieşiseră pe alta. Respecta virtutea, dar cunoştea şi admitea viciile respingătoare care dădeau o justificare celei dintîi. Pentru el hoţul era aproape la fel de important ca şi sfîntul, fiind şi motivul existenţei acestuia. Şi, lucru mai important, nu vădea nici cel mai mic interes pentru politică sau pentru orînduirea socială din America, ceea ce era un semn foarte bun. Nu-l stăpînea nici visul americanilor de a parveni din punct de vedere financiar şi social — şi asta era o altă trăsătură de frunte. Întreaga viaţă era un lucru fascinant şi acceptabil şi trebuia interpretată dacă aveai priceperea necesară ; era o mare distincţie să ai acea pricepere şi merita să înduri chinuri nesfîrşite pentru a o dobîndi.

Dar cît era de lipsit de bunăvoinţă americanul de rînd, contemporan cu el, îndopat atunci ca şi azi cu prostiile din cărţi şi din filme despre artişti şi artă, ca să recunoască în L. altceva decît un bădăran necioplit şi grosolan, avînd pretenţia să forţeze intrarea şi să păşească cu picioarele sale jegoase în templul artei ! O fire neastîmpărată, revoltată, supărăcioasă, avînd mai degrabă aerul unui tînăr acar sau al unui muncitor necalificat, decît al unui artist ; limbajul său, foarte grosolan uneori, ca şi brutalitatea felului său de a gîndi îl împiedicau cu totul, am putea spune, de-a avea ceva comun cu marea proză, cu marile concepţii despre artă sau cu templul artei. Cum adică, la un loc cu cei mari ! Acest tînăr necioplit, cu părul castaniu-închis, pieptănat

cu cărare într-o parte şi dat peste o ureche, în genul unui frizer pompos ; cu acei pantofi maro cu talpa groasă, destul de grosolan lucraţi, cu acele haine de gata şi destul de prost croite, cu acea pălărie cafenie mică şi rotundă, şi deseori cu o şapcă trasă peste ochi cu oarecare aroganţă, vulgaritate şi chiar cu intenţia de a insulta ; cu acel pardesiu ieftin şi dintr-o stofă grosolană, pe care-l purta şi în zilele friguroase de primăvară, cu pulpanele din faţă şi din spate ridicate de umezeală şi de stat pe ele cu nepăsare ; cu pipa sa din cocean şi cu punga de tutun ieftin, pe care-o scotea şi-o aprindea în momentele cele mai nepotrivite ; cum adică, acest tînăr cu apucăturile lui agresive, enervante, schimbătoare — bîntuit de idei fixe — dur şi uitîndu-se să vadă dacă cineva ar avea îndrăzneala să-l critice că nu arată tocmai cum ar trebui !

Avea cu siguranţă ceva brutal şi totuşi cosmic (nu comic), dacă ţineai seama de pretenţiile lui intelectuale şi artistice. Uneori, ironia lui înţepătoare şi tupeul lui mă îngrozeau chiar şi pe mine. Îmi spuneam că era prea agresiv, prea înfipt, prea neîndurător Ar fi trebuit să fie mai blînd. Alteori, simţeam că era necesar pentru el să fie aşa cum era, ca să „se ajungă", cum ar spune el. Doream să-l schimb puţin — şi totuşi n-am făcut-o — şi am rămas atras de el în ciuda multor mici întîmplări supărătoare care îmi stîrneau cîteodată furia, şi calculate de fapt, bănuiam eu, ca, printr-un fel de abilitate sălbatică, să diminueze ceea ce el credea a fi superioritatea mea dispreţuitoare. Uneori mă gîndeam că ar trebui să fie omorît — aşa cum meditează un tată asupra fiului său nelegiuit — dar această dispoziţie trecea repede, şi iscusinţa lui literară compensa totul.

În privința revistei, de îndată ce ea a început să se dezvolte și să atragă atenția, L. mi-a devenit cel mai important ajutor; nu atît prin ce a făcut în mod nemijlocit, cît prin faptul că a stabilit un anumit nivel la care trebuia să lucrăm cu toții. Lucru demn de remarcat, căci în curînd a fost recunoscut ca atare de toți cei ce veneau în legătură cu revista. Mai întîi, interesat în a-l promova, am avut grijă să fie recomandat favorabil oriunde lucrul acesta era posibil și putea să-i fie de folos, iar mai tîrziu, datorită exclusiv forței, capacității sale mintale și integrității sale, viselor și iscusinței sale critice, a reușit să adune în jurul său un întreg grup de tineri scriitori în căutarea unui drum — artiști, poeți, autori dramatici și muzicieni plini de aspirații; un grup original, pe cît de nostim, pe atît de interesant. Locurile lor de întîlnire păreau să fie aceleași jalnice bufete expres din străzile lăturalnice sau chiar intersecțiile importante din jurul lui Times Square [1], sau camerele fiecăruia dintre ei, ori biroul meu, în timpul nopții, după ce eu plecam, invocînd față de mine scuza că aveau ceva de lucru. În tot acest timp atmosfera fremăta mereu de discuții despre noi cîntăreți, dansatori, piese de teatru, povestiri ce erau pe cale de a se naște sau care se scriau, luîndu-se în considerație și articole și eseuri; petreceri grozave, deși nu îndeajuns finanțate, iar din cînd în cînd supeuri boeme, date la miezul nopții. Banii nu le ajungeau de fel, și, ca urmare, aveau loc printre ei neîncetate împrumuturi și lichidări de datorii. Printre membrii cei mai entuziaști ai acestui cerc erau, după

[1] Piață centrală la New York, unde se află sediul marelui trust de presă *Times*.

cum am început să-mi dau seama, în cele din urmă chiar cu oarecare nervozitate, redactorul meu artistic, un îndrăzneț cavaler, așa cum puțini au fost în Boemia[1], cît și femeia cu principii de la Bryn Mawr-Wellesley. Tehnoredactorul, la fel ca diverși alți colaboratori care făcuseră, între timp, mai mult sau mai puțin, corp comun cu revista, îl urmau și ei tot timpul.

Dacă în mod nemijlocit acest lucru nu aducea un profit, era în schimb înviorător și eram pe deplin convins pe atunci că în ceea ce privește faptul de „a fi conștient", de a fi „în legătură", sau „de a simpatiza" cu multe din principalele tendințe și curente subterane care-i aduc unei reviste succesul și întîietatea, acest grup mi-era nespus de prețios, constituind un fel de „clasoar" conținînd tot ce vrei și scoțînd la iveală sute de idei interesante, provenind din toate domeniile. Uneori era vorba despre un nou tenor de care nu se mai auzise pînă acum și care urma să fie adus din străinătate și prezentat cu mare tam-tam americanilor amatori de reputații; alteori de un nou sculptor sau pictor de care nimeni nu știa nimic în America; sau, poate un actor mare, un poet sau un scriitor. Ascultam toate discuțiile în privința noilor curente care erau pe cale să izbucnească pe glob în domeniul sculpturii, picturii sau în acela al artei de a scrie. În jurul întregului grup se simțea ceva care emana puternic căldură, tinerețe, vise. Toți erau foarte informați și plini de speranțe, iar eu obișnuiam să-i privesc, întrebîndu-mă dacă vreunul din ei era destinat să-și vadă visele împlinite.

În privința lui L. nu aveam nici cea mai mică

[1] Ținut imaginar din piesa *Poveste de iarnă* de William Shakespeare, cadru romantic și propice dragostei.

îndoială. Începuse, ce-i drept, să adopte tendințe oarecum mai liberale și să dorească în permanență să fie parte integrantă a acestei veselii, a acestei agitații continue ; uneori bea, datorită mai ales, mă gîndeam eu, neastîmpăratului meu redactor artistic, care nu-și dădea seama și nu avea nici o reținere în chestiunile de ordin material sau artistic, și care profesa, fără să-i pese de urmări, o atitudine baccanaliană [1]. În repetate rînduri l-am auzit pe L. declarînd, ritos, în legătură cu unele proiecte de escapadă ale grupului : „Nu, nu ! Nu vin ! Acum mă duc *acasă* !" Avea o povestire la care voia să lucreze sau un articol de pus la punct. În același timp, obișnuia deseori să spună că dacă termina lucrul la o anumită oră, iar ei se mai aflau încă într-un local oarecare, îi va căuta. Aparent, munca lui nu suferea niciodată cîtuși de puțin.

Cam în această epocă am început să înțeleg adevăratul izvor și sensul înclinațiilor sale literare. Era extrem de obsedat, după cum am descoperit atunci, de concepția europeană, și mai ales de cea franceză, în domeniul artei scriitoricești. Studiase atît operele, cît și temperamentul și experiența de viață (mai ales aceasta din urmă, mă tem) ale unor astfel de scriitori ca : Maupassant, Flaubert, Baudelaire, Balzac, Musset, Sand [2], Daudet, Dumas junior [3] și Zola, ca și ale unui număr de scriitori mai recenți :

[1] Veselie provocată de chef, ca urmare a băuturii. Cuvîntul provine de la numele lui Bacchus — zeul vinului la romani.

[2] *George Sand* (Aurore Dupin) (1804—1876), scriitoare franceză. Romanele ei vădesc o imaginație romantică și o fină observație psihologică

[3] *Alexandre Dumas junior* (1824—1895), fiul celebrului scriitor Alexandre Dumas, autorul unor piese care combat fariseismul și meschinăria burgheză.

Hervieu [1], Bourget [2], Louys [3] și conteporanii lor. Cel mai mult era, totuși, impresionat, și încă adînc, de viața și arta lui Maupassant, de metoda sa de lucru, de concepția sa obiectivă asupra vieții, de independența sa față de înclinațiile morale, religioase sau chiar sentimentale. La începutul carierei lui literare eram convins că-l imitase în mod servil, deși nu se putuse debarasa complet de educația și temperamentul său american, care-l țineau iremediabil sub influența lor. Un critic și redactor din partea de apus a țării, căruia îi adresase speranțele și mîzgăliturile sale înainte de a veni cu ele la mine, mi-a scris după moartea lui L., referindu-se la o perioadă precedentă aceleia cînd îl cunoscusem eu, și făcînd observația că: „L. era nebun după literatura *fin de siècle* [4], care pe atunci era la modă, și de la care (sper că Dumnezeu, care le vede pe toate, are să-mi recunoască acest merit) l-am îndepărtat definitiv". Asta e și părerea mea, deși el manifesta încă foarte mult interes pentru această literatură. Admira pe Aubrey Beardsley [5], pe artiștii afișului din Franța [6], pe Verlaine, Baudelaire, Rops,

[1] *Paul Erneste Hervieu* (1857—1915), romancier și dramaturg francez, preocupat de analiza raporturilor sociale.

[2] *Paul Bourget* (1852—1935), romancier, poet și eseist francez, cunoscut pentru interesul său față de problemele psihologice și de ordin social.

[3] *Pierre Louys* (1870—1925), scriitor francez, autor de versuri și romane pătrunse de obsesii erotice

[4] Literatura de sfîrșit de secol (fr. textual). Aci: literatura decadentă franceză de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

[5] Pictor și desenator englez, cu o imaginație ciudată și fertilă (1874—1898).

[6] Afișul ilustrat a apărut în Franța în secolul al XVIII-lea, devenind, cu timpul, o adevărată artă. La sfîrșitul secolului al XIX-lea cei mai iluștri reprezentanți ai acestei arte erau: Grasset, Steinlen, Mucha, Hugo d'Alési, Cappiello, Willette, Toulouse Lautrec și alții.

The Yellow Book[1] și chiar pe Oscar Wilde, deși concepțiile lui erau mult mai riguroase, mai populare și chiar radicale.

Din nenorocire pentru L., așa cum am bănuit întotdeauna, proprietarul și directorul revistei, care se mulțumise mai înainte să vadă că afacerile bănești ale publicației erau în ordine, se vîrî acum pe primul plan și hotărî că, întrucît revista atrăgea atenția, trebuia să i se permită și lui să participe la prestigiul ei literar și artistic, că trebuie să fie identificat în mod strîns cu ea, și recunoscut ca adevăratul ei inspirator și singura sursă — lucru pe care eu nu-l prevăzusem cîtuși de puțin atunci cînd mă angajasem acolo. După ce mai înainte ne înțelesesem foarte limpede că un astfel de amestec nu va fi îngăduit niciodată, veni de data asta cu planul unui consiliu artistic, compus din el și din înșiși membrii redacției pe care o creasem.

Nu puteam să mă opun, și, personal, acest lucru nu m-a supărat prea mult. Îmi dădeam seama de la un timp că revista nu reprezintă pentru mine un scop final, ci doar ceva trecător. Simțeam că același lucru e adevărat și pentru L., care vădea din ce în ce mai mult interes pentru tehnoredactarea revistei. Totodată, nu întrezăream nici un mijloc imediat de a-mi aranja afacerile și de a pleca, devenind astfel pentru o foarte scurtă perioadă, mai mult sau mai puțin un spectator. În acest timp am avut neplăcerea să observ creșterea unei influențe asupra lui L., care, pe cît înțelegeam eu, se dovedea foarte primejdioasă. M. nu era o călăuză potrivită pentru

[1] *Cartea galbenă* (engl., textual). Revistă literară și de artă, apărută la Londra între 1894—1897, organ al decadenților englezi de la sfîrșitul secolului trecut. Majoritatea lucrărilor lui Aubrey Beardsley au apărut în paginile *Cărții galbene*, numită astfel după culoarea galbenă a coperților ei.

el. Era scînteietor, dar superficial şi foarte meschin, şi convins că posesia şi deţinerea a multe bunuri materiale — case, pămînt, acţiuni, cît şi apartenenţa sa la cluburile şi cercurile celor prosperi din punct de vedere material — urmau într-adevăr să desăvîrşească tot ce avea o semnificaţie atunci sau mai tîrziu. Nu avea nici cea mai vagă idee despre literatură şi artă, şi nici despre acel lucru subtil care contribuie la personalitatea şi atmosfera unei reviste sau a scrisului (şi mai ales a acestuia din urmă), acel ceva plin de mulţumire, care te atrage şi te reţine — şi, cu toate astea, era convins că le cunoaşte. Pe deasupra, se hotărîse să se împrietenească şi să întreţină relaţii nu numai cu toţi aceia pe care i-aş fi putut atrage, cu condiţia să se dovedească a-i fi folositori, ci şi cu unele grupuri, bucurîndu-se de mult succes în alte domenii — şi anume cu acei care dobîndiseră între timp celebritatea prin mijloace mult mai banale şi mai pe gustul publicului, şi-şi cîştigaseră astfel fără îndoială aderenţi, avînd totdeodată posibilitatea să aducă revistei un cîştig mare prin producţiile lor, indiferent de meritul lor intrinsec. Veşnica sa temă de discuţie erau banii, puterea lor de atracţie şi cumpărare, importanţa tuturor lucrurilor materiale. Dorea acum ca revista sa să reprezinte în acelaşi timp acest element strălucitor şi, deşi ar putea să pară paradoxal, tot ce era mai bun în gîndirea artistică şi literară.

Evident, lucrul era imposibil, cu toate că avea metoda lui facilă şi deosebită de a argumenta — o personalitate plină de veselie, şi în unele privinţe magnetică, departe de a fi încuiat la cap sau grosolan, fapt care, pentru un timp, a atras pe mulţi. Trecea apoi, foarte repede, de fapt, la a face cunoştinţă cu toţi aceia de care mă înconjurasem eu însumi, intrînd în lungi şi chiar intime discuţii cu

ei, în privința felului cum trebuie condusă cel mai bine revista, și făcînd unele apropouri de-a dreptul fățișe cu privire la un viitor glorios, la care toți, și mai ales cel căruia i se adresa, urmau să ia parte. Lucru ciudat, această nouă și dușmănoasă personalitate a lui M. (așa cum credeam pe atunci) părea să fie foarte mult pe gustul lui L.

N-am pretenția să spun că rezultatul a fost fatal. Și se poate chiar, sau, cel puțin, s-ar fi putut, ca această personalitate să fi devenit valoroasă în cazul cînd s-ar fi unit cu una mai vîrstnică sau cu un temperament ceva mai bine echilibrat. Dar ea mi se păru că oferă cu prea multă repeziciune ceea ce ar fi trebuit să acorde, dacă trebuia într-adevăr să acorde vreodată ceva, ca urmare a unei îndelungate strădanii. Căci M. se pricepea foarte bine mai ales la lucrurile de care L. ar fi trebuit să se păzească îndeosebi — plăcerile ieftine și ostentative ale vieții mondene, nocturne și de afaceri a New Yorkului. Niciodată n-am cunoscut un om care să mă intrige și să mă fascineze mai mult în această privință, și nici unul căruia să-i pese mai puțin de acei pe care-i folosea pentru a-și atinge scopurile lipsite de importanță. Avea un adevărat geniu de a face ca tot ce era fără gust și valoare să pară de preț și chiar perfect. Mai înainte, L. îl dăduse dracului nu o dată (desigur în lipsa acestuia), ca să folosesc propria lui expresie, pentru principiile lui de afacerist din Middle West, așa cum le descria el, pentru meschinele lui idealuri materiale și sociale și, totuși, după cum puteam să-mi dau seama cu ușurință, chiar de pe atunci, virusul teoriilor lui M. era activ. Căci trebuie spus din nou că L., venit de foarte curînd la New York, era foarte tînăr, și cum nu avusese niciodată mare lucru simțea, fără îndoială, o oarecare invidie față

de uşurinţa cu care M. cîştiga banii, faţă de simţul acestuia de a face să-i iasă totul bine, de exclusivismul lui şi chiar de măreţia ieftină a afacerilor cu care M. încerca să se înconjoare.

Ei bine, nici asta nu s-ar fi dovedit fatal pentru el, numai că L. avea nevoie de cineva care să-l determine să-şi rămînă credincios lui însuşi, talentului său, unei permanente precauţii, şi dacă era posibil să-i trezească propriul gust sever — dar aşa cum stăteau lucrurile, el nu era înconjurat decît de acoliţi şi de oameni dispuşi să-l servească.

Puţin mai tîrziu, după ce am părăsit revista lui M. şi am ocupat un alt post editorial, trebuind să urmăresc dintr-un punct de vedere mai mult sau mai puţin profesional diferite reviste ce apăreau regulat, am fost neplăcut surprins să observ că în diferite publicaţii — şi mai ales în cea a lui M., care momentan cunoştea o mare înflorire — începuseră să apară povestiri, care dacă pe de o parte vădeau multă măiestrie şi reţinere, cît şi o sete după adevărata culoare a lucrurilor, pe de altă parte trădau totuşi ceva de care mă temusem de la bun început, şi anume un compromis hotărît. Acest blestem al întregii literaturi americane, inevitabilul *happy-end*, cine îl impusese? Spre nemulţumirea mea sinceră, L. începu să scrie povestiri, care tratau, cel puţin unele din ele, despre: 1) o tînără care a abandonat cu succes visele ei despre artă, pentru a se apuca de reclamă; 2) o vampă de o vîrstă mijlocie care a încercat să practice *libertinaje* [1] şi a fost înfrîntă, în maniera americană; 3) un tablou de Crăciun plin de dulcegărie şi lumină (Dickens în romanele sale cele mai sentimentale n-ar fi putut scrie ceva mai rău); 4) un agent de presă de pe

[1] Moravuri uşoare, destrăbălare (fr.).

Broadway, care, încercînd să atragă o clientelă importantă la un mare hotel prin intermediul viciului elegant, unește cu totul accidental și neintenționat o bogată moștenitoare cu un tînăr din lumea mare, foarte bun la suflet și făcînd pe administratorul stabilimentului. Și așa mai departe, nu la infinit, dar măcar pentru un timp — acei zece ani în care a mai reușit să trăiască și să lucreze.

În plus, în această nouă perioadă am auzit și-am văzut din cînd în cînd lucruri descurajante în legătură cu el. Ținîndu-și marea sa promisiune, întrucît cred în mod sincer că avea o adevărată afecțiune pentru tînărul său protejat, în măsura în care putea avea așa ceva, M. i-a pus la dispoziție poate cam vreo trei mii de dolari anual ; l-a trimis la Stockholm, la vîrsta de douăzeci și patru sau douăzeci și cinci de ani, ca să cunoască și să salute pe faimosul fals descoperitor al polului, doctorul Cook ; i-a dat posibilitatea să meargă la Paris, în legătură cu diverse articole ; apoi la Roma ; l-a trimis în partea centrală, și apoi în vestul îndepărtat al Statelor Unite ; și pe Broadway, pentru studii dramatice și sociale. Toate erau bune, numai că ceea ce M. dorea întotdeauna să se execute în contul lui era nota de „parvenire", *happy-end*-ul — sau cel puțin un lucru care să nu fie vulgar sau josnic — pe cîtă vreme părerea mea în privința lui L., ținînd seama de talentul lui, era că trebuia să se dedice cu hotărîre literaturii ca artă, indiferent de teorii sau de modalități finale, cu credința, pe care o aveam atunci, că în cele din urmă se va afirma astfel. Evident, nu aveam nici o obiecție față de experiențele de tot felul, față de abordarea oricărui domeniu de activitate, care momentan putea să apară ca foarte îndepărtat de literatura realistă, cu condiția însă ca să fie călăuzit totdeauna de steaua idealului său.

Indiferent cînd ar fi scris, fie că făcea asta mai devreme sau mai tîrziu, lucrările sale trebuiau să aibă stilul limpede, incisiv, fără compromis, al primelor sale povestiri, să vădească acea pasiune, care îl caracterizase la început, de a scoate lucrurile la iveală, acelaşi punct de vedere amoral, neclintit şi liber.

Dar după ce l-a întîlnit pe M. şi a lucrat pentru el în cadrul acestui nou aranjament, fiind aparent fascinat momentan de personalitatea lui, mi s-a părut că pierde din vedere treptat idealul său, captat de fapt de argumentele facile ale lui M., pe care acesta din urmă le putea aduce cu uşurinţa cu care un păianjen îşi ţese plasa. În această privinţă, insist în a spune că M. a constituit o influenţă nefastă. De pildă, sub tutelajul lui, L. a devenit, treptat, un *habitué* [1] al unei cîrciumi bine cunoscute şi fals boemiene, un stabiliment foarte dubios şi o naivă imitaţie, cu pretenţia de-a fi o copie sau — de ce nu? — chiar originalul unui vechi han englezesc: lambriurile erau lucrate în lemn de stejar afumat sau de culoare închisă, pentru a reprezenta un vechi interior englez, pereţii erau acoperiţi de pipe cu coada lungă, de tablouri de vînătoare din Anglia şi de scene de chef; reviste de călărie, sau ocupîndu-se cu conducerea echipajelor şi descrierea vieţii duse de lumea „bine" de la ţară, zăceau risipite pe mesele negeluite şi închise la culoare, pentru a crea acel aer de *sans cérémonie* [2] cu cei de sus, despre care clienţii obişnuiţi nu aveau nici cea mai vagă idee, dar pe care îi invidiau grozav. Aici, împreună cu un grup de prieteni de mai tîrziu, care nu făceau doi bani, complet diferiţi de acei care îl înconjuraseră la început — un poet monden, pretenţios, fără cine ştie

[1] Obişnuit, familiar (fr.).
[2] Aici: intimitate (fr.).

ce merite, dar cu o părere nemaipomenită despre el, un agent de schimb din Wall Street, pozînd în om de club, într-un *raconteur*[1], amator de premiere şi de cîte altele, şi mai mulţi dramaturgi tineri şi ambiţioşi, toţi în căutarea paradisului unui succes pe Broadway — L. începu să pozeze în intimul marelui oraş, ca şi cum ar fi fost copilul lui de suflet, centrul de atracţie şi favoritul celor mai strălucitoare cercuri — o purtare foarte asemănătoare aceleia lui M. În vremea asta, hainele lui, căci îl vedeam cîteodată, luaseră un aspect mai civilizat, deşi erau mai puţin convingătoare decît acelea pe care le purtase cînd îl cunoscusem eu prima oară. Mica pălărie rotundă, sau şapca sa şmecherească, tipică pentru visele cu care venise din partea apuseană a ţării, fuseseră înlocuite cu o pălărie tare, pretenţioasă şi cu calota pătrată, care, după părerea mea, era pe gustul cioclilor, al unui oarecare tip sever de bancheri, ca şi al unor popi — atîta doar că pălăria lui era maro-deschis. Costumul şi vesta sa erau din *tweed*[2] englezesc de-o culoare vie, cafeniu-roşcat, sau cenuşiu-deschis, iar pantofii din piele de box — perfecţiuni ale modelului cu copci. Purta un baston greu şi deseori o mapă de piele de culoare deschisă, părînd foarte absorbit de importanta şi dramatica afacere a vieţii şi a scrisului. Atunci i-am spus că „trebuie să ia plăcerile ca şi greutăţile acestei lumi cu cea mai mare severitate". Aici, la cîrciumă, făcea pe casa mare, privindu-i de sus pe patron şi pe chelneri, trimiţînd vorbă prietenului său, bucătarul, care probabil nu-l cunoştea absolut de loc, ca friptura de vacă sau cotletul să fie pregătite numai într-un anumit fel. Pe aceşti prieteni ai lui, sau cel puţin pe unii din ei — cum ar

---

[1] Persoană care posedă darul de a povesti (fr.).
[2] Ţesătură de lînă moale, în mai multe culori (engl.).

fi poetul — îi întîlnea zilnic la ora cinci pentru o partidă de şah, extrem de importantă pentru el, după care citea un ziar de seară şi comanda cotletul. Berea englezească, şi nu berea germană, adusă la masă într-o stacană metalică, era *comme il faut* [1], fiind de altfel singura băutură potrivită pentru un gentleman al literaturii, demn de acest nume.

Îmi pare rău că scriu acestea, căci, la urma urmei, orice tînăr trebuie să aibă epoca lui de nebunii. Totuşi mă aşteptam la ceva mai bun din partea lui L. şi am fost puţin dezamăgit să văd că visul lui iniţial de simplitate şi privaţiune ceda în faţa unei poze absolut nedemne. Pe lîngă asta, douăzeci sau treizeci de povestiri ca : *Omul potrivit, Vise plăcute, Omul cu degetele rupte, Al doilea motiv* atîrnau de o mie de ori mai greu decît cele pe care reuşea să le publice şi decît cîştigul care îi permitea să-şi dea aceste aere.

Mai mult, în timpul primelor zile de succes alături de M., L. se însurase cu o tînără soră, care fusese mai înainte vînzătoare într-un magazin, o persoană serioasă, sobră şi care, dintr-un punct de vedere, îi putea fi de ajutor, avînd în vedere faptul că-i ţinea în ordine gospodăria şi-i putea naşte copii, ceea ce a şi făcut. Avea însă o completă lipsă de înţelegere sau de afinitate faţă de genul de lucruri pe care el era chemat să le îndeplinească. Nu simţea nici un fel de înclinaţie spre literatură sau artă, iar în afara calităţilor ei de gospodină vădea puţină pricepere sau gust pentru a deveni mondenă. Şi, evident, L. o neglija. Mintea lui era probabil frămîntată de idei măreţe despre artă, şi de aceea manifesta o supremaţie în societate, care ar fi putut foarte bine să-l ducă oriunde. Îşi cumpărase o fermă la o oarecare distanţă de New York, şi acolo, într-o aşezare pre-

[1] Cum trebuie (fr.).

supusă a fi locuită de oameni de litere superiori şi cu succes în viaţă, făcea uneori pe fermierul, trăgînd la coasă şi strîngînd fînul în căpiţe, aşa cum se cade unui plugar din partea de apus a ţării ; de asemenea, în funcţie de dispoziţia în care se afla şi după cum se cuvenea unui mare şi izolat scriitor, lucra într-o bibliotecă, înconjurat complet de cărţi legate în frumoase legături de piele (!), unde primea vizitele acelor ciudaţi sateliţi ai artei scrisului, şi care văd într-un geniu de felul acesta *summum bonum* [1]-ul vieţii. Să aibă o fermă şi să lucreze la ea, iată idealul unui scriitor de pe vremea aceea. Horaţiu făcuse la fel. Un tip mai ales, un om cu autentică iscusinţă în materie de critică şi literatură şi de mare gust în domeniul tuturor artelor, dar complet lipsit de interes sau de îngăduinţă pentru un efort simplu, venea uneori pe acolo, după cum am auzit, ca să-l ajute să clădească căi de fîn, şi purta cu această ocazie o cămaşă de mătase şi monoclu ; un al doilea tip — *un flâneur* [2] intelectual foarte fascinant, lipsit totuşi de forţa fanteziei sau de darul de a visa, venea să mănînce, să bea, să discute despre multe lucruri care trebuiau făcute, să fure cîteva idei, să împrumute poate ceva bani, sau să consume ceva morfină, şi să plece ; un al treilea venea să se laude cu succesul său în legătură cu piesele de teatru, sau eventualul său succes ; un al patrulea ca să picteze un tablou, încurajat de L. ; un al cincilea ca să compună versuri rurale ; un al şaselea, un agent de schimb, un ajutor de *bookmaker* [3], sau proprietarul unui bar din metropolă (acesta din urmă pentru pitoresc) ca să se minuneze cum putea un om cu calităţile lui L., şi de fapt oricine, să trăiască la ţară.

[1] Esenţa a tot ce e mai bun (lat.).
[2] Pierde-vară (fr.).
[3] Agent care strînge pariurile la curse (engl.).

Aveau loc chefuri, adevărate beţii, în timpul cărora, conform tradiţiei lui Johnson şi celei a domnilor Rabelais şi Molière, intelectul obosit, ca şi geniul călăuzitor erau înecate într-un binefăcător Lethe[1] de whisky.

Asemenea lucruri costau, totuşi, bani. Pe deasupra, datorită fără îndoială dorinţei de a se împărtăşi din splendorile materiale ale acestei epoci (o doctrină pe care M. o susţinea cu pasiune şi, mă rog, ca pe o datorie) tînărul meu prieten se încurcase, cel puţin pentru un timp, cu un apartament într-un cartier select în East Side, a cărui chirie îi sugea bani serioşi. În afara acestor cheltuieli mai existaseră şi mai existau încă şi alte obligaţii, care constituiau pentru el o povară mult prea grea din punct de vedere financiar, toate destinate în primul rînd menţinerii faţadei, ca să poată fi considerat un autor de succes literar. Din cînd în cînd (aşa cum mi-au relatat mulţi din intimii săi), pus în faţa unei bruşte epuizări a fondurilor depuse la bancă, trebuia să părăsească o casă sau un cartier excelent, unde trăise în stil mare timp de cîteva luni, salvîndu-şi pe cît putea mobila sau abandonînd-o, împreună cu diverse datorii, şi căutîndu-şi refugiu într-o casă sărăcăcioasă, sau chiar într-o odaie dosnică, unde, cuprins de remuşcări sau încurajat de marile tradiţii literare şi artistice (Balzac, Baudelaire, Johnson, Goldsmith[2], Verlaine) obişnuia să lucreze din greu şi fără încetare la manuscrise ce produceau în mod sigur bani. Rezultatele

[1] Unul din fluviile Infernului, al cărui nume înseamnă „uitare".

[2] *Oliver Goldsmith* (1728—1774), scriitor englez, autor al romanului *Vicarul din Wakefield* şi al poemului *Satul părăsit.*

acestei munci, duse la vreo *revistă de succes* care plătea bine, îi aduceau destul ca să se reîntoarcă la viaţa de vedetă — şi deseori chiar suficient ca să închirieze un apartament mai bun decît acela pe care-l avusese ultima oară. În timpul acesta, i se născu unul din cei doi copii, pe care avea să-i lase în urmă. Grijile casnice se înmulţeau, iar ideea căsătoriei devenise tristă şi monotonă. Cu toate astea, nu pregeta să continue cu acele mese date prietenilor — grupul pomenit mai înainte sau confraţii lui spirituali — atît în apartamentul său, cît şi într-un restaurant al boemei, care se bucura de o mare vogă la New York. Pe scurt, era un nuvelist destul de consacrat şi un critic în care mai dăinuia sentimentul că va triumfa totuşi în domeniul vecin, deşi oarecum mai dificil, al povestirilor pe gustul publicului.

În timpul acesta — îmi îngădui să relatez aci o întîmplare — pe cînd aşteptam într-o seară un prieten în foaierul unui teatru de pe Broadway, pe cine văd apărînd la faţa locului, dacă nu pe L. îmbrăcat foarte excentric, în ceea ce eu am presupus aproape cu teamă a fi o *reductio ad absurdum* [1] a pozei sale iniţiale : aceea a unui tînăr american necioplit şi grosolan, căruia nu-i pasă cîtuşi de puţin de felul cum se îmbracă, şi mulţumit să semene la înfăţişare cu un ţărănoi, atîta timp cît are inteligenţa lui Shelley. Costumul era de-o calitate ordinară şi cădea prost pe el, hainele de gata, uzate de-atîta stat pe rafturi ; în locul pantofilor purta doar nişte ghete grosolane din piele netăbăcită şi pline de praf, iar pe cap avea o şapcă cu pătrăţele galbene şi cafenii şi cu cozorocul lung. Purta un pardesiu scurt, croit ca vai de el, şi dintr-o stofă grosolană, ţinea mîinile înfipte provocator în buzunarele pantalonilor,

[1] Sintetizare pînă la absurd (lat.).

astfel încît reverele pardesiului se deschideau mult în lături. Părea oarecum, dacă nu complet beat, şi era foarte obraznic. Mi-a trecut prin minte gîndul că atît beţia, cît şi hainele erau o poză, sau că fusese în vreun cartier periferic, în căutarea unui personaj, lucru care-l făcuse să îmbrace astfel de haine. Să acceptăm cu indulgenţă ultima alternativă. Era întovărăşit de doi acoliţi, care făceau tot ce puteau ca să-l potolească.

— Hai, ascultă ! Nu face scandal. Tot o să vedem spectacolul !

— Te cred c-o să-l vedem ! răspunse el pus pe ceartă. Unde-i directorul ?

Un omuleţ foarte oarecare, îmbrăcat în frac — directorul teatrului în persoană — îl măsură cu un aer duşmănos dintr-un colţ apropiat.

— Dînsul e domnul L., îi explică directorului unul dintre acoliţi, apropiindu-se de el. Are legătură cu revista lui M. Scrie nuvele, iar cîteodată piese.

Directorul se înclină. La urma urmei, revista lui M. ajunsese să aibă oarecare importanţă pe Broadway. De aceea, merita să fii politicos. Îşi lărgi amabilitatea şi asupra însoţitorilor lui, iar cei trei intrară în sală.

În ceea ce mă priveşte mi-a părut rău de aerul lui şi de schimbarea produsă. Faptul nu mă privea cîtuşi de puţin — viaţa sa îi aparţinea — şi cu toate acestea am regretat. Nu credeam că era aşa de rău pe cît lăsa impresia. Avea prea mult simţ al realităţii. Ar fi fost mult mai nimerit să se lepede de pe acum de fanfaronada aceea copilărească, de aerele sale de superioritate şi de fleacurile astea şi să se facă om serios. Credeam cu adevărat că timpul urma să schimbe totul.

Speranţele mele au renăscut cînd, puţin mai tîrziu, revista lui M. destrămîndu-se cu totul, L. fu lipsit de acea protecţie, cu un caracter semifinanciar, care

simţeam că-i dăuna atît de mult. Următorul semn bun l-am avut atunci cînd a adus un mic volum de povestiri — vreo şaisprezece la număr, şi conţinînd tot ce lucrase el mai bun pînă la acea dată — unei edituri cu care aveam pe vremea aceea legături băneşti şi fără să-mi spună nimic — cred că de fapt s-a străduit mult ca să nu dea ochii cu mine — l-a lăsat totuşi acolo, iar volumul a fost în cele din urmă publicat, la recomandaţia mea ; cred că s-au vîndut ceva mai puţin de cinci sute de exemplare. Dar ceea ce m-a bucurat, a fost faptul că volumul nu cuprindea nici o povestire care să poată fi considerată drept un compromis cu vederile lui iniţiale. Şi, pe deasupra, fusese adus în mod intenţionat, de asta sînt sigur, trustului editorial cu care aveam legături. Am fost mulţumit că l-am putut ajuta personal să-l publice. „Cel puţin, mi-am spus, nu şi-a abandonat idealul iniţial. Poate că acum va continua."

Mai tîrziu, într-o revistă sau alta, reviste destul de bune pentru a nu avea decît un tiraj redus, am mai văzut cîte ceva scris de el, lucrări de o calitate incontestabilă. O revistă de critică literară din partea apuseană a ţării a început să-i publice o serie de eseuri, pentru care sînt sigur că n-a primit absolut nimic. Apoi din nou, trei sau patru ani mai tîrziu, acelaşi ziar din apusul ţării i-a publicat un al doilea volum de povestiri, aproape, dacă nu la fel de bune ca primele. L. încerca să depună o muncă serioasă ; dar mai căuta şi, judecînd după aparenţe, mai tînjea încă de dorul măreţelor scene pe care le juca la fermă, în vreun restaurant din New York sau într-un apartament luxos, şi pe care acum nu şi le mai putea permite. Continua să scrie pentru orice revistă dispusă să primească povestiri cu un *happy-end*, cu un final conformist şi, aparent, îşi formase pentru ele o piaţă destul de sigură. Între timp, luase

proporții cererea de scenarii de film, și el începu să scrie pentru noua piață. Privirea îi era de asemenea îndreptată spre scenă, așa cum mi-a dovedit-o un manuscris complet și cîteva piese începute, pe care le-am primit după moartea lui. Într-o zi, cineva care ne cunoștea foarte bine pe amîndoi m-a asigurat că L., după ce trimisese mai multe povestiri excelente, care i se respinseseră toate, făcuse scandal și se înfuriase la culme, blestemînd America pentru atitudinea ei față de literatura serioasă — un semn prețios, mă gîndeam eu și un leac eficace pentru cineva care trebuie să renunțe în cele din urmă la speranțele de grandoare bănească și să-și revină. „Cu timpul, mi-am spus eu, o să părăsească aceste fleacuri, ca și complexul față de M. și o să-nfăptuiască ceva splendid. Nu se poate altfel. Dar acest fantastic vis de măreție, ambiția de a fi un autor cu succes la public, va trebui adus pe pămînt."

O vreme, am auzit destul de puțin despre el, atîta doar că la un moment dat intrase în legătură cu un trust cinematografic, furnizînd idei pentru subiecte de filme și cîștigînd astfel ceva bani. Am văzut apoi o nouă serie de eseuri în același ziar de critică literară, din partea de apus a țării, la care lucra redactorul-șef care îi publicase și cartea, și unele din ele erau foarte reușite, sincere și pătrunzătoare. Am simțit că se afla pe calea cea bună, deși eseurile nu-i aduceau nici un cent. Apoi, peste o săptămînă, spre marea mea surprindere, apăru un comentariu asupra mea, foarte amănunțit și plin de entuziasm în privința căruia, deocamdată, m-am hotărît să nu emit nici o părere; ceva mai tîrziu, poate la vreo trei săptămîni, m-a chemat la telefon. Îmi mai aduc aminte de el? (!) Ar putea veni să mă vadă? (!) L-am invitat la masă și a sosit,

aducîndu-mi un braţ de trandafiri roşii, lucru la care nu m-aş fi aşteptat niciodată, mai ales din partea lui, fostul feroviar. Gestul lui m-a mişcat.

— Ce ţi-a venit? l-am întrebat bine dispus şi rîzînd de el.

S-a înroşit ca o fată, şi cred că s-a şi necăjit niţel, căci a găsit (aşa cum probabil nu spera) că aveam aerul de a-l privi critic, şi poate c-a simţit că rîdeam de el, deşi nu era adevărat.

— Am dorit să ţi le dau, şi de-asta le-am adus. N-ar fi trebuit?

— Înţelege că bine ai făcut că le-ai adus, dacă doreai să mi le dai, şi, în orice caz, sînt foarte bucuros să le primesc. Să nu-ţi închipui c-am ceva împotrivă.

Zîmbi şi începu brusc să vorbească despre „vremurile de odinioară", cum le numea acum — un trist comentariu asupra zilelor cînd o luasem pe căi diferite. Părea, într-adevăr, că despre altceva nu-i în stare să vorbească destul de repede sau cu prea mult entuziasm. Trecu în revistă multe lucruri şi mulţi oameni. M., K., minunatul director artistic, acum o epavă cu mintea zdruncinată, grupul din care el şi cu mine făcusem parte odinioară, cît şi principiile lui de atunci, simple şi pline de tinereţe.

— Să ştii, mi-a mărturisit el foarte sincer în cele din urmă, mama mi-a spus totdeauna, şi atunci şi mai tîrziu, c-am făcut o greşeală că te-am părăsit. Exercitai asupra mea o influenţă binefăcătoare. Îmi dau seama că mama avea dreptate. Cu toate astea, aşa-i viaţa, într-un fel trebuie să luptăm cu ea şi cu noi înşine.

L-am aprobat din toată inima.

Mi-a povestit despre soţie, copii, fermă, despre sănătatea lui şi greutăţile pe care le avea. Lăsa impresia că uneori o ducea foarte greu, iar alteori

foarte bine. Ceea ce-l învenina erau revistele pe gustul cititorilor şi greutatea de a le vinde o povestire bună. L-am încredinţat că e adevărat, şi la miezul nopţii a plecat, promiţînd să se reîntoarcă şi invitîndu-mă să-l vizitez, cînd voiam, la ferma lui de la ţară. I-am promis.

Iar a intervenit cînd una, cînd alta. Am plecat în sudul Statelor Unite. Într-o zi, vreo şase luni mai tîrziu, după ce m-am reîntors, mi-a telefonat din nou, spunîndu-mi că vrea să mă vadă. I-am spus, evident, să vină, iar el a sosit şi mi-a vorbit de sănătatea lui. Un doctor oarecare, un vechi prieten de la facultate, îi dăduse asigurări că avea boala lui Bright [1] şi putea muri în orice clipă. Dorea să ştie, în cazul cînd i s-ar fi întîmplat ceva, dacă m-aş îngriji de manuscrisele lui, din care majoritatea, reprezentînd cel puţin eforturile lui cele mai serioase, nu fuseseră publicate niciodată. Am consimţit. Apoi a plecat şi nu l-am mai revăzut. La vreun an, am fost informat într-o bună zi că murise de trei zile de o boală de rinichi. Fusese în partea de apus a ţării pentru a se întîlni cu directorul unei companii cinematografice ; în drum spre casă se îmbolnăvise şi se oprise undeva la nişte prieteni ca să se îngrijească, sau să se opereze. Cîteva săptămîni mai tîrziu se reîntorsese la New York, refuzînd să se odihnească şi nevenindu-i să creadă c-ar putea muri aşa devreme ; stătuse la ţară şi prin oraş pînă cînd se prăbuşise brusc. Mai ales că-l întîlnise pe doctorul său favorit, un sălbatic intelectual ca şi el care, poate dintr-o dorinţă sinistră de a apărea plin de energie, hotărît şi lipsit de sentimentalism — o stare de spirit pe care L. o aprecia nespus de mult — îi spusese să se ducă

[1] Boală de rinichi, întovărăşită de nefrită, descrisă de doctorul englez Richard Bright în 1827.

acasă, să se culce, fiindcă în patruzeci şi opt de ore moare! O frumoasă certitudine care, poate la fel ca alte lucruri, l-a ajutat pe L. să moară. Oricum, însă, şi în ciuda îngrijirilor soţiei, care voia să sfideze previziunea doctorului, şi care gîndindu-se la viitorul ei, al copiilor şi al lui se căznea să lupte împotriva nenorocirii, L. se culcă şi muri. În ultima zi de viaţă, dîndu-şi seama, fără îndoială, că avusese o existenţă cu totul lipsită de importanţă şi că marile lui aspiraţii şi vise grandioase fuseseră, în general, destrămate de pasiuni, nevoi sau noroc orb (cît era el de indicat ca să înţeleagă asta!) a avut o criză de nervi şi a plîns ore întregi. Apoi a murit.

Un prieten, care-l cunoscuse bine în această ultimă perioadă, mi-a spus cu oarecare ironie:

— Avea de-a face cu moartea în persoana unui medic. L-ai văzut vreodată? Se referea la medic. Arăta ca reclama unui cioclu. Sînt convins că încerca să descopere dacă poate, prin puterea sugestiei, să omoare pe cineva, şi-a dat peste L., exact la timpul potrivit. Ştii bine cît era de sensibil. Ei bine, medicul ăsta l-a omorît, aşa cum omori o pasăre cu un glonte. I-a spus „Eşti mort de pe acum" şi mort era.

A, da, M., fostul lui patron. În timpul bolii şi morţii lui L., îi mai datora încă 1.100 de dolari pentru servicii aduse în ultimele zile acelei nenorocite reviste. M. nu fusese niciodată somat să-şi plătească datoriile, căci alunecase printr-o trapă comodă a falimentului ca să reapară printr-alta, zîmbind, şi dispunînd de posibilităţi de-a o duce mai departe. Ei da, era din nou bogat, considerat ca personalitatea numărul unu, preşedinte al unei mari corporaţii şi trebuind să-i plătească lui L. încă 1.100 de dolari, care acum, legal, nu mai puteau fi ceruţi.

Contul său bancar, stabilit pe atunci de un prieten, era exact de o sută de mii de dolari.

Doamna L., însă, constrînsă să găsească un mijloc de a face faţă greutăţilor, acum cînd soţul ei murise şi neştiind către cine să se îndrepte, i-a scris lui M. Nu mai aveau în clipa aceea în casă nimic de mîncare, nici un fel de medicamente, şi nu vedea cum îşi va putea hrăni copiii. Acea chestiune de 1.100 de dolari... ar putea el acum să-i trimită ceva? L. crezuse...

Scrisoarea de răspuns n-a întîrziat să vină şi era un document foarte emoţionant al lui M. Scria că fusese uluit de această ştire îngrozitoare, uluit. Era oare posibil? Se putea? Tînărul şi inteligentul său prieten? Cu neputinţă! La citirea acestei ştiri îngrozitoare, patetice, plînsese, ei da, plînsese, plînsese şi iar plînsese şi apoi plînsese din nou. Viaţa era atît de tristă, atît de nenorocită! În ce-l privea, chiar propriile lui afaceri nu fuseseră vreodată într-o stare mai jalnică. Era nefericit. Datoriile îl înconjurau din toate părţile. Îl hărţuiau, îi furau somnul. De-abia mai ştia încotro s-o apuce! Datoriile stăteau în rînduri strînse. Era de ajuns un ghiont din partea cuiva şi era zdrobit, zdrobit, şi ruinat. Astfel că, deşi distrus sufleteşte, şi deşi plînsese şi mai plîngea încă, nu putea face nimic, nimic, nimic, îşi dădea sufletul, se lovea cu capul de pămînt şi totuşi... După ce semnase, adăugase un *P.S.* sau un *N.B.* în sensul că făcînd socoteala afacerilor, tocmai descoperise că strîmtorîndu-se într-o direcţie *putea* cu un efort să adune douăzeci şi cinci de dolari, pe care-i alătura. De-ar fi dat Dumnezeu să aibă el o situaţie mai bună, în acest ceas de restrişte!

*

Oricum, am trimis de îndată după manuscrise, şi ele au sosit, nişte hîrţoage amestecate, în două valize, şi o mapă ; mi s-a comunicat că o a treia valiză, conţinînd în total o sută de manuscrise de-ale lui L., în cea mai mare parte povestiri, se rătăcise ! În timpul din urmă avuseseră atîtea necazuri băneşti, şi nu o dată fuseseră constrînşi să se mute. Doamna L. trebuie... dar n-am să mai povestesc toate astea. E de ajuns să spun că L. avusese un astfel de sfîrşit cum ar fi dorit să aştearnă în mod satiric, pe hîrtie, însăşi pana lui realistă.

Manuscrisele, triate în cele din urmă, puse în ordine şi citite, au dat la iveală două mici şi excelente volume de povestiri, toate nepublicate, materialul publicat fiind însă complet lipsit de valoare. Se găseau printre ele şi o încercare de comedie pe gustul publicului, amintită mai înainte, un lucru de proastă calitate, un volum de eseuri, ca şi un foarte subţire, dar încîntător volum de versuri — în cazul cînd s-ar găsi vreodată un editor pentru ele — un mic mănunchi de poezii, foarte fine, vădind un sens plăcut al formei, culorii şi emoţiei. Le-am aranjat cît am putut de bine, şi în cele din urmă...

Dar ele sînt încă nepublicate.

*

P.S. Cît priveşte totalitatea lucrărilor lăsate de L., în baza celor mai bune dintre ele s-ar putea afirma că deşi el nu era un mare psiholog, totuşi, datorită unor afirmaţii cîteodată foarte pretenţioase, se putea presupune, fără a reflecta, că avea

cu toate acestea calitatea respectivă. De asemenea nu-şi formase vreo teorie stabilă despre artă, sau un stil precis, imitîndu-i cînd pe Maupassant, cînd pe O. Henry, cînd pe Poe: dar trebuie spus de asemenea că încet, dar sigur se apropia de un stil plin de originalitate şi de forţă, firesc şi limpede în expunere cum e cristalul. Uneori înclina spre o tehnică cam bătătoare la ochi, alteori spre o simplitate rece şi chiar aspră. Şi totuşi, întotdeauna, de cîte ori era nevoie, întîlneai în cele mai multe din scrierile lui frumuseţe, emoţie şi chiar strîngere de inimă. Întocmai ca idolul său, Maupassant, era total lipsit de prejudecăţi morale sau violent sociale, nu avea nici o imaginaţie tulburătoare şi cu adevărat mare, şi nici nu vădea o bogăţie de idei care să te uimească. Vedea America şi viaţa ca ceva care trebuia pictat, aşa cum văd toţi maeştrii viaţa şi o pictează. Înzestrat cu un adevărat talent satiric, nu-şi cunoscuse pe deplin, pînă la moarte, posibilităţile. Mai păstrase încă tot felul de prejudecăţi, pe care le lăsa să se amestece cu dispoziţia foarte netedă a culorii sale. În acelaşi timp, dacă n-ar fi fost tulburat de multe din lucrurile care în America, ca şi pretutindeni, îl asaltează în mod obişnuit pe scriitorul ambiţios şi serios — prejudecata împotriva firescului, şi a sincerităţii în problemele intelectului şi a faptelor de viaţă, ca şi, în consecinţă, greutatea oricărui om, atît de înzestrat, de a obţine vreodată bani — ar fi cunoscut mai din vreme succesul. Era sigur că va obţine ce era al lui în ipoteza c-ar fi trăit. Forţa de observaţie, foarte exactă şi sensibilă, gustul lui literar, energia şi mîndria pentru ceea ce scria trebuiau să-l ducă acolo. Nu s-ar fi putut altfel. Judecînd după ritmul în care lucrase, ţinînd seama de producţia sa anuală, cît şi de aceea pe care a lăsat-o, i-ar fi fost

necesari încă zece ani şi s-ar fi putut spune că s-ar fi dovedit în Pantheonul literaturii americane o figură durabilă, dacă nu una mare, deşi ar fi putut la fel de bine să fie şi un mare scriitor. Aşa cum stau acum lucrurile, e imposibil să nu fie recunoscut, dacă nu pentru mai multe motive, cel puţin pentru ceea ce geniul său promitea în mod sigur.

TAIFUN

Ida Zobel s-a născut într-un mediu social foarte îngust şi indiferent. Mama ei — o nemţoaică severă şi foarte rigidă — a murit cînd Ida avea doar trei ani, lăsînd-o în grija tatălui ei şi a surorii lui, amîndoi oameni foarte reţinuţi şi conştiincioşi. Cînd mai tîrziu Ida a împlinit zece ani, William Zobel s-a căsătorit a doua oară cu o femeie care îi semăna atît lui, cît şi primei sale neveste în privinţa respectului faţă de muncă şi ordine.

Nici unul dintre soţi nu se putea împăca cu veselia vulgară şi destrăbălarea lumii americane în care trăiau. Nemţi, cu vederi înguste, sobri şi muncitori, erau scoşi din sărite de grupurile de tineri — bărbaţi şi femei — năbădăioşi, agitaţi, căutînd tot timpul cîte ceva, şi, aşa cum i se părea lui Zobel, aproape revoltători, bătînd seară de seară străzile din apropiere, fără alt gînd, în aparenţă, decît acela de a-şi satisface plăcerile. Şi aceşti tineri derbedei cu prietenele lor, circulînd cu mare viteză în maşini! Părinţii — nepăsători şi de o moralitate îndoielnică! Manierele destrăbălate şi indecente ale tu-

turor acestor copii! Ce urma să se aleagă dintr-o astfel de naţie? Nu erau oare cotidianele, pe care de-abia le mai tolera acasă, pline de întîmplări jalnice? Pe toate paginile fotografii de femei aproape goale! Jazul! Ceaiurile unde lumea se săruta şi se pipăia! Băieţii de liceu purtînd la şold sticle cu băuturi alcoolice! Fete cu fuste pînă la genunchi, cu ciorapi făcuţi rulou, cu gulerele făcute rulou, cu braţele goale, părul tăiat scurt, şi fără o lenjerie ca lumea care să le acopere!

„Cum adică, aşa să crească fiica lui? Să-i îngăduie oare să se alăture celorlalţi pe această cale a destrăbălării, ce duce la pierzanie? Niciodată!" Şi, ca urmare, aplica cele mai stricte reguli cu privire la creşterea Idei. Părul ei trebuia, firește, să crească în lungimea lui naturală. Buzele şi obrajii ei nu trebuiau să cunoască niciodată roşeaţa fardului fals şi provocator. Rochii simple. Lenjerie simplă, la fel ciorapii, pantofii şi pălăriile. Nu rochii scumpe, excentrice şi ţicnite, ci haine solide şi respectabile. Să ajute în casă, iar cînd nu era ocupată cu studiile la şcoală, să lucreze în micul magazin de vopsele şi culori, pe care-l ţinea tatăl ei în imediată vecinătate a casei. În primul rînd, o învăţătură cu un caracter atît de serios şi de precis, încît să slujească a-i abate mintea de la nenumăratele nebunii obişnuite care, după aparenţe, săpau la temelia societăţii onorabile.

În acest scop, Zobel alese o şcoală particulară şi cu un caracter oarecum religios, condusă de o fată bătrînă, o nemţoaică în vîrstă, pe nume Elisabeth Hochstauffer, care reuşise după ani şi ani de predare să-şi impună meritele ei de mentor asupra a cel puţin o sută de familii germane din cartier. Nu se puteau stabili aici legături, ca în dezordonatele şi neruşinatele şcoli publice. Iar copilul, o dată primit,

urma zilnic o serie de cursuri şi de sfaturi, menite să-l călăuzească pe drumul ce-l va urma.

— Repede! N-ai decît zece minute ca să ajungi la şcoală. Nu-i timp de pierdut!... De ce-ai întîrziat aseară cu cinci minute? Ce-ai făcut?... Te-a reţinut învăţătorul? A trebuit să rămîi şi să cauţi un maculator?... De ce n-ai venit mai întîi acasă şi să-l căutăm amîndouă după aceea? (Cea care vorbeşte e mama ei vitregă.) Ştii bine că taică-tu nu vrea să întîrzii după cursuri... Şi, la urma urmei, ce făceai pe Bulevardul Warren astăzi, între douăsprezece şi unu? Taică-tău spune că mai erai cu o fată... Vilma Balet? Şi cine-i Vilma Balet? Unde stă? Şi de cît timp te plimbi cu ea? Cum se face că n-ai mai pomenit de ea pînă acum? Ştii care-i regula lui taică-tu. Iar acum va trebui să-i spun. Are să fie furios. Trebuie să asculţi de regulile lui. Nu eşti destul de mare ca să hotărăşti de una singură. L-ai auzit spunînd asta.

Ida, fără să fie o fire îndrăzneaţă sau băgăreaţă se simţea totuşi atrasă în imaginaţia ei de înseşi distracţiile şi plăcerile care cereau curaj şi îndrăzneală. În mintea ei trăia într-o lume alcătuită din luminile strălucitoare pe care le surprindea întîmplător pe Bulevardul Warren. Ce de maşini goneau pe-acolo! Cinematografele şi fotografiile artiştilor şi artistelor ei preferate, ale căror aere le imitau fetele la şcoală! Vocile, rîsul băieţilor şi al fetelor în timp ce hoinăreau de ici-colo de-a lungul banalei străzi principale, cu tramvaiele ei şi nesfîrşitele şiruri de magazine unul după altul! Şi ce distracţii turbate şi chefuri vesele în perspectivă puneau la cale şi discutau în timp ce se plimbau fără ifose — braţ la braţ şi cu trupurile unduindu-se — în susul străzii, dînd colţul şi întorcîndu-se pe strada principală, privindu-şi, pe

cînd treceau, gleznele şi corpul graţios în oglinzi şi în vitrine, sau uitîndu-se sfioase la băieţi.

Dar Ida — în ciuda sensibilităţii ei înfloritoare — la zece, unsprezece, doisprezece, treisprezece, paisprezece ani tot nu reuşea să scape de regimul sever pe care trebuia să-l urmeze. Micul dejun la şapte şi jumătate fix, deoarece magazinul trebuia deschis la ora opt de tatăl ei ; prînzul la douăsprezece şi jumătate precis, pentru a-l mulţumi pe bătrînul Zobel ; cina la ora şase şi jumătate, veşnic la aceeaşi oră, căci noaptea, pe umerii lui William Zobel se lăsau multe sarcini comerciale şi sociale. Iar între mese, de la patru la şase, în zilele de lucru, iar mai tîrziu de la şapte la zece seara, cît şi sîmbăta toată ziua, lucra în magazinul tatălui ei. Acasă, nici un fel de petrecere şi nici măcar o atmosferă primitoare pentru prietenii pe care şi i-ar fi ales. Acei care îi plăceau Idei cu adevărat erau întotdeauna sfîrtecaţi de mama ei vitregă şi, firește, asta influenţa într-o măsură şi părerea tatălui ei.

Faptul că părinţii erau foarte severi şi nu-i îngăduiau mai nimic constituia subiectul bîrfelor din întregul cartier. Un drum la cinematograf — a cărui alegere era supravegheată cu grijă de părinţii ei — o plimbare din cînd în cînd cu automobilul, alături de părinţii ei, deoarece, cam pe vremea cînd a împlinit cincisprezece ani, tatăl ei şi-a cumpărat o maşină din cele ieftine.

Avea însă mereu în faţa ochilor tumultul vieţii tinere. Simţea un fel de monotonie deprimantă. Viaţa de acasă, ca şi sentimentele faţă de părinţi, o copleşeau cu uniformitatea lor insuportabilă. William Zobel, cu ochii lui cenuşii-albaştri, strălucind în spatele unor ochelari cu rama aurită, nu prea era omul care să atragă simpatia unei fete cu temperamentul Idei. Şi nici mama ei vitregă, cu figura ei lunguiaţă şi în-

gustă, cu ochii ei cafenii şi părul ei negru nu era altfel. Zobel era un tată care, prin însăşi solemnitatea purtării, ca şi prin seriozitatea şi latura practică a gîndurilor şi regulilor sale, avea tot timpul un aer neîndurător, care era departe de a duce la o apropiere şi o înţelegere între ei. E drept, se salutau, îşi răspundeau la salut şi-şi dădeau unul altuia lămuriri grijulii şi respectuoase. Cîteodată, obişnuiau să meargă la vreun prieten, sau la un restaurant, dar nu exista o înţelegere, nici din partea lui Zobel şi nici din cea a soţiei lui — el ca unul ce nu-şi dorise niciodată o fiică, ea ca una ce nu era atrasă în mod deosebit de copilul altuia — în ceea ce priveşte problemele din ce în ce mai dificile ridicate de adolescenţă şi de care ar fi putut să se izbească şi Ida ; nu exista nimic deci din acea posibilă armonie şi înţelegere, care să-i apropie unul pe altul.

Ca urmare, Ida deveni o fiinţă ascunsă, stăpînită de teamă, iar purtarea ei luă aspectul unei politeţe grijulii, însoţită de o ascultare strictă. Dar în adîncul sufletului ei dăinuia sentimentul crescînd al propriului ei farmec în dezvoltare, lucru care în ochii tatălui ei, dacă nu şi în cei ai mamei vitrege, părea să se identifice întotdeauna cu un pericol, fie prezent, fie în perspectivă. Părul ei mătăsos şi deschis la culoare, ochii ei vii şi de o nuanţă cenuşiu-albastră, figura împlinită şi atrăgătoare, pe care o observaseră şi o comentaseră chiar şi celelalte fete de la şcoala domnişoarei Hochstauffer. În plus, un nas mic şi drept, buze pline, dar totuşi mici, şi aproape ţuguiate, o bărbie frumos modelată. N-avea decît să se uite în oglindă şi, apoi, băieţii n-o priveau oare de cînd avea şapte ani, încercînd să-i atragă atenţia ? Atît tatăl ei, cît şi soţia lui de-a doua ar fi trebuit să-şi dea seama. Dar Ida nu îndrăznea să întîrzie ici şi colo, cum făceau altele,

pentru a stabili legături solide, pline de haz, de interes sau de farmec. Trebuia să se grăbească să vină acasă — la magazin sau acasă, la treabă — ori să studieze mai mult acele materii care îi se păreau lui Zobel şi soţiei lui cele mai nimerite pentru ea. Iar dacă trebuia să facă diferite curse în oraş, era cronometrată la minut.

Şi, totuşi, în ciuda tuturor acestor precauţii, avea loc rapida telegrafie a ochilor şi a sîngelui. Stările de nelinişte, de căutări ale tinereţii care vorbeşte o limbă a ei proprie.

La bufetul din colţul străzilor Warren şi Tracy, la numai cîţiva paşi de casă, se afla, pe timpul cînd Ida avea doisprezece ani, un barman — Lawrance Sullivan. Idei îi părea băiatul cel mai frumos pe care-l văzuse vreodată. Avea părul negru şi neted, pomădat şi pieptănat cu cărare deasupra unei frunţi albe şi perfect modelate ; mîinile subţiri şi graţioase — sau aşa credea ea — şi dovedea o grijă şi o eleganţă în privinţa hainelor, pe care însăşi îmbrăcămintea zecilor de băieţi de şcoală trecînd pe acolo părea să le egaleze cu greu. Şi-avea un fel de-a se purta cu fetele — atît de surîzător şi de firesc ! Totdeauna găsea un cuvînt pentru ele, cînd poposeau acolo în drum spre casă, venind de la şcoală.

— Bună, Della ! Ce mai face domnişoara Mc Ginnis ? Pun rămăşag că ştiu ce vrei să comanzi. Îmi închipui că fetiţelor blonde şi drăgălaşe trebuie să le placă prăjiturile de ciocolată — contrastează cu tenul lor. Iar apoi îi zîmbea senin, în timp ce domnişoara Mc Ginnis surîdea şi spunea trăgîndu-şi răsuflarea :

— Multe mai ştii despre ce le place fetiţelor blonde.

Iar Ida Zobel, prezentă şi ea cu această ocazie, şi avînd încuviinţarea să ia o prăjitură de ciocolată

sau un pahar cu sifon, privea şi asculta cu mare atenţie. Un tînăr atît de bine ! Avea şaisprezece ani împliniţi. Desigur, nu putea da atenţie unei fete atît de tinere ca ea, dar cînd o să mai crească ! O să fie oare tot atît de drăguţă ca această domnişoară Mc Ginnis ? Putea oare să fie tot atît de stăpînă pe sine ? Cît era de minunat să te placă un astfel de tînăr ! Şi ce-o să-i spună ei, dacă ar fi fost să-i spună ceva ? Iar ea, ce să-i răspundă ? Deseori, în mintea ei, le imita pe aceste fete şi ducea de una singură conversaţii închipuite. Ei bine, în ciuda acestei admiraţii pasive, domnul Sullivan făcu ceea ce fac toţi barmanii, apucîndu-se, în cele din urmă, de o nouă ocupaţie într-alt cartier.

Dar, cu timpul, apărură alţii care-i reţinură pentru o vreme privirea şi mintea — şi în jurul farmecului fiecăruia Ida clădi închipuiri ce nu aveau nimic comun cu realitatea. Unul din aceştia era Merton Webster, fiul unui senator local, fire iute, închipuit, vanitos şi nu prea ambiţios, locuind în acelaşi bloc cu ea şi frecventînd liceul Watkins, lucru care ei nu i se îngăduia. Era atît de chipeş, atît de cavaler. „Ascultă, fetiţo, ştii că arăţi nostim, zău aşa. Într-una din zilele astea mergem să dansăm, dacă vrei." Şi, totuşi, din cauza vîrstei ei şi a supravegherii severe a familiei, Ida roşea, lăsă capul jos, deşi, nu e mai puţin adevărat, zîmbea.

Şi gîndurile despre Merton Webster o tulbură, pînă cînd Walter Stour, al cărui tată conducea o întreprindere imobiliară şi de asigurări, numai ceva mai la stînga de magazinul tatălui ei, îi cuceri un an mai tîrziu atenţia. Walter era un tînăr înalt, cu păr blond, cu privire veselă şi buze mari, surîzătoare, şi care, împreună cu Merton Webster, Lawrence Cross, fiul băcanului, Sven Volberg, fiul patronului unei curăţătorii chimice, şi alţii, dădeau tîrcoale în jurul

cinematografului ei preferat sau al barului de la colțul străzii principale, cochetînd cu fetele ce treceau pe acolo. Deși era foarte îngrădită, din cauza curselor ei de ici-colo, între casă, școală și serviciul de vînzătoare la magazinul tatălui ei, Ida nu ignora totuși aceste chipuri numeroase și nici numele lor. Veneau cîteodată la magazin făcînd chiar comentarii asupra fizicului ei: „Oho, o să ajungă o fată nostimă, nu?" la care ea roșea de jenă și trebăluia nervoasă, ca să îndeplinească comanda unui client.

Prin intermediul Etelkăi Schomel, fiica unui vecin neamț, și prieten totodată cu William Zobel, Ida află multe lucruri despre acești băieți și fete. Tatăl ei o considera pe Etelka o persoană sigură ca să se împrietenească cu Ida, bazîndu-se mai ales pe aspectul ei lipsit de farmec. Cu ajutorul ei, ca și datorită escapadelor comune în diverse locuri, Ida află multe despre faptele tinerilor. Walter Stour, pe care îl admira acum mult, era prieten cu o fată pe nume Edna Strong, fiica unui lăptar. Tatăl lui Walter nu era încuiat ca alți părinți. Avea o mașină bună și uneori îl lăsa pe fiul său s-o conducă. Walter o lua deseori pe Edna și pe unii din prietenii ei la debarcadere situate în mici stațiuni pe rîul Little Shark. O prietenă de-a Etelkăi îi povesti că Walter era un dansator și un mim grozav. Fusese cu el la un ceai. Și, evident, Ida devora toate aceste știri. Ah, ce viață veselă! Ce viață minunată! Ce viață frumoasă!

Mai încolo, într-o seară, pe cînd Ida, în jurul orei șapte și jumătate, cotea ca să ajungă la magazinul tatălui ei, Walter, care se afla împreună cu alți băieți în colțul său preferat, strigă:

— Uite o fetiță dulce, pe care tăticul ei n-o lasă să se uite la băieți. Nu-i așa?

Ultimele cuvinte îi erau adresate ei direct, pe cînd trecea, iar Ida, înţelegînd foarte bine la cine se referă, şi cît e de adevărat, grăbi şi mai mult pasul. Numai să fi auzit asta tatăl ei ! Vai de mine ! Dar în timp ce mergea se înfioră. În urechi continua să-i răsune „fetiţă dulce, fetiţă dulce".

Iar apoi, în fine, cînd Ida avu şaisprezece ani, Edward Hauptwanger se mută pe strada Grey, într-o casă încăpătoare. Tatăl lui, Jacob Hauptwanger, era un prosper negustor de cărbuni şi-şi cumpărase recent un depozit pe rîul Absecon. Cam în acest timp, Ida îşi dădu perfect seama că tinereţea ei normală, cu legăturile ei sociale necesare, se macină, iar ea se iroseşte cu desăvîrşire, datorită atitudinii rigide şi neîngăduitoare a tatălui şi a mamei ei vitrege. Stupoarea şi durerea pe care i-o provocau, de pildă, serile de primăvară şi de vară, atunci cînd privea luna de deasupra banalului ei cămin, strălucind asupra îngustei şi banalei grădini din spatele casei, unde mai înfloreau încă lalele, zambile, cercelueşi şi trandafiri ! Stelele luceau deasupra Bulevardului Warren, unde se aflau maşinile, mulţimea, cinematografele şi restaurantele care o fermecau atît. Era un fel de nebunie, de durere în toate astea. De s-ar putea distra şi ea ! De s-ar putea distra ! Să meargă, să alerge, să danseze, să se joace, să se sărute cu cineva — aproape cu oricine, zău, numai să fie tînăr şi chipeş. N-o să întîlnească oare pe nimeni — pe nimeni ? Şi culmea, tinerii din cartier o strigau pe cînd trecea :

— Ia te uită cine vine ! Ce păcat că taică-su nu-i dă voie să iasă. De ce nu-ţi tai părul scurt, Ida ? Ai fi tare nostimă !

Deşi îşi terminase şcoala, Ida lucra tot la magazin şi se îmbrăca la fel ca mai înainte. Nici tu fustă

scurtă, nici tu păr tăiat scurt, nici ciorapi făcuți rulou, nici ruj.

Dar, o dată cu venirea acestui Edward Hauptwanger, avu loc o schimbare. Căci era un tînăr decis și drastic — un tip bine, un cuceritor, un om de-o șiretenie nemaipomenită cînd era vorba de orice fel de fete — și, totodată, un tînăr cu gust în privința îmbrăcămintei și a manierelor — un fel de erou în ochii băieților pe care și-i alesese în grupul lui. Nu locuia oare într-o casă cu adevărat încăpătoare și izolată pe strada Grey ? Iar sacii și camioanele cu cărbuni aparținînd tatălui său, avînd pe ei etichete bătătoare la ochi, nu constituiau oare nota caracteristică a cartierului ? Și, pe deasupra — datorită dragostei prosteşti și exagerate a mamei sale (lucru cîtuși de puțin încurajat de tatăl său) — nu avea oare Edward întotdeauna asupra lui destui bani de buzunar pentru a face față tuturor cheltuielilor cerute de o astfel de lume : spectacolele la care-și putea duce „amorurile", restaurantele, atît cele de aici, cît și cele din partea de jos a orașului, și clubul nautic de pe rîul Little Shark, care deveni brusc pentru el un loc de întîlnire. Se spunea că avea o canoe. Era un înotător și un plonjor expert. Putea să folosească mașina tatălui său și obișnuia să-și ia prietenii sîmbăta sau duminica pentru a se duce împreună la clubul nautic.

Ce e mai interesant, e că abia la un an de cînd se stabilise în cartier, timp în care avusese răgazul să se afirme astfel pe plan social, a zărit-o pentru prima dată pe Ida Zobel, pe cînd ea se îndrepta într-o seară de acasă spre magazin. Frumusețea ei tinerească, chiar dacă nu avea posibilitatea să se afirme, era la apogeul ei. Iar cîteva observații în privința vieții ei fără orizont, făcute de tineri care nu aveau nici îndemînarea și nici curajul să întreprindă de

îndată ceva, îi dădură de gîndit. Cred şi eu că era frumoasă ! Datorită spiritului de luptă şi de aventură pe care-l avea în sînge, Hauptwanger fu deodată tulburat de greutăţile care o făceau pe această fată să se deosebească atît de mult de toate celelalte. „Aceşti dictatori nemţi demodaţi ! Şi nimeni în cartier nu ia iniţiativa şi nu face ceva ! Ei, ce să mai zici de asta ?"

Şi pe loc, urmă un studiu susţinut asupra situaţiei, ca şi unul asupra sensibilei şi atrăgătoarei Ida Zobel. Iar rezultatul fu că în curînd se trezi atras de ea în mod irezistibil. Ce faţă drăguţă ! Ce trup împlinit şi plin de graţie ! Ce ochi albaştri-cenuşii, mari, sfioşi, tremurători, şi totuşi, pulsînd de o dorinţă puternică.

În consecinţă, dădu cu obrăznicie tîrcoale de nenumărate ori chiar prin faţa magazinului de vopsele al lui Zobel, unde, înăuntru, se afla frumoasa Ida, fără să-i pese că Zobel însuşi se găsea acolo — dimineaţa, la prînz şi seara — aplecat asupra statelor de încasări, asupra registrelor sale, sau lucrînd ceva pentru un client. În timp ce Ida, datorită dorinţelor ei înăbuşite, cît şi conştiinţei bruşte şi puternice a interesului manifestat astfel faţă de ea, se simţea din ce în ce mai atrasă spre Edward. Iar el, din această cauză, sau din propriul său interes, venea s-o pîndească la orele cînd era foarte probabil ca Ida să fie singură — de obicei miercurea şi vinerea — cînd tatăl ei lipsea începînd de la ora opt şi jumătate, reţinut de o societate corală şi de un club german monden. Şi, deşi, uneori o ajuta mama ei vitregă, în acele seri era acolo, singură.

Şi astfel, urmă o campanie destinată să destrame vraja care o învăluise pe frumoasa din pădurea adormită. La început, doar un zîmbet în direcţia Idei, ori de cîte ori treceau unul pe lîngă altul, ca

şi lăudăroşenii faţă de prietenii săi, pe tema : „Voi cuceri totuşi fetiţa asta, aveţi puţină răbdare!“ Iar apoi într-o seară, în lipsa lui Zobel, făcu o vizită la magazin. Ida se afla în spatele tejghelei, şi pe cînd era ocupată să servească un client, visa ca de obicei la viaţa din jur. Căci, în timpul ultimelor săptămîni devenise foarte conştientă de zîmbetul plin de interes al lui Hauptwanger. Trupul lui drept, felin, gesturile lui repezi şi agresive, ochii lui cercetători şi insistenţi! Oh, iubitul! Întocmai ca şi ceilalţi de mai înainte, care îi stîrniseră interesul şi emoţia, Ed era exact acel tip veşnic dispreţuitor, plin de încredere şi de admiraţie în privinţa persoanei sale, după care tînjea o fată atît de sfioasă ca ea. Nu avea nici un fel de reţinere. Chiar şi cu acest prilej, aproape că nu-şi bătuse capul să născocească un pretext. Ce importanţă avea? Orice pretext răsuflat era bun. Dorea să vadă cîteva vopsele. S-ar putea ca în curînd să zugrăvească din nou întreaga casă — iar între timp ar putea-o antrena într-o conversaţie, şi dacă „bătrînul“ s-ar fi întors, n-avea decît să vorbească cu el despre vopsele.

Şi astfel, în acea seară de mai, deosebit de caldă şi de îmbietoare, păşi cu vioiciune în magazin, îmbrăcat într-un costum gri nou, cu o pălărie de fetru maro într-o nuanţă deschisă, pantofi maro şi cravată la fel, totul formînd un ansamblu care stîrnise admiraţia cartierului.

— Bună! E destul de neplăcut să lucrezi înăuntru, într-o seară ca asta, nu-i aşa? (Cuvintele îi fură întovărăşite de un surîs cît mai cuceritor.) Vreau să văd cîteva vopsele, vreau să zic culorile lor. Babacu are de gînd să zugrăvească casa din nou.

Şi, deodată, Ida, surprinsă şi roşind pînă la rădăcina părului, se întoarse să caute un eşantion de culori — mai mult ca să-şi ascundă faţa stacojie. Şi,

totuşi, era pe cît de tulburată, pe atît de speriată. Ce îndrăzneală din partea lui! Să presupunem că tatăl ei s-ar fi întors, sau că ar fi intrat mama ei vitregă! Şi, cu toate acestea, nu era şi el un client ca oricare altul? — deşi ea ştia prea bine după purtarea lui că nu vopselele îl aduseseră acolo. Căci, peste drum, aşa cum putea ea singură să vadă, şi chiar vedea, se aflau trei din tovarăşii săi ce-l admirau, dispuşi în rînd, ca să-l observe în clipa cînd el se sprijini bine dispus de tejghea şi cu un aer familiar continuă:

— Te-am văzut destul de des, ducîndu-te şi întorcîndu-te de la şcoală la magazin şi acasă. Sînt pe aici de aproape un an, dar nu te-am zărit niciodată prea mult împreună cu celelalte fete. Mare păcat! Altminteri ne-am fi putut cunoaşte. Deocamdată, le-am cunoscut pe toate celelalte. În acelaşi timp, dîndu-şi osteneala să-şi potrivească cravata, reuşi să scoată în evidenţă o mînă care purta un inel cu opal; încheietura mîinii era prinsă elegant într-o manşetă roz cu dungi. Am auzit că tatăl tău nu te lasă nici măcar să mergi la Warren High. E foarte sever, nu?

Şi aruncînd o privire lungă în ochii albaştri-cenuşii ai fetei, în plină înflorire, observă obrajii ei roz şi rotunjiţi, buzele pline, părul mătăsos, în timp ce ea se înfiora şi tremura.

— Da, e foarte sever.

— Ei bine, nu se poate totuşi să nu te duci nicăieri, nu-i aşa? Şi, între timp, lăsă jos pe tejghea eşantionul de culori, pe care îl ţinea în mînă. Trebuie să te distrezi nitel din cînd în cînd, nu? Dacă aş fi ştiut că eşti amatoare, m-aş fi prezentat mai demult. Taică-meu e proprietarul marelui depozit de cărbuni de aici, din josul fluviului. Sînt sigur că-l cunoaşte pe taică-tău. Am maşină sau, de fapt, taică-meu are, şi asta înseamnă că-i ca şi a mea. Ce crezi,

taică-tău te-ar lăsa să faci o plimbare la țară, într-o sîmbătă sau duminică — să zicem la rîul Little Shark sau la plaja Peck? O mulțime de băieți și de fete de pe aici se duc acolo.

Devenise evident că Hauptwanger făcuse o cucerire, iar prietenii săi de peste drum părăseau pozițiile lor prielnice, pierzînd interesul o dată cu speranțele în posibilitatea unei înfrîngeri. Numai Ida, nervoasă și tulburată, deși speriată, se gîndea cît era de minunat că, în fine, putuse să trezească interesul unui tînăr atît de bine. Chiar dacă tatăl ei nu și-ar fi dat consimțămîntul, nu putea oare un astfel de cavaler să înfrunte totul? Dar părul ei nu era tăiat scurt, fustele ei nu erau scurte, buzele ei nu erau rujate. Se putea oare ca el să fie atras de farmecul ei fizic? Ochii lui căprui-închis și totuși duri și pătimași — mîinile lui frumoase! Eleganța lui vestimentară! Începea să devină conștientă de rochia ei albastră, sever de simplă, cu podoabe albe, pantofii și ciorapii ei demodați. În același timp, se trezi răspunzînd foarte hotărîtă:

— Vai, știi doar că niciodată n-aș putea face așa ceva. Tatăl meu nu te cunoaște. Vezi bine. Nu mă lasă să ies cu nimeni pe care nu-l cunoaște sau căruia nu i-am fost prezentată după toate regulile. Îl știi cum e.

— Păi n-aș putea să mă prezint singur? Tatăl meu îl cunoaște pe taică-tu. Sînt sigur. Aș putea să-i spun că vreau să te vizitez, nu? Nu mă tem de el și nu văd că-i rău în asta, nu-i așa?

— Da, așa ar putea fi în regulă, numai că el e foarte sever și oricum s-ar putea ca tot să nu vrea să mă lase.

— Prostii! Dar tu vrei să vii, nu? Sau la un film? N-ar avea nimic împotrivă, nu?

O privi în ochi, zîmbind, şi în timp ce făcea aşa îşi strînse pleoapele într-un fel senzual, tulburător, cu care descoperise că impresiona şi pe alte fete. Şi în Ida, pe cale de a înflori, se născură impulsuri de care ea nu avea cunoştinţă şi pe care nu şi le putea supraveghea. Îl privi cu timiditate. Ce minunat era ! Ce frumoasă-i dragostea ! Îl dorea ! Şi, astfel, găsi curajul să-i spună :

— Nu, poate că nu. Nu ştiu. Vezi, n-am avut încă nici un cavaler.

Îl privi astfel încît să-l convingă de cucerirea lui. „Uşor ! Un fleac ! fură gîndurile lui. Nu-i nici o problemă !" Avea să-l vadă pe Zobel şi să obţină îngăduinţa lui, sau să se întîlnească cu ea pe furiş. Zău, un tată ca ăsta n-avea nici un drept să-şi împiedice fata de a se distra. Aceşti părinţi nemţi, înguşti la minte şi împietriţi — ar trebui să ştie — să fie treziţi — făcuţi să se trezească la viaţă.

Şi astfel, peste două zile i se prezentă cu obrăznicie lui Zobel, la magazin, ca să vadă dacă-l putea face să-l accepte, deocamdată, cel puţin, în calitate de pretendent la graţiile fiicei lui. Presupunînd că afacerea nu s-ar fi dovedit atît de atrăgătoare pe cît credea, putea renunţa la legătură, nu ? Nu mai renunţase el şi la altele ? Zobel, firește, îl cunoştea pe tatăl lui. Şi în timp ce asculta explicaţiile pripite şi pline de încredere ale lui Hauptwanger, îi evaluă cu bună-ştiinţă costumul elegant, pantofii maro noi şi, adunînd totul la un loc, rămase cu o impresie favorabilă.

— Zici c-ai şi vorbit cu ea ?

— Da, am întrebat-o dacă o pot vizita, domnule.

— Ăăă, şi cînd a fost asta ?

— Chiar acum două zile. Aici, seara.

— Ăăă...

Şi în acelaşi timp, luă din nou un aer cam nemulţumit şi nervos în privinţa tuturor lucrurilor, fapt care făcea ca în jurul ochilor şi deasupra nasului domnului Zobel să apară multe dungulițe fine.

— Mda, ăsta e un lucru pe care trebuie să-l discut cu fiică-mea. Am eu grijă de asta. Sînt foarte grijuliu faţă de fiică-mea şi de cei cu care iese, îţi dai seama. Cu toate acestea, se gîndea la numeroasele camioane transportînd cărbuni în cartier, la numele german al acestui tînăr şi, ca urmare, la eventuala sa educaţie germană şi de modă veche. Îţi spun eu mai tîrziu. Mai vino altă dată...

Şi astfel, mai tîrziu, în urma unei discuţii cu fiica sa, se ajunse în cele din urmă la concluzia că ar fi fost recomandabil pentru ea ca să aibă cel puţin o prietenie cu un băiat. Căci Ida împlinise şaisprezece ani şi pînă acum fusese sever cu ea. Poate că ea depăşise perioada cea mai dificilă. Oricum, celor mai multor fete de vîrsta ei li se dădea voie să iasă cîteodată. Cel puţin, un cavaler cumsecade ar fi putut fi un lucru absolut necesar, şi, într-un fel, lui Zobel îi plăcea acest tînăr care venise la el atît de deschis şi de îndrăzneţ.

Aşa că, pînă una-alta, i se încuviinţă ca tînărul s-o viziteze o dată sau de două ori pe săptămînă, în timp ce Hauptwanger făcea de la început cele mai cutezătoare şi mai agresive planuri. După o vreme, ca urmare a faptului că se purta foarte prudent, ajunse să sugereze şi să i se accepte o seară la unul din cinematografele din cartier. Apoi luă obiceiul să-şi petreacă seara fie miercurea, fie vinerea împreună cu Ida, după cum avea ea treabă la magazin. Mai tîrziu, cum curajul şi dibăcia nu-l părăsiseră, îi sugeră domnului Zobel să-i dea voie Idei să meargă împreună cu el, într-o sîmbătă după-amiază, să viziteze plaja Peck, la nouă mile în josul oraşului,

pe rîul Little Shark. Era foarte frumos acolo — era o localitate foarte frecventată sîmbăta şi duminica de cei care locuiau în acea regiune. După un timp, cîştigînd treptat încrederea deplină a lui Zobel, obţinu permisiunea s-o ia pe Ida la unul din teatrele din centru, la un restaurant sau acasă la un prieten de-al lui, care avea o soră şi locuia în apropiere.

Cu toată supravegherea aspră a lui Zobel, care se vîra în toate, el nu putu să împiedice familiarităţile care se dezvoltau bazate pe tinereţe, dorinţă, iubire romantică. Căci Edward Hauptwanger ştia că pentru a fi mai intim cu o fată trebuia întîi să-i tulburi mintea, iar în cele din urmă să-i ceri să cedeze. Şi aşa, încetul cu încetul, strîngeri de mînă, sărutări furate sau luate cu sila. Cu toate astea, Ida, stăpînită încă cu totul de atitudinea şi convingerile tatălui ei, persista într-o nehotărîre enervantă, care-l scotea din sărite pe iubitul ei.

— Oh, tu nu-l cunoşti pe tata. Nu, nu pot face asta. Nu pot să lipsesc atît de mult! Oh, nu, n-aş îndrăzni să merg acolo, n-aş îndrăzni. Nici nu ştiu de ce e în stare.

Astfel, sau într-un fel asemănător răspundea la toate propunerile lui de a face, la ore tîrzii, o plimbare la acel misterios şi fascinant club nautic, pe rîul Little Shark, la vreo douăzeci şi cinci de mile distanţă, unde, după cum explica el foarte firesc, se puteau distra dansînd, înotînd, plimbîndu-se cu barca, ascultînd muzică şi petrecînd. Dar Ida, care nu practicase niciodată nici una din aceste distracţii, descoperi în curînd că ele i-ar fi luat un timp nemaipomenit — de la prînz pînă la miezul nopţii — iar sîmbătă, chiar mai mult, în timp ce tatăl ei fixase unsprezece şi jumătate ca oră de întoarcere sub acoperişul familial.

— Oh, de ce nu vrei să te distrezi de loc? Ce dracu! Tatăl tău nu-ţi dă voie să faci ceva şi tu accepţi. Uită-te la alţi băieţi şi la alte fete de pe-aici. Nici unul nu-i atît de sperios ca tine. Şi pe lîngă asta, ce rău poate fi? Să presupunem că nu ne întoarcem la timp. Nu putem spune c-am avut o pană la maşină? Ce-ar putea răspunde la asta? În plus, nimeni nu se mai uită la ceas.

Dar Ida era nervoasă şi se opunea, iar Hauptwanger, din cauza acestei rezistenţe, se hotărî s-o aducă la convingerile lui şi în acelaşi timp să-l înşele şi pe tatăl ei.

Iar apoi momeala nopţilor de vară — coribantice[1], ditirambice[2] — şi săruturi, săruturi, săruturi sub umbra pomilor din parcul King Lake, sau într-una din bărcuţele de pe lacul care mărginea rădăcinile aceloraşi pomi de pe mal. Iar Ida cea delicată şi senzuală, şi totuşi reţinută şi lipsită de experienţă, prinzîndu-se din ce în ce mai mult în vraja pe care o răspîndeşte tinereţea, vara, dragostea. Frumuseţea chipului său, a splendidului ei cavaler! Hainele lui, energia lui atletică şi vioaie, îndrăzneala lui! Iar el ciripind tot timpul despre una şi alta, ici şi colo, spunînd că, dacă ea l-ar iubi cu adevărat şi ar avea curajul, cîte n-ar putea face? Aveau în faţă toate plăcerile lumii. Zău aşa! Iar apoi, în sfîrşit, pe acelaşi lac — în braţele lui — iar el încercînd intimităţi care ei îi apăruseră aproape cu neputinţă în visele de mai înainte, şi făcînd-o să sară în sus şi să-i ceară s-o ducă la ţărm, în timp ce el rîdea şi atîta tot.

---

[1] Vesele, expansive. Adjectivul provine de la numele unuia din preoţii zeiţei Cibela, care întovărăşea cortegiul ei cu cîntece şi dansuri.

[2] Gălăgioase, agitate. Iniţial un poem liric în cinstea lui Dionysos, zeul vinului la vechii greci.

Oh, ceea ce făcuse era oare atît de îngrozitor? Ascultă, ţinea sau nu la el? Da sau nu? Atunci ce tot făcea pe supărata? De ce plîngea? La dracu, ce zbieret scoate! Foarte bine, n-are decît să se poarte aşa! Şi, o dată ajunşi la mal, o părăsi brusc, cu un aer foarte vesel şi foarte încrezut, în timp ce ea, singură şi chinuită de izgonirea ei neaşteptată din paradis, se furişă, acasă, în camera ei, pentru a-şi îngropa acolo faţa în pernă şi a-şi şopti sieşi şi pernei despre primejdia — aproape oroarea — care-i căzuse pe cap. Cu toate acestea, în ochii şi mintea ei, el rămînea în vremea asta Hauptwanger cel perfect. Iar în inima ei dăinuiau faţa, mîinile, părul lui. Îndrăzneala lui. Săruturile lui. Şi astfel, reflectînd din cînd în cînd asupra sensului atitudinii ei, a mîniei ei, şi într-o dispoziţie jalnică şi desperată, se tîrî în ziua următoare pînă la magazinul tatălui ei, numai ca să aştepte şi să viseze că el nu era atît de rău pe cît părea — că nu luase în serios familiarităţile pe care le încercase; că fusese numai obsedat, vrăjit, cum fusese şi ea.

„Oh, iubitul meu, iubitul meu! Edward! Edward! Edward!" Nu era cu putinţă, nu se putea să rămînă departe de ea. Trebuia să-l vadă — să-i dea posibilitatea să-i explice. Trebuia să-l facă să înţeleagă că nu lipsa dragostei, ci frica de viaţă — de tatăl ei, de toate, de toţi — o făcuse atît de sensibilă, de retrasă, de izolată!

Iar Hauptwanger, el însuşi, cu toată lăudăroşenia şi iscusinţa lui, era acum nervos, temîndu-se c-a fost prea pripit. Dar, la urma urmei, ce frumoasă era! Ce atrăgătoare! N-o putea lăsa s-o ducă aşa mai departe. Era atît de încîntător şi atît de minunat s-o ţină sub vraja pasiunii. Încă puţină osteneală şi cine ştie? Şi astfel se aşează la vedere în locul pe unde trebuia să treacă ea seara în drum spre casă — la

colțul dintre străzile Warren și High — și totuși fără să dea vreun semn c-o vede. Iar Ida, măcinată de dor, și palidă de desperare îl văzu trecînd. Luni seara ! Marți seara ! Și culmea, îl văzu miercuri seara devreme, în timp ce trecea prin fața magazinului fără a-și întoarce măcar capul. Apoi, a doua zi îi dădu băiețașului negru care făcea curse pentru magazinul tatălui ei un bilet ca să i-l înmîneze mai tîrziu, în jurul orei șapte, la colțul unde avea să se găsească cu siguranță.

Și apoi, mai tîrziu, același Edward luă foarte indiferent și cu un gest superior biletul și-l citi. Așadar, fusese obligată să-i scrie, nu ? Ah, femeiuștile astea ! Totuși, cu un adevărat fior, citi conținutul scrisorii ei, căci cuprindea : „Ah, Edward, dragul meu, cum poți fi atît de crud cu mine ? ! Cum poți oare ? ! Te iubesc atît de mult. Nici tu nu crezi cuvintele pe care mi le-ai spus. Spune-mi că-i așa. Eu nu le cred. Vino, te rog, la mine acasă, la ora opt. Vreau să te văd."

Iar Edward Hauptwanger, foarte triumfător, îi spuse mesagerului, de față cu patru prieteni care știau de curtea pe care i-o făcea el Idei :

— E-n regulă. Spune-i c-am să vin puțin mai încolo.

Și în timp ce se apropia ora opt, își făcu drum în direcția casei lui Zobel. Pe cînd se despărțea de ei, unul din prieteni remarcă :

— Ascultați, ce să mai zicem ? O joacă pe degete pe fata lui Zobel. Îi trimite bilețele. N-ați văzut cioroiul care i l-a adus ? Nu-i culmea ? Iar ceilalți, întrebînd și ei cu invidie, uimire și dispreț :

— Ce să mai zicem ?

Și astfel, sub pomii din luna iunie, în parcul King Lake, din nou, o altă discuție.

— O, dragul meu, cum poţi să te porţi aşa cu mine, cum poţi ? Oh, dragul, dragul meu.

Iar el răspunse :

— Nu-i nimic, nu-i nimic, e-n regulă, numai că din ce-ţi închipui tu că-s plămădit ? Ascultă, îndură-te, sînt şi eu om, nu-i aşa ? Am şi eu sentimentele mele, ca oricare altul. Nu-s eu nebun după tine, şi nu eşti tu nebună după mine ? Ei bine, pe lîngă asta ia ascultă...

O lungă argumentaţie fariseică şi înşelătoare, după cum se poate ghici — sugerînd foarte abil toate durerile şi greutăţile unei dorinţe reţinute şi evitate şi, toate acestea, fără nici o intenţie rea, desigur. Oh, nu !

Dar, din nou, în ceea ce o privea, vechea, prosteasca, înfricoşata rugăminte a dragostei. Iar din partea lui aceeaşi asigurare fermă că dacă se întîmplă ceva rău... da, fără îndoială. Da de ce să-şi bată acum capul cu asta ? La naiba, ea era singura fată pe care o cunoştea şi care îşi bătea capul cu aşa ceva. Iar, în cele din urmă, o întîlnire la rîul Little Shark, cu maşina tatălui său ca mijloc de transport. Iar mai tîrziu altele şi altele. Iar ea, slabă şi înfricoşată prima dată fiindcă cedase — şi apoi din pricina perspectivei îngrozitoare a urmărilor posibile, după cea de a doua oară — agăţîndu-se de el, într-un fel prea avid şi de aceea provocîndu-i greaţă. Era a lui — toată a lui. Niciodată, niciodată n-o va părăsi, nu-i aşa ?

Dar el, o dată satisfăcut — eul său neastîmpărat şi arogant măgulit de o nouă victorie — se întoarse atît cu o senzaţie de lehamite bolnăvicioasă, cronică, şi care pentru el era de nestăpînit, cît şi din frica complicaţiilor şi a răspunderilor, spre alte aspecte ale frumuseţii, spre alte medii şi legături, unde nu existau astfel de primejdii. Căci, la urma urmei, o

fată în plus, o experienţă mai mult. Şi nu foarte deosebită de cele dinaintea ei. Iar gîndurile acestea, anticipînd vraja din mintea ei, anticipînd înfrîngerea ei. El nu pricepea asta. Nu putea. Nici măcar nu se sinchisea să se gîndească prea mult. Ei bine, Edward era lipsit momentan de conştiinţa actelor sale, sau de teama că s-a vîrît în vreo complicaţie timpurie şi nesatisfăcătoare, care l-ar putea constrînge la căsătorie, fiind decis din contră să refuze clar şi hotărît, oricînd şi oriunde, orice fel de complicaţii.

Totuşi, în cele din urmă, după multe, multe ceasuri fără cusur, în iulie şi august, necazul fatal. Ea se temea că se întîmplase ceva rău. Avea în ultima vreme stări atît de nefireşti — perioade ciudate, dureri, temeri. S-ar putea oare? Credea el oare că e vreun pericol? Făcuse ceea ce-i spusese el. Dacă era ceva? Ce urma să facă atunci? O va lua în căsătorie? Trebuia, de fapt. Altfel nu se putea. Tatăl ei — mînia lui cumplită. Propriile ei spaime. N-ar mai putea locui acasă. N-ar putea — n-ar vrea — să se căsătorească acum, dacă se întîmplă ceva rău? Aşa spusese el, dacă se întîmplă vreodată ceva, nu?

Iar Hauptwanger în faţa acestor lucruri avu o reacţie nervoasă şi de gheaţă. Căsătoria! Numai gîndul la un astfel de lucru! Cu neputinţă! Tatăl său! Viaţa lui de pînă acum, liberă şi aventuroasă! Viitorul lui! În afară de asta, de unde ştia ea? Putea fi sigură? Şi, presupunînd că era! Alte fete scapă din astfel de situaţii fără prea multă bătaie de cap. De ce nu şi ea? Şi nu-şi luase el oare toate precauţiile obişnuite şi necesare pe care le ştia? Ea se speria prea repede — prea era neştiutoare — lipsită de destul curaj. Cunoştea multe cazuri cînd fetele au ieşit uşor basma curată din astfel de situaţii. Mai întîi trebuia să ia anumite măsuri.

Şi legat de aceasta, după cum putea să vadă şi să simtă chiar ea, o răceală bruscă şi fermă, care nu se făcuse niciodată simţită sau observată mai înainte, bazată pe decizia lui categorică de a nu mai continua această legătură ameninţătoare, înţelegînd că a face astfel însemna numai a-şi înrăutăţi răspunderea. Şi pe deasupra, o dorinţă aprigă de-a o părăsi. Nu mai erau şi alte fete? Lumea e plină de ele. Şi nu fusese de curînd tulburat de una, care era mai familiarizată cu unele soiuri de plăceri, libere şi elegante, şi fără să aibă aerul că-i va deveni vreodată o greutate pe cap?

Dar, pe de altă parte, în faţa unui tată atît de sever ca acest Zobel, şi a unei mame ca a sa, care credea în bunătatea lui, nu-i apărea foarte limpede ce-avea de făcut. Şi, din acea clipă, încercarea de-a ieşi pe cît de rapid, pe atît de delicat din această situaţie ameninţătoare. Dar mai înainte, un efort serios, deşi supărător, din partea lui de-a găsi o soluţie cu ajutorul prietenilor de la clubul nautic sau din colţul străzii. Încercare fără alt rezultat decît acela de-a populariza în gura mare faptul că în această aventură, veselă şi plină de succes, Ida eşuase desperat. Iar apoi aluzii, semne şi apropouri, ori de cîte ori se întîmpla să treacă Ida. Iar Ida, temîndu-se de scandal, rămînea în casă cît putea mai mult sau. cînd ieşea, încerca să evite cît putea Bulevardul Warren şi High. Căci, de la o vreme, era cu adevărat îngrozită şi stăpînită de cele mai copleşitoare emoţii, provocate de chipul sumbru şi nemilos al tatălui ei ce se profila ameninţător în viitorul cel mai apropiat. „Să nu-mi umbli mie cu «dacă» şi cu «însă» !" Dar ce să facă? După toate tentativele cu leacuri nefolositoare, nu avea altceva de făcut decît să aştepte. Iar aşteptarea nu ducea nicăieri — ci numai la grozăvii şi mai mari. Între toate acestea, şi

între munca obligatorie de la magazin și treburile obligatorii de acasă — depunea eforturi de a-și vedea iubitul — căruia din cauza unor noi și mai presante obligații îi venea din ce în ce mai greu s-o întîlnească cîndva sau undeva.

— Dar trebuie să ai grijă de mine, nu-i așa, iubitule? Nu-nțelegi că nu pot s-o duc așa mai departe? Ai zis c-ai să te însori cu mine, nu? Și, uite cît timp a trecut de-atunci. Oh, aproape c-am înnebunit. Trebuie să faci ceva! Trebuie! Trebuie! Ce mă fac, pentru numele lui Dumnezeu, dacă află tata? Și, de asemenea, ce-o să ne facă la amîndoi, nu vezi cît e de grav?

În fața implorărilor chinuite ale acestei fete înnebunite și îndrăgostite încă foc de el, Hauptwanger răspundea cu un calm care trăda nu nepăsare, ci cruzime. S-o ia dracu! N-o să accepte! Nu se putea! Trebuie să iasă acum din încurcătură, cu orice preț! Și, astfel, o încercare hotărîtă de-a n-o mai întîlni de loc — de-a nu mai vorbi cu ea în public nicăieri — sau de a-și recunoaște vreo răspundere în privința asta. Și, totuși, din cauza lipsei ei de experiență, a tinereții și încrederii ei de pînă acum, Ida nu voia să creadă. Nu putea. Nici măcar nu simțise asta pînă atunci. Și, cu toate astea, nepăsarea lui permanentă nu putea fi interpretată decît într-un fel. Absențele, pretextele! Iar apoi, într-o zi, cînd apucată de dureri și stăpînită de groază se duse la el, Walter o privi liniștit și obraznic drept în ochi și-i spuse:

— Nu ți-am promis, de fapt, niciodată c-am să mă însor cu tine, știi bine. Nu sînt mai de condamnat ca tine. Îți închipui că din cauză că n-ai știut cum să te îngrijești trebuie să te iau acum de nevastă?

Pentru prima dată avea într-adevăr o privire aspră. Intenția lui de-a termina printr-o lovitură to-

tală era foarte fermă. Iar momentan lovitura ajungea să zdruncine pe jumătate mintea romanţioasă şi foarte înfierbîntată a acestei fete care pînă atunci crezuse atît de prosteşte în dragoste.

Era oare cu putinţă ? Ce grozăvie ! Ce dezastru ! Şi apoi, Ida exclamă, jumătate conştientă, jumătate cu mintea tulburată :

— Dar, Ed ! Ed ! Nu spune asta. Nu-i adevărat ! Ştii bine că nu-i ! Ai promis. Ai jurat. Ştii bine că n-am vrut să... pînă ce nu m-ai silit tu. Oh... ce-am să mă fac acum ? Tata ! Nici nu ştiu ce-o să ne facă la amîndoi ! Ah, vai de capul meu !

Şi înnebunită, pierzîndu-şi echilibrul ce ţine de raţiune, începu să-şi frîngă mîinile, să-şi clatine capul şi să se chinuie într-un fel de agonie fizică şi mintală.

Văzînd asta, Hauptwanger, mai hotărît ca niciodată s-o sperie şi s-o îndepărteze astfel de el, dacă era posibil pentru totdeauna, exclamă :

— Hai, scuteşte-mă de prostii ! N-am zis niciodată că te iau, ştii bine ! şi întorcîndu-se pe călcîie o părăsi pentru a se alipi din nou grupului de tineri bîrfitori de la colţ, cu care discutase înainte de-a veni la ea. Şi, pentru a-şi da singur curaj în îndeplinirea acestei hotărîri fatale, cît şi pentru a se lăuda cu ea în faţa tuturor, adăugă : La dracu. fustele astea ! Te înnebunesc, nu alta !

Deşi continua să se poarte îngîmfat şi dispreţuitor, era totuşi puţin speriat, căci situaţia începea să ia un aspect sumbru. Cu toate acestea, cînd Johnny Martin, unul din prietenii lui şi un alt aspirant la succesele din colţul străzii şi la laurii lui Lothario [1], remarcă : „Am văzut-o pe aici aseară

[1] Laurii unui craidoman. Numele provine de la cel al lui Lothario — personaj cinic şi aventurier sentimental din piesa *Frumoasa păcătoasă* a dramaturgului englez *N. Rowe* (1674—1718).

căutîndu-te. Ai grijă ce faci. Nu-i exclus să te pomenești într-o zi c-un bucluc de la una din fuste." Ed scoase liniștit o țigară dintr-un portțigaret de argint și, fără să se uite în direcția unde se afla Ida, pe jumătate leșinată, spuse :

— A, da ? Se poate. Vom vedea. Iar apoi, făcînd cu capul o mișcare nepăsătoare spre Ida care, prea chinuită ca să poată măcar pleca, rămăsese complet nemișcată, exclamă : Lua-i-ar dracu pe nemții ăștia ! Are un tată care nu i-a dat voie niciodată să afle ceva, și acum, fiindcă își închipuie c-a intrat într-o încurcătură, dă vina pe mine. Și cum tocmai atunci se apropia un alt intim cu știrea că trebuie să se întîlnească mai tîrziu cu două fete, exclamă : Salut, Skate ! E totul gata ? În regulă atunci. Nu văd de ce n-am pleca. Salut, băieți.

Și se îndepărtă brusc și decis.

Ida, zdrobită și zdruncinată, rătăcea pe sub pomii lunii septembrie, despuiați în parte de frunze. Iar tramvaiele și mașinile goneau cu clopoțeii și claxoanele lor ; zumzetul vocilor, hîrșîitul picioarelor pietonilor și luminile strălucitoare ale serii compuneau un fel de fanfară a sunetului și a culorii. Era frig ? Sau poate era ea amorțită și înfrigurată ? Nu voia să se căsătorească cu ea ! Niciodată nu-i spusese că se va însura cu ea ! ? Cum putea spune asta ? Tatăl ei, starea ei fizică ce trebuia luată în considerație !

Pe cînd stătea acolo nemișcată văzu în fața ochilor, ca la lumina unui fulger, panorama completă a tuturor cărărilor și băncilor din parcul King Lake — bărcuțele care vara alunecau noaptea pe sub pomi de ici-colo — un băiat și-o fată — un băiat și-o fată — un băiat și-o fată — în fiecare din ele. Și vîslele atîrnînd la voia întîmplării — iar chipurile, stăpînite de pasiune, unul lîngă altul — inimi stă-

pînite de pasiune pulsînd extatic, înăbuşitor de puternic. Ţineţi minte — după atîtea sărutări şi promisiuni, trădarea viselor ei, cuvintele ei — cuvintele lui pe care se bazaseră cuvintele ei — trădarea sărutărilor — ore, zile, săptămîni, luni de-o fericire nespusă, trădarea propriei ei siguranţe şi-a speranţelor ei, pentru totdeauna. Oh, ar fi mai bine să moară — să moară.

Iar apoi se tîrî încet îndărăt, în camera ei, unde în absenţa tatălui şi a mamei vitrege, reuşi să se strecoare în pat şi să zacă acolo gîndindu-se. Febră, iar apoi frisoane reci şi o dată cu ele, cele mai ameninţătoare dureri, datorite acestei revelaţii atît de uimitoare. În mintea ei se înfiripă o bruscă şi ascuţită senzaţie de ură şi răzbunare, aşa cum nu cunoscuse niciodată. Ce cruzime ! Ce cruzime ! Şi ce înşelăciune ! Nu numai c-o minţise, dar o şi insultase. El care cu cinci luni mai înainte o urmărise din priviri cu atîta înfrigurare şi cu surîsul său tulburător. Mincinosul ! Bestia ! Monstrul ! Şi, deşi stăpînită de astfel de gînduri — simţea o dorinţă sfîşietoare de-a nu le crede — de-a se întoarce cu o lună în urmă — cu două, cu trei — de-a găsi undeva în ochii lui o urmă de ceva care să dezmintă totul. Oh, Ed ! Ed !

Şi astfel noaptea trecea — şi veneau zorile. O zi îngrozitoare, sfîşietoare. Iar după ea, alte zile. Şi nimeni căruia să-i vorbeşti — nimeni. De-ar putea să-i spună mamei ei vitrege totul. Şi astfel, alte nopţi şi alte zile — şi tot singură. Pradă unor gînduri arzătoare, pîrjolitoare, răscolitoare, dezordonate, într-o procesiune neîntreruptă, dîndu-i tîrcoale ca demonii. Lumea dinafară, în cazul cînd urma să fie aruncată în mijlocul ei ! Propria ei ignoranţă faţă de lume, şi de aici frica de ea ! Acei tineri trăncănind şi căscînd gura la colţuri, fetele pe care

le cunoştea, gîndurile lor, căci toţi trebuiau s-o afle în curînd. Singurătatea ei lipsită de dragoste. Astea, şi o sută de alte idei asemănătoare se înlănţuiau în mintea ei într-un dans fantastic, macabru.

Da chiar şi-aşa, în gîndurile ei persista şi lua proporţii iluzia că tot ce auzise de la el nu era adevărat — că era o himeră — aşa că, cel puţin deocamdată, avea încă încredere în efectul rugăminţilor. Iubitul ei minunat. Nu se putea, cu toate acestea, să nu ajungă la o înţelegere. Şi, totuşi, devenea din ce în ce mai vădit că nici rugăminţile şi nici lacrimile n-au să-l readucă la atitudinea lui iniţială. Căci, ca răspuns la bileţele, la aşteptatul pe la colţuri, la capătul străzii care ducea la depozitul de cărbuni al tatălui său, în vecinătatea casei lui — tăcere, evitări, sau insulte directe şi chiar rînjete.

— Ce-ai de gînd, la urma urmei, de mă tot urmăreşti ? Crezi că nu mai am altceva de făcut decît să te ascult pe tine ? Ia seama, ţi-am spus de la bun început că nu mă însor cu tine, nu ? Şi acum, fiindcă îţi închipui că ai păţit ceva, vrei să mă tragi pe mine la răspundere. Ei bine, nu sînt eu singurul bărbat din cartier. Şi asta o ştie toată lumea.

Aici se opri, căci înţelese că ultima sa afirmaţie trezise în ea o forţă latentă şi o hotărîre pe care niciodată n-o dăduse la iveală în vreun fel. Groaza ei la aceste cuvinte — după cum putea vedea. Paloarea feţei ei după aceea şi chiar şi atunci. Scînteile electrice care se aprinseră în pupilele ei.

— E o minciună şi-o ştii şi tu ! Nu-i adevărat ! Oh, ce îngrozitor ! Să-mi spui tu mie asta ! Acum înţeleg totul. Nu eşti decît un ticălos şi-un laş. Aşadar, ţi-ai bătut joc de mine tot timpul ! Niciodată n-ai avut intenţia să mă iei, iar acum, fiindcă ţi-e frică, ţi-nchipui c-ai să scapi aşa — încercînd să dai vina pe altcineva. Laşule ! Eşti o scîrnăvie ! Şi după

toate cîte mi-ai spus — după toate promisiunile ! Ca şi cum m-aş mai fi gîndit la altcineva în viaţa mea ! Îndrăzneşti să-mi spui mie astea, cînd ştii atît de bine !

Faţa îi era albă ca un nufăr. Mîinile de asemenea. În ochii ei fulgera o desperare cumplită, dar o desperare neputincioasă şi înfrîntă. Şi, totuşi, în ciuda furiei — şi chiar în miezul acestei desperări — zvîcnea dragostea însăşi — dragostea puternică, vitală, arzătoare — însăşi esenţa ei. Dar atît de chinuită, încît începuse, între timp, să-i aducă lacrimi în ochi.

Iar el, ştiind sigur că în sufletul Idei mai dăinuia încă dragostea pentru el, se folosi imediat de aceste ultime cuvinte ale ei pline de adevăr, agăţîndu-se de ele ca de-o insultă, ca de ceva pe care să poată clădi o pretinsă nemulţumire.

— Aşa, va să zică ? Un laş, ai ? Ei bine, o să vedem noi cu ce-ai să te alegi din asta, neroadă mică !

Se întoarse pe călcîie, cel mai puternic instinct al său — propria lui salvare pe plan social chiar şi în acest meschin cartier — fiind în clipa aceea preocuparea lui de căpetenie. Şi fără să mai privească în urmă.

Iar Ida, în culmea fricii şi a groazei, îl strigă :

— Ed ! Ed ! Întoarce-te ! Îndrăzneşti să mă laşi astfel ?! N-am s-o rabd ! Îţi spun că nu !· Întoarce-te ! M-auzi ?

Şi, văzînd că el continua să meargă grăbit şi nepăsător, fugi după el încordată toată şi scoasă din minţi, pierzîndu-şi aproape pentru o clipă controlul reacţiilor cerebrale. Iar el, văzînd-o astfel, uimit şi tulburat de noua înfăţişare a lucrurilor, se întoarse deodată şi-i spuse :

— Ascultă ! Termină o dată cu toate astea, căci altfel ţi-arăt eu ţie, m-ai înţeles ? Nu-s unul din

ăia pe care să-i îmbrobodești tu cu povești de-astea. Singură ți-ai făcut-o și acum descurcă-te cum știi. Întinde-o, că altfel ți-arăt eu ție, m-auzi ?

Și se apropie mai mult și cu o sclipire atît de amenințătoare și de sălbatică în ochi, încît pentru prima oară de cînd îl cunoștea, Idei îi fu frică de el. Acea față mînioasă și posomorîtă. Acei ochi furioși, cruzi, sălbatici ! Era oare cu putință ca după tot ce-i făcuse s-o mai și bată ? Atunci înseamnă că niciodată nu l-a înțeles absolut de loc. Și se opri, rămînînd complet nemișcată, paralizată de astă dată de aceeași frică în fața forței fizice, pe care i-o inspirase și tatăl ei. În vremea asta, Hauptwanger, observînd efectul furiei sale dezlănțuite, adăugă :

— Să nu te mai apropii vreodată de mine, m-ai auzit ? Dacă o faci, ai să pățești ceva care n-are să-ți placă. S-a terminat, și s-a terminat pentru totdeauna, pricepi ?

Îi întoarse din nou spatele și se îndepărtă, de data asta spre cartierul de afaceri din centru, în jurul Bulevardelor High și Warren — în timp ce Ida, prea zdruncinată de această ultimă întorsătură pentru a înțelege bine cît de mult avea nevoie de curaj, rămase pe loc. Grozăvia ! Dezonoarea ! Rușinea ! Căci acum, o amenința în mod sigur o tragedie !

O vreme, pentru a evita să atragă prea mult atenția, începu să înainteze, să meargă încet — iar gîndurile ei învălmășite și șovăitoare o făceau să se codească tot timpul. Și astfel, palidă și zdruncinată, își croi din nou drum spre casă și se strecură neobservată în camera ei. Și totuși, era prea chinuită pentru a plînge, și uneori se simțea stăpînită de gînduri negre, și chiar înfricoșătoare, iar alteori abia putea să se mai gîndească la tot ce i se întîmplase în ultima vreme.

Tatăl ei ! Mama ei vitregă ! Dacă aflau ! Dar nu — trebuia să se întîmple altceva mai înainte ca acest lucru să poată avea loc. Trebuia să plece — sau — sau mai bine, chiar — să se înece — să termine cu ea într-un fel sau altul — sau...

În podul casei lor, unde mergea adeseori să se joace cînd era mică, se găsea o sîrmă veche de întins haine, şi pe care se atîrnau uneori rufele. Iar acum — în faţa eşecului total — nu se putea oare — aşa cum citise undeva — să termine astfel cu viaţa ? ! Şi era atît de puţin probabil ca cineva să-şi bată capul s-o caute acolo, pînă în ziua cînd... cînd... o găsea.

S-o facă ? Putea oare ? Această ciudată înflorire a vieţii pe care o simţea — de care se temea. Era cinstit s-o facă ? Să se omoare ? Să ucidă viaţa pe care o crease ? Şi dorea atît de mult să trăiască ! Iar el îi datora ceva — cel puţin s-o ajute — s-o ajute — s-o ajute... Nu, n-ar fi putut — nu voia să se gîndească încă la asta, mai ales că prin moartea ei însemna să-i uşureze cuceriri şi mai comode şi mai fericite. Niciodată ! Niciodată ! Mai întîi să-l ucidă — iar apoi să se omoare şi ea. Sau să se dea de gol în public, întîi pe ea şi apoi pe el — iar apoi — iar apoi...

Dar tatăl ei ! Mama ei vitregă ! Dezonoarea ! Şi astfel...

La magazin, în sertarul tejghelei tatălui ei, se găsea un revolver — un mecanism mare, solid, de o formă cam pătrată, care, după cum îl auzise pe bătrîn spunînd, trăgea opt focuri. Arma era atît de grea, de albastră, de rece. O văzuse. O atinsese, o ridicase o dată — e drept, cu un fel de groază. O identifica întotdeauna atît de mult cu moartea — cu mînia — şi nu cu viaţa... Dar acum — presupunînd — presupunînd — că ea ar fi dorit să-l pedep-

sească pe Edward şi pe ea însăşi — sau numai pe ea. Nu, nu ăsta era mijlocul. Dar, atunci, care era ? Care era ?

Aşa că acum medita tristă, chinuită şi pe jumătate înnebunită, pînă cînd tatăl ei, observînd starea ei psihică, se interesă solemn ce i s-a întîmplat în ultima vreme. S-a certat cu Hauptwanger ? De la un timp nu-l mai văzuse pe-acolo. Era cumva bolnavă ? Pofta de mîncare îi scăzuse în mod vizibil. De-abia dacă mai lua ceva în gură. Dar, primind un „nu" ! prompt la amîndouă întrebările, rămase curios, dar înclinat să întrerupă, deocamdată, orice cercetări. Era ceva la mijloc, fără îndoială, dar, desigur c-o să iasă curînd la iveală.

Acum însă, în faţa acestui lucru — trebuia firește acţionat — trebuia să se hotărască. Şi astfel, avînd în vedere gîndurile ei de sinucidere, cît şi revolverul, se decise să încerce asupra lui Hauptwanger efectul unei ameninţări fizice. O să-l sperie doar. S-ar putea chiar să îndrepte revolverul spre el — şi să-l vadă ce va face atunci. Desigur, nu putea să-l omoare — ştia asta. Dar, presupunînd — presupunînd — că ţintea — dar nu în el, într-adevăr — şi — şi — (oh, oh, nu) şi scuipa foc, puţin fum, un glonţ ucigător — în inima lui — apoi desigur într-a ei. Nu, nu ! Dar atunci, ce ? Încotro ?

În următoarele două zile se apropie de zece, de douăzeci de ori de sertarul unde era revolverul şi-l privi — ridicîndu-l în cele din urmă, dar fără nici o intenţie de-a face mai mult de atît deocamdată. Era atît de greu, de rece, de albastru. Greutatea lui şi tot ce reprezenta o îngrozeau — deşi, în cele din urmă — după cea de-a douăzecea încercare — reuşi să-l fixeze la pieptul ei, astfel încît stătea foarte bine prins şi nemişcat. Ce oroare — să-l simtă rece la pieptul ei — unde vara îşi aşezase el capul de-atî-

tea ori. Iar apoi, într-o după-amiază, cînd de-abia mai putea să îndure apăsarea — tatăl ei o întrebă :

— Ce-ai, la urma urmei ? Unde-ţi umblă mintea ? Ce s-a întîmplat între tine şi cavalerul ăla ? Văd că nu mai calcă pe-aici de loc. E timpul ori să te măriţi, ori, la urma urmei, să nu mai ai de-a face cu el. Nu vreau ca între voi să aibă loc vreo prostie, ştii bine.

Şi aceasta grăbi însăşi hotărîrea de care ea se temea cel mai mult. Acum... acum... trebuia să acţioneze. Astă-seară — trebuia cel puţin să-l mai vadă o dată şi să-i spună că avea de gînd să-l viziteze pe tatăl lui şi să-i dezvăluie totul — iar pe deasupra să-i spună că dacă nu se căsătoreşte cu ea o să-l ucidă şi-o să se omoare şi ea. Să-i arate revolverul, şi poate că-l va speria cu el — dac-ar putea — dar, oricum, să-l mai implore şi să-l mai ameninţe cel puţin o ultimă dată. Numai dacă — numai dacă el ar asculta-o de data asta — numai de nu s-ar repezi la ea ! Poate se va speria şi-o va ajuta — şi n-o va înjura — n-o va goni.

Se gîndi să meargă la depozitul de cărbuni al tatălui său care se găsea la capătul unui promontoriu intrat în rîu. Sau la el acasă. Ar putea merge mai întîi la biroul depozitului. Cu siguranţă c-o să plece de acolo la cinci şi jumătate, şi la şase o să se apropie de casa lui. La şapte sau şapte şi jumătate, foarte probabil o să plece de acolo din nou ca să se întîlnească — să se întîlnească — cu cine ? Dar cel mai bine — cel mai bine ar fi să se ducă mai întîi la biroul depozitului de cărbuni. De-acolo o să vină singur. Aşa ar fi cel mai rapid.

Iar Hauptwanger ieşi din biroul depozitului de cărbuni chiar în seara aceea, cu dispoziţia şi aerul unui om căruia îi merg toate strună. Dar în întunericul şi vîntul acestei seri de noiembrie — lămpile

cu arc ardeau undeva departe, se auzea zgomotul mașinilor îndepărtate, viața îndepărtată și vîntul măturînd frunzele uscate de pe jos — iată silueta unei fete, cu o pelerină bine cunoscută strînsă în jurul umerilor, ieșind pe neașteptate din spatele unei grămezi de cărămizi, pe unde obișnuia el să treacă.

— Ed ! Vreau să-ți vorbesc un minut.

— Tu, iar ! Ce dracu ți-am spus ? N-am timp să-ți vorbesc și nici nu vreau ! Ce-i...

— Ia ascultă-mă, Ed, încetează cu asta, acum ! Sînt desperată. *Sînt desperată*, Ed, m-auzi ? Pricepi ? Vocea i se pițigăi — aproape stridentă și totuși plină de jale. Am venit să-ți spun că trebuie să te însori cu mine acum. *Trebuie*, auzi ? Umbla cu mîna la piept unde se găsea obiectul albastru și greu — și care nu mai era rece de cînd îl așezase acolo. Tocul era în sus. Trebuia să-l scoată acum — să-l arate — sau să-l țină sub pelerina ei gata ca la momentul potrivit să-l poată arăta — și să-l facă să priceapă că dacă nu întreprinde ceva... Dar mîna îi tremura atît de rău, încît de-abia-l putea ține. Era atît de greu — atît de îngrozitor. Se auzi cu greu adăugînd : Altfel, mă duc chiar acum la taică-tu și la tata. Taică-meu e în stare să-mi facă ceva groaznic, dar tu ai s-o pățești și mai rău. Și la fel ai s-o pățești și de la tatăl tău cînd o să afle... Dar, oricum... Era aproape gata să mai spună : „Trebuie să mă iei de soție și chiar acum, sau, sau, am să te omor și-am să mă omor și eu, asta-i...", iar apoi să scoată revolverul și să i-l fluture prin față dramatic și amenințător.

Dar înainte de a spune astea, izbucni furia spontană și neînțelegătoare a lui Hauptwanger :

— Ce neruşinare ! Ascultă, lasă-mă cu astea, ai înţeles ? Ce te crezi ? Ce ţi-am spus ? Du-te la tata, n-ai decît ! Du-te şi la taică-tău ! Crezi că mi-e frică ? Crezi c-au s-o creadă pe-o... ca tine ? N-am avut de-a face cu tine niciodată, şi cu asta basta. Iar apoi mînios îi dădu un brînci — mai mult ca s-o sperie, decît ca să-i facă un rău.

Atunci, în ciuda dorinţei ei de a nu ceda, o cuprinse furia, orbirea, durerea — scîntei învîrtejate, arzătoare, aşa cum nu mai văzuse niciodată în viaţa ei, descriind în mintea ei orbite dezordonate, ciudate, ritmate — orbite repezi, roşii, neregulate şi totuşi frumoase. Iar în centrul lor figura lui Hauptwanger — iubitul ei — dar nu cum era acum — oh, nu — ci mai degrabă înconjurată de un nimb de lumină albă şi ciudată — ca aceea de sub pomi primăvara. Iar ea se întoarse, şi în ciuda brînciului, sări în faţa lui.

— Ai să te căsătoreşti cu mine, Ed ! Aşa o să fie ! Aşa o să fie ! Vezi asta ? Ai să te căsătoreşti cu mine !

Iar apoi, atît spre mirarea ei, cît şi a lui — şi fără ca vreunul din ei să simtă totuşi vreo groază deosebită — obiectul scuipă foc — făcu mare zgomot — sărindu-i aproape din mînă — atît de tare, încît, înainte de a-l arunca, mai trase o dată — o altă săgeată roşie în beznă. Iar atunci Hauptwanger, prea uimit ca să găsească momentan cuvinte, exclamă :

— Isuse — ce-ai... Iar apoi, din cauza durerii ascuţite din piept, puse mîna acolo şi adăugă : Cristoase ! Am fost împuşcat ! şi căzu înainte, lîngă ea...

Şi apoi ea însăşi, cu aceleaşi scîntei roşii, învîrtejate, în mintea ei, spuse :

— Acu, acu, trebuie să mă omor şi eu. Trebuie. Trebuie. Trebuie să mă reped undeva şi să întorc revolverul asupra mea — numai că era incapabilă deocamdată să-l mai ridice şi din cauză că cineva — un bărbat — se apropia — o voce, paşi fugind... ea însăşi începu să fugă — căutînd un pom — un zid — vreo poartă sau un intrînd unde să se poată opri şi să descarce arma asupra ei.

Dar se auzi o voce: „Hei, opriţi fata aceea! Ucigaşa!" Şi o altă voce, dintr-altă parte: „Hei! Ucigaşa! Opriţi fata aceea!" Paşi grei, repezi, chiar în spatele ei... Cineva o apucă de mîna în care ţinea strîns, sălbatic şi totuşi inconştient, revolverul. Şi pe cînd cealaltă mînă o înşfăca, auzi: „Dă-mi revolverul!" Iar apoi, un tînăr voinic, pe care nu-l mai văzuse niciodată — şi totuşi nu mult deosebit de Eddie o întoarse, o ţinu nemişcată:

— Ia ascultă! Ce dracu înseamnă asta, la urma urmei? Întoarce-te! N-ai să scapi de ce-ai făcut.

Şi totuşi, în acelaşi timp, ochii care priveau într-ai ei nu erau lipsiţi de prietenie, mîinile puternice care o ţineau nu erau prea aspre, iar ea exclamă:

— Oh, dă-mi drumul! Dă-mi drumul! Vreau să mor şi eu, îţi spun! Dă-mi drumul!

Şi scoase hohote violente, uscate, zguduitoare.

Dar după asta — şi totul se întîmplă atît de repede — mulţimea — mulţimea — bărbaţi, femei, băieţi şi fete, şi în cele din urmă poliţişti, adunîndu-se în jurul ei, fiecare cu cerinţele meseriei sale bine fixate în minte, pentru a obţine cît mai multe informaţii cu putinţă; pentru a vedea cum rănitul e dus în grabă la un spital, iar fata la comisariatul local de poliţie; pentru a lua numele şi adresele diverşilor martori. Ida, nenorocită şi într-o stare de sfîrşeală, aşezată pe treptele unei case într-o curte, era înconjurată de o mulţime care se împingea, în timp

ce în ureche îi răsunau voci : „Unde ? Ce anume ? Cum ? Sigur, sigur ! Chiar acum, chiar acolo în fund. Sigur, au chemat o ambulanţă." „Cred că s-a curăţat. Două gloanţe în piept. Nu poate să trăiască." „La dracu ! E plin de sînge." „Sigur că ea l-a împuşcat. Cu un revolver. Unul grozav, mare. L-a luat poliţaiul. Încerca să scape. Sigur, Jimmie Allen a prins-o. Tocmai venea acasă." „Mda. E fiica bătrînului Zobel, care ţine magazinul de vopsele, sus pe Bulevardul Warren. O cunosc. Iar el e fiul acestui Hauptwanger de pe aici, proprietarul depozitului de cărbuni. Am lucrat cîteodată pentru el. Locuieşte pe strada Grey."

Iar între timp, tînărul Hauptwanger fu transportat în nesimţire pe masa de operaţie de la spitalul Mercy — cazul său fiind apreciat ca desperat — cel mult douăzeci şi patru de ore de viaţă. Iar tatăl şi mama lui, auzind ştirea, se repeziră într-acolo. În acelaşi timp Ida, zdruncinată, fu dusă la comisariatul de poliţie de pe Bulevardul Henderson, unde, într-o cameră pentru cercetări situată în spatele clădirii şi complet înconjurată de poliţişti şi de detectivi, i se luă un lung interogatoriu.

— Zici că l-ai văzut pe tipul ăsta pentru prima oară acum un an ? Nu ? Se mutase în cartier cu puţină vreme mai înainte ? Nu-i aşa ?

Ida, nefericită şi pe jumătate inconştientă, dădea afirmativ din cap. Iar afară, o mulţime mare, morbidă, curioasă. O fată frumoasă ! Un tînăr ce agonizează ! O enigmă în jurul vieţii sexuale !

Între timp, Zobel şi soţia sa, informaţi cum se cuvine de către un poliţist voinic, se repeziră la comisariat, albi la faţă şi încordaţi. Dumnezeule ! Dumnezeule ! Şi amîndoi, cu respiraţia tăiată, pătrunseră în goană înăuntru. Picături de transpiraţie acopereau fruntea şi mîinile lui Zobel — şi despera-

rea, desperarea îi măcina sufletul. „Auzi ? Ida lui a împuşcat pe cineva ! Pe tînărul Hauptwanger ! Şi pe stradă, aproape de biroul lui ! Un omor ! Doamne, Dumnezeule ! Atunci era ceva între ei. Era. Era. Dar n-ar fi putut să ştie ? Faţa ei albă. Aerul ei trist şi însingurat din ultimele zile. O abandonată. Asta era. La dracu ! La dracu ! Asta era. Mii de draci ! După toate cîte îi spusese ! Şi toată grija lui şi a soţiei ! Iar acum vecinii ! Magazinul ! Poliţia ! O judecată publică ! O condamnare posibilă — o condamnare la moarte ! Sfinte Dumnezeule ! Şi încă propria lui fiică ! Şi acea tînără canalie cu aerele lui alese, cu hainele lui elegante ! Cum, cum s-a făcut că a lăsat-o să meargă cu el de la bun început ? Cînd ar fi putut să ştie — fiica lui era atît de lipsită de experienţă. Unde-o fi ea ? Dumnezeule ! Dumnezeule ! Asta e îngrozitor !"

Dar o văzu stînd acolo, palidă, plină de durere şi uitîndu-se umilă la el cînd îi vorbi, cu o privire aproape inexpresivă — o faţă fără sînge, fără surîs, şi ea îi spuse :

— Da, eu l-am împuşcat. Da, da. Nu voia să mă ia în căsătorie. Ar fi trebuit, dar nu voia — aşa că... Iar apoi, brusc, frămîntîndu-şi mîinile trist şi chinuit, strigă : ! Eh ! Ed ! Ed !

Iar Zobel exclamă :

— Ah, Dumnezeule ! Ida ! Ida ! pentru numele lui Dumnezeu, nu poate fi aşa. De ce nu mi-ai spus ? De ce n-ai venit la mine ? Nu sînt eu tatăl tău ? Aş fi înţeles. Desigur ! Desigur ! M-aş fi dus la tatăl lui — la el. Dar acum — asta — şi acum — începu să-şi frîngă mîinile.

Totuşi gîndul cel mai de seamă din mintea lui era că acum lumea va afla totul — şi asta după toate eforturile lui. Şi începu cu volubilitate să

explice locotenentului de serviciu, detectivilor şi poliţiştilor tot ce ştia.

Dar, singurul gînd persistent în mintea nefericitei Ida, de îndată ce-şi reveni, era : „Oare acesta e cu adevărat tatăl ei ? Şi el vorbea astfel — de ajutor ? Că ar fi putut veni la el — de ce să vină ? cînd ea se gîndise că... că el s-ar fi purtat altfel cu ea. Dar... după o vreme... trebui să se gîndească din nou la Ed. Acea scenă îngrozitoare. Acel accident îngrozitor. Nu intenţionase — desigur — să facă asta. Nu intenţionase. Nu intenţionase. Nu ! Era într-adevăr mort ! Oare ea îl omorîse ? Acel brînci — fusese aproape o lovitură — acele cuvinte. Dar totuşi — vai de mine ! Vai de mine !“ Iar apoi începu să plîngă de una singură, tăcută şi din fundul sufletului, în timp ce Zobel şi soţia lui se aplecau pentru prima oară asupra ei cu simpatie adevărată. Complicaţiile vieţii ! Grozăviile ei ! Nu era linişte pentru nimeni pe acest pămînt — nu era linişte — nu era linişte ! Totul era nebunie, desigur, şi durere. Dar ei or să fie alături de ea acum, da, da.

Iar apoi, reporterii. O furie publică, răscolită de către ziare — cu redactorii lor, bărbaţi şi femei, artişti ai tocului şi ai cernelei, fotografi. Articolele de fond : „O fată frumoasă de şaptesprezece ani îşi împuşcă iubitul de douăzeci şi unu de ani. Trage două gloanţe în bărbatul pe care-l acuză că a refuzat să-şi ţină promisiunea. Pe cale de-a deveni mamă. Tînărul probabil va muri. Fata recunoaşte crima. Cere cu insistenţă să fie lăsată singură cu durerea ei. Părinţii ambilor, desperaţi.“

Şi apoi coloane şi coloane, zile la rînd — întrucît în după-amiaza următoare, la ora trei, Hauptwanger murise — recunoscînd că-i făcuse o nedreptate. Iar un juriu, chemat imediat după aceea, reţinu fata

pentru judecata ce urma, a marelui juriu, şi fără cauţiune. Totuşi, din cauza frumuseţii ei şi a „patosului" afacerii — scrisori la ziare provenind de la preoţi, oameni şi femei de bine, politicieni şi de la marele public, cerînd ca această fată, căreia i se făcuse o nedreptate şi care era pe cale de-a deveni mamă, şi nu făptuise alt rău decît acela de a fi iubit prea mult — dacă nu şi în mod prea înţelept — să nu fie tratată sever — să fie iertată — să i se admită cauţiunea. Nicăieri un juriu n-o va condamna. Nu în America. Desigur, oricărui juriu i-ar fi „venit greu" să încerce să „pedepsească mai rău" o fată care suferise între timp atît de mult. Pe scurt, era de datoria celui care va acţiona ca judecător în cazul de faţă să-i recunoască acestui sărman suflet nedreptăţit cauţiunea, calmul şi liniştea unui cămin sau a unei instituţii, unde să se poată naşte copilul ei, mai ales de cînd, între timp, o doamnă foarte bogată şi cu o foarte bună poziţie socială, adînc mişcată de proporţiile acestei drame, nu numai că-şi propusese să ajute această victimă a dragostei, disciplinei şi datoriei, dar oferise orice sumă pentru cauţiune, astfel ca Ida să fie eliberată în liniştea şi calmul casei ei — şi să aştepte acolo rezultatul stării ei fizice, ca şi judecata inevitabilă care urma să-i stabilească soarta.

Aşa că, spre uimirea şi încurcătura ei, Ida fu eliberată în cele din urmă în custodia acestei femei, în aparenţă sobră, dar vibrînd de emoţie — care, din ziua cînd Ida fusese deţinută în închisoarea centrală a ţinutului, încercase să i se vîre sub piele şi să-i scormonească sufletul — o femeie de vîrstă mijlocie, nu tocmai frumoasă, dar cu vocea catifelată şi cu o atitudine prietenoasă, care repeta tot timpul că ea a înţeles-o, că şi ea suferise — că şi inima ei fusese zdrobită, şi că ea, Ida, nu trebuia

să-şi facă vreodată griji. Aşa că Ida fu transportată în cele din urmă — ca prizonier pe cauţiune, pasibil de a se întoarce dacă acest lucru i se va cere — la întinsele pogoane şi în camerele impresionante ale unei reşedinţe, odinioară de ţară, dar acum de centru, parte integrantă a celei mai alese suprafeţe rezidenţiale din oraş. Iar acolo, spre mirarea şi uimirea ei — şi în ciuda deznădejdii ei — avea la îndemînă tot ce-i era necesar, precum şi serviciul asigurat de o cameristă şi servitori, hrana îi era servită în cameră atunci cînd dorea — şi putea avea tăcere sau distracţii, la alegere. Iar propriilor ei părinţi li se îngăduia s-o viziteze oricînd doreau. Cu toate acestea, se simţea veşnic foarte stingherită în prezenţa lor. E adevărat, erau amabili, binevoitori, ori de cîte ori veneau. Vorbeau de viaţa diferită pe care urmau s-o ducă, după ce această mare criză va trece cu adevărat — naşterea copilului — la care nu se refereau vreodată altfel decît pe ocolite, sau vorbeau de judecata care urma să se desfăşoare mai tîrziu. Aveau să deschidă un alt magazin, într-un alt cartier. Cel vechi fusese între timp oferit spre vînzare. Şi după aceasta... poate linişte, sau o viaţă mai bună. Dar chiar în ochii tatălui ei, în timp ce el vorbea, putea citi foarte bine povara grijilor care-i apăsau pe umeri. Păcătuise ! Omorîse un om ! Şi distrusese o altă familie — inimile altor doi părinţi, ca şi însăşi liniştea sufletească şi bunăstarea comercială şi morală a tatălui ei. Şi era oare mila lui destul de mare pentru a cuprinde toate astea ?! Îşi găseau ele loc în firea lui solemnă, ca şi în aceea a mamei ei vitrege ?

Şi totuşi, în general, din cauză că dispoziţia şi sănătatea ei păreau s-o ceară, era lăsată acum să contemple lanţul de evenimente inexplicabile, pe care le declanşase dorinţa ei iniţială de dragoste.

Deosebirea aproape uimitoare între atitudinea sufletească a părinților ei acum, în ceea ce-o privea, și cea dinaintea acestui nefericit și îngrozitor eveniment din viața ei! Acum erau atît de atenți și de prietenoși, încît propuneau pentru viitor un cămin mai fericit pentru ea și pentru copilul ei, pe cîtă vreme mai înainte — sau poate numai așa i se păruse — totul era atît de amenințător și de desperat. Și chiar ciudata și inexplicabila atitudine a acestei femei atît de amabile și generoase — iar asta ca răspuns la păcatul și rușinea ei.

Și totuși, ce tihnă sau liniște sufletească putea să-și găsească acum aici sau într-altă parte? Chinul groaznic care precedase acest înfiorător accident! Țipătul lui Edward al ei! Moartea lui! Și cînd îl iubise atît! Îl iubise! Îl iubea și acum! Și cu toate acestea, datorită îngrozitoarei lui perversități, cruzimi, brutalități, el se îndepărtase de ea. Și totuși, totuși — acum cînd dispăruse — acum cînd, pe moarte fiind, auzise c-ar fi spus că fusese nebun după ea la început, că-l „scosese din minți", dar că mai tîrziu, din cauza părinților se hotărîse să n-o ia în căsătorie — nu se putea abține să nu simtă mai multă dragoste față de el. Fusese crud. Dar nu murise? Și de mîna ei. Ea îl omorîse — îl asasinase. Da, ea. Oh! Oh! Oh! Căci în legătură cu scena adevărată, nu-și reamintea ea de cineva care plîngea și spunea că fața cămășii lui era plină de sînge. Oh! Oh! Oh! Și în inima ei, fără îndoială, fusese furie, cînd ea îi sărise în față, acolo în întuneric — furie și o clipă chiar ură. Oh, da. Dar el strigase: „Ah, Cristoase, am fost împușcat!" Țipătul lui Edward al ei!

Și astfel, chiar în tăcerea acestor camere bogat mobilate, cu servitori la dispoziția ei — vărsa lacrimi fierbinți, tăcute, izbucnind în hohote chinui-

toare atunci cînd probabil nimeni n-o vedea sau n-o auzea — și se lăsa pradă gîndurilor, gîndurilor, gîndurilor — întunecate și triste, în legătură cu lipsa ei de rațiune, de curaj sau voința de-a sfîrși cu ea în acea seară groaznică, cînd ar fi putut s-o facă atît de ușor. Iar acum, aici, își dăduse cuvîntul că n-o să facă nici un act pripit — că nu va încerca să-și ia viața. Dar viitorul! Viitorul! Și cîte nu văzuse din acea noapte îngrozitoare! Tatăl și mama lui Edward la anchetă! Și cum o priviseră! Bătrînul Hauptwanger — cu fața lui de neamț, puternică, lată, avînd întipărită pe ea durerea. Și doamna Hauptwanger micuță și îmbrăcată toată în negru, cu cearcăne mari și adînci... Și plîngînd în tăcere aproape tot timpul. Iar amîndoi juraseră că nu știau nimic despre purtarea lui Edward sau despre interesul lui susținut față de ea. Era un băiat încăpățînat, neastîmpărat, cu un aer viril. Avuseseră multă bătaie de cap cu el ca să-l supravegheze. Și totuși pe de altă parte nu fusese un băiat rău — era încăpățînat, dar voia să muncească — și vesel — singurul lor fiu.

Într-un loc, pe acele întinse pămînturi — înconjurate din toate părțile cu plopi de Lombardia, acum desfrunziți — se găsea o fîntînă secată în timpul iernii. Pe piedestal, pe o stîncă de bronz, la picioarele căreia băteau valurile de bronz ale Rinului, stătea dreaptă și visătoare, tînără și îndrăgostită, o fecioară renană, în genul nemțesc al blondei Lorelei [1]. Iar la picioarele ei se afla un iubit neamț — în genul cavalerilor — voinic, îmbrăcat în uniformă,

[1] O fată frumoasă cu păr lung, auriu. Legenda germană spune că Lorelei era o sirenă care, de pe stînca situată pe malul Rinului, între Bingen și Coblenz, atrăgea prin cîntecele și farmecul ei vapoarele, ce se scufundau lovindu-se de stîncile aflate sub apă.

cu capul său cu păr blond-deschis îndreptat în sus spre frumoasa ale cărei şolduri le cuprindea cu braţele, în timp ce o privea cercetător şi insistent. În timp ce se uita la el cu o privire plină de dor şi gata să accepte, mîna ei dreaptă se odihnea pe părul lui blond-deschis. „Ah, Edward! Ah, iubitul meu! Ah, primăvara! Nu trebuie să mai vină niciodată!" Şi totuşi, seară de seară, la începutul lui decembrie, cînd primele mari vîrtejuri ale acelei îngrozitoare furtuni se liniştiseră şi vedea lucrurile într-o lumină mai puţin violentă, luă obiceiul de-a se întoarce la statuie pentru a o privi. Iar cîteodată venea aci chiar în ianuarie, cînd luna nouă de deasupra capului ei putea să-i evoce parcul King Lake! Bărcuţele alunecînd de ici-colo! Într-una ea şi Edward. Ea, lăsîndu-se pe spate şi visînd, cum făcea acum — chiar acum — fata de pe stîncă. Iar el — el — la picioarele ei. Firește, el o înjurase. Îi spusese cuvintele nepăsătoare şi crude care o aduseseră la nebunie. Dar odinioară o iubise nebuneşte. Acolo, numai acolo, găsea alinare sufletească pentru durerea ei...

Apoi, la timpul cuvenit, hărţuită de aceste gînduri şi dispoziţii — copilul. Iar după aceea, judecata şi achitarea promptă. O concluzie prevăzută. Uralele puternice ale publicului satisfăcut de verdict, căci tuturor le plăceau poveştile de dragoste şi dramele cumplite. Şi în urma judecăţii, despărţirea definitivă de aceste camere mari şi de această afecţiune personală şi intimă, revărsată asupra ei. Căci, la urma urmei, problema legală, dacă nu şi cea a emoţiilor, fusese acum rezolvată. Şi cum tatăl ei nu era un om sărac sau unul care să primească mila cu braţele deschise, o întoarcere în perspectivă, în cele din urmă, la o lume nouă — la o casă nouă şi la un magazin nou, situate într-o parte a oraşului,

foarte diferită și îndepărtată. Copilul era băiat. Era bine, căci, în definitiv, se putea descurca singur. N-o să aibă nevoie de ea. Noul magazin de vopsele se afla lîngă o altă întretăiere de străzi comerciale, lîngă un alt cinematograf. Și aici, ca și pretutindeni, băieți și fete — la colțurile străzilor — mergînd braț la braț — iar ea din nou acasă, gătind, cosînd, făcînd curat, ca mai înainte. Și doamna Zobel, la fel de rezervată și de plină de îndoieli, ca mai înainte. Căci la urma urmei, nu-și stricase ea viața, și de ce? Ce să facă? Să rămînă aici pentru totdeauna, o mobilă? Și însuși Zobel, care, în ciuda severității sale începea să țină la copil. Într-adevăr, cît era viața de jalnică, de slabă!

Dar, departe, se aflau parcul King Lake și vechiul cartier. Iar gîndurile i se întorceau tot timpul acolo. Fusese atît de fericită vara trecută! Și acum, venise iar vara! Și alte veri care vor veni — chiar dacă ar fi posibil ca o dată — atunci cînd micuțul Eric va fi mai mare — să poată avea un alt iubit — căruia să nu-i pese. Dar nu, nu, aceasta nu. Niciodată! Nu voia aceasta. Nu putea, nu voia să îndure asta.

Și astfel, în cele din urmă, într-o după-amiază de sîmbătă invocă pretextul că trebuia să-i cumpere niște lucruri lui Eric și să facă un drum în centrul comercial — cînd ea, de fapt, mergea în parcul King Lake. Iar o dată acolo, revăzu bărcuțele, cărările bine cunoscute — un mic golf, acoperit de frunzișul tufișurilor și al pomilor. Îl cunoștea atît de bine. Aici îi ceruse ea s-o lase la mal ca să poată merge singură acasă — atît de lovită, de rușinată. Și totuși acum îl căută.

Lumea nu înțelege astfel de lucruri. E atît de ocupată de multe, multe alte lucruri.

Iar apoi întunericul — ar fi trebuit să se întoarcă. Băiatul ei! Avea să-i fie dor de ea! Apoi, un vîntuleț și în cele din urmă o slabă pîlpîire roșiatică în amurg. Și stelele! Toată lumea se afla acum la masă. Parcul era aproape pustiu. Apa de-aici era atît de liniștită — avea atît de mult culoarea agatei! (Lumea — lumea nu va înțelege niciodată, nu-i așa?) Unde o fi Edward? O va întîlni undeva? O va saluta? O va ierta— cînd îi va spune totul — îl va putea găsi oare? (Lumea, lumea ocupată, stridentă, nepăsătoare, banală — cît de puține cunoaște.)

Apoi, o fată, în tăcere, în umbră, croindu-și drum chiar spre locul unde trăsese capul bărcii lor doar cu o scurtă vară mai înainte. Pași calmă în apă și înaintă pînă cînd apa blîndă și mîngîietoare îi ajunse la genunchi, la talie, la piept — apoi la buze și peste ele, iar în cele din urmă, se scufundă hotărîtă, fără un țipăt, fără un suspin.

Lumea nu înțelege asemenea lucruri. Valurile vieții se rostogolesc prea repede. Atît de multe lucruri frumoase sau îngrozitoare trec pe alături, pe alături, pe alături — fără ca cineva să se gîndească la ele — fără ca cineva să le observe, în marea masă, în marea carte a vieții.

Și totuși, corpul ei a fost găsit — povestea ei a fost relatată din nou cu titluri mari și înflăcărate: „Ida Zobel — asasina lui Hauptwanger — s-a sinucis".

Și apoi... și apoi... totul a fost uitat.

Dotat cu o fantezie bogată și mînat de dorul de ducă spre ținuturi necunoscute, Sherwood Anderson, născut în 1876 în orașul Camden, statul Ohio, începe să vagabondeze încă de la vîrsta de 14 ani. Participă la războiul hispano-american (aprilie-august 1898) pentru independența Cubei, se întoarce în orașul natal, se însoară și devine conducătorul administrativ al unei uzine. Abandonîndu-și brusc familia și situația materială dobîndită, Sherwood Anderson pleacă la Chicago, unde cu ajutorul lui Carl Sandburg își publică în 1916 primul său roman Fiul lui Windy McPherson (Windy McPherson's Son), *lucrare cu un caracter oarecum autobiografic. Volumul următor* Oameni în marș (Marching Men), *1917, descrie viața grea a minerilor din Pennsylvania și eșecul unei încercări de grevă, organizată pe baze religioase.*

În 1919 apare o culegere de scurte povestiri intitulată Winesburg, Ohio, *descrînd realist viața înăbușitoare și monotonă a micilor orașe americane. Nuvelele :* Învățătoarea (The Teacher) *și* Minciuna nerostită (The Untold Lie) *sînt cuprinse în acest volum. În 1921 obține premiul literar instituit de ziarul* Cadranul (Dial) *și vizitează*

Europa. La întoarcere se stabileşte un timp la New Orleans, unde îl cunoaşte pe William Faulkner. În perioada următoare se stabileşte la New York, scriind pentru revistele progresiste, ca: New Masses (Masele noi), The Seven Arts (Cele şapte arte), The New Republic (Noua Republică), *alături de Van Wyck Brooks, H. L. Mencken şi Waldo Frank. În ultimii ani ai vieţii a condus cîteva reviste literare în oraşul Marion, statul Virginia.*

Sherwood Anderson a manifestat simpatie şi interes pentru problemele sociale. În romanul Dincolo de dorinţă (Beyond Desire), *1932, descrie mişcarea grevistă dintr-o fabrică textilă din sud, iar în* America năucită (Pauzled America), *1935, zugrăveşte efectele marii crize economice de la sfîrşitul celui de al doilea deceniu al secolului.* Kit Brandom, *apărut în 1936, reflectă aceleaşi probleme — oameni striviţi de societate. Printre alte lucrări ale lui Sherwood Anderson se remarcă povestirea* Albi săraci (Poor White), *1920, despre un orăşel din Midwest;* Triumful Oului (The Triumph of the Egg), *1921, culegere de povestiri;* Cai şi oameni (Horses and Men), *1923 povestiri despre cursele de cai;* Multe căsătorii (Many Marriages), *1923;* Rîsul negru (The Dark Laughter), *1925, evocînd bogăţia de însuşiri ale negrilor;* Tar, O copilărie în Midwest (Tar, A Midwest Childhood), *1926, scriere cu caracter autobiografic,* Scriitorul modern (The Modern Writer), *1925, şi* Carnetul lui Sherwood Anderson (Sherwood Anderson's Notebook), *1926 cuprind schiţe. În 1927 publică un volum de versuri:* Un Nou testament (A New Testament). *Activitatea de gazetar în oraşul Marion are ca*

urmare două volume: Salut, oraşe (Hello, Towns!) *şi* Aproape de rădăcinile ierbii (Near the Grass Roots), *ambele apărute în 1929. În 1940 publică o culegere de eseuri intitulată* Oraş natal (Home Town). *La un an după moartea sa, în 1942, apar* Memoriile (Memoirs), *iar în 1953* Scrisorile (Letters).

Nuvela Oul (The Egg) *a apărut în volumul* Triumful oului, *1921), iar* Simpatică fată! (Nice Girl), *în revista* The New Yorker, *în anul 1936.*

ÎNVĂŢĂTOAREA

Zăpada troienise străzile din Winesburg. Pe la zece dimineaţa începu să ningă, iar vîntul ridică şi înfoi nori de zăpadă de-a lungul *Main Street*[1]-ului. Drumurile de pămînt îngheţate care duceau spre oraş erau aproape netede, iar în unele locuri, gheaţa acoperea noroiul.

— O să se meargă bine cu sania, spuse Will Henderson, sprijinit de barul din cîrciuma lui Ed Griffith.

Ieşi din cîrciumă şi dădu peste Sylvester West, farmacistul, care mergea împiedicat într-un fel de şoşoni grei, numiţi arctici...

— Zăpada o să aducă sîmbătă oamenii la oraş, spuse farmacistul.

Cei doi oameni se opriră şi-şi discutară afacerile. Will Henderson, cu un pardesiu subţire pe el şi

[1] Strada Mare, artera principală din orice orăşel american.

fără şoşoni în picioare, îşi lovi călcîiul piciorului stîng cu vîrful celui drept.

— Zăpada o să facă bine grîului, observă cu înţelepciune farmacistul.

Tînărul George Willard, care n-avea nimic de făcut, era bucuros, deoarece în ziua aceea nu-i prea ardea de lucru. Ziarul săptămînal fusese tipărit şi trimis la oficiul poştal miercuri seara, iar zăpada începuse să cadă joi. La ora opt, după ce trecu trenul de dimineaţă, băgă în buzunar o pereche de patine şi se duse la eleşteul de la Water Works, dar nu patină. Se plimbă în jurul eleşteului şi de-a lungul unei poteci care venea după Vine Creek, pînă ajunse la o poiană de mesteceni. Acolo, aprinse focul lîngă un buştean şi se aşeză la capătul lui, să se gîndească. Cînd începu să cadă zăpada şi să sufle vîntul, alergă de jur împrejur, adunînd crengi pentru foc.

Tînărul reporter se gîndea la Kate Swift, fosta lui învăţătoare de la şcoală. Kate ţinea mult ca el să citească o anumită carte şi, de aceea, George se dusese la ea acasă să ia volumul; fuseseră singuri o oră întreagă. Pentru a patra sau a cincea oară, femeia îi vorbise cu mare seriozitate, şi el nu putea înţelege ce voia să-i spună prin cuvintele ei. Începuse să creadă că se îndrăgostise poate de el, şi ideea era în acelaşi timp plăcută şi supărătoare.

Sări de pe buştean şi începu să pună surcele pe foc. Uitîndu-se în jur ca să se încredinţeze că-i singur, rosti cu voce tare, prefăcîndu-se a fi în prezenţa ei: „Oh, te dai tu de gol, ştii bine, declară el. Descopăr eu totul în privinţa ta. Ai răbdare şi-ai să vezi."

Tînărul se ridică în picioare şi o luă înapoi pe cărare spre oraş, lăsînd jarul în pădure. În timp ce mergea pe stradă, patinele îi zăngăneau în buzunar.

În camera sa din New Willard House, aprinse focul în sobă şi se întinse pe pat. Îl cuprinseră gînduri pătimaşe şi, lăsînd jaluzeaua de la fereastră, închise ochii şi se întoarse cu faţa la perete. Luă o pernă în braţe şi o îmbrăţişă, gîndindu-se mai întîi la învăţătoarea de la şcoală, care prin cuvintele ei stîrnise ceva în el, iar apoi la Helen White, fata mlădioasă a bancherului din oraş, de care fusese mult timp pe jumătate îndrăgostit.

Pînă la ora nouă, în acea seară, zăpada se aşternuse în straturi groase pe străzi, şi vremea se făcuse tăios de reče. Se mergea greu. Magazinele erau întunecate, iar oamenii se trăseseră pe la casele lor. Trenul de seară de la Cleveland întîrziase foarte mult, dar sosirea lui nu interesa pe nimeni. Pe la ora zece, doar patru din cei o mie opt sute de locuitori ai oraşului nu se aflau în pat.

Hop Higgins, paznicul de noapte, moţăia. Era şchiop şi purta un baston greu. În nopţile întunecoase se folosea de o lanternă. Îşi făcu tururile între ora nouă şi zece seara. Se poticni prin nămeţi de-a lungul *Main Street*-ului, încercînd uşile magazinelor. Apoi o luă pe aleile lăturalnice şi încercă uşile din spate. Găsindu-le pe toate închise, dădu repede colţul unde se afla New Willard House şi bătu la uşă. Avea intenţia să-şi petreacă tot restul nopţii lîngă sobă.

— Du-te şi te culcă. Am eu grijă să ţin focul aprins în sobă, spuse el băiatului care dormea pe un pat pliant, în biroul hotelului.

Hop Higgins se aşeză lîngă sobă şi-şi scoase pantofii. Cînd băiatul adormi, Hop Higgins începu să se gîndească la treburile lui. Avea de gînd ca la primăvară să-şi zugrăvească casa; stătea lîngă sobă, calculînd costul zugrăvelii şi-al muncii. Asta aduse după sine alte calcule. Paznicul de noapte

împlinise şaizeci de ani şi dorea să se pensioneze. Fusese soldat în timpul Războiului Civil [1] şi primea o mică pensie. Spera să găsească un alt mijloc de a-şi cîştiga existenţa şi intenţiona să-şi facă o meserie din a creşte nevăstuici. Avea în pivniţa casei patru din acele mici creaturi sălbatice şi cu o formă ciudată, folosite de sportivi pentru a urmări iepurii. „Am o parte bărbătească şi trei femeieşti, reflectă el. Cu puţin noroc, la primăvară au să fie doisprezece sau cincisprezece. După un alt an, pot să încep să fac reclamă în ziarele sportive că am nevăstuici de vînzare."

Paznicul de noapte se aşeză într-un fotoliu, şi mintea sa nu mai judecă. Nu dormea. După ani de practică dobîndise deprinderea de a sta ore întregi, în timpul nopţilor nesfîrşite, fără să doarmă sau să fie treaz. Dimineaţa era la fel de odihnit, ca şi cînd ar fi dormit.

În afară de Hop Higgins, cufundat comod în fotoliul din spatele sobei, se mai aflau încă trei persoane treze în Winesburg.

În biroul ziarului *Eagle* [2], George Willard se prefăcea că-i ocupat cu scrierea unei povestiri, fiind de fapt, în starea sufletească de azi-dimineaţă cînd făcuse focul din pădure. În clopotniţa bisericii prezbiteriene, reverendul Curtis Hartman stătea în întuneric, pregătindu-se pentru o revelaţie divină, iar Kate Swift, învăţătoarea, pleca de acasă să se plimbe pe viscol.

[1] Războiul dintre statele din nordul Americii (Uniunea Nordului) şi cele din sud (Confederaţia Sudului) purtat între 1861—1865, pentru abolirea sclaviei şi rezolvarea altor divergenţe economice. Victoria Uniunii Nordului a reprezentat extinderea modului de producţie capitalist asupra regimului feudal-sclavagist din sud.

[2] Vulturul (engl.).

Trecuse de ora zece cînd Kate Swift ieşi pe uşă ; plimbarea ei era spontană. Ca şi cum bărbatul şi copilul, gîndindu-se la ea, o scoseseră afară pe străzile îngheţate. Mătuşa Elisabeth Swift se dusese pînă la consiliul ţinutului, în legătură cu o afacere legată de nişte ipoteci în care investise bani, şi nu se întorcea pînă a doua zi. Lîngă o sobă uriaşă, un fel de godin, în sufrageria casei, stătea fiica ei citind o carte. Deodată, sări în picioare şi, smulgînd o pelerină din cuierul de la uşa din faţă, părăsi fugind casa.

La treizeci de ani, Kate Swift nu trecea în Winesburg drept o femeie frumoasă. Nu avea o mină grozavă, iar faţa îi era acoperită de pete care indicau o proastă sănătate. Era drăguţă cînd rătăcea de una singură noaptea pe străzile iernite. Îşi ţinea corpul drept, avea umerii laţi, iar trăsăturile ei aminteau de acelea ale unei mici zeiţe aşezate pe un piedestal într-o grădină, în lumina tulbure a unei seri de vară.

După-amiază, învăţătoarea îl vizitase pe doctorul Welling, în privinţa sănătăţii ei. Doctorul o certase şi-i declarase că era în pericol să-şi piardă auzul. Ce copilărie din partea lui Kate Swift să iasă din casă pe viscol — o copilărie, şi poate chiar un pericol.

Femeia de pe stradă nu-şi mai amintea cuvintele doctorului, şi tot nu s-ar fi întors chiar dacă şi le-ar fi reamintit. Îi era foarte frig, dar după ce merse cinci minute nu se mai sinchisi. Se duse mai întîi pînă în capul străzii unde locuia, trecu apoi de o pereche de bascule pentru fîn, aşezate pe pămînt în faţa unui hambar de cereale, şi-o luă apoi spre Trunion Pike. Merse de-a lungul lui Trunion Pike pînă la hambarul lui Ned Winter şi, apucînd-o spre răsărit, intră pe-o stradă cu căsuţe joase, din scînduri, care ducea peste dîmbul Gospel, da în

calea Sucker şi cobora în josul unei văi, după ferma de pui a lui Ike Smead, şi ajunse la eleşteul Waterworks. În timp ce mergea, starea de neastîmpăr şi de îndrăzneală care o scosese din casă trecu şi reveni.

Caracterul lui Kate Swift avea ceva sarcastic şi neprietenos. O simţea toată lumea. În clasă era tăcută, rece şi gravă şi, totuşi, lucru ciudat, era foarte apropiată de şcolarii ei. Citeodată, foarte rareori, părea cuprinsă de o anumită stare, şi atunci era fericită. Toţi copiii din clasă simţeau efectul fericirii ei. Un timp nu mai scriau, se lăsau pe spate în băncile lor şi-o priveau.

Cu mîinile la spate, învăţătoarea măsura clasa de la un cap la celălalt şi vorbea foarte repede. Nu părea să-i pese ce subiect îi venea în minte. O dată le-a vorbit copiilor despre Charles Lamb [1], inventînd povestioare ciudate şi cu caracter intim despre viaţa scriitorului mort. Istorioarele erau spuse cu aerul unuia care a trăit într-o casă cu Charles Lamb şi cunoştea toate secretele vieţii lui. Copiii erau oarecum încurcaţi, gîndind că Charles Lamb trebuia să fi fost cineva care a locuit de mult la Winesburg.

Altă dată învăţătoarea le-a vorbit copiilor despre Benvenuto Cellini [2]. De data asta au rîs. Ce tip lăudăros, scandalagiu, curajos, simpatic făcuse ea din bătrînul artist! Şi în privinţa lui inventa anecdote. Una, despre un profesor de muzică neamţ,

[1] Scriitor englez (1775—1834), cu o activitate multiplă, cunoscut mai ales pentru prelucrările în proză făcute după piesele lui William Shakespeare.

[2] Sculptor, gravor şi bijutier italian (1500—1571), autor al unei *Autobiografii*, remarcabilă operă literară, care consemnează, alături de o experienţă de viaţă foarte bogată, moravurile din timpul Renaşterii şi viaţa artistică a epocii.

care locuia deasupra apartamentului lui Cellini în oraşul Milano, îi făcu pe copii să rîdă cu lacrimi. Sugars McNutts, un băiat gras, cu obrajii roşii, a rîs atît de tare, încît a ameţit şi a căzut de pe bancă, iar Kate Swift a rîs şi ea. Apoi, brusc, a devenit iar rece şi severă.

În acea noapte de iarnă, în timp ce se plimba pe străzile pustii şi acoperite cu zăpadă, în viaţa învăţătoarei avusese loc o criză. Deşi nimeni din Winesburg n-ar fi bănuit-o, existenţa ei fusese foarte aventuroasă şi mai era încă. Zi de zi, muncea în clasă sau se plimba pe străzi, dar în sufletul ei se luptau durerea, speranţa şi dorinţa. Cu toată înfăţişarea ei rece, întîmplările cele mai extraordinare îşi găseau drum în sufletul ei. Oamenii din oraş o categorisiseră fată bătrînă, decişă să nu se mai mărite şi, din cauză că avea o limbă ascuţită şi-şi vedea de treabă, o credeau lipsită de acele sentimente care determinaseră, atît de mult, formarea sau ruinarea propriilor lor vieţi. În realitate, era sufletul cel mai avid de pasiuni dintre ei toţi, şi nu o dată, în cei cinci ani de cînd se întorsese din călătorii pentru a se stabili la Winesburg şi a se face învăţătoare fusese obligată să iasă din casă şi să se plimbe jumătate din noapte, luptîndu-se să-şi stăpînească furtuna din suflet. O dată, într-o noapte cînd ploua, stătuse şase ore afară, iar cînd venise acasă se certase cu mătuşa Elisabeth Swift. „Îmi pare bine că nu eşti bărbat, spusese mama tăios. De cîte ori nu l-am aşteptat pe taică-tău să vină acasă, nemaiştiind în ce nouă încurcătură s-a vîrît. Am trăit în destulă nesiguranţă, şi nu mă poţi condamna dacă nu vreau să văd reprodusă în tine partea lui cea mai rea."

*

Kate Swift se gîndea intens la George Willard. Într-o compoziție de-a lui ca elev, Kate crezuse a recunoaște scînteia geniului și dorea să sufle asupra acestei scîntei. Într-o zi de vară se duse la biroul ziarului *Eagle* și, găsindu-l pe băiat fără treabă, traversară *Main Street,* spre locul unde se ținea tîrgul, se așezară pe malul acoperit cu iarbă și discutară. Învățătoarea încercă să-i bage în cap băiatului unele concepții asupra greutăților pe care le avea de întîmpinat ca scriitor.

— Va trebui să cunoști viața, declară ea, și vocea îi tremura de seriozitate. Îl apucă pe George Willard de umeri și-l întoarse spre ea, astfel încît să-l poată privi în ochi. Un trecător ar fi putut crede că sînt gata să se îmbrățișeze. Dacă te vei face scriitor, va trebui să încetezi de-a te mai juca cu cuvintele, îi explică ea. Ar fi mai bine dac-ai renunța la ideea de-a scrie, pînă te pregătești mai temeinic. Acum e timpul să trăiești. Nu vreau să te sperii, dar aș vrea să te fac să înțelegi importanța a ceea ce te gîndești să scrii. Nu trebuie să devii un negustor de cuvinte. E necesar să știi ce gîndesc oamenii, nu ce spun.

Cu o seară înaintea acelei nopți viforoase de joi, cînd reverendul Curtis Hartman stătea în clopotnița bisericii așteptînd să se uite la corpul ei, tînărul Willard plecase să facă o vizită învățătoarei și să împrumute o carte. Atunci se petrecu ceva care-l încurcă și-l uimi pe băiat. Ținea cartea sub braț și se pregătea să plece, cînd Kate Swift îi vorbi din nou, cu mare seriozitate. Noaptea cobora, și lumina din cameră scădea. Cînd se întoarse să iasă, ea îi rosti încet numele și, cu o mișcare impulsivă, îl apucă de mînă. Cum reporterul era pe cale de-a

deveni în curînd un bărbat, ceva din atracţia lui bărbătească, combinat cu farmecul băiatului, mişcă inima femeii singuratice. O cuprinse o dorinţă puternică de-a-l face să înţeleagă importanţa vieţii, de-a-l învăţa s-o interpreteze adevărat şi cinstit. Aplecîndu-se înainte, buzele ei îi atinseră uşor obrazul. În aceeaşi clipă, pentru întîia oară, tînărul îşi dădu seama de frumuseţea deosebită a trăsăturilor ei. Erau amîndoi încurcaţi şi, pentru a-şi stăpîni sentimentul, Kate deveni aspră şi autoritară.

— La ce bun ? Vor mai trece zece ani pîn-ai să începi să-nţelegi ce-am vrut să spun cînd am vorbit cu tine, strigă ea din fundul sufletului.

*

În noaptea viforului, în timp ce preotul stătea în biserică aşteptînd-o, Kate Swift se duse la biroul ziarului *Winesburg Eagle* cu intenţia de a avea o nouă convorbire cu băiatul. După lunga plimbare prin zăpadă o cuprinsese frigul şi se simţea singură şi obosită. În timp ce trecea pe *Main Street* văzu lumina din vitrina tipografiei lucind pe zăpadă şi, dintr-un impuls, deschise uşa şi intră. Rămase o oră în birou lîngă sobă, discutînd despre viaţă. Vorbea cu o seriozitate plină de pasiune. Pornirea care-o mînase afară, prin zăpadă, se transmitea cuvintelor ei. Deveni inspirată, aşa cum i se întîmpla cîteodată la şcoală, în prezenţa copiilor. O cuprinse o mare dorinţă de a-i deschide uşa vieţii acestui băiat — şcolarul ei de odinioară şi care, credea ea, ar putea avea talent pentru înţelegerea existenţei. Înflăcărarea o cuprinse atît de puternic, încît deveni ceva aproape fizic. Îi apucă din nou cu mîinile umerii şi-l întoarse spre ea. În lumina puţină, ochii îi ardeau ca jarul. Se ridică şi rîse,

nu brusc așa cum avea obiceiul, ci într-un fel ciudat, ezitînd:

— Trebuie să plec, zise ea. Dacă mai stau o clipă, am să doresc să te sărut.

În redacția ziarului se produse mișcare. Kate Swift se întoarse și-o luă spre ușă. Era profesoară, dar și femeie. În timp ce se uita la George Willard, o cuprinse o dorință nebună de-a fi iubită de un bărbat — dorință care de o mie de ori mai înainte îi scuturase trupul ca o furtună. La lumina lămpii George Willard nu mai arăta ca un băiat, ci ca un bărbat, gata să joace rolul unui bărbat.

Învățătoarea ar fi dorit ca George Willard s-o ia în brațe. În biroul mic și încălzit, aerul deveni deodată greu. Puterea i se scurse din trup. Sprijinindu-se de un pupitru jos, de lîngă ușă, așteptă. Cînd el veni și-i puse o mînă pe umăr, ea se-ntoarse și-și lăsă corpul să cadă inert peste el. Jena lui George Willard spori pe loc. O clipă strînse corpul femeii, iar apoi o simți cum înțepenește. Doi pumni mici și ascuțiți începură să-i lovească fața. Învățătoarea fugi și-l lăsă singur, iar el se plimbă prin birou, înjurînd furios.

Se afla în starea asta de încurcătură cînd reverendul Curtis Hartman intră în birou. Atunci, George Willard crezu c-a înnebunit tot orașul. Agitînd în aer un pumn însîngerat, preotul anunță că femeia pe care George o ținuse cu cîteva clipe înainte în brațele sale era un instrument divin, purtînd un mesaj al adevărului.

*

George stinse lampa de lîngă fereastră și, încuind ușa tipografiei, plecă acasă. Trecu prin biroul hotelului, pe lîngă Hop Higgins pierdut în visul

său de a creşte nevăstuici, şi urcă în camera sa. Focul din sobă se stinsese, şi George se dezbrăcă în frig. Cînd se sui în pat cearşafurile erau ca nişte pături de zăpadă uscată.

George Willard se suci şi se învîrti în patul în care stătuse după-amiaza, îmbrăţişînd perna şi gîndindu-se la Kate Swift. Cuvintele preotului, care-i păruse c-a înnebunit deodată, îi răsunau în urechi. Se uită fix prin cameră. Resentimentul firesc al masculului nesatisfăcut trecu şi încercă să înţeleagă ce se-ntîmplase. Nu-i putea da de cap. Frămîntă în minte mereu şi mereu această problemă. Orele se scurgeau, şi începu să se gîndească că-i timpul să vină o altă zi. La ora patru îşi trase cuvertura pînă sub bărbie şi încercă să adoarmă. Cînd aţipi şi închise ochii, ridică o mînă şi bîjbîi prin întuneric. „Am uitat. Mi-a scăpat ceva. Mi-a scăpat ceva din ce încerca să-mi spună Kate Swift", murmură el somnoros. Apoi căzu pradă somnului, şi din tot Winesburgul el era ultimul suflet care adormea în acea noapte de iarnă.

MINCIUNA NEROSTITĂ

Ray Pearson şi Hal Winters lucrau la o fermă, la trei kilometri nord de Winesburg. Sîmbăta după-amiază veneau în oraş şi rătăceau pe străzi, ca atîţia alţii de la ţară.

Tăcut şi cam nervos, la cei cincizeci de ani ai lui, Ray avea o barbă cafenie şi umerii încovoiaţi

de muncă prea multă şi prea grea. Se deosebea foarte mult ca fire de Hal Winters.

Ray era foarte serios, iar soţia lui — micuţă şi cu trăsături ascuţite — vorbea cu o voce ascuţită. Împreună cu vreo şase copii cu picioare firave locuia într-o casă de lemn dărăpănată, lîngă un rîuleţ, în dosul fermei Wills, unde era angajat Ray.

Hal Winters, tînărul lui tovarăş de meserie, nu aparţinea familiei Ned Winters — oameni foarte respectabili la Winesburg — ci era unul din cei trei fii ai unui om numit Windpeter Winters, care avea un fierăstrău acţionat de o moară lîngă Unionville, la şase mile depărtare, şi era considerat de toată lumea ca un mare destrăbălat.

Oamenii din partea de nord a statului Ohio, unde se află Winesburg, îl vor ţine minte pe bătrînul Windpeter, datorită morţii sale neobişnuite şi tragice. Într-o seară, s-a îmbătat în oraş şi-a pornit cu căruţa spre casă, la Unionville, de-a lungul şinelor căii ferate. Henry Brattenburg, măcelarul, care locuia pe-acolo, l-a oprit la marginea oraşului şi i-a spus că trenul care venea din sus o să dea sigur peste el, dar Windpeter l-a plesnit cu biciul şi-a mînat mai departe. Trenul l-a lovit şi l-a omorît atît pe el, cît şi pe cei doi cai ai săi, iar un fermier şi soţia sa, care se întorceau acasă pe un drum din apropiere, au văzut accidentul. Ei au povestit că bătrînul Windpeter se ridicase în picioare pe banca căruţii, urlînd demenţial şi înjurînd locomotiva care se repezea asupra lui, şi că aproape răcnise de plăcere cînd caii înnebuniţi de loviturile de bici neîncetate s-au avîntat spre o moarte sigură. Băieţi, ca tînărul George Willard şi Seth Richmond, îşi vor aminti foarte viu întîmplarea căci, deşi toată lumea din oraşul nostru a spus că bătrînul o să se ducă direct în iad, iar oamenii au să se simtă mai

bine fără el, ei aveau convingerea secretă că el ştia ce face şi-i admirau curajul prostesc. Majoritatea băieţilor au momente cînd doresc mai degrabă să moară glorios decît să ajungă vînzători de băcănie şi să-şi continue astfel viaţa monotonă.

Dar aceasta nu e nici povestea lui Windpeter Winters şi nici a fiului său Hal, care lucra la ferma Wills, împreună cu Ray Pearson. Este povestea lui Ray. Va fi, totuşi, necesar să vorbim puţin de tînărul Hal, aşa încît să înţelegeţi sensul povestirii.

Hal era soi rău. Toată lumea zicea aşa. În familie erau trei băieţi Winters : John, Hal şi Edward, toţi inşi puternici, cu umeri largi, întocmai ca bătrînul Windpeter, toţi bătăuşi, afemeiaţi şi, în general, soi rău.

Hal era cel mai afurisit dintre toţi, şi totdeauna gata de vreo drăcie. O dată a furat o stivă de scînduri de la fierăstrăul acţionat de apă al tatălui său şi-a vîndut-o în Winesburg. Cu banii luaţi şi-a cumpărat un costum de haine ieftin şi ţipător. Apoi s-a îmbătat, şi cînd taică-său, furios la culme, a venit în oraş să-l caute, s-au întîlnit şi s-au bătut cu pumnii pe *Main Street* şi-au fost arestaţi şi duşi la închisoare.

Hal a plecat să lucreze la ferma lui Wills, din cauză că se afla pe-acolo o învăţătoare de ţară care-i plăcea. N-avea atunci decît douăzeci şi doi de ani, dar intrase între timp, de două sau de trei ori, în ceea ce la Winesburg se numea încurcături cu femei. Toţi care auziseră de pasiunea lui pentru învăţătoare erau siguri c-o să termine prost. „O s-o vîre într-o încurcătură, o să vedeţi", aşa mergea vorba pretutindeni.

Şi astfel, aceşti doi oameni, Ray şi Hal, munceau pe cîmp într-o zi, pe la sfîrşitul lui octombrie. Decorticau grîu, şi din cînd în cînd spuneau cîte

ceva şi rîdeau. Apoi se lăsa tăcerea. Lui Ray, care era mai sensibil şi mai delicat la unele munci, îi crăpaseră mîinile şi-l dureau. Le vîrî în buzunarul hainei şi se uită în depărtare, peste cîmpii. Era trist şi distrat, iar frumuseţea regiunii îl impresiona. Dacă aţi cunoaşte ţinutul Winesburg toamna şi aţi vedea cum dealurile scunde se colorează în nuanţe de galben şi roşu, aţi înţelege sentimentul lui. Începu să se gîndească la vremea de odinioară, cînd era tînăr şi locuia cu tatăl său, apoi la vremea cînd era brutar la Winesburg, şi cum se dusese pe atunci în pădure ca să culeagă alune, să vîneze iepuri, sau numai să se plimbe fără nici un ţel şi să-şi fumeze pipa. Căsătoria lui se datorase uneia din aceste zile de hoinăreală. Convinsese o fată care servea lumea în prăvălia tatălui său să meargă cu el, şi dăduse de un bucluc. Se gîndea la acea după-amiază, şi cît de mult îi influenţase ea întreaga viaţă, cînd deodată crescu în el un sentiment de protest. Uitase de Hal şi bolborosi :

— M-a tras Dumnezeu pe sfoară, asta-i, m-a tras viaţa pe sfoară şi şi-a bătut joc de mine, spuse el cu o voce joasă.

Ca şi cum i-ar fi înţeles gîndurile, Hal Winters rosti cu voce tare :

— Ei, bine, a meritat oare ? Ce părere ai ? Ce crezi despre căsătorie şi toate astea ? întrebă el şi apoi rîse.

Hal încercă să rîdă mai departe, dar nu-i ardea de glumă. Începu să vorbească cu seriozitate :

— Cine-i obligat s-o facă ? întrebă el. Trebuie să fii prins în hăţuri şi dus ca un cal toată viaţa ?

Hal nu aşteptă un răspuns, ci sări în picioare şi începu să se plimbe printre snopii de grîu. Devenea tot mai nervos. Se aplecă brusc, ridică un spic de grîu galben şi-l aruncă în gard.

— Am vîrît-o pe Nell Gunther într-o încurcătură, spuse el. Îţi spun doar ţie, dar să-ţi ţii gura.

Ray Pearson se ridică şi se uită fix la el. Era cu un picior mai scund decît Hal, şi cînd tînărul veni şi-şi puse ambele mîini pe umerii prietenului mai în vîrstă, formau împreună un adevărat tablou. Stăteau pe cîmpia întinsă şi pustie, cu snopii de grîu tăcuţi, aşezaţi în rînduri în spatele lor, cu dealurile roşii şi galbene în depărtare, şi de unde pînă atunci nu fuseseră decît doi muncitori nepăsători, deodată se însufleţiră. Hal simţi asta şi, din cauză că aşa era felul lui, rîse.

— Ei, bătrîne, spuse el jenat, hai, sfătuieşte-mă. Am vîrît-o pe Nell în încurcătură. Poate c-ai fost şi tu în aşa ceva. Ştiu ce-ar spune lumea, c-am datoria să mă însor, dar tu ce zici? S-o iau de nevastă şi să mă aşez la casa mea? Să mă bag în hăţuri, ca să mă muncească ca pe-o gloabă bătrînă? Tu mă cunoşti, Ray. Nimeni nu mă poate strivi, dar mă pot strivi singur. Să mă însor, sau să-i spun lui Nell să se ducă dracului? Hai, spune-mi. Fac orice-mi spui tu, Ray.

Ray nu putea să-i răspundă. Dădu jos de pe umeri mîinile lui Hal şi, întorcîndu-se, se îndreptă spre hambar. Era un om sensibil şi avea lacrimi în ochi. Ştia că era un singur lucru pe care trebuia să i-l spună lui Hal Winters, fiul bătrînului Windpeter Winters, un singur lucru pe care propria sa educaţie şi toate părerile oamenilor pe care-i cunoştea l-ar fi aprobat, dar nici cu preţul vieţii nu putea să-i spună ceea ce ştia că trebuie.

La ora patru şi jumătate în după-amiaza aceea, în timp ce Ray îşi pierdea vremea în jurul hambarului, soţia sa urcă poteca de lîngă rîuleţ şi-l strigă. După discuţia cu Hal nu se mai întorsese pe arătură, ci lucrase prin hambar. Tocmai terminase tre-

burile de seară şi-l văzuse pe Hal, îmbrăcat şi gata să petreacă o noapte de chef în oraş, ieşind din clădirea fermei şi apucînd-o pe drum.

Ray mergea greoi în spatele soţiei sale de-a lungul cărării care ducea spre casă, uitîndu-se în jos şi gîndindu-se. Nu-şi dădea seama ce se-ntîmplase. De fiecare dată cînd îşi ridica privirea şi vedea frumuseţea ţinutului în lumina apusului, dorea să facă ceva ce nu mai făcuse niciodată, să strige, să ţipe, să-şi lovească soţia cu pumnii, sau altceva la fel de neaşteptat şi de cumplit. Mergea pe potecă scărpinîndu-se în cap şi încercînd să priceapă. Se uita stăruitor la spatele soţiei sale, dar cu ea lucrurile păreau să fie în regulă.

Ea voia ca el să meargă în oraş pentru a lua cîte ceva de la băcănie şi începu să-l cicălească.

— Te fîţîi toată vremea, spuse ea. Te rog să te grăbeşti. N-avem nimic în casă pentru cină, şi trebuie să te duci la oraş şi să te întorci repede.

Ray intră în casă şi-şi luă un pardesiu dintr-un cuier agăţat în spatele uşii. Pardesiul era rupt la buzunare şi gulerul lucea de jeg. Nevastă-sa intră în dormitor şi reveni imediat cu o cîrpă slinoasă într-o mînă şi cu trei dolari de argint în alta. In casă plîngea amarnic un copil, iar un cîine care dormise pe sobă se sculă şi căscă. Nevasta îl cicăli din nou.

— Copiii au să plîngă mereu. Ce-ţi tot pierzi vremea pe aici ? întrebă ea.

Ray ieşi din casă, trecu gardul şi-o luă spre cîmp. Se întuneca, şi priveliştea din faţă era splendidă. Dealurile scunde se scăldau în culori, iar micile tufişuri, de la coturile gardurilor, te încîntau. Întreaga lume îi păru lui Ray Pearson că se însufleţeşte, exact aşa cum el şi Hal se însufleţiseră

deodată, cînd stătuseră pe ogor, uitîndu-se fix unul la celălalt.

În acea seară de toamnă, regiunea din jurul Winesburgului îl copleşi pe Ray cu frumuseţea ei irezistibilă. Iată ce s-a petrecut. Ray uită deodată că era un muncitor bătrîn şi liniştit şi, aruncîndu-şi pardesiul rupt, începu să alerge pe cîmpie. În timp ce fugea, protestă ţipînd împotriva vieţii lui, împotriva întregii vieţi, împotriva tuturor lucrurilor care urîţesc viaţa.

— Nu s-a făcut nici o promisiune, strigă el, în spaţiile pustii din jurul lui. Nu i-am promis lui Minnie a mea nimic, iar Hal nu i-a făcut nici el vreo promisiune lui Nell. Ştiu că nu. Ea s-a dus în pădure cu el, fiindcă aşa voia. Ce dorea unul dorea şi celălalt. De ce trebuie să fiu eu răspunzător? De ce trebuie să fie răspunzător Hal? De ce trebuie să fie cineva răspunzător? Nu vreau ca Hal să îmbătrînească şi să se istovească. Am să-i spun. N-am să las lucrurile aşa. Am să-l ajung pe Hal înainte de-a sosi la oraş şi-am să-i spun.

Ray alergă greoi, iar o dată se împiedică şi căzu. „Trebuie să-l ajung pe Hal şi să-i spun", continuă el să gîndească şi, deşi răsufla gîfîit, alerga înainte din ce în ce mai repede. În timp ce fugea se gîndi la lucruri care nu-i veniseră în minte de ani de zile — cum, pe vremea cînd se însurase, plănuise să meargă în apus la un unchi în Portland, Oregon, cum nu voise să se facă muncitor agricol, cum se gîndise că va ajunge în apus, că va merge pe mare şi-o să fie marinar, sau o să găsească o ocupaţie la un *ranch*[1] şi-o să vină călare în oraşele din vest, urlînd, rîzînd şi trezind oamenii din case cu ţipe-

[1] Fermă înconjurată de păşuni, pentru creşterea cailor, oilor etc., în partea de apus a Statelor Unite şi în Canada.

tele lui sălbatice. Apoi, pe cînd fugea își reaminti de copiii lui, și, în imaginație, simți cum mîinile lor se agață de el. Toate gîndurile despre sine se împleteau cu gîndurile despre Hal și i se păru că mîinile copiilor se agățau și de bărbatul mai tînăr.

— Sînt accidentele vieții, Hal! strigă el. Nu-s ale mele și nici ale tale. N-am avut nimic de-a face cu ele.

Bezna începu să se întindă peste cîmpii în timp ce Ray Pearson continua să fugă. Începu să icnească. Cînd ajunse la gard, la marginea drumului, și dădu ochii cu Hal Winters, îmbrăcat cu hainele sale bune și fumîndu-și pipa în timp ce mergea voios înainte, nu mai putu să-i spună ce gîndea sau dorea.

Ray Pearson își ieșise din fire, și acesta e într-adevăr sfîrșitul povestirii. Era aproape bezna cînd a ajuns la gard și și-a așezat mîinile pe scîndura de sus, uitîndu-se fix. Hal Winters sări peste șanț și apropiindu-se de Ray își vîrî mîinile în buzunar și rîse. Părea că nu-și mai dă seama de ce se întîmplase pe ogor; ridică o mînă grea și, apucînd reverul hainei lui Ray, îl scutură pe bătrîn cum ar fi scuturat un cîine neascultător.

— Ai venit să-mi spui mie, nu? zise el. Ei bine, spune-mi ce vrei! Nu-s laș și, între timp, m-am decis. Rîse și sări înapoi peste șanț. Nell nu-i o proastă, spuse el. Nu mi-a cerut să mă însor cu ea. Eu vreau s-o iau. Vreau să-mi întemeiez un cămin și să am copii.

Ray Pearson rîse și el. Îi venea să rîdă de sine și de lumea întreagă.

În timp ce silueta lui Hal Winters se pierdea în întunericul care învăluia drumul ce ducea la Winesburg, Ray se întoarse și se îndreptă încet peste cîmp către locul unde își lăsase pardesiul. Pe cînd mergea, pesemne că-i reveni în minte vreo amintire a

serilor plăcute, petrecute cu copiii cu picioarele firave din casa dărăpănată de lîngă rîuleţ, căci murmură :

— E totuna. Orice-aş fi spus, tot o minciună era, zise el încet, iar apoi silueta sa se pierdu şi ea în bezna întinderilor.

OUL

Sînt sigur că tatăl meu era destinat de natură să fie un om vesel şi bun. Pînă la treizeci şi patru de ani a lucrat ca muncitor la o fermă pentru un anume Thomas Butterworth, al cărui pămînt se afla în apropiere de oraşul Bidwell, în Ohio. Tata avea pe atunci calul lui propriu şi sîmbătă seara mergea cu căruţa la oraş ca să petreacă cîteva ore împreună cu alţi muncitori de la ferme. Acolo, bea mai multe pahare de bere, iar apoi stătea prin cîrciuma lui Ben Head, plină sîmbătă seara de muncitori agricoli veniţi în vizită. Se cînta şi se auzea clinchetul paharelor de pe bar. La zece, tata pleca acasă de-a lungul unui drum de ţară singuratic, se îngrijea ca noaptea calul să aibă tot ce-i trebuie, iar apoi se ducea să se culce, foarte fericit de locul lui în viaţă. Pe vremea aceea nu-i trecea prin cap să încerce să parvină.

În primăvara cînd împlini treizeci şi cinci de ani, tata s-a însurat cu mama, pe atunci învăţătoare la ţară, iar în primăvara următoare am venit eu pe lume, zbătîndu-mă şi plîngînd. Se întîmplă ceva cu

aceşti doi oameni. Deveniră ambiţioşi. Îi apucă pasiunea americană de-a parveni.

Se poate ca mama să fi fost vinovată. Ca învăţătoare, citise, nici vorbă, cărţi şi reviste. Presupun că aflase cum Garfield [1], Lincoln [2] şi alţi americani se ridicaseră din sărăcie la faimă şi mărime şi — pe cînd stăteam culcat lîngă ea, în vremea cînd era lăuză — poate c-a visat că într-o zi eu o să conduc oameni şi oraşe. În orice caz, îl convinse pe tata să renunţe la slujba lui de muncitor la fermă, să-şi vîndă calul şi să înjghebeze ceva pe cont propriu. Era o femeie înaltă şi tăcută, cu nas lung şi ochi cenuşii, tulburi. Nu dorea nimic pentru ea. Pentru tata şi mine era însă iremediabil ambiţioasă.

Prima încercare în care s-au aventurat cei doi a ieşit prost. Au închiriat zece acri de pămînt stîncos şi sărac la Grigg's Road, la opt mile de Bidwell, şi s-au apucat să crească pui de găină. Mi-am petrecut copilăria în acel loc, şi tot acolo am dobîndit primele impresii asupra vieţii. De la început impresiile erau dezastruoase, şi dacă, la rîndul meu, sînt un om posac, dispus să văd partea întunecată a vieţii, atribui asta faptului că am petrecut la o fermă de păsări zilele care ar fi trebuit să fie pentru mine clipele fericite şi vesele ale copilăriei.

Cineva nefamiliarizat cu aceste probleme n-are idee ce lucruri tragice se pot întîmpla unui pui de găină. Se naşte dintr-un ou, trăieşte cîteva săptămîni — un obiect micuţ şi pufos, asemănător celor pictate pe felicitările de Paşti — devine apoi hidos de gol,

[1] *James Abram Garfield* (1831—1881), cel de al doisprezecelea preşedinte al Statelor Unite.

[2] *Abraham Lincoln* (1809—1865), cel de al şaisprezecelea preşedinte al Statelor Unite (1861—1865), în perioada Războiului civil. Adversar neîmpăcat al sclavagismului ; a murit asasinat de un fanatic sudist.

înghite cantităţi enorme de porumb şi mălai, cumpărate cu sudoarea frunţii părintelui tău, ia boli ca ţîfna, holera şi altele, stă şi se uită ca tîmpitul la soare, se îmbolnăveşte şi moare. Cîteva găini şi rar cîte un cocoş, destinaţi scopurilor misterioase ale lui Dumnezeu, ajung cu greu la maturitate. Găinile fac ouă din care ies alţi pui, şi astfel înfiorătorul ciclu e completat. Totul e necrezut de complex. Majoritatea filozofilor ar trebui crescuţi la ferme de pui. Îţi pui atîta nădejde într-un pui, şi eşti cumplit de dezamăgit. Puişorii, care tocmai pornesc în călătoria vieţii, arată atît de deştepţi şi de vioi, şi sînt, de fapt, atît de îngrozitor de proşti! Seamănă aşa de mult cu oamenii, încît îţi încurcă judecata asupra vieţii. Dacă nu-i ucide boala, aşteaptă pînă cînd speranţele tale cresc din ce în ce mai mult, iar atunci intră sub roţile unei căruţe — ca să fie terciuiţi şi retrimişi morţi creatorului. Cînd sînt tineri îi infectează paraziţii şi cheltuieşti averi întregi pe pudre care să-i vindece. Mai tîrziu, am văzut cum s-a clădit o literatură pe tema averilor ce se strîng crescînd pui, şi destinată zeilor care tocmai au mîncat din pomul cunoaşterii binelui şi răului. O literatură plină de speranţe, care proclamă că oamenii simpli şi ambiţioşi pot realiza multe cu ajutorul cîtorva găini. Nu vă lăsaţi duşi. Nu-i scrisă pentru voi. Plecaţi să căutaţi aur pe dealurile înghețate din Alaska, puneţi-vă încrederea în cinstea unui politician, credeţi, dacă voiţi, că lumea devine zilnic mai bună, şi că binele va triumfa asupra răului, dar nu citiţi şi nu credeţi în literatura scrisă despre găini. N-a fost scrisă pentru voi.

Văd că mă îndepărtez de la subiect. Povestirea mea n-are de-a face în primul rînd cu găina. Povestită cum trebuie, în centrul ei se va găsi oul.

Zece ani tata şi mama s-au chinuit să rentabilizeze crescătoria de pui de găină, iar apoi au renunţat la acea luptă şi-au pornit alta. S-au mutat în oraşul Bidwell, în Ohio, şi-au deschis un restaurant. După zece ani de bătaie de cap cu incubatoare care nu cloceau, şi cu delicate, şi în felul lor nostime ghemotoace de puf, care treceau apoi în perioada de pui pe jumătate goi, iar din asta în cea fatală de găini moarte — am renunţat la tot şi, suind lucrurile într-o căruţă, am luat-o în jos pe Grigg's Road, în direcţia oraşului Bidwell — o micuţă caravană a speranţei, în căutarea unui nou loc de unde să pornim mai departe în călătoria noastră prin viaţă.

Eram, fără îndoială, un grup jalnic şi-mi închipui că nu ne deosebeam de refugiaţii retrăgîndu-se în fugă de pe un cîmp de luptă. Mama şi cu mine mergeam pe jos. Căruţa încărcată cu averea noastră fusese închiriată pentru acea zi de la domnul Albert Gripps, un vecin. De marginea ei atîrnau picioare de scaune proaste, iar în dosul mormanului de paturi, mese şi cutii pline cu vase de bucătărie se afla o lăduţă din şipci cu pui vii, iar deasupra căruciorul în care fusesem plimbat în copilărie. De ce-om fi ţinut la cărucior, nu ştiu. Puţin probabil ca mama să mai fi născut alţi copii, iar roţile căruciorului se rupseseră. Oamenii care au lucruri puţine se agaţă cu amîndouă mîinile de ele. Iată de ce viaţa e atît de deprimantă.

Tata şedea în căruţă. Era pe atunci un om de vreo patruzeci şi cinci de ani, chel, grăsuţ şi, ca urmare a unei lungi convieţuiri cu mama şi puii, devenise permanent tăcut şi descurajat. Tot timpul celor zece ani petrecuţi la ferma de pui lucrase ca muncitor la fermele din apropiere, şi cea mai mare parte a banilor cîştigaţi se duseseră pe doctorii ca

să vindece bolile puilor, pe pudra albă minune a lui Wilmer — remediu garantat pentru holeră — pe incubatorul de ouă al profesorului Bidlow sau pe alte preparate a căror reclamă o găsea mama în ziarele de specialitate. Pe capul tatii, exact deasupra urechilor, se aflau două mici smocuri de păr. Cînd eram mic, îmi amintesc că iarna îl priveam cînd aţipea duminica după-masă în fotoliul din faţa sobei. Începusem, între timp, pe vremea aceea, să citesc cărţi şi să am idei, iar cărarea lăsată de chelie, mergînd pînă peste vîrful capului său, aducea, îmi imaginam eu, cu o şosea largă, o astfel de şosea cum ar fi putut face Cezar, pe care să-şi conducă legiunile din Roma spre minunile unei lumi necunoscute. Smocurile de păr de deasupra urechilor tatii semănau, credeam eu, cu pădurile. Cădeam într-o stare de jumătate somn, jumătate veghe, şi visam că eram o fiinţă micuţă mergînd de-a lungul drumului spre un loc îndepărtat şi frumos, unde nu se aflau ferme de pui, iar viaţa era fericită şi fără ouă.

S-ar putea scrie o carte despre fuga noastră de la ferma de pui în oraş. Mama şi cu mine am mers pe jos toate cele opt mile — ea ca să fie sigură că nimic n-o să cadă din căruţă, iar eu ca să văd minunile lumii. Pe leagănul căruţei, alături de tata, se afla comoara lui cea mai preţioasă. Să vă explic despre ce e vorba.

La o fermă unde ies din ouă sute şi chiar mii de pui, se întîmplă cîteodată lucruri neaşteptate. Din ouă, ca şi din oameni, se nasc fiinţe groteşti. Accidentul nu se produce prea des — o dată poate la o mie de naşteri. Un pui, cum să vă spun, se naşte cu patru picioare, două perechi de aripi, două capete etc. Aceste fiinţe nu trăiesc. Se întorc repede la mîna creatorului lor care a tremurat o clipă.

Faptul că aceste biete mici creaturi nu puteau trăi constituia una din tragediile vieţii tatălui meu. Îşi băgase în cap că dac-ar fi putut aduce pînă la stadiul de găină sau de cocoş o găină cu patru labe sau un cocoş cu două capete, dădea norocul peste el. Visa să plimbe minunea prin bîlciurile de la ţară şi să se îmbogăţească, expunînd-o în faţa altor muncitori agricoli.

În orice caz, păstra toate micile creaturi monstruoase care se născuseră la ferma noastră de pui. Le ţinea în alcool — fiecare în propria ei sticlă. Pe acestea le aşezase cu grijă într-o cutie — ce se afla, în timpul călătoriei noastre la oraş, alături de el pe leagănul căruţei. Cu o mînă conducea caii, iar cu cealaltă ţinea bine cutia. Cînd am ajuns la destinaţie, cutia a fost imediat dată jos, şi-am scos sticlele. Tot timpul cît am ţinut un restaurant în oraşul Bidwell, în Ohio, monstruoasele creaturi din sticle au stat pe un raft în spatele tejghelei. Mama protesta uneori, dar tata era neclintit în privinţa comorii lui. Creaturile monstruoase erau, declara el, de valoare. Oamenilor, spunea el, le place să se uite la lucruri ciudate şi minunate.

Am zis cumva că ne-am aventurat să deschidem un restaurant în oraşul Bidwell, în Ohio ? Atunci, am exagerat puţin. Oraşul se afla la picioarele unui deal scund şi pe malul unui rîuleţ. Calea ferată nu trecea prin oraş, iar gara se afla la o milă mai la nord, într-un loc numit Pickleville. Distileria de cidru şi fabrica de conserve de murături de lîngă gară îşi încetaseră activitatea încă dinaintea venirii noastre. Dimineaţa şi seara, de la hotelul de pe strada principală din Bidwell, veneau autobuze la staţie, pe un drum ce se numea Turner's Pike. Plecarea noastră în acel loc izolat, ca să ne apucăm să deschidem un restaurant, fusese ideea mamei. Vor-

bise despre asta un an întreg, iar într-o bună zi s-a dus şi-a închiriat clădirea unui magazin gol de peste drum de gară. Avea convingerea că restaurantul o să ne umple de bani. Călători, spunea ea, au să fie tot timpul la staţie, aşteptînd să ia trenul ca să plece din oraş, iar locuitorii oraşului au să vină la gară ca să aştepte trenurile ce sosesc. Au să vină la restaurant să cumpere plăcinte şi să bea o cafea. Acum, la bătrîneţe, ştiu că mai avea un motiv să plece. Era ambiţioasă în privinţa mea. Dorea să mă ridic în lume, să intru la şcoala din oraş şi să mă fac orăşean.

La Pickleville tata şi mama au muncit la fel de greu ca mai înainte. La început, au trebuit să transforme localul într-un restaurant. Asta a ţinut o lună. Tata a făcut un raft pe care a pus conserve de legume. A pictat o firmă pe care şi-a trecut numele cu litere mari şi roşii. Dedesubtul numelui, o poruncă hotărîtă: „MÎNCAŢI AICI"! — atît de rar ascultată. A cumpărat o cutie cu pereţii de sticlă şi-a umplut-o cu ţigări de foi şi tutun. Mama a frecat podelele şi pereţii odăii. Am mers la şcoala din oraş şi-am fost fericit că sînt departe de fermă şi de puii descurajaţi şi trişti. Cu toate acestea nu eram foarte vesel. Seara mă întorceam acasă de la şcoală de-a lungul lui Turner's Pike şi-mi aminteam de copiii pe care-i văzusem jucîndu-se în curtea şcolii din oraş. Un grup mare de fetiţe săreau de ici colo şi cîntau. Am încercat şi eu. Coboram drumul îngheţat şi săream solemn într-un picior. „Zbîrcă babă pe lopată să mai săr şi eu o dată", cîntam eu c-o voce ascuţită. Apoi m-am oprit şi m-am uitat plin de îndoială în jur. Mi-era teamă să nu fiu văzut bine dispus. Probabil mi se părea că fac un lucru nepotrivit pentru mine, ca unul

crescut la o fermă de păsări, unde moartea era un vizitator zilnic.

Mama hotărî ca restaurantul nostru să rămînă deschis şi noaptea. Seara, la ora zece, prin faţa uşii noastre trecea spre nord un tren de pasageri, urmat de-un mărfar local. Personalul mărfarului trebuia să schimbe macazul la Pickleville şi după ce-şi termina treaba venea la restaurantul nostru să mănînce şi să bea o cafea fierbinte. Cîteodată, unul din ei cerea şi un ou prăjit. Dimineaţa, la ora patru, se întorceau, cu destinaţia nord şi ne vizitau din nou. Începu să se dezvolte un mic comerţ. Mama dormea noaptea, iar ziua îngrijea de restaurant şi servea clienţi, în timp ce tata se odihnea. Dormea în acelaşi pat în care dormise mama noaptea, iar eu plecam la şcoală în oraşul Bidwell. În lungile nopţi, cînd mama şi cu mine dormeam, tata gătea feluri care urmau să se transforme în sandvişuri pentru coşuleţele cu masa de prînz a clienţilor noştri. Apoi îi veni o idee asupra modului cum să parvină. Îl cuprinse spiritul american. Deveni ambiţios.

În nopţile lungi cînd nu era de lucru, tata avea timp de gîndit. Asta l-a pierdut. Ajunse la concluzia că în trecut nu reuşise în viaţă fiindcă nu fusese destul de vesel, iar că pe viitor va trebui să adopte asupra vieţii o atitudine plină de veselie. Dimineaţa, devreme, a venit sus şi s-a urcat în pat alături de mama. Ea s-a trezit şi amîndoi au început să discute. Eu îi ascultam din patul meu din colţ.

Atît tatii, cît şi mamei le veni ideea să încerce să distreze oamenii care mîncau la restaurantul nostru. Nu-mi mai amintesc cuvintele lui, dar impresia incertă pe care mi-a lăsat-o a fost a unui om pe cale să devină un fel de măscărici public. Cînd oamenii şi mai ales tinerii din oraşul Bidwell veneau în loca-

lul nostru, așa cum făceau numai rareori, trebuia dusă o conversație strălucită, care să-i distreze. Din cuvintele tatii am înțeles că trebuia căutat ceva care să-i convingă c-au de-a face cu un hangiu vesel. Mama trebuie să fi avut îndoielile ei, chiar de la început, dar nu l-a descurajat. Tata spera ca în pieptul tinerilor din Bidwell să izbucnească o dragoste puternică pentru el și pentru mama. Seara, grupuri vesele și vioaie au să coboare cîntînd Turner's Pike. Au să intre în localul nostru cu urlete de veselie și de rîs. Or să cînte și-or să petreacă. Nu vreau să spun că tata vorbea atît de amănunțit despre această problemă. Era, cum am mai spus, un om necomunicativ. „Au nevoie de un local unde să meargă. Îți spun c-au nevoie de-un local unde să se ducă", repeta el. Cam asta zicea. Propria mea închipuire a astupat lacunele.

Două sau trei săptămîni această inițiativă a tatii a invadat casa noastră. Nu vorbeam mult, dar în viața noastră de toate zilele am încercat cu seriozitate să facem ca surîsul să ia locul privirilor posomorîte. Mama zîmbea clienților, iar eu, contaminat, zîmbeam pisicii noastre. Tata depunea eforturi în dorința sa de a plăcea. Fără îndoială, avea zămislit în el ceva din spiritul unui director de circ. Nu-și risipea multe din muniții pe feroviarii pe care-i servea noaptea, ci părea să aștepte să vină un tînăr sau o tînără din Bidwell pentru a le arăta ce e în stare. Un coș de sîrmă, plin totdeauna cu ouă și aflat pe tejgheaua restaurantului, trebuie să-i fi stat în fața ochilor, cînd în mintea lui s-a născut ideea distracției. La baza tuturor ideilor sale se aflau veșnic ouăle. În orice caz, tot un ou i-a ratat acest nou avînt în viață. Într-o noapte, tîrziu, am fost trezit de un urlet de furie ieșit din gîtlejul tatălui meu. Atît mama, cît și eu ne-am ridicat în capul oase-

lor în pat. Cu o mînă tremurătoare, mama aprinse lampa care stătea alături pe o noptieră. Jos, ușa de la intrare a restaurantului se închise cu o pocnitură, și după cîteva minute tata urcă cu zgomot scara. Ținea un ou în mînă, și mîna îi tremura, ca și cînd ar fi fost scuturat de friguri. În ochi avea o lucire aproape dementă. Pe cînd stătea și se uita cu ochii aprinși la noi, sînt sigur că avea de gînd să arunce cu oul fie în mine, fie în mama. Apoi îl așeză cu grijă pe masă, lîngă lampă, și căzu în genunchi lîngă patul mamei. Începu să plîngă ca un copil, iar eu, luat de durerea lui, plîngeam împreună cu el. Amîndoi am umplut cămăruța de sus cu bocetele noastre. E ridicol, dar nu-mi amintesc din acest tablou decît faptul că mîna mamei mîngîia tot timpul cărarea de chelie care traversa creștetul capului său. Am uitat ce i-a spus mama și cum l-a convins să-i povestească ce se întîmplase jos. Explicațiile lui, de asemenea, nu le-am reținut. Țin minte numai durerea și frica mea și cărarea strălucitoare de pe capul tatălui, lucind la lumina lămpii, în timp ce îngenunchease lîngă pat.

În ce privește întîmplarea din local ; dintr-un motiv inexplicabil cunosc povestea la fel de bine ca și cînd aș fi fost martor la eșecul tatălui meu. Odată și odată tot ajungi să înțelegi multe lucruri inexplicabile.

În seara aceea, tînărul Joe Kane, fiul unui negustor din Bidwell, venise la Pickleville să-l întîmpine pe tatăl său care era așteptat să sosească din sud cu trenul de la ora zece seara. Trenul avea trei ore întîrziere, iar Joe a intrat în localul nostru să aștepte, plimbîndu-se de colo-colo. Mărfarul local a intrat în stație, și personalului i s-a servit hrană. Joe a rămas singur în restaurant cu tata.

Din clipa cînd a intrat în localul nostru, tînărul din Bidwell trebuie să fi fost mirat de gesturile tatii. Avea impresia că tata era furios pe el, din cauză că se tot fîţîia. Îşi dădu seama că patronul restaurantului părea deranjat de prezenţa lui şi se gîndi să iasă. Începuse totuşi să plouă şi nu-i ardea să se întoarcă în oraş, iar apoi să vină din nou la gară. Cumpără o ţigară de foi de cinci cenţi şi comandă o ceaşcă de cafea. Scoase ziarul din buzunar şi începu să-l citească.

— Aştept trenul de seară. A întîrziat mult, zise el scuzîndu-se.

Multă verme, tata, pe care Joe Kane nu-l mai văzuse înainte, rămase tăcut, uitîndu-se fix la vizitatorul său. Suferea, fără îndoială, de un atac de trac. Cum se întîmplă deseori în viaţă, se gîndise atît de mult şi atît de des la această situaţie, încît devenise nervos cînd ea se ivise.

Mai întîi, nu ştia ce să facă cu mîinile. Una o zvîrli cu nervozitate peste tejghea şi dădu mîna cu Joe Kane. „Ce mai faci" ? spuse el. Joe Kane lăsă ziarul jos şi se zgîi la el. Privirea tatii se opri pe coşul cu ouă care se afla pe tejghea, şi apoi reîncepu să vorbească.

— Ei bine, spuse el ezitînd, ei bine, aţi auzit de Cristofor Columb, nu ? Păru supărat. Acel Cristofor Columb era un farsor, declară el cu emfază. Zicea că face un ou să stea în picioare. Vorbe, firește, fiindcă pe urmă s-a apucat să spargă vîrful oului.

Vizitatorul avu impresia că tata e scos din sărite de duplicitatea lui Cristofor Columb. Tata mormăia şi înjura. Declară că era greşit să-i înveţi pe copii că acest Cristofor Columb era un om mare atunci cînd, ce mai tura-vura, la momentul critic, a înşe-

lat. Declarase c-o să facă un ou să stea în picioare, și cînd i s-a descoperit înșelătoria a recurs la o șmecherie. Continuînd să mîrîie la adresa lui Columb, tata luă un ou din coș și începu să se plimbe prin încăpere. Învîrtea oul între palme. Zîmbea bine dispus. Începu să mormăie cuvinte cu privire la efectul produs asupra unui ou de electricitatea din corpul omenesc. Declară că fără a-i fărîma coaja și datorită învîrtitului de sus în jos, în mîinile sale, putea să-l facă să stea în picioare. Îl lămuri că prin căldura mîinilor și prin ușoara mișcare de învîrtire pe care o imprima oului, se crea un nou centru de gravitate, iar Joe Kane păru vag interesat.

— Mi-au trecut prin mînă mii de ouă, spuse tata. Nimeni nu știe despre ele mai multe ca mine.

Așeză oul pe tejghea, iar oul căzu pe o parte. Încercă șmecheria de mai multe ori, plimbînd de fiecare dată oul între palme și rostind cuvintele cu privire la minunile electricității și la legile gravității. Cînd, după un efort de o jumătate de oră reuși să-l facă să stea o clipă, văzu că vizitatorul său nu-l mai privea. Pînă să reușească să-i atragă atenția lui Joe Kane asupra trudei sale încununate de succes, oul alunecase din nou și stătea culcat.

Cuprins de pasiunea directorului de circ, și încurcat rău de eșecul primului său efort, tata puse mîna pe sticlele cu monstruozități, le luă jos de la locul lor din raft și începu să le arate vizitatorului său.

— Ați vrea să aveți șapte picioare și două capete, ca exemplarul ăsta ? întrebă el, arătîndu-i cea mai remarcabilă dintre comorile sale.

Un surîs plin de bucurie îi trecu pe față. Întinse mîna peste tejghea și încercă să-l bată pe umăr pe Joe Kane, așa cum îi văzuse făcînd pe unii în

circiuma lui Ben Head, pe vremea cînd era un tînăr muncitor agricol și mergea în oraș sîmbătă seara. Vizitatorului său i se făcu puțin greață de privelișteа pe care o oferea corpul îngrozitor de deformat al păsării ce plutea în alcoolul din sticlă și se ridică să plece. Venind din spatele tejghelei, tata apucă brațul tînărului și-l conduse înapoi la loc. Se supărase puțin, și o clipă își întoarse fața și-l forță să zîmbească. Apoi așeză sticlele înapoi pe raft. Într-o izbucnire de generozitate îl obligă aproape pe Joe Kane să mai bea o ceașcă de cafea proaspătă și să mai fumeze o țigară de foi, în contul lui. Luă apoi o tingire și, umplînd-o cu oțetul scos dintr-o cană care se afla sub tejghea, se declară gata de-o nouă șmecherie.

— Am să încălzesc acest ou în tingirea cu oțet, spuse el. Apoi am să-l trec prin gîtul unei sticle fără să-i sparg coaja. Cînd oul are să fie înăuntrul sticlei o să-și reia forma normală și coaja o să se întărească iar. Apoi o să vă dau sticla, cu oul cu tot. O puteți lua cu dumneavoastră oriunde vă duceți. Oamenii o să vrea să știe cum ați băgat oul în sticlă. Să nu le spuneți. Lăsați-i să ghicească. Uite cum te poți distra cu șmecheria aceasta.

Tata rînji și făcu cu ochiul vizitatorului său. Joe Kane fu convins că omul din fața sa era puțin țicnit, dar neprimejdios. Bău ceașca de cafea pe care i-o dăduse și reîncepu să-și citească ziarul. Cînd oul se încinse în oțet, tata îl puse cu o lingură pe tejghea și se duse în camera din dos să ia o sticlă goală. Era supărat că vizitatorul său nu-l privise cînd începuse șmecheria, dar, cu toate astea, se apucă bine dispus de lucru. Se chinui mult încercînd să facă oul să treacă prin gîtul sticlei. Puse tingirea cu oțet la loc pe sobă, cu gîndul să reîncălzească oul, apoi îl apucă și-și fripse degetele.

După o nouă baie în oțetul fierbinte, coaja ouălui se înmuie puțin, dar nu destul pentru scopul său. Lucra mereu și-l cuprinse o hotărîre desperată. Cînd în cele din urmă șmecheria era pe cale să se înfăptuiască, trenul întîrziat intră în stație, și Joe Kane se îndreptă nepăsător spre ușă. Tata făcu un ultim efort desperat ca să învingă oul și să facă lucrul care avea să-i aducă reputația de om care știe să-și distreze oaspeții ce veneau la restaurantul său. Chinui oul. Îl forță. Înjură și sudoarea îi îmbroboni fruntea. Oul i se sparse în mînă. Cînd conținutul lui îi sări tatei pe haine, Joe Kane, care se oprise la ușă, se întoarse și rîse...

Un urlet de furie se ridică din gîtlejul tatălui meu. Începu să țopăie și să scoată un șir de vorbe nearticulate. Apucă din coșul de pe tejghea un alt ou și-l zvîrli nimerind exact lîngă capul tînărului, în timp ce acesta se strecură pe ușă și scăpă.

Tata veni sus la mama și la mine cu un ou în mînă. Nu știu ce voia să facă. Îmi închipui că intenționa să-l distrugă, să distrugă toate ouăle, și că avea de gînd s-o facă pe mama și pe mine să-l vedem cînd începe. Cînd se află totuși alături de mama i se întîmplă ceva. Lăsă oul ușor pe masă și căzu în genunchi lîngă pat, așa cum am explicat mai înainte. Mai tîrziu, se hotărî să închidă restaurantul în acea noapte, să vină sus și să se culce. Apoi, stinse lămpile și, după o discuție în șoapte, adormiră. Bănuiesc că și eu am adormit, dar somnul mi-a fost agitat. M-am trezit în zori și-am privit mult timp oul care stătea pe masă. M-am întrebat de ce trebuie să existe ouă și de ce din ou iese găina care din nou face ouă. Problema m-a obsedat și-a rămas în mintea mea, îmi închipui, din cauză că sînt fiul tatălui meu. În orice caz,

pentru mine problema rămîne nerezolvată. Şi am ajuns la concluzia că asta este o altă dovadă a triumfului total şi definitiv al oului — cel puţin în privinţa familiei mele.

.

SIMPATICĂ FATĂ !

Nimeni n-o vedea pe Agnes cînd cobora scările. Ştia să treacă neobservată. Asta îl înfuria atît pe tatăl ei, cît şi pe Harry, fratele ei. Din cînd în cînd, taică-său îi mai atrăgea atenţia ; Harry însă n-o făcea niciodată, poate fiindcă Agnes ştia prea multe pe seama lui. Uneori, Harry rămînea pironit locului şi-o privea : „Doamne sfinte" ! spunea el. Cînd Agnes intra din întîmplare într-o cameră unde se mai aflau şi alţii, tatăl ei îşi ridica ochii de pe cartea sau ziarul pe care-l citea şi-o întreba uimit :

— Ia zi, cînd ai intrat ?

— Tocmai acum, zicea Agnes.

Lui Agnes îi displăceau astfel de observaţii. „Asta numai fiindcă nu trîntesc şi nu bufnesc", îşi spunea ea.

Ieşind din odaia ei şi coborînd scările, auzi voci în camera mamei. Aha, se întîmplase ceva. Tatăl ei certa pe cineva. (Agnes era subţirică. Mergea uşor.) În holul mare, lîngă uşa mamei, se afla un suport cu un telefon. În momentul acela, uşa era închisă. „Holul mare" era numit astfel nu pentru c-ar fi fost deosebit de măreţ, ci pentru a-l deosebi de cel de la etaj. Aceluia i se spunea „holul de sus".

„Mi-am lăsat ochelarii pe pervazul geamului din holul de sus." Era practic. Majoritatea odăilor din casă aveau nume, deseori cam fantastice: „camera de pictat", „camera cidrului", „camera de haine a bunicului". Aceasta din urmă fusese a bunicului lui Agnes din partea mamei. Cineva o lămurise pe Agnes: „Bunicul intra totdeauna acolo şi-şi arunca pardesiul pe pat".

Agnes se opri lîngă suportul telefonului, alături de uşa care dădea în camera mamei, şi luă în mînă cartea de telefon. Dacă tatăl ei sau mama ieşeau brusc ar fi găsit-o într-o poziţie aproape nevinovată — nu spionîndu-i, ci căutînd doar un număr în cartea de telefon.

Stătea în picioare, şi ochii îi străluceau. „Asta-i deci": Tom Haller, bărbatul lui Miriam, sora ei, voia să divorţeze. Agnes se înfioră şi se bucură chiar. Firește, nu din cauză că Miriam avea încurcături. „Aşadar, nu mi-a spus că *ăsta-i* motivul pentru care s-a întors de la Chicago", gîndi ea. „O lasă Tom." Apoi, pe loc, se gîndi la Miriam. „Mîţă ipocrită. Să nu-mi sufle mie o vorbă." Toată familia credea că Miriam era o fire deschisă şi neprefăcută. „Mă acuză pe mine că-s ipocrită. Ce să mai zic de *ea?*" Iar acum, atît tata, cît şi mama aflaseră despre Tom şi Miriam. Dacă ieşea la iveală că Harry ştie şi el şi că numai ea singura era lăsată pe dinafară, o să se supere de-a binelea. Puţina ei simpatie faţă de Miriam o să dispară repede, dacă află *asta.*

Tatăl ei era furios şi se plimba de colo-colo prin camera mamei ei.

— Dacă vine aici, îi arăt eu! strigă el.

Tom Haller dorea să divorţeze şi nu voia să-i plătească o pensie lui Miriam.

— Îţi jur pe numele lui Dumnezeu c-am să-l fac să plătească pînă la ultimul sfanţ. Îl jupoi de viu.

Ar fi nostim să-l vadă pe tatăl ei jupuind pielea de pe Tom Haller. Alfred Wilson, tatăl ei, era un om de statură cam mică, iar Tom era voinic. Cît despre Harry — el era debil fizic. Mai în vîrstă decît Miriam şi Agnes, Harry luase parte la primul război mondial. Fusese gazat, avea ceva la plămîni şi se îmbăta. Se îmbăta mai des decît ştiau cei din familie, cu excepţia lui Agnes. Ea cunoştea locul unde-şi ţinea ascunsă în casă sticla cu whisky. Harry mai bănuia că ea descoperise şi multe alte lucruri, de care nimeni n-avea idee. Iată de ce se cam temea de ea.

Tata tropăia mereu prin camera mamei. Toţi din casă îşi închipuiau că Agnes va lipsi după-amiaza. Le spusese că se duce să facă o plimbare cu maşina împreună cu Mary Culberston şi că pleacă de-acasă imediat după masă. Apoi se răzgîndise şi se întorsese. Îi telefonase lui Mary de la cofetărie, după aceea intrase tiptil în casă şi se urcase în camera ei. Ascultase oare de-un impuls? Nu-şi dăduse seama de ce, dar, brusc, se hotărîse să nu se mai ducă cu Mary. Pantofii tatălui ei scîrţîiau ciudat pe podeaua din camera mamei.

— Alfred, de unde ai pantofii ăştia? întrebă mama.

— Dă-i dracului de pantofi! strigă tatăl.

Urmă o discuţie asupra faptului că tatăl vorbea prea tare.

— Alfred, o să te audă Kate, spuse mama.

Kate era noua servitoare, o femeie de la ţară, înaltă şi cu părul roşu. Fusese angajată la familia Wilson de numai două săptămîni. Nu se cădea să afle atît de repede prea multe pe contul lor. Nu-i

bine să-i îngădui unei servitoare să devină prea intimă, aproape obraznică, aşa cum se întîmplase cu ultima.

De lîngă uşa ce dădea în camera mamei, Agnes trăgea cu urechea, ţinînd în mînă cartea de telefon ; tatăl ei se apropie de uşă, Agnes văzu clanţa întorcîndu-se, dar domnul Wilson nu ieşi imediat. Rămase lîngă uşă, discutînd cu voce tare. Aşa că Agnes lăsă cartea de telefon din mînă şi se îndreptă, tiptil ca întotdeauna, spre vestibulul de la intrare. Stătu jos o clipă, iar apoi o luă spre intrarea de serviciu. Se hotărî să aştepte acolo. În curînd, tatăl ei o să plece în oraş la biroul său de avocatură, iar ea o să se ducă în camera mamei. O să afle dacă mama intenţiona să ţină mai departe totul secret. Miriam plecase de acasă înainte ca Agnes să coboare, şi Agnes ştia că Miriam se dusese în oraş ca să-l caute pe Harry. Au să meargă amîndoi undeva cu maşina lui Harry. „Pun pariu c-or să bea împreună", îşi spuse Agnes. Îşi zise că nu era tocmai potrivit ca o soră şi fratele ei să fie atît de intimi. Înainte de a se mărita cu Tom Haller, pe vremea cînd Miriam pleca la şcoală şi se întorcea numai în vacanţa de vară, ea şi Harry erau nedespărţiţi. De atunci aflase Agnes că Miriam se obişnuise cu ideea că Harry bea, ba chiar îl încuraja. Pe vremea prohibiţiei, Harry făcea rost de băutură prin intermediul unui om de la staţia de benzină de pe şoseaua Mud Creek. Agnes aflase. Ştia chiar că Miriam se ducea cîteodată acolo cu maşina, împreună cu Harry, şi-l aştepta în maşină cît timp lipsea. Agnes avusese grijă ca omul de la staţia de benzină să fie arestat şi trimis la închisoare. Nimeni n-o bănuise pe ea. Scrisese şerifului o scrisoare, o semnase cu un nume inventat, şi treaba reuşise. Şeriful făcuse o descindere şi, cred şi eu, dăduse peste o mare can-

titate de whisky, iar omul fusese judecat și trimis la închisoare — dar, firește, Harry începuse de îndată să facă rost de whisky din altă parte.

În ziua cînd îi auzise pe tatăl și pe mama ei discutînd despre divorțul lui Miriam, Agnes se înfuriase cumplit din pricina unui lucru care se petrecuse în timp ce ea coborîse să se întîlnească cu Mary Culberston și se răzgîndise. Se întorsese acasă neobservată și se urcase în camera ei, lîngă holul de sus. Atunci veni pe bicicletă băiatul cu telegrame, iar ea îl văzu pe geam. Băiatul sună, și Kate, servitoarea, merse să-i deschidă. Tatăl se afla între timp în camera mamei, cu ușa închisă, și nu vorbea prea tare. Noua servitoare era o persoană voinică, cu părul și mîinile roșii și avea o voce aspră și necultivată, gîndea Agnes. Și ce obraznică pe deasupra, auzi să vină la picioarele scării și să strige :

— Miriam, Miriam, ai o telegramă.

Miriam ar fi trebuit s-o pună la locul ei. „Uite unde-am ajuns, te strigă și servitoarea pe nume !" Kate o striga deseori astfel și pe Agnes, dar Agnes nu putea protesta, fiindcă, dacă ar fi făcut-o doar ea, n-ar fi reușit decît s-o supere și nu i-ar mai fi putut cere nici un serviciu. Dacă dorea, de exemplu, să aibă o rochiță călcată la repezeală, Kate ar fi amînat-o, sau ar fi fost dinadins neglijentă și i-ar fi pîrlit-o.

După ce-o auzi pe Kate strigînd, Agnes rămase mai departe în camera ei, trăgînd cu ochiul și cu urechea. Ușa care dădea în hol era închisă, dar Agnes se duse și-o crăpă puțin. Miriam ieși repede din camera ei, din cealaltă parte a holului, și coborî o parte din scări. Dacă Kate, noua servitoare, ar fi fost bine stilată, așa cum ar fi trebuit să fie, și dacă atunci cînd venise întîia oară în casă mama i-ar fi spus limpede cum să procedeze, ar fi urcat,

fireşte, încet scările pînă la uşa lui Miriam şi-ar fi ciocănit discret. Agnes stătea în spatele uşii din camera ei şi prin crăpătură o văzu pe Miriam cum coboară o parte din trepte pînă la platforma unde cotea scara şi pe Kate care urca.

— Am semnat pentru ea, spuse Kate, înmînînd telegrama lui Miriam. Fierbe ceva pe maşină, spuse ea, dar rămase locului şi aşteptă pînă cînd Miriam citi telegrama.

Asta fiindcă era foarte curioasă. Ce tupeu din partea ei s-o strige aşa pe Miriam, de fapt să urle: „Miriam! Miriam!"

Miriam nu era subţirică ca Agnes şi nici drăguţă. Avea gura prea mare. Gura mamei ei. Miriam era intelectuală, căci studiase la Universitatea din Chicago, iar Agnes nu. Cînd Agnes, care era cu patru ani mai mare ca Miriam terminase liceul, tatăl lor se apucase ca un prost să joace la bursă şi pierduse o groază de bani. Îşi refăcuse averea după trei sau patru ani, şi atunci se oferise s-o trimită pe Agnes la Universitate, dar ea n-avea chef. Ar fi fost cea mai în vîrstă din tot anul.

Agnes credea că-i mai drăguţă decît Miriam. Ştia asta. Gîndea că-i o prostie să-ţi pierzi vremea cu cărţi. Bărbaţilor nu le plac femeile citite. Avea o claie de păr strălucitor, castaniu-roşcat, şi ochi cenuşii-verzui frumoşi şi interesanţi. Pierdea mult timp ca să arate bine. Merita. Cîteodată, Harry încerca s-o ia peste picior, dar ştia ea cum să-l facă să înceteze, căci o dată fusese martoră la ceva. Ceva în legătură cu servitoarea, aceea măritată, pe care o avuseseră înaintea lui Kate. Se numea doamna Henry, iar bărbatul ei fusese arestat, căci îl pocnise în cap pe un individ cu un tac de biliard într-o cafenea deocheată. Doamna Henry arăta bine — era o blondă înaltă, şi Agnes auzise multe pe

seama ei. N-ar fi mers pînă acolo încît să spună cu siguranţă că exista ceva între ea şi Harry, dar într-o zi Harry se afla în bucătărie, unde n-ar fi trebuit să fie niciodată, în toiul după-amiezii. Agnes îl bănuia că băuse. Încerca să ia o bucată de pui fript din frigider, şi doamna Henry nu-l lăsa. Agnes se duse la uşa bucătăriei şi privi de acolo. Doamna Henry spuse că dacă Harry ia vreo bucată din pui, n-o să mai ajungă la masă. Numele de botez al femeii era Alice.

— Ce dracu, Alice! spuse Harry, iar atunci ea începu să-l împingă, îndepărtîndu-l de frigider.

Rîdeau amîndoi, iar Harry o înşfăcă deodată, o întoarse spre el şi-i dădu o palmă pe locul unde o persoană stă jos. Asta însemna ceva.

Kate, noua servitoare, murea de curiozitate pe scară, fără să-i pese dacă dădea ceva în foc la bucătărie. Cînd primeşti o telegramă în familie, şi servitoarea-i ţărancă, taman picată de la o fermă, ea-şi închipuie întotdeauna că trebuie să se fi întîmplat ceva groaznic. Ţăranii nu primesc telegrame decît cînd le moare cineva. Mîna lui Miriam tremură cînd desfăcu telegrama. Se duse în camera ei, îşi puse pălăria şi pardesiul, coborî scările, îl chemă pe tatăl ei din camera mamei, îi spuse cîteva cuvinte pe care Agnes nu le putu desluşi — deşi se afla în holul de sus şi trăgea cu urechea — şi plecă. Agnes îl auzi apoi pe tatăl ei întorcîndu-se în camera mamei şi vorbindu-i despre telegrama care anunţa că Tom Haller soseşte miercuri. Iar azi era de-abia luni. Venea să lămurească lucrurile cu Miriam în privinţa divorţului. Asta era. Agnes se uitase atentă la Miriam, înainte ca ea să plece, şi-o văzuse speriată şi tulburată. „Mă bucur c-a dat de-o încurcătură", gîndi ea. Apoi îi fu ruşine şi-şi zise: „Nu, nu mă bucur".

Îşi închipuise ea că ceva nu era în regulă, de cînd venise Miriam acasă de la Chicago, acum două luni. Discuta tot timpul în şoaptă cu Molly, mama ei, iar privirea lui Miriam căpătase o expresie crispată. Nu avea o privire interesantă, ca a lui Agnes. Ochii lui Miriam erau de-un albastru-stins. „Pun pariu că-i însărcinată", gîndise Agnes la început, dar apoi, înainte de-a descoperi adevărul, îşi schimbă părerea. (Miriam şi Tom Haller erau căsătoriţi de trei ani. Miriam pusese mîna pe el cînd se dusese la Universitate, la Chicago.) Agnes băgase de seamă unele lucruri în privinţa lui Miriam, şi se întreba de ce-o fi arătînd mereu de parc-ar fi plîns, şi de ce nu-i păsa că se îngraşă. Descoperi însă că era cu totul altceva. Ce ridicol că nici Miriam şi nici mama nu i-au spus şi ei, chiar dacă cei din familia Wilson fuseseră totdeauna oameni foarte ascunşi. Se gîndi că dacă ar fi fost ea la mijloc — şi dacă s-ar fi măritat ea şi nu Miriam cu Tom Haller — divorţul n-ar fi avut loc fiindcă simţise ceva cînd l-a văzut pe Tom prima oară, atunci cînd venise la Carlsville ca să se însoare cu Miriam. Ea s-ar fi lăsat însărcinată pe loc, şi hotărî că dacă se mărită vreodată, ăsta-i sistemul cel mai bun. „Pun rămăşag că reuşesc", îşi spuse ea.

După ce Miriam primi telegrama, Agnes reflectă îndelung, cum făcuse şi atunci cînd Miriam se măritase cu Tom. Tom era înalt şi blond, venise de la Chicago şi făcuse nunta acasă la familia Wilson, în Carlsville. Agnes fusese domnişoară de onoare. O căsătorie în toată regula, deoarece Alfred Wilson făcea politică. Era în senatul statului şi, firește, trebuise să invite pe toată lumea. Culmea a fost că pe doi dintre cei mai importanţi oameni din Carlsville, care trebuiau invitaţi din motive politice, nu-i invitase de loc. Crezuse că-i invitase, dar nu-i in-

vitase. Agnes se ocupase cu expedierea invitaţiilor şi le dusese la poştă după ce scrisese adresele, apoi luase din grămadă cele două invitaţii şi le rupsese. Soţiile celor doi politicieni erau rareori invitate undeva de către persoanele simandicoase, dar chiar şi-aşa, Agnes nu şi-a dat seama de ce-a făcut-o. Aşa-i venise.

Se gîndi ce drăguţă fusese la nuntă. Tom Haller adusese cu el un alt bărbat, ca să-i fie cavaler de onoare — ce-i drept, un om care nu arăta prea interesant. Era mai în vîrstă decît Tom — un tînăr profesor de engleză sau de altceva — purta ochelari şi era timid. Lui Agnes nu-i plăcuse de loc şi pe deasupra era sărac, intelectual şi miop. Agnes ar fi putut paria pe orice că Tom îi împrumutase cavalerului de onoare banii ca să vină de la Chicago la Carlsville. Deşi n-avea nimic împotriva lui Miriam, nu putea înţelege ce vedeau Tom şi Miriam unul la altul, pe cînd dacă lui Miriam i-ar fi căzut cu tronc acel profesor de engleză — el şi Miriam fiind amîndoi tobă de carte — ar fi fost mai logic. Firește, n-a suflat o vorbă despre asta. Îi plăcea Tom. O dată, pe cînd cobora scările, în seara dinaintea nunţii — îşi probase în camera ei rochia de domnişoară de onoare şi cobora s-o arate mamei — îl întîlnise pe Tom pe scară, iar el o luase deodată în braţe şi-o sărutase. Spusese că-i un sărut frăţesc, dar mintea. Se pricepea ea.

În cele din urmă, în acea zi, după ce descoperi ce ştia toată familia, fără însă ca vreunul să-şi bată capul s-o informeze şi pe ea, Agnes urcă în camera ei şi se aşeză la geam. Petrecu o oră plină de satisfacţii, stînd acolo şi gîndindu-se. Aşadar, familia nu găsise de cuviinţă că-i înţelept să-i spună şi ei. Tom Haller venea să discute cu Miriam chestiunea obţinerii divorţului. Tom nu se putea însura pînă

ce nu divorța, dar, în ciuda tatălui ei, Miriam i-ar fi acordat divorțul. Unde mai pui că Miriam nu i-ar fi cerut nici pensie. Ce proastă! Agnes își aminti de întîlnirea pe scară cu Tom, în noaptea dinaintea nunții. „Sînt niște proști", gîndi Agnes și hotărî că, dacă familia voia să țină lucrurile secrete față de ea, o să aibă și ea o justificare în a-și ține secrete planurile ei. Rămase o vreme pe gînduri, apoi se ridică și se privi în oglindă. Tom Haller urma să vină peste două zile. „Am să mă duc să-mi fac un permanent mîine", își zise ea.

Henry Louis Mencken a fost una din personalitățile marcante ale vieții publicistice din S.U.A. de la începutul secolului. Născut în 1880 la Baltimore, a lucrat la ziarele locale : Evening Herald *și* Evening Star.

După primul război mondial, la care luase parte ca reporter, se întoarce în Statele Unite și devine criticul literar al revistelor Smart Set *și* American Mercury. *Spirit profund și fin observator al moravurilor, H. L. Mencken ridiculizează în articolele sale snobismul, prostia, ridicolul burgheziei americane. Totodată a ajutat efectiv la afirmarea unor scriitori ca : Theodore Dreiser, Sinclair Lewis, Sherwood Anderson.*

Lucrări de critică literară : George Bernard Shaw — Piesele sale (George Bernard Shaw — His Plays), *1905 ;* Filozofia lui Friedrich Nietzsche (The Philosphy of Friedrich Nietzsche), *1908.*

Culegeri de articole : O carte de prefețe (A Book of Prefaces), *1917 ;* În apărarea femeilor (In Defence of Women), *1918 ;* Note asupra democrației (Notes on Democracy), *1926 ;* Tratat asupra dreptății și nedreptății (Treatise on Right and Wrong), *1934.*

A scris de asemenea un tratat filologic asupra Limbii americane (The American Language), *1919.*

H. L. Mencken a murit în anul 1956.

Nuvela Nunta — o punere în scenă (The Marriage — A Stage Direction) *a fost publicată în volumul:* O carte despre lucruri caraghioase (A Book of Burlesque), *1916.*

NUNTA — O PUNERE ÎN SCENĂ

Acţiunea se petrece într-o biserică dintr-un oraş american cu aproape o jumătate de milion de locuitori, într-o frumoasă dimineaţă de primăvară timpurie, la aproximativ ora unsprezece. Cartierul e înstărit, fără să fie însă foarte elegant. Cu alte cuvinte, cele mai multe dintre familiile din vecinătate ţin doi servitori (vai, mai mult sau mai puţin regulat !), iau masa la şase şi jumătate şi cam una din patru se poate lăuda cu un majordom negru (care face focul, spală geamurile şi ajută la măturat) şi cu un automobil de anul trecut. Capii acestor familii sînt de obicei negustori de mărfuri : vînd tot felul de fleacuri ieftine, articole de menaj sau medicamente ; fabrică bomboane, pălării, insigne, mobilă de birou, maculatoare, rame de tablouri, obiecte de sîrmă şi doctorii ; sînt reprezentanţii unor companii maritime ; agenţi districtuali ai unor companii de asigurare ; patroni ai unor întreprinderi de imprimat reclame, şi alţi asemenea oameni de afaceri prosperi

— cît şi avocaţi înstăriţi şi populari, doctori de familie, care-i scapă de încurcături sau de boli. Într-un bloc locuiseră un membru al Congresului şi doi profesori universitari, din care unul a scris o carte de comentarii, lipsită de importanţă, şi a ajuns să-i fie tipărit numele în *Cine-i cineva în America* [1]. Un rînd de case mai încolo stă un om care odinioară şi-a depus candidatura ca primar al oraşului şi era cît pe aici să fie ales.

Nevestele acestor oameni poartă haine de bună calitate ; le place să se distreze cumpătat, dar numai foarte puţine dintre ele pot pretinde ceea ce se numeşte vag o poziţie socială, şi, ca să fim drepţi, nici nu-şi pierd timpul văicărindu-se pe această temă. Au, în medie, cam trei copii fiecare, şi sînt mame devotate. Unele sînt membre ale Clubului femeilor şi cochetează cu sufragetele [2], majoritatea însă obţin tot stimulul intelectual după care tînjesc din revista *Căminul doamnelor*, din *Curierul de sîmbătă seară* şi din *Vogue*, adăugat la listă pentru că are modele de rochii. În adîncul sufletului, cele mai multe îşi bănuiesc bărbaţii de aventuri secrete, şi cam zece la sută au şi dovezi, dar rar se întîmplă să facă scandal din această cauză, şi astfel, procentul de divorţuri în rîndul lor e foarte scăzut. Fiind ele însele bucătărese fără tragere de inimă, sînt incapabile să-şi iniţieze servitorii în tainele acestei arte, aşa că mîncarea pe care o aşază în faţa soţilor şi a copiilor e deseori de o asemenea calitate, încît un francez şi-ar tăia gîtul din pricina ei. Altfel, sînt gospodine vrednice ; se îngrijesc ca geamurile să fie spălate, ca ni-

[1] Volum apărînd o dată la doi ani şi cuprinzînd numele, adresele, studiile celor mai importante personalităţi din toate domeniile vieţii publice.

[2] Nume dat femeilor engleze care sub conducerea Emmelinei Pankhurst au luptat pentru dreptul de vot al femeii.

meni să nu aducă noroi în hol, ca servitorii să nu risipească cărbunii, zahărul, săpunul și gazul, și ca nasturii membrilor familiei să fie cusuți totdeauna. În privința religiei, aceste neveste demne de stimă vădesc obiceiuri pioase, dar o credință cam nebuloasă. Cu alte cuvinte, ele consideră păgîn pe oricine refuză pe față să se ducă la biserică, deși nici ele nu merg regulat, și nici măcar una din zece n-ar putea să-ți spună dacă transsubstanțierea [1] este o doctrină romano-catolică sau una a sectei lui Dunkard [2]. Cam două la sută din ele au avut un contact mai mult sau mai puțin serios cu „Știința creștină" [3], perioada lor medie de credință fiind de aproximativ un an.

Biserica în care ne găsim seamănă cu cartierul și locuitorii lui: e înstărită, dar nu elegantă. Dogma e protestantă și probabil episcopală. Stranele sînt de stejar masiv, galben-cafeniu, cu un model sever și cu o culoare hidoasă. În fiecare strană se află o pernă detașabilă și lungă, de o nuanță închisă, aproape stacojie și murdară, iar ici și colo iese la iveală umplutura de păr din coamă de cal. Vitraliile, cumpărate toate gata pictate, reprezintă scene din Noul Testament, comemorează virtuțiile unor oameni bogați din cartier, duși de pe lumea asta, și-al căror nume apare, cu litere negre și ilizibile, pe lambriurile de dedesubt. Podeaua e acoperită cu un co-

[1] Textual: schimbarea unei substanțe în alta. În Euharistie se înțelege schimbarea pîinii și a vinului în trupul și sîngele lui Cristos.

[2] Sectă baptistă, originară din Germania și stabilită, în urma persecuțiilor la care a fost supusă, în statul Pennsylvania din S.U.A.

[3] Doctrină religioasă fondată pe principiile teosoafei americane *Mary Baker Eddy* (1821—1910) și predicînd rugăciunea continuă, care prin forța minții învinge minciuna, boala și moartea.

vor dintr-un material tare şi fibros, care pare un fel de iarbă, iar pe coridorul din mijloc e tare tocit. Mirosul firesc al locului pare mai puţin neplăcut decît acela al majorităţii încăperilor mari, căci în ziua cînd este în mod regulat plin de lume, aproape toţi cei care s-au strîns aici s-au îmbăiat de curînd.

În această frumoasă dimineaţă, incinta duhneşte totuşi de un parfum greu de înmormîntare, deoarece cîţiva angajaţi ai florarului tocmai au terminat de împodobit sanctuarul cu flori şi palmieri în hîrdaie. Chiar în dosul porţii de fier a sanctuarului, în faţa coridorului din mijloc, se află un scaun de rugăciune, avînd de fiecare parte buchete de crini, de garoafe, de gardenii şi de trandafiri. Cam la un metru în spatele scaunului de rugăciune şi ascunzînd complet altarul mare, se întinde o junglă deasă de palmieri. Acei din primul rînd au într-adevăr rădăcini în hîrdaie, dar, în spatele lor, angajaţii florarului au dispus artistic nişte imitaţii mai trainice şi de aceea mai bănoase. În curînd, reverendul pastor, ieşind din sacristie şi luînd-o spre dreapta, va trece prin faţa acestei jungle pentru a ajunge la scaunul de rugăciune, şi astfel, înconjurat de flori o să întîmpine pe credincioşii cu zîmbetul său mieros.

Ajutoarele florarului, terminîndu-şi treaba, se pregătesc de plecare. Cel mai în vîrstă din ei doi, un om de vreo cincizeci de ani, trădează dexteritatea unei mîini exersate scoţînd o mare bucată de tutun de mestecat şi muşcînd solid din ea. Cuprins repede de dorinţa de a scuipa, se grăbeşte să şi-o îndeplinească cu ajutorul unei şmecherii folosite de instalatorii de gaze, muzicanţii, ajutorii de furnizori, hamalii de piane şi alţi invadatori ai căminului familial. Cu alte cuvinte, caută un loc unde covorul nu este fixat de-a lungul grilajului de la sacristie, îl găseşte acolo unde se unesc două capete, ridică cu dibăcie un

capăt, scuipă pe duşumeaua goală şi dă drumul înapoi capătului, bătîndu-l în cele din urmă cu talpa. Apoi, împreună cu ajutorul său lasă biserica pe seama paracliserului, care, între timp, a măturat vestibulul şi după ce zăbovesc puţin în tovărăşia a doi oameni care întind o prelată cu dungi între uşă şi cotul străzii dispar într-o cîrciumă apropiată ca să aştepte acolo şi să se răcorească pînă se termină nunta, şi e timpul să-şi ia crinii, garoafele şi palmierii sintetici.

S-a făcut unsprezece şi un sfert cînd braţ la braţ două elegante din cartier se apropie chicotind de paracliser şi se interesează dacă pot intra. Întrebate dacă au invitaţii răspund că nu ; atunci paracliserul le spune că n-are nici un drept să le dea drumul înăuntru fiindcă nu ştie ce reguli s-au hotărît. La unele nunţi, continuă el, nu se dă drumul străinilor înăuntru, altă dată, însă nu se mai uită nimeni la invitaţii. Cele două elegante pleacă stingherite şi, în timp ce paracliserul termină cu măturatul, intră organistul.

Organistul e un om înalt şi uscăţiv, cu un aer uremic, cu o pălărie neagră cu bor larg, lăsată pe ochi, şi îmbrăcat într-un pardesiu galben care de-abia îi ajunge pînă la genunchi. În tinereţe, fusese elevul unui om care studiase (neregulat şi scurt timp) cu Charles Marie Widor [1] şi dobîndise astfel un temperament de artist şi totodată o adevărată pasiune pentru bere. În această dimineaţă, dispoziţia lui e acidă şi posomorîtă, căci şi-a petrecut seara trecută împreună cu doi foşti membri ai orchestrei simfonice din Boston, într-o cîrciumă unde se vinde bere de Pilsen ; se făcuse trei dimineaţa cînd au căzut de

[1] Organist şi compozitor francez (1845—1937) ; a perfecţionat tehnica orgii.

acord în cele din urmă că Johann Sebastian Bach, ţinînd seama de toate, a fost mai mare ca Beethoven, şi astfel s-au despărţit prieteni. Acreala este senzaţia precisă care îi trece prin stomac. Se simte acrit ca oţetul ; sîngele îi curge rece ca gheaţa ; ar dori să se scufunde în bicarbonat de sodiu. Dar chemarea artei sale e mai puternică decît protestul ficatului său otrăvit şi tremurător, aşa că urcă bărbăteşte scara în spirală care duce sus la orgă. O dată ajuns acolo, îşi scoate pălăria şi pardesiul, se apleacă ca să sufle praful de pe claviatura orgii, dă drumul comutatorului electric care pune în mişcare foalele şi apoi începe să-şi scoată pantofii. După ce termină, se aşază la locul lui, caută pedalele cu picioarele în ciorapi, încearcă o mişcare experimentală şi apoi trece uşor într-o toccată de Bach. E piesa cu care îşi face mîna : o cîntă întotdeauna ca preludiu la o treabă cum e o nuntă. Continuă astfel foarte lin şi chiar cu strălucire, dar cînd ajunge la sfîrşitul ei şi atacă fuga care urmează, dă repede de încurcături şi după patru-cinci reluări penibile ale temei improvizează la iuţeală un acord rudimentar şi termină. Aruncînd o privire jos în biserică, pentru a vedea dacă acordurile sale au avut un auditoriu, zăreşte intrînd două domnişoare bătrîne, una foarte înaltă şi uscăţivă, iar cealaltă cam rotofeie.

Ele constituie avangarda mulţimii nupţiale şi în timp ce înaintează ezitînd de-a lungul coridorului din mijloc, avide de locuri bune, dar temîndu-se să meargă prea departe, organistul îşi şterge palmele pe cracii pantalonilor, îşi îndreaptă umerii şi se lansează în programul pe care îl cîntă de cincisprezece ani la toate nunţile. Programul începe cu *Cîntecul primăverii* de Mendelssohn, *pianissimo*. Apoi urmează *Melodia în fa* de Rubinstein, cu o notă de *forte* spre sfîrşit, iar apoi *Ah, ce bine am petrecut noi doi în-*

tr-o zi de mai de Nevin, iar după asta *Valsul în la minor opus 69, nr. 1* de Chopin, şi din nou *Cîntecul primăverii*, iar apoi o fantezie liberă pe *Mătăniile*, o mazurcă de Moszkowski, *Humoresca* lui Dvorjak (cu plînsetul ei sfîşietor la mijloc), iar apoi un lucru cam vag şi dezordonat (în aparenţă un fragment dezarticulat dintr-o altă fugă), apoi *Toamna* de Ceaikovski, *Salut d'amour* de Elgar, *Cîntecul primăverii*, pentru a treia oară, o parte oarecare dintr-una din suitele Peer Gynt, apoi cîteva „ura" dintr-un cor care cîntă *Aleluia*, iar apoi din nou Chopin şi Nevin, şi Elgar şi...

Între timp însă, jos, se desfăşoară o activitate crescîndă. Mai întîi soseşte un automobil închis, avînd înăuntru cei şase însoţitori, şi curînd după el un alt automobil cu mirele şi cavalerul său de onoare. Mirele şi cavalerul de onoare coboară în faţa intrării laterale a bisericii şi-şi croiesc drum în sacristie, unde îşi scot pălăriile şi pardesiurile şi încep să se lupte cu cravatele şi gulerele în faţa unei oglinzi care atîrnă pe perete. Camera e foarte sărăcăcioasă. În mijloc se află o masă acoperită cu o pînză de aba, iar în jurul ei se găsesc şase sau opt scaune şubrede. Un perete este în întregime acoperit de o bibliotecă prin ale cărei uşi de sticlă se pot zări vrafuri de Biblii ieftine, cărţi de imnuri şi numere vechi din revista parohiei. Într-un colţ se află un suport cu un lighean de spălat. Cavalerul de onoare scoate din buzunar o sticlă turtită de whisky, se uită împrejur după un pahar, găseşte unul pe lavabou, îl clăteşte la cuvetă, îl umple cu vîrf şi i-l dă mirelui. Acesta îl dă pe gît dintr-o dată. Apoi cavalerul îşi toarnă şi lui un pahar.

Ajungînd la intrarea bisericii însoţitorii au înmînat pălăriile paracliserului şi au păşit în sfîntul lăcaş. Noaptea trecută avusese loc o repetiţie a nunţii, dar

după ce se terminase, mireasa ordonase unele schimbări de nepriceput în plan, iar însoțitorii sînt acum complet descumpăniți. Tot ceea ce știu precis e că neamurile mirelui trebuie să fie așezate într-o parte, iar rudele miresei în cealaltă. Dar în care parte să stea unii și în care ceilalți? Discută asta cu aprindere timp de trei minute, și apoi văd că sînt trei pentru a așeza rudele miresei în stînga și trei pentru a le așeza în dreapta. Dezbaterea, deși plină de învățăminte, este întreruptă de intrarea neașteptată a unui grup de șapte femei. Sînt conduse de un vechi și cumplit cuirasat, poate o mătușă sau așa ceva, care-l pironește pe însoțitorul cel mai apropiat cu o privire atotștiutoare, plină de suspiciune, și-i face semn să-i arate drumul.

El îi oferă brațul drept, și-o pornesc pe coridorul din mijloc, urmați în dezordine de celelalte șase femei și de ceilalți cinci însoțitori risipiți printre ele. Însoțitorul din frunte e îngrozitor de chinuit de îndoieli în privința direcției în care s-o ia cu cei veniți. Dacă sînt mătuși, din familia căruia dintre cei doi viitori soți sînt, și în care latură a bisericii urmează să fie așezați membrii acestei familii? Dar dacă nu sînt mătuși și numai vecine? Sau poate niște foste bucătărese, fete în casă sau doici? Sau poate sînt străine? Chinurile însoțitorului sînt ușurate de cuirasat, care se oprește maiestuos la vreo șapte metri de altar și face un semn însoțitoarelor ei să ia loc în stranele din stînga. Iau loc una cîte una, tăcute, iar ea se așază în strana de la marginea coridorului. Toate șapte se lasă pe spate și se luptă să-și găsească loc în strană. Sînt tare strînse.

(Cine sînt, de fapt, aceste doamne? Nu întrebați! Însoțitorii nu descoperă niciodată. Nimeni nu descoperă. Rămîn pentru vecie o taină nedezlegată. În cele din urmă devin un fel de tradiție, și ani de-aici

înainte, cînd doi dintre însoţitori se vor întîlni, or să cîrîie asupra bătrînului cuirasat şi a celor şase crucişătoare ale lui. Mireasa, acuma bătrînă şi grasă, o să-şi povestească nunta fiicei ei, iar apoi nepoatei. Povestirea o să devină din ce în ce mai ciudată, mai minunată şi mai de necrezut. Au să apară diverse versiuni. Va fi adaptată altor nunţi. Cuirasatul o să devină o apariţie, o vrăjitoare, diavolul cu fuste. Şi pe măsură ce trec anii, data acestei întîmplări o să fie trasă în urmă. În anul 2017 va fi datată 1150. Prin 2475 ea o să capete un fel de caracter sacru, iar în ultima versiune revăzută a Noului Testament o să fie o notă în josul paginii referitoare la ea.)

S-a făcut douăsprezece fără un sfert şi, deodată, intrarea bisericii se umple de invitaţii la nuntă. Nouă zecimi din ei, şi poate chiar nouăsprezece douăzecimi, sînt femei, şi cele mai multe au trecut de treizeci şi cinci de ani. Risipite printre ele şi ţinîndu-se de fustele lor, se află o duzină de fetiţe — una din ele de vreo opt ani cu gambe în formă de fus şi cu faţa strălucindu-i încă de dimineaţă, captivată de prima ei nuntă. Ici şi colo iese la iveală cîte un bărbat. De obicei are o expresie grăbită, îndărătnică şi protestatară. Fusese smuls de la biroul său într-o dimineaţă foarte încărcată, silit să meargă grăbit acasă şi să se îmbrace în jachetă, iar apoi condus cu forţa la biserică de soţie. Unul din aceşti bărbaţi, tare grăbit, a uitat să-şi lustruiască pantofii. Îşi dă seama foarte acut de acest lucru şi încearcă să-i ascundă în spatele fustei soţiei, în timp ce înaintează pe coridor. Din greşeală calcă pe fustă şi primeşte o privire peste umăr care-i ridică cu un deget diafragma şi-l arde la ficaţi. Cînd o să ajungă acasă o să fie trecut prin judecata curţii marţiale, şi ştie asta. Ar dori ca o putere străină să invadeze Statele Unite şi să dea foc tuturor bisericilor din ţară şi ar mai dori ca

mireasa, mirele, cavalerul de onoare şi toate celelalte persoane interesate în această nuntă să fie morţi în iad.

Însoţitorii fac tot ce pot ca să-i aşeze pe invitaţii la nuntă într-o anumită ordine, dar, după cîteva minute, mulţimea de la uşi devine atît de numeroasă, încît ei trebuie să renunţe, iar după aceea, tot ce pot face e să-şi întindă braţul drept cu un gest amabil şi să se bizuie pe noroc. Unul din ei calcă pe fusta unei femei grase, sfîşiind-o foarte rău, iar ea trebuie ajutată să se întoarcă la intrare. Acolo, îşi caută refugiu într-un colţ, sub o scară care duce la clopotniţă, şi cu ajutorul unor ace scoase din diverse unghere şi crăpături ale toaletei încearcă să repare stricăciunile. Între timp, însoţitorul vinovat stă în faţa ei, murmurînd scuze şi încercînd să pară de ajutor. Cînd îşi termină treaba, femeia iese din şantierul ei naval improvizat, însoţitorul îi oferă din nou braţul său, dar ea trece maiestuos pe lîngă el, fără să-l bage în seamă, şi o apucă impozant spre un loc mult în faţă. Avem de-a face cu o verişoară a mamei miresei şi-o să dea raportul fiecărei ramuri a familiei că toţi cei şase însoţitori au compromis ceremonia, apărînd acolo bine cercheliţi.

Cincisprezece minute trec cu astfel de întîmplări şi distracţii. Cînd ceasul din clopotniţă bate douăsprezece, biserica s-a umplut complet. Muzica organistului, care a ajuns acum pentru a treia şi ultima oară la *Cîntecul primăverii* de Mendelssohn, este acompaniată de un zumzet de şoapte ; multe gîturi se întind, iar mulţi se salută din cap de la distanţă şi-şi zîmbesc. Ici şi colo, cîte o pălărie neobişnuit de grozavă e ţinta multor priviri ce se concentrează asupra ei, cît şi a tot atît de multe critici mai mult sau mai puţin ironice. Mirosului stătut şi funebru al florilor de pe altar i s-au alăturat izul a

patruzeci sau cincizeci de mărci diferite de talc și de pudră. În biserică începe să se facă cald, și mai multe femei își deschid gențile cu sulimanuri și încep să-și pudreze pe furiș nasul. Altele, cu mai mult respect pentru lăcașul sfînt, suferă chinurile nasurilor ce lucesc tot mai mult. Una, plină de șmecherie, a pitit pudra în batista de buzunar, pe care o aplică cu dibăcie în timp ce se preface că-și suflă nasul.

În sacristie, mirele, intrînd în cel de al doilea (sau al treilea ?) an de lungă și cumplită așteptare, devine tot mai nervos, iar cînd aude că organistul trece de la *Cîntecul primăverii* la ceva mai sonor și impunător, el ia asta din greșeală drept marșul nupțial din *Lohengrin* și-i foarte nerăbdător să meargă de îndată la altar. Cavalerul de onoare, un om cu mare experiență în așa ceva, îl reține blînd și-i administrează un alt calmant din sticlă. Gîndurile ginerelui se îndreaptă spre lucruri întunecate. Își amintește cu tristețe că niciodată n-o să mai poată să rîdă iar de proaspeții însurăței ; că acele clipe de vulgare glume rableziene și de batjocuri nepăsătoare s-au terminat ; că el a devenit acum însuși lucrul pe care pînă mai ieri îl lua în derîdere cu atîta veselie. Întocmai ca un înecat, își trece în revistă întreaga viață — deși nu acea parte care s-a dus, ci aceea care va veni. Închipuiri ciudate se îngrămădesc în mintea lui. Se întreabă cît o să-l coste luna de miere, ce-o să fie de băut la masa de nuntă, ce-o să spună o anumită fată din Chicago cînd o s-audă de căsătoria lui. Au să aibă copii ? Speră mai degrabă că nu, pentru că toți acei pe care îi știe sînt slinoși și gălăgioși, dar se hotărăște că ar putea ajunge la un compromis rezonabil acceptînd un băiat. Dar cum să aibă certitudinea că n-are să fie fată ? Lucrul e încă o imposibilitate medicală — dar medicina înaintează cu

paşi repezi. De ce să nu aştepte pînă ce se descoperă secretul? Acest compromis înţelept îl umple de satisfacţie pe mire, aşa că începe să ia în consideraţie diverse probleme financiare. Iar apoi, deodată, organistul trece, fără greş, la *Lohengrin*, iar cavalerul de onoare îl înşfacă pe mire de braţ.

În biserică domneşte acum o mare agitaţie. Mama miresei, două surori, trei fraţi şi trei cumnate tocmai au păşit pe coridorul din mijloc şi au ocupat locuri în primul rînd de strane, iar toate femeile din biserică îşi întind gîtul spre uşă. Urmează obişnuita întîrziere plină de enervare. S-a întîmplat ceva cu trena miresei şi două din domnişoarele de onoare se chinuiesc aranjînd trena. Între timp, tatăl miresei, în pantaloni lipiţi pe el şi cu mănuşi şi mai strîmte în mînă, se tot frămîntă şi se enervează la intrare, cei şase însoţitori se îngrămădesc inutil pe lîngă el, iar paracliserul se repede de ici-colo, ca un şobolan în cursă. În sfîrşit, totul fiind gata, în cap cu cei şase însoţitori în rînduri de cîte doi, paracliserul apasă pe un buton, o sonerie mică răsună sus la orgă, iar organistul, după cum s-a spus, se lansează cu măiestrie în fanfara marşului din *Lohengrin*. Concomitent, paracliserul deschide uşa de la capătul coridorului din mijloc, iar procesiunea matrimonială se pune în mişcare.

Mai întîi păşesc mireasa cu tatăl ei. Calcă atît de rar (cam un pas la două măsuri), încît tatăl întîmpină greutăţi ca să-şi menţină echilibrul, în timp ce mireasa însăşi înaintează domol şi dreaptă, părînd aproape că pluteşte. Faţa ei e gros încrustată cu talc sub diferitele lui forme, aşa că e aproape albă ca un cadavru. Pleoapele şi le ţine lăsate în jos cu modestie, fiind, de fapt, conştientă de fiecare privire ironită asupra ei — nu din masă, ci fiecare privire individuală. De pildă, ea vede limpede, chiar prin

pleoape, zîmbetul calm şi rece al unei fete din strana 8 din dreapta, o fată care o dată a făcut o tentativă nedemnă de o femeie asupra afecţiunii mirelui, dar a fost izgonită şi pusă pe fugă de o strategie superioară. Îşi ţine şi urechile deschise ; aude fiecare : „Ce scumpă !" şi „Ce frumoasă !" şi „Ce palidă este !" din latura ultimei strane pînă la rîndurile înaintate... ale altarului lui Dumnezeu.

În timp ce a înaintat astfel urcînd cascada matrimonială, mirele şi cavalerul de onoare au ieşit din sacristie şi au început scurtul drum spre scaunul de rugăciune. Păşesc împiedicat, neîndemînatic, nesigur, aruncînd din cînd în cînd priviri spre grupul miresei care înaintează. Ginerele pipăie buzunarul de jos şi din dreapta al vestei : inelul e încă acolo. Cavalerul de onoare îşi netezeşte manşetele. Nimeni, cu toate acestea, nu le dă nici un fel de atenţie. Nici măcar nu sînt văzuţi, zău, pînă ce mireasa şi tatăl ei ajung la locul liber din faţa altarului. Acolo mirele şi mireasa se trezesc stînd unul lîngă altul, dar nu schimbă nici un cuvînt între ei, nici măcar o privire de recunoaştere. Stau nemişcaţi, contemplînd perna împodobită de la picioare, pînă cînd tatăl miresei şi domnişoarele de onoare trec pe rînd în stînga mirelui, iar însoţitorii, cu totul în debandadă şi zăpăciţi, formează un şir neregulat de-a lungul grilajului de la altar. Apoi, cînd muzica se stinge şi ajunge un murmur slab, iar asupra adunării se lasă tăcerea, se uită în sus. Înaintea lor, încadrat de frunze, stă reverendul gentleman al lui Dumnezeu, care îi va lega chiar acum cu lanţuri de nedesfăcut — stimabilul rector al parohiei. A ajuns la biserică tocmai la timp ; a scăpat ca prin urechile acului. Faţa sa netedă, lucioasă şi înfrigurată nu reflectă nici o urmă de grabă sau de nelinişte. Pe figură şi-a întipărit zîmbetul său oficial, o expresie bine fixată — numai lapte şi

miere, o iluminare onctuoasă, un balsam — secretul succesului său în viaţă. Obrajii i se umflă treptat ca nişte băşici de săpun. Îşi ridică încet Biblia de pe scaunul de rugăciune şi o ţine suspendată. Ochii săi mîngîietori o parcurg încet. În statura lui îşi face loc o înţepeneală aproape imperceptibilă. Gura i se deschide cu un clănţănit slab. Îi dă drumul cu cititul.

Ceremonia nunţii a început.

Umoristul Damon Runyon (1884—1946) este autorul unor nuvele scrise într-un stil cu totul personal, și inspirate din lumea borfașilor, a sportivilor, a femeilor de moravuri ușoare etc.

A scris : Tipi și tipese (Guys and Dolls), *1932 ;* Nu te alarma (Take it Easy), *1938 ;* Nevastămea Ethel (My Wife Ethel), *1940 ;* Runyon à la Carte, *1944 ;* În orașul nostru (In Our Town), *1946.*

Nuvela Tensiune arterială (Blood Pressure) *a apărut în volumul* Tipi și tipese.

TENSIUNE ARTERIALĂ

E într-o miercuri noaptea, pe la ceasurile unsprezece, iar eu stau la întretăierea străzii a 48-a cu Bulevardul al 7-lea și mă gîndesc la tensiunea mea arterială, iar asta-i ceva la care nu m-am mai gîndit de ani de zile.

Să mor, dar habar n-aveam de tensiunea mea arterială pînă în după-amiaza asta de miercuri cînd mă duc la doctorul Brennan să mă vadă la stomac, iar el îmi fixează pe braţ un aparat şi-mi zice că tensiunea mea arterială e al dracului de ridicată, şi că n-aş face rău să am grijă ce mănînc şi să mă feresc de nervi, fiindcă pot da ortul popii, aşa, deodată, tocmai cînd mă aştept mai puţin.

— Un om nervos ca dumneata şi cu tensiunea foarte ridicată trebuie să ducă o viaţă liniştită, zise doctorul Brennan. Zece dolari, te rog.

Aşa că stau aici şi mă gîndesc că, după cum merg lucrurile în oraş n-o să-mi fie prea greu să mă feresc de-a-mi face nervi, şi-mi pare tare rău după cei zece dolari pe care i-aş fi pariat pe Sun Beau mîine în cursa a patra la Pimlico, cînd deodată-mi ridic ochii, şi pe cine văd în faţă, dacă nu pe Rusty Charley.

Ei bine, dacă mi-ar fi trecut prin cap că Rusty Charley vine încoa, puteţi paria toată cafeaua din Java că pe loc aş fi întins-o, fiindcă Rusty Charley nu-i tipul cu care să vreau să am nici în clin, nici în mînecă. De fapt, nu vreau să am de loc de-a face cu el. Ba chiar mai mult, nimeni în oraş nu vrea să aibă cîtuşi de puţin de-a face cu Rusty Charley, fiindcă, zău, e un tip dat dracului. De fapt nici nu există tip mai dat dracului decît el în toată lumea. E o namilă lată în spate, cu două mîini mari şi grele şi cu o fire nemaipomenit de rea şi nici nu-i pasă cînd doboară pe cineva şi-i scoate măselele cu piciorul, dacă aşa are el chef.

De fapt, acest Rusty Charley e un ucigaş, fiindcă se ştie că are deseori un pistol în buzunarul pantalonilor, şi cîteodată împuşcă cu el oamenii şi-i lasă laţi, dacă nu-i place felul cum îşi poartă pălăriile — iar Rusty Charley e foarte pretenţios în privinţa pălăriilor. Aşa se face că Rusty Charley împuşcă

mulţi tipi în oraşul nostru, iar pe cei pe care nu-i împuşcă îi spintecă cu şişul lui — ăsta fiind un cuţit — iar motivul pentru care nu-i la închisoare e că tocmai a ieşit de acolo, şi legea n-are timp să-i caute iar nod în papură ca să-l vîre din nou la loc.

Orice-ai spune, primul semn că Rusty Charley se află în apropiere e cînd îl aud :

— Mda, mda, mda, va să zică iată-ne !

Apoi mă înşfacă de guler, aşa că-i de prisos să mă gîndesc s-o iau la sănătoasa, cu toate că tare aş mai avea chef.

— Salut, Rusty, zic eu, cu o voce foarte plăcută. Ce mai e pe aici ?

— Totu-i aproape în regulă, zice Rusty. Mă bucur că te văd, fiindcă mă uit după cineva care să mă întovărăşească. Mă duc la Philadelphia pentru trei zile, cu afaceri.

— Sper, Rusty, ce mai, sînt sigur, că-ţi merge grozav la Philly [1], zic eu.

Ştirea mă umple însă de o mare nelinişte, fiindcă îmi place grozav să citesc ziarele şi-mi închipui foarte bine ce fel de afaceri învîrteşte Rusty la Philly. Nu mai încolo de ieri dau în ziar de-o mică ştire din Philly, cum l-a curăţat cineva chiar în pragul casei lui pe Gus Smallwood Posacul, ăsta fiind un misit de alcool, în stil mare.

Fireşte n-am idee că Rusty Charley l-a curăţat pe Gus Smallwood Posacul, dar Rusty Charley era la Philly cînd a fost curăţat Gus, şi, ca oricine altul, pot şi eu să trag concluziile. Ca şi atunci cînd ar avea loc spargerea unei bănci la Cleveland, în Ohio, iar Rusty Charley ar fi la Cleveland, Ohio, sau prin apropiere. Aşa că-s tare nervos şi mi-nchipui că de-

[1] Formă abreviată, folosită colocvial pentru Philadelphia.

sigur tensiunea mea arterială crește cu fiecare secundă.

— Cîți sfanți ai la tine ? zice Rusty. Eu sînt lefter.

— N-am decît ceva mărunțiș, Rusty, zic eu. Am plătit azi unui doctor zece dolari ca să descopere că tensiunea mea arterială e foarte proastă. Dar, nici vorbă că ți-i pun cu plăcere la dispoziție.

— Păi, ce să facă cu ceva mărunțiș niște tipi din lumea bine, ca noi ? zice Rusty. Hai să mergem la tripoul lui Nathan Detroit unde se joacă zaruri și să cîștigăm niște bani.

Fiți sigur că n-am chef de loc să merg la tripoul lui Nathan Detroit ; iar dacă îmi vine poftă să mă duc acolo, zău că nu vreau s-o fac cîtuși de puțin împreună cu Rusty Charley, fiindcă un om e judecat cîteodată după cei cu care se întovărășește, mai ales pe la tripouri, iar Rusty Charley e pasibil să fie considerat o proastă companie. Oricum, n-am de loc bani ca să-i joc la zaruri, iar dacă i-aș avea pentru așa ceva, nu i-aș juca cîtuși de puțin acolo, ci i-aș paria pe Sun Beau, sau poate că i-aș duce acasă și-aș plăti cu ei unele din datoriile pe care le am, cum e chiria.

Mai mult, țin minte că doctorul Brennan mi-a spus să mă feresc de emoții, și eu știu că nu-i exclus să se înfierbînte lucrurile la jocul de zaruri al lui Nathan Detroit dacă Rusty Charley se duce acolo, și cine știe dacă tensiunea mea arterială nu urcă din cauza asta și mă face să dau ortul popii, cu totul pe neașteptate. De fapt, încep să simt că sîngele saltă mai vîrtos ca de obicei prin mine, dar, nici vorbă, n-am de gînd să-l contrazic cîtuși de puțin pe Rusty Charley, așa că plecăm la jocul de zaruri al lui Nathan Detroit.

Acest joc de zaruri se ține în seara asta deasupra unui garaj pe strada a 52-a, deși uneori are loc dea-

supra unui restaurant pe strada a 47-a, sau în dosul unei tutungerii pe strada a 44-a. De fapt jocul de zaruri al lui Nathan Detroit poate să se ţină oriunde, fiindcă în fiecare noapte se mută în altă parte, întrucît e o prostie ca un joc de zaruri să rămînă într-un singur loc, ca să afle sticleţii unde e.

Din cauza asta, Nathan Detroit îşi mută tripoul dintr-un loc într-altul, iar cetăţenii doritori să facă afaceri cu el trebuie să întrebe în fiecare noapte unde s-a stabilit, şi, nici vorbă, aproape toţi cei de la Broadway ştiu, fiindcă Nathan Detroit îşi are oamenii lui care bat strada de la un cap la altul şi prin împrejurimi şi-i dau publicului adresa o dată cu parola pentru seara respectivă.

Ei, bine, Jack Bivolul stă într-o maşină în afara garajului de pe strada a 52-a cînd Rusty Charley şi cu mine trecem pe acolo, şi cînd ajungem în dreptul lui zice foarte încet : „Kansas City", asta fiind parola de astă-seară ; dar n-avem nevoie să ne folosim de nici o parolă atunci cînd urcăm scările care duc deasupra garajului, fiindcă de îndată ce John Solidul, omul de la uşă, se zgîieşte prin ochiul din uşă, cînd batem în ea, şi-l vede pe Rusty Charley cu mine ne deschide repede, zău, şi ne aruncă un zîmbet lat şi parcă uns cu ulei de ricin, fiindcă nimeni în oraşul ăsta nu ţine mult timp uşa închisă în faţa lui Rusty Charley.

Camera de deasupra garajului e tare murdară şi plină de fum, iar jocul de zaruri are loc pe o masă veche de biliard englezesc ; de jur împrejurul mesei, strînşi atît de tare unul într-altul, încît nu poţi să vîri o andrea de tricotat între ei, se află toate figurile simandicoase din oraş, fiindcă-s mulţi bani în ziua de azi, iar multor cetăţeni le merge strună. Pe deasupra, vreau să spun că mai sînt şi cîţiva tipi daţi dracului în jurul mesei, printre care unii care-ţi

trag un glonț în cap sau poate în stomac și nici nu le pasă.

De fapt, cînd văd astfel de mutre ca a lui Harry Calul, din Brooklyn, a lui Lam Levinsky Cel-fără-locuință, și a lui Louie Singuraticul, din Harlem, știu că ăsta nu-i un loc bun pentru tensiunea mea arterială, fiindcă ăștia sînt oameni tare dați dracului, zău, cunoscuți ca atare în tot orașul.

Stau grozav de înghesuiți cu toții în jurul mesei, împreună cu Nick Grecoteiul, Nick cel Mare, John Cenușiul, Okun în Regulă, și multe alte persoane bine, și toți au în mînă bancnote mari de o mie de dolari, pe care le aruncă de colo-colo, de parcă aceste bancnote de o mie de dolari n-ar fi altceva decît niște bucăți de hîrtie veche.

În spatele mulțimii de la masă se află o gloată de tipi care mizează sume mici și încearcă să-și vîre din cînd în cînd pumnii printre pontții mari pentru a putea miza și ei, și mai sînt de față și niște indivizi numiți Shylocks [1], fiindcă îți împrumută cu o dobîndă foarte mare bani cînd te-ai lefterit la masă, în schimbul ceasurilor sau al inelelor, sau poate al butonilor de manșetă.

Ei bine, cum vă spun, atunci cînd pătrundem în stabiliment nu-i loc la masă decît pentru cel mult un om foarte subțirel, dar Rusty Charley răcnește un „salut" cînd intrăm, și toate mutrele se întorc, și în clipa următoare s-a făcut loc destul la masă nu numai pentru Rusty Charley, dar și pentru mine. Să mor, curată minune, cum se face deodată loc pentru noi, cînd nu era absolut nici un loc pentru altcineva atunci cînd am intrat.

[1] Shylock, personaj din *Negustorul din Veneția* de Shakespeare ; tipul cămătarului.

— Cine ține jocul? întreabă Rusty Charley, făcîndu-și ochii roată.

— Păi, să-l ții cu Charley, zice repede de tot Nick cel Mare, barosanul jocului, înmînîndu-i lui Rusty Charley o pereche de zaruri, deși, după cum aflu mai încolo, tovarășul lui e tocmai la mijlocul unei partide, încercînd, atunci cînd ne apropiem noi de masă, să facă un nouă. Toți sînt foarte tăcuți și-l privesc doar pe Rusty Charley. Nimeni nu-mi dă nici o atenție, fiindcă toți știu că nu-s decît un tip care se întîmplă să fie aici și nimeni nu-și închipuie c-am ceva de-a face cu Charley, deși Harry Calul mi-aruncă o privire care știu că nu face bine tensiunii mele arteriale, și nici tensiunii arteriale a altcuiva, în ceea ce o privește.

Cum vă spun, Charley ia zarurile și se întoarce spre un tip scund cu o pălărie tare pe cap, care stă alături de el, pitindu-se în spate așa ca Charley să nu-l observe, iar Charley ia pălăria tare de pe capul tipului scund, vîntură zarurile în mînă, le zvîrle în pălărie și zice: „Ha!", așa cum fac totdeauna jucătorii de zaruri cînd le învîrtesc. Charley se uită apoi în palmă și zice: „Zece", deși nu mai lasă pe nimeni să se uite în pălărie, și nici chiar pe mine, așa că nimeni nu știe dacă Charley a aruncat un zece sau altceva.

Dar, nici vorbă, nimeni de acolo n-are de gînd să-și ia inima în dinți și să se îndoiască că Rusty Charley a aruncat „zece", fiindcă Rusty Charley și-ar putea închipui că asta-i totuna cu a-l face mincinos, iar Charley e tocmai omul care n-ar permite să i se spună mincinos.

Cum vă spun, partida de zaruri a lui Nathan Detroit e ceea ce se cheamă un joc în doi, deși unii zic că se fac pariuri și pe margine, fiindcă jucătorii pariază mai degrabă unul împotriva celuilalt decît

împotriva celui care ţine banca, sau a proprietarului. Se joacă la fel ca atunci cînd se strîng doi oameni şi încep să azvîrle cu zarurile unul împotriva altuia, iar Nathan Detroit nu trebuie să-şi bată capul ca să instaleze o masă de joc de zaruri în toată regula, şi nici cu celelalte şmecherii pe care le găseşti în tripouri. De fapt, tot ce are de făcut Nathan Detroit în privinţa jocului, e să găsească un loc potrivit, să pună la dispoziţie zaruri şi să ia caniota, care nu-i de loc de lepădat.

La un astfel de joc nu există o adevărată participare decît cînd cineva a ajuns la o anumită cifră, iar atunci cei dimprejur încep să parieze că o să facă această cifră sau că n-o s-o facă, iar în orice ţară din lume oricine pariază doi la unu că nimeni nu aruncă un zece cu o pereche de zaruri, înainte de a arunca un şapte.

Ei bine, cînd Charley zice c-a aruncat zece în pălăria tare nimeni nu deschide gura, iar Charley se uită de jur împrejurul mesei şi deodată îl vede pe Jew Louie la un cap şi, deşi Jew Louie pare că încearcă să se facă cît mai mic, ochii lui Charley se lasă asupra lui.

— Ţin pariu, zice Charley, eu pun cinci sute, iar tu, Louie, primeşti — vrînd să zică că-i dă voie lui Louie să parieze o mie de dolari, contra cinci sute puşi de el, că n-o s-arunce un zece.

Să vedeţi, Louie nu mizează niciodată decît sume mici, şi e mai mult un Shylock decît un jucător, şi singurul motiv pentru care se află lîngă masă în clipa asta e fiindcă se pregăteşte să-l împrumute cu nişte bani pe Nick Grecoteiul ; iar, de obicei, sînt tot atîtea şanse ca Jew Louie să parieze o mie de dolari contra cinci sute, oricine ar propune acest lucru, cîte sînt ca să-şi doneze banii Armatei Sal-

vării [1], ceea ce e egal cu a nu fi nici o şansă. E sigur că nu-i trece vreodată prin cap să parieze o mie de dolari contra cinci sute că cineva n-o să arunce un zece cu zarurile, iar cînd Rusty Charley îi spune lui Louie că face un astfel de pariu, Louie începe să tremure tot.

Ceilalţi din jurul mesei nu scot o vorbă, aşa că Charley vîntură zarurile în palmă, suflă pe ele, le azvîrle în pălărie şi zice: „Ha!" Dar, te cred, nimeni nu se poate uita în pălărie, afară de Charley, iar el aruncă o privire la zaruri şi zice: „Cinci". Mai vîntură o dată zarurile, le zvîrle în pălărie şi zice: „Heh!" şi după ce se uită în pălărie zice: „Opt". Încep să mă treacă sudorile de frică să nu arunce un şapte în pălărie şi să nu piardă pariul, şi ştiu că Charley nu are cinci sutare cu care să plătească, deşi, nici vorbă, ştiu bine că lui Charley nici nu-i arde să plătească, indiferent de cît aruncă cu zarurile.

Cînd zvîrle din nou, Charley răcneşte: „Dă banii!" vrînd să zică că în cele din urmă a făcut un zece, deşi nimeni afară de el nu poate să vadă; şi întinde mîna spre Jew Louie, iar Jew Louie îi dă încet, foarte încet o bancnotă babană de o mie de dolari. E prima oară cînd văd în viaţa mea un om care să arate atît de trist ca Louie cînd se desparte de banii săi. Chiar dacă i-ar trece prin cap să-i ceară lui Charley să-l lase să se uite la zarurile din pălărie, ca să se încredinţeze că e un zece, Louie nici nu pomeneşte, şi cum Charley nu pare să aibă chef ca să arate zecele la toată lumea, nimeni nu

[1] Organizaţie creştină cu caracter pretins filantropic, fundată în 1878, la Londra, de preotul metodist William Booth, în scopuri diversioniste.

spune ceva, închipuindu-şi, mai ştii, că Rusty Charley nu-i omul care să dea voie cuiva să-i pună la îndoială cuvîntul, mai ales într-o chestiune atît de măruntă cum e aceea de a arunca un zece.

— Aşa, zice Charley, vîrînd în buzunar bancnota de o mie de dolari a lui Louie, cred că mi-ajunge pentru astă-seară, şi-i înapoiază pălăria tare tipului scund care-i proprietarul ei şi-mi face semn cu mîna să ieşim, ceea ce mă încîntă, fiindcă tăcerea din stabiliment îmi răscoleşte stomacul, şi ştiu că asta face rău tensiunii mele arteriale. Pe faţa nici unuia nu se poate citi ceva, din clipa cînd am intrat şi pînă cînd sîntem gata de plecare, şi-o să vă mire cît devii de nervos cînd te afli într-o gloată mare şi toată lumea tace mîlc, şi mai ales cînd ai dibuit că te afli într-un local unde spiritele se pot încinge în orice clipă. Doar ce ajungem la uşă, şi cineva deschide gura, şi cine altul decît Jew Louie, care prinde glas şi-i grăieşte astfel lui Rusty Charley :

— Charley, zice el, ţi-a ieşit greu zecele ?

Ce să spun, toţi rîd, iar noi ieşim pe uşă, şi n-o să aflu niciodată dacă Charley şi-a făcut zecele dintr-un şase şi un patru sau din doi de cinci — asta fiind felul greu de-a face un zece cu zarurile — deşi, deseori, mă întreb ce s-a întîmplat mai pe urmă.

Sper acum să scap de Rusty Charley şi să mă duc acasă, fiindcă îmi dau seama că-i ultimul om din lume care-i bine să fie în jurul tău cînd ai tensiune arterială şi pe deasupra, oamenii ar putea rămîne cu o idee greşită despre mine dacă mă tot fîţîi cu el, dar cînd îi insinuez lui Charley c-aş vrea să plec, el pare jignit.

— Păi, zice Charley, bine îţi şade să spui că vrei să-ţi părăseşti un prieten, tocmai cînd începe distracţia. Nu mă îndoiesc c-ai să rămîi cu mine,

fiindcă îmi place tovarăşia, şi-o să mergem la tripoul lui Ikey Porcul, ca să jucăm *stuss*[1]. Ikey e vechi prieten cu mine şi-i datorez o revanşă la *stuss*.

Cred că vă daţi seama că nici nu visez să merg la Ikey Porcul fiindcă ăsta-i un loc undeva în centrul oraşului şi nu-mi arde să joc *stuss*, deoarece e un joc pe care nu reuşesc să-l înţeleg vreodată, iar pe deasupra ţin minte că doctorul Brennan zicea c-ar trebui să mă şi culc din cînd în cînd ; dar nu văd nici o cale ca să nu-l jignesc pe Charley, mai ales cum e el în stare să mă aranjeze urît, dacă-i spun că nu vreau să merg.

Ce mai tura-vura, Charley cheamă un taxi şi-o luăm spre centru în direcţia tripoului lui Ikey Porcul, iar şoferul care conduce rabla goneşte aşa de turbat, că simt cum tensiunea mea arterială saltă vertiginos pe dinăuntru, deşi lui Rusty Charley nici nu-i pasă de viteză. În cele din urmă scot capul pe geam şi-l rog frumos pe şofer s-o lase mai moale, fiindcă am intenţia să ajung întreg la destinaţie, dar individul continuă să gonească.

Cînd ajungem la colţul străzii a 19-a cu Broadway, ce-l apucă deodată pe Rusty Charley că răcneşte la şofer să tragă la trotuar pentru o clipă, lucru pe care ăsta îl şi face. Atunci Charley se dă jos din maşină şi-i zice şoferului cam aşa :

— Dacă un client îţi cere să mergi mai încet, de ce nu eşti gentil să-l asculţi ? O să vezi acum ce păţeşti.

Şi Rusty Charley îşi face vînt şi-i arde şoferului o directă în bărbie care-l zvîrle pe sărmanul om din locul lui pînă în stradă, iar apoi Charley se suie el la volan şi-o porneşte, lăsînd în urmă in-

[1] Joc de cărţi în care cel care ţine banca are dreptul la un procent din toate cîştigurile.

dividul întins şi ţeapăn ca o scîndură. Ei bine, pe vremuri, ca să cîştige un ban, Rusty Charley era şi el şofer, pînă ce le-a intrat sticleţilor în cap că nu-şi ducea totdeauna clienţii la adresele unde trebuie, mai ales pe cei care erau beţi, cînd îi lua cu maşina, deşi el e un şofer destul de bun, numai că se uită doar într-o direcţie, şi asta e drept înainte.

Eu unul nu ţin să merg niciodată, şi în nici o împrejurare, împreună cu Charley într-un taxi, mai ales dacă e el la volan, fiindcă, zău, goneşte turbat. Opreşte maşina la marginea trotuarului, la un bloc depărtare de tripoul lui Ikey Porcul, şi zice să lăsăm rabla acolo pînă dă cineva peste ea şi-o duce înapoi proprietarului, dar tocmai cînd ne îndepărtăm de rablă, apare un sticlete în uniformă şi-are pretenţia că nu se poate parca rabla în acest loc, fără şofer înăuntru.

Ehei, lui Rusty Charley pur şi simplu nu-i place ca sticleţii să-i dea sfaturi, aşa că nici una, nici două, aruncă o privire în susul şi în josul străzii, ca să vadă dacă nu se uită cineva, şi-apoi se repede şi-i arde una sticletelui, de-l lasă lat. Vreau să precizez că n-am văzut vreodată pe cineva care să ardă o dreaptă cu mai multă precizie ca Rusty Charley, fiindcă el nimereşte totdeauna în bărbie. Cînd sticletele se prăbuşeşte, Rusty Charley mă apucă de braţ şi mă trage în fugă după el pe o stradă lăturalnică şi, după ce trecem de-un bloc, intrăm în tripoul lui Ikey Porcul.

Asta-i ceea ce se cheamă un stabiliment pentru jucat *stuss*, şi mulţi cetăţeni de vază din vecinătate sînt aici de faţă şi joacă *stuss*. Nimeni nu pare încîntat că-l vede pe Rusty Charley, deşi Ikey Porcul are aerul că-i nemaipomenit de bucuros. Acest Ikey Porcul e un tip scund şi cu o ceafă

groasă, care ar arăta cît se poate de firesc, dacă l-ai vedea gol de Anul Nou, cu un măr în gură, dar ai zice că şi el şi Rusty Charley sînt, vezi doamne, vechi prieteni, şi au cîteodată o părere grozavă unul despre celălalt.

Îmi dau totuşi seama că Ikey Porcul nu mai e atît de nemaipomenit de încîntat cînd află că Rusty Charley a venit acolo ca să joace, cu toate că Charley scoate la lumină pe loc hîrtia de o mie de dolari şi zice că nu-i pasă dacă pierde nişte sfanţi la Ikey, şi c-o face doar de dragul amintirilor de odinioară. Dar eu judec că Ikey Porcul ştie că n-o să pună niciodată mîna pe bancnota de o mie de dolari a lui Charley, fiindcă acesta o vîră la loc în buzunar şi n-o mai scoate, deşi Charley începe să piardă pe loc la jocul de *stuss*.

Ei bine, pe la cinci în dimineaţa asta Charley e dator 13.000 de dolari, ceea ce e o groază de bani, chiar dacă cineva îi cîştigă datorită muşchilor săi, şi fireşte, Ikey Porcul ştie că nu-i nici un rost să pună mîna nici măcar pe o sută şi treizeci de cenţi de la Rusty Charley, ca să nu mai vorbim de miile de dolari. Între timp pleacă toată lumea, iar Ikey vrea să închidă. Ar lua o chitanţă de la Charley şi pentru un milion, dacă asta l-ar ajuta să-l scoată de acolo pe Charley, dar ghinionul la *stuss* e că tot omul are dreptul să primească înapoi un procent din ce pierde, iar Ikey crede că Charley o să dorească sigur acest procent, chiar dacă lasă o chitanţă, iar procentul ar ruina stabilimentul lui Ikey.

Mai mult, Rusty Charley zice că el nu pleacă în pierdere în asemenea împrejurări, fiindcă Ikey e prietenul lui, aşa că ce să vezi, Ikey trimite în cele din urmă pe cineva care plăteşte unui măsluitor — pe nume Goldberg Dopatul — care începe să dea cărţile, şi cît ai bate din palme face ca Rusty să

cîştige înapoi toţi banii pierduţi, măsluind cărţile în favoarea lui.

Eu unul nu dau mare atenţie jocului, ci mai trag un pui de somn pe un scaun într-un colţ, iar odihna pare să-i facă mult bine tensiunii mele arteriale. De fapt, nici nu mai simt de loc tensiunea mea arterială cînd Rusty Charley împreună cu mine plecăm de la Ikey Porcul, fiindcă îmi închipui că Charley o să-mi dea drumul să mă duc acasă şi să mă pot culca. Dar deşi e ora şase şi se luminează bine de ziuă cînd ieşim de la Ikey Porcul, Charley e încă plin de chef, şi nimic nu-l mai mulţumeşte, decît dacă mergem la un local numit Clubul Boemian.

Ei bine, ideea asta îmi pune din nou în mişcare tensiunea mea arterială, fiindcă Clubul Boemian nu-i decît o bombă unde se duc fanţii cu puicuţele cînd nu mai e deschis în altă parte în oraş, iar patronul e un tip, pe nume Cuţit O'Halloran, care e de prin jurul Satului Greenwich [1], şi-i considerat ca un om foarte periculos. Toată lumea ştie că poţi să dai ortul popii în orice seară în bomba lui Cuţit O'Halloran, chiar dacă nu faci altceva decît să bei alcoolul lui Cuţit O'Halloran.

Dar Rusty Charley îi dă zor să mergem acolo, aşa că, ce mai, plec împreună cu el ; iar la început, totul e foarte liniştit şi tăcut în afară de cîţiva fanţi şi puicuţe, în mare ţinută, care-o fac lată acolo, după ce au băut toată noaptea prin localuri, şi răcnesc într-un colţ al stabilimentului. Rusty Charley şi Cuţit O'Halloran beau împreună dintr-o sticlă pe care-o poartă în buzunar Cuţit, ca să nu se amestece cu băutura pe care o vinde clienţilor, şi vorbesc despre vremurile de odinioară, cînd votau

[1] Cartier din New York, reşedinţa boemei literare şi artistice, cît şi a pegrei.

amîndoi cu Hudson Dusters, cînd, deodată, tronc, cine intră în local. Patru sticleţi în civil!

Vezi bine, sticleţii nu-s în exerciţiul funcţiunii, nu vor să facă rău nimănui şi doresc doar să ia o înghiţitură sau două înainte de-a se duce acasă, iar Rusty Charley poate să aibă bafta de-a nu fi observat, dacă-şi vede de treabă, deşi nici vorbă că ei ştiu prea bine cu cine au de-a face şi le-ar face plăcere să pună laba pe el, şi să-i găsească cîteva noduri în papură, ceea ce nu reuşesc însă. Aşa că nici nu se uită la el. Dar Rusty Charley urăşte de moarte sticleţii, şi numai ce începe să-i măsoare de cum se aşază la o masă, şi, dintr-una-ntr-alta, aud că-i zice lui Cuţit O'Halloran;

— Cuţit, zice Charley, care-i cea mai frumoasă privelişte din lume?

— Nu ştiu, Charley, zice Cuţit. Care-i cea mai frumoasă privelişte din lume?

— Patru sticleţi morţi, aşezaţi într-un şir, zice Charley.

Ei bine, la aceste cuvinte, eu unul mă strecor uşurel spre uşă, fiindcă n-am chef să am vreo încurcătură cu sticleţii, şi mai ales cu patru sticleţi, aşa că nu apuc tot ce se petrece. Văd doar pe Rusty Charley cum înşfacă piciorul barosan cu care unul din sticleţi încearcă să-l buşească, iar apoi se produce un talmeş-balmeş general, iar fanţii şi puicuţele în mare ţinută încep să ţipe ca din gură de şarpe, iar tensiunea mea arterială se urcă, pasămite, la un milion.

Ies pe uşă, dar nu plec pe loc, aşa cum ar face orice om cu un dram de minte, ci rămîn acolo şi ascult ce se întîmplă înăuntru, iar ce se aude pare să nu fie altceva decît un tărăboi ca: bum! bum! bum! Nu mi-e teamă de împuşcături, pentru că Rusty Charley e prea şmecher ca să tragă în vreun

sticlete, asta fiind lucrul cel mai tîmpit pe care-l poate face cineva în acest oraş, iar sticleţii nu sînt nici ei dispuşi să înceapă o canonadă, fiindcă nu vor să iasă la iveală că îşi petrec vremea liberă într-un astfel de stabiliment cum e Clubul Boemian. Aşa că mi-am zis c-au să se mulţumească cu o păruială.

În cele din urmă tărăboiul dinăuntru se stinge, uşa se deschide încet şi cine iese? Rusty Charley, scuturîndu-se cu mîinile de praf şi părînd, zău, foarte mulţumit; arunc o privire prin uşă, mai înainte de a se închide la loc, şi văd o groază de oameni întinşi pe jos. Ceva mai mult, mai aud încă răcnetele fanţilor şi ale puicuţelor.

— Aşa, aşa, zice Rusty Charley, încep să cred că îţi trecea prin gînd să mă laşi baltă, şi tocmai eram să mă înfurii pe tine, cînd iată-te. Hai s-o întindem de-aici, fiindcă-i o asemenea hărmălaie înăuntru, că nu te mai auzi cînd gîndeşti... Hai la mine acasă şi-o punem pe băbuţa mea să ne pregătească ceva pentru micul dejun, iar pe urmă tragem şi-un pui de somn. Nişte omletă cu şuncă n-o să ne strice tocmai acum.

Nici vorbă, omleta cu şuncă mă îmbie grozav acum, dar nu-mi prea arde să mă duc acasă la Rusty Charley. În ce mă priveşte, mi-e lehamite de Rusty Charley pentru mult, mult timp, şi nu-mi arde cîtuşi de puţin să mă duc la el acasă, deşi vă jur, mă mir cînd aflu că are şi un cămin. Cred că am auzit odată că Rusty Charley a luat o piţipoancă din mahalaua lui, şi că stă pe undeva dincolo de Bulevardul 10, pe una din străzile de la 40 în sus, dar nimeni nu ştie multe despre asta, şi dacă-i nevasta lui cu cununie trebuie să ducă o viaţă de cîine.

Dar, pe de o parte nu pot, nu pot să-i spun că nu vreau să merg la el acasă, şi nici să refuz uşor o invitaţie politicoasă la o omletă cu şuncă, mai ales că Charley se uită la mine cu un cap mirat, fiindcă nu i se pare că sînt foarte încîntat şi-mi pot da seama că nu cheamă la el acasă pe oricine. Aşa că-i mulţumesc şi-i zic că nimic nu-mi place mai mult decît omleta cu şuncă aşa cum o să ne-o gătească băbuţa lui, şi dintr-una-ntr-alta o luăm pe Bulevardul 10 şi dăm colţul străzii a 45-a .

E încă destul de devreme dimineaţa, şi negustorii îşi deschid magazinele, copiii aleargă spre şcoală chicotind pe trotuare, iar nişte babornite scutură cearceafuri şi alte lucruri pe fereastra caselor cu camere de închiriat, dar cînd dau cu ochii de Rusty Charley şi de mine toţi închid pliscul, zău aşa, şi-mi dau seama că Charley se bucură de mult respect la el în mahala. Funcţionarii grăbesc pasul spre birourile lor, copilaşii se opresc din alergătură şi chicoteală şi o iau încet pe vîrful picioarelor, babornitele îşi bîţîie moaca, şi pe stradă se face mare linişte. De fapt, nu se aud decît tocurile lui Rusty Charley şi ale mele bocănind pe trotuar.

În faţa unui magazin se află o căruţă cu gheaţă cu doi cai înhămaţi la ea, şi cînd dă cu ochii de caii lui Rusty Charley îi vine o idee straşnică. Se opreşte şi măsoară caii cu grijă, deşi după cum îmi dau seama nu-s decît cai, şi încă voinici, bine mîncaţi şi părînd aţipiţi. În cele din urmă, Rusty Charley îmi zice după cum urmează :

— În tinereţe, aveam o dreaptă pe cinste, şi de multe ori cînd pocnesc cu pumnul în capul unui cal îl dau jos. Mă întreb, zice el, dacă mai am laba aia. Ultimul sticlete pe care l-am dilit în moacă s-a sculat de două ori şi s-a repezit la mine.

Apoi se apropie de unul din caii de la căruța cu gheață, își face vînt și-i miluiește o moacă drept între ochi, iar bătrînul domn Cal se lasă pe vine, părînd, zău așa, foarte mirat. Am văzut multe moace la viața mea, și chiar pe Dempsey [1], cînd avea încă o labă grea, dar niciodată n-am văzut o moacă mai cumplită ca aia pe care i-a dat-o Rusty calului ăstuia.

Să vezi, drăcia dracului însă, vînzătorul de gheață iese în goană pe ușa magazinului, înfuriat de ce i-a pățit calul, dar cum îl vede pe Rusty Charley se potolește și intră înapoi în magazin, lăsînd calul să i se numere pînă la zece ca la box, în timp ce Rusty Charley și cu mine mergem mai departe. În cele din urmă ajungem la poarta unei case cu apartamente de închiriat, unde zice Rusty Charley că stă, și în fața casei e un broscar cu o cotigă plină de fructe și legume, și altele, pe care Rusty Charley o răstoarnă cînd intră în casă, iar în urma lui broscarul urlă cît îl ține gura, și poate că-i trage niște înjurături pe italienește, după cît pot să-mi dau seama. Eu unul sînt foarte mulțumit c-am ajuns undeva, fiindcă simt în fiecare clipă de cînd sînt cu Rusty Charley cum mi se înrăutățește tensiunea arterială.

Urcăm două etaje, apoi Charley deschide o ușă și intrăm într-o cameră unde stă o păpușică nostimă și cu părul roșu, mică de tot, care arată de parcă ar fi ieșit dintr-o claie, fiindcă părul ei roșu îi fîlfîie în toate părțile, iar ochii parcă-i mai sînt lipiți de somn. La prima vedere e o arătare foarte drăguță, zău, dar pe urmă numai ce văd în ochii ei ceva care-mi spune că puicuța asta, oricine ar fi ea, are pică pe toată lumea.

[1] Jack Dempsey, boxer american, fost campion mondial.

— Salut, îngeraşule, zice Rusty Charley. Ce părere ai de nişte omletă cu şuncă pentru mine şi amicul meu ? Sîntem obosiţi morţi, hoinărind de colocolo.

Ce să vă spun, puicuţa cu păr roşu se mulţumeşte să-i arunce o privire şi să tacă. Stă în mijlocul podelei şi ţine o mînă la spate, şi nici una, nici alta scoate la iveală mîna asta, şi ce credeţi că ţine în ea ? Un ciomag mic de *base-ball,* ca alea de se joacă copiii cu ele, şi care să tot coste doi dolari. Tot ce mai ştiu pe urmă e că aud ceva făcînd bum ! şi-o văd cum îl altoieşte cu el pe Rusty Charley la cap.

Nici vorbă, eu mă înspăimînt foc de toată tevatura asta şi-mi zic că Rusty Charley o s-o omoare pe loc, iar apoi dau de dracu ca martor la crimă şi-o să fiu ţinut la zdup cîţiva ani, aşa cum păţesc toţi martorii la orice în oraşul ăsta ; dar Rusty Charley se prăbuşeşte într-un ditamai fotoliu dintr-un colţ al camerei şi stă acolo cu o mînă la cap şi zice :

— Stai cuminte, îngeraşule, şi : Stai o clipă, scumpeteo.

Mi-aduc aminte că-i mai zice : „Avem mosafiri la micul dejun", şi-atunci puicuţa cu păr roşu se întoarce spre mine şi mi-aruncă o privire s-o ţin minte, nu alta, deşi eu îi zîmbesc drăgăstos şi-i pomenesc că-i o dimineaţă frumoasă.

În cele din urmă îmi zice :

— Aha, tu eşti deci vagabondul care-mi ia bărbatul de-acasă toată noaptea, vagabondule ! şi se repede spre mine, iar eu mă reped spre uşă ; în vremea asta tensiunea mea arterială iese din balamale, şi văd că madam Rusty Charley e grozav de plină de draci. Apuc clanţa şi chiar atunci ceva mă pocneşte la muie, şi-mi închipui apoi că trebuie să fie ciomagul de *base-ball,* deşi îmi amintesc că mi-a

trecut prin minte că s-a prăbuşit acoperişul peste mine.

Nu ştiu cum deschid uşa, fiindcă sînt cam ameţit de cap şi mi se bălăbăne picioarele, dar cînd mă gîndesc la întîmplare ţin minte c-am coborît în goană o groază de scări ; încetul cu încetul, mă loveşte aerul proaspăt, şi-mi zic c-am scăpat. Dar deodată am o nouă senzaţie ciudată pe scăfîrlie şi ceva face poc ! de dovleacul meu şi, la început, zic şi eu c-o fi poate tensiunea mea arterială care s-a urcat atît, încît mi-a ţîşnit prin dovleac. Atunci arunc doar o privire peste umăr şi văd că madam Rusty Charley stă lîngă cotiga broscarului, apucînd tot felul de fructe şi de legume şi zvîrlind cu ele în mine.

Dar cu ce mă pocneşte la scăfîrlie nu-i un măr, o piersică, o gulie, o varză şi nici măcar un pepene galben, ci o cărămidă pe care o are macaronarul în cotigă, ca să se ţină cu ea pe loc pungile în care-şi vinde marfa. Cărămida asta îmi face un asemenea cucui pe scăfîrlie, încît doctorul Brennan crede că-i o tumoară, cînd mă duc la el a doua zi, ca să mă vadă la stomac, şi nici eu nu spun altfel.

— Dar, zice doctorul Brennan, cînd îmi ia din nou tensiunea arterială, tensiunea ţi-a scăzut acum mai jos de normal, şi, în ce te priveşte, eşti în afara oricărui pericol. Asta arată doar ce înseamnă pentru un om să trăiască oleacă liniştit, zice doctorul Brennan. Zece dolari, te rog.

Ring Wilmer Lardner, născut la Niles, statul Michigan, în 1885, şi-a început cariera ca gazetar sportiv, fiind un fervent admirator al jocului de base-ball. *Cronicile sale au apărut în paginile principalelor cotidiene din New York şi Chicago. Primul său volum:* Mă ştii tu, Al (You know me, Al), *1916 e inspirat din mediul jucătorilor de* base-ball. *Talentul său satiric devine evident o dată cu publicarea, în 1917, a volumului de nuvele* Călătoriile unui credul (Gullible's Travels), *parodiind* Gulliver's Travels (Călătoriile lui Gulliver) *de Jonathan Swift. Eroii lui Ring Lardner sînt oameni de condiţie mijlocie — secretare, ziarişti, actori rataţi, agenţi teatrali, sportivi etc. — pe care îi surprinde în atitudinile lor cele mai ridicole. Volumele următoare* Poartă-te du: cu ei (Treat 'hem Rough), *1918, şi* Oraşul Mare (The Big Town), *1921, continuă preocupările sale anterioare. În 1924 devine celebru publicînd* Cum să scrii nuvele (How to Write Short Stories).

Alte volume: Ei şi? (What of it?), *1925, o culegere de nuvele;* Cuibul dragostei (The Love Nest), *1926, tot o culegere de nuvele;* Ştiri spor-

tive (Round up), *1929*, *şi* Primii şi ultimii (First and Last), *1934*.

A mai publicat versuri: Balade mari (Big Ballads), *1915*, *şi un volum autobiografic:* Istoria unui om minune (The Story of a Wonderman), *1927*.

A murit în 1933.

Nuvelele O zi cu Conrad Green (A Day with Conrad Green) *şi* Cuibul dragostei (The Love Nest) *fac parte din volumul* Cuibul dragostei.

O ZI CU CONRAD GREEN

Conrad Green se sculă mahmur şi o clipă nu-şi dădu seama de ce. Apoi îşi aminti. Murise Herman Plant; Herman Plant, care fusese secretarul său confidenţial de cînd se ocupa cu teatrul; şi mai mult chiar decît un secretar: promotorul său, adeptul său, scutul său, omul care îl păzea, unealta sa, lacheul său, şi, uneori, calul de bătaie al glumelor sale grosolane şi a proastei sale dispoziţii. Pentru patruzeci şi cinci de dolari pe săptămînă.

Herman Plant murise, iar acest Lewis, recomandat de Ezra Peebles, şi el din lumea teatrală, nu-i lăsase ieri o primă impresie bună. Aparent, Lewis nu reacţiona la aluziile lui. Trebuia să-i spui lucrurile direct şi, cînd în cele din urmă te înţelegea, se uita la tine de parc-ai fi fost tare de cap. Şi insistase de la bun început asupra unui salariu de şaizeci de dolari. Poate că Peebles, care, ştia el Green, îl ura destul ca să accepte să împartă pe din două cu

Lewis, îi juca o nouă festă murdară sub masca unui serviciu.

Era trecut de ora zece şi Green nu se săturase încă de somn. Pe la ora trei noaptea părăsise, împreună cu tînăra sa soţie, serata familiei Bryant-Walker. Doamna Green, fosta Marjorie Manning din corpul de balet al trupei de revistă *Vanities,* plecase acasă la Long Island cu maşina, în timp ce el rămăsese în apartamentul pe care-l ţinea întotdeauna la hotelul Ambasador.

Marjorie dorise să plece mult mai devreme. Deşi nu datorită lipsei ei de efort, fusese aproape complet ignorată de aristocraticele gazde şi de cei mai mulţi dintre oaspeţi. Îi mărturisise deseori soţului ei că era sătulă de toţi tipii ăştia. Din partea ei n-aveau decît să se ducă dracului, şi cu asta, basta! Green fusese asaltat de Joyce Brainard, soţia unei vedete internaţionale de polo — o femeiuşcă nostimă şi obsedată de ideea că trebuie să ajungă pe scenă — şi combătuse cu succes cicăleala propriei sale neveste, pînă cînd înşişi cei doi Brainard plecaseră.

Da, ar fi putut să mai doarmă puţin, dar amintirea seratei îi produse o bună dispoziţie. Doamna Brainard, ameţită de gloria lui teatrală şi de mai multe cocteiluri, fusese aproape drăgăstoasă cu el. Îi promisese c-o să vină într-o zi la biroul lui şi-o să discute asupra carierei ei teatrale, lucru care amîndoi ştiau că-i cu neputinţă atîta timp cît trăia soţul ei. Evenimentul cel mai important era că domnul şi doamna Green au să apară în ziare pe lista acelora care au fost prezenţi la serata soţilor Bryant-Walker împreună cu soţii Vanderbeck, Sutton şi Schuyler, iar asta o să fie pur şi simplu o lovitură de moarte pentru Peebles şi alţi snobi din „industria teatrului de varieteu". O să comande toate ziarele şi-o să-şi

caute numele. Nu, se făcuse prea tîrziu şi trebuia să plece la birou. Cine ştie în ce încurcătură erau toate fără Herman Plant. Şi, apropo, să nu uite de înmormîntarea lui Plant, azi după-amiază.

Făcu o baie, telefonă după micul dejun şi după bărbierul său preferat, se îmbrăcă într-o simfonie de violet-închis şi cenuşiu şi porni spre Broadway, prefăcîndu-se că n-aude cele două fetişcane îmbrăcate ţipător şi un agent imobiliar pe lîngă care trecu în drum, şoptind plini de veneraţie: „Uite-l pe Conrad Green".

Intră în biroul său particular, mobilat exotic şi luxos, cu pereţi împodobiţi cu peisaje costisitoare şi cu un portret al soţiei sale, făcut de Zuloaga [1]. Îşi scoase pălăria de catifea, care-l costase douăzeci şi cinci de dolari, se privi satisfăcut în oglinda mare, se aşeză la birou şi sună după domnişoara Jackson.

— Toate ziarele de dimineaţă, comandă el, şi spune-i lui Lewis să vină.

— O să trebuiască să trimit după ziare, spuse domnişoara Jackson, o femeie de vreo patruzeci şi cinci-cincizeci de ani, care arăta obosită.

— Ce-nseamnă „ai să trimiţi?" Credeam că s-a aranjat cu vînzătorul de ziare să le lase în fiecare dimineaţă.

— Am aranjat. Dar vînzătorul spune că nu le mai lasă pînă nu-l plătim la zi.

— Cît îi datorăm?

— Şaizeci şi cinci de dolari.

— Şaizeci şi cinci de dolari! E ţicnit! Nu l-ai plătit săptămînal?

— Nu. N-aţi spus să nu-l plătesc săptămînal?

[1] *Ignaccio de Zuloaga* (1870—1945), pictor spaniol, specializat în portrete şi scene inspirate din luptele de tauri.

— Nu ți-am spus niciodată așa ceva. Șaizeci și cinci de dolari! Încearcă să ne jefuiască.

— Nu cred, domnule Green, spuse domnișoara Jackson. Mi-a arătat carnetul unde și-a notat. Sînt peste treizeci de săptămîni de cînd a început, și știți bine, nu i-am plătit niciodată.

— Dă-l dracului! Nici nu s-au tipărit pe lume ziare în valoare de șaizeci și cinci de dolari. Spune-i să ne dea în judecată. Și-acu trimite după ziare, și-ncă repede! De mîine le cumpărăm de la colț, în fiecare dimineață, și le plătim. Spune-i lui Lewis să-mi aducă corespondența.

Domnișoara Jackson ieși și imediat intră noul secretar Era un om sub treizeci de ani, avînd mai degrabă aerul unui profesor de liceu decît al aghiotantului unui general al teatrelor.

— Bună dimineața, domnule Green, spuse el.

Patronul ignoră salutul.

— E ceva în corespondență? îl întrebă el.

— Mai nimic important. Am răspuns la cele mai multe dintre ele. Iată cîteva notițe de la biroul de tăieturi din ziare și o factură de achitat trimisă de un oarecare bijutier din Philadelphia.

— De ce ai deschis-o pe-asta? întrebă Green supărat. N-avea specificarea „personal"?

— Ascultați, domnule Green, spuse Lewis liniștit. Am auzit c-aveți obiceiul să vă purtați grosolan cu angajații dumneavoastră. Vreau să vă previn că nu sînt obișnuit cu un astfel de tratament și nici nu intenționez să mă obișnuiesc. Dacă sînteți politicos cu mine am să lucrez pentru dumneavoastră. Altminteri, plec.

— Nu știu la ce te referi, Lewis. N-am vrut să mă port urît. Așa-i felul meu de-a vorbi. Să lăsăm asta, și-am să încerc să nu-ți mai dau motive să te plîngi.

— Foarte bine, domnule Green. Mi-ați spus să deschid toate scrisorile dumneavoastră, cu excepția acelora care au doar acest mic semn pe ele...

— Da, știu. Să văd tăieturile.

Levis le întinse pe birou.

— Am aruncat vreo zece din ele, care erau aceleași — anunțul că ați angajat pe Bonnie Blue pentru stagiunea următoare. E unul în care se vorbește despre o asociație posibilă cu Sam Stein...

— Ce tupeu au să anunțe așa ceva. Grozavă afacere pentru mine să mă vîr într-o combinație cu un escroc ca Stein! Peebles spune că e din același aluat cu banda James[1]. Ca și Peebles, de altfel. Ce-i cu tăietura asta lungă de ziar?

— E despre compozitorul acela tînăr, Casper Ettelson. E scris de Deems Taylor de la ziarul *World*[2]. Se pomenește cîte ceva despre dumneavoastră, în ultimele rînduri, jos.

— Vrei să-mi citești? Mi-am obosit prea mult ochii în ultima vreme.

Decedatul Herman Plant auzise prima oară de acea recentă oboseală a ochilor cu douăzeci de ani în urmă. Ajungea pînă aproape de orbire completă cînd era vorba de cuvinte de mai mult de două silabe.

— „Deocamdată, citi Lewis, Ettelson n-a avut încă un text demn de muzica sa inspirată și spirituală. Ce ne-am mai distra la o reprezentație a lui Ettelson cu un libret de Barrie[3] și în regia lui Conrad Green."

---

[1] Este vorba de banda de tîlhari, condusă de Jesse James și de fratele său, Frank, în timpul războiului civil.

[2] Lumea (engl.).

[3] *James M. Barrie* (1860—1937), romancier și dramaturg englez, autor al feeriei *Peter Pan*.

— Cine-i acest Barrie? întrebă Green.

— Bănuiesc că-i James M. Barrie, răspunse Lewis, cel care a scris *Peter Pan*.

— Credeam că-i scrisă de un tip din Anglia, spuse Green.

— Bănuiesc că locuieşte chiar în Anglia. S-a născut în Scoţia. Nu ştiu unde o fi acum.

— Bine, vezi dacă-i la New York şi, dacă e, pune mîna pe el. Poate ne scrie cîteva scenete pentru următorul nostru spectacol. Intră, domnişoară Jackson. Ah, ziarele!

Domnişoara Jackson îi înmînă ziarele şi ieşi. Green deschise mai întîi la rubrica mondenă a lui *Herald Tribune*. Deficienţa sa de vedere nu era atît de serioasă, încît să-l împiedice s-o găsească. Şi-şi putea citi numele cînd se afla acolo.

Trei paragrafe erau dedicate seratei Bryant-Walker, două din ele fiind liste de nume. Iar domnul şi doamna Conrad Green fuseseră omişi.

— ! comentă Green şi apucă celelalte ziare.

World şi *Times* fură cercetate cu acelaşi rezultat fioros. Iar restul de ziare nu pomeneau nimic despre serată.

— ! repetă Green. O să dea de dracu cineva pentru asta. Apoi către Lewis: Uite aici. Ia telegrama asta: trimite-o redactorilor-şefi ai tuturor ziarelor de dimineaţă. Ai să le găseşti numele pe o bucată de hîrtie lipită pe biroul lui Plant. Uite aici: „Întrebaţi pe redactorul dumneavoastră însărcinat cu rubrica mondenă de ce numele meu nu se află pe lista oaspeţilor de la supeul Bryant-Walker de miercuri seară. Nu-mi pasă, întrucît nici nu caut şi nici n-am nevoie de publicitate, dar aduce a conspiraţie şi-am crezut că trebuie să fiţi informaţi, întrucît am fost totdeauna un bun amic al ziarului

dumneavoastră, ca unul care şi-a înserat permanent acolo reclamele." Cred că-i de-ajuns...

— Iertaţi-mă că fac o sugestie, spuse Lewis, mă tem că o astfel de telegramă o să stîrnească rîsul.

— Trimiţi telegrama. N-am de gînd să las ca o mînă de reporteri oarecare să-şi bată joc de mine.

— Nu cred că puteţi da vina pe reporteri. Probabil că nici n-au fost reporteri acolo. Lista invitaţilor e de obicei trimisă ziarelor de cei ce dau serata.

— Ascultă ! Green se opri şi se gîndi. Foarte bine. Nu trimite telegrama. Dar dacă familiei Bryant-Walker îi e ruşine de mine, ce dracu m-au mai invitat ! Evident, nici n-aveam chef să mă duc, iar ei n-aveau nici o obligaţie faţă de mine. Niciodată n-am...

Ca şi cînd ar fi aşteptat să dea replica, telefonul sună în acel moment şi Kate, fata de la tabloul de comandă, anunţă că secretara familiei Bryant-Walker era pe fir.

— Vorbesc din partea doamnei Bryant-Walker, care este preşedinta comitetului de distracţii la *Women's Progress Bazaar* [1], spuse o voce feminină. Bazarul urmează să se deschidă la trei ale lunii următoare şi să se închidă în seara zilei de cinci cu un fel de revistă sub formă de vodevil. M-a însărcinat să vă întreb...

Green atîrnă receptorul cu o înjurătură.

— Uite răspunsul, spuse el. Profitorii dracului !

Domnişoara Jackson intră din nou.

— Vă aşteaptă domnul Robert Blair.

— Cine-i ăsta ?

[1] Bazarul progresist al femeilor (engl.).

— Îl cunoaşteţi. A încercat să scrie anul trecut cîte ceva pentru spectacolele noastre.

— Ah, da. Ascultă, ai trimis flori acasă la Plant?

— Da, răspunse domnişoara Jackson. Am trimis cîţiva trandafiri frumoşi.

— Cît costă?

— Patruzeci şi cinci de dolari.

— Ai dat patruzeci şi cinci de dolari pe trandafiri? Şi ăsta nu putea să sufere florile nici cînd trăia. Bine, trimite-l încoa pe Blair.

Robert Blair, un tînăr şi ambiţios ziarist, neangajat la vreun ziar, încercase de mult să scrie pentru scenă, dar fără succes.

— Ia loc, Blair, spuse Green. Ai ceva nou?

— Păi, domnule Green, ce-am scris eu se pare că nu v-a convenit anul trecut, dar acum cred că am o scenetă care nu se poate să n-aibă succes.

— Perfect. Las-o aici, am s-o citesc.

— N-am scris-o încă. M-am gîndit să vă spun întîi ideea.

— Foarte bine, dă-i drumul, dar pe scurt; azi am o groază de lucruri de făcut. Printre altele trebuie să mă duc şi la înmormîntarea bătrînului Plant.

— Pun rămăşag că-i simţiţi lipsa, nu-i aşa? spuse Blair plin de compătimire.

— Că-i simt lipsa! Cred şi eu! Ce om şi — aruncîndu-i o privire lui Lewis — cel mai bun secretar pe care l-am avut vreodată. Dar hai, să-ţi aud sceneta.

— Păi, zise Blair, s-ar putea să nu sune grozav cum o povestesc, dar cred că pe scenă e formidabilă. Păi, poliţia primeşte un denunţ că o femeie a fost asasinată la ea acasă, şi se duc acolo şi-l găsesc pe bărbatul ei care-i foarte nervos. Îi aplică

gradul trei [1], iar el, în cele din urmă, nu rezistă şi recunoaşte c-a omorît-o. Îl întreabă de ce, şi le spune că lui îi place foarte mult fasolea, iar cu o seară în urmă venise acasă ca să mănînce, şi-a întrebat-o ce-are la masă, iar ea i-a spus c-are friptură de miel, cartofi la tavă, spanac şi plăcintă cu mere. Atunci el zice : „N-ai fasole ?“ şi ea zice : „N-am fasole“. Atunci el o împuşcă. Fireşte, dialogul dintre soţ şi soţie se desfăşoară pe scenă. Apoi...

— Nu face doi bani ! zise Conrad Green. Mai întîi sînt prea multe personaje, toţi poliţiştii ăştia etc.

— Păi nu-i nevoie decît de doi poliţişti şi de bărbatul cu nevasta lui. Dar staţi să vă spun şi restul.

— Nu-mi place. E apă de ploaie. Vino altă dată, cu ceva nou.

După ce Blair plecă, Green se întoarse spre Lewis.

— Asta-i tot deocamdată, spuse el, dar cînd pleci spune-i domnişoarei Jackson să-l caute pe Martin şi să-i spună să vină pe aici de îndată ce poate.

— Care Martin ? întrebă Lewis.

— Ştie ea... Joe Martin, cel care scrie cele mai multe din libretele noastre.

Rămas singur, Conrad Green traversă odaia îndreptîndu-se spre casa de bani, o deschise şi scoase o cutiuţă pe care era gravat numele unui bijutier din Philadelphia. Extrase din cutie un frumos şirag de perle asortate şi le privea admirativ cînd intră domnişoara Jackson ; atunci le aşeză la loc grăbit în cutiuţa lor şi închise casa de bani.

— A venit din nou omul acela, spuse domnişoara Jackson, acel Hawley de la *Gay New York* [2].

[1] Metodă foarte brutală folosită de poliţia americană în anchete.

[2] New Yorkul vesel (engl.).

— Spune-i că nu-s aici.

— I-am spus, dar zice că v-a văzut cînd aţi venit şi are de gînd să aştepte pînă vorbiţi cu el. Zău, domnule Green, cred că, la urma urmei, cel mai bun lucru ar fi să-l primiţi. E îngrozitor de persistent.

— În regulă ; trimite-l încoace, spuse Green enervat, deşi dracu ştie ce-o fi vrînd de la mine.

Domnul Hawley, îmbrăcat îngrijit şi veşnic zîmbitor, insistă să strîngă mîna gazdei sale, care nu prea avea chef şi luase din nou loc la birou.

— Cred, spuse el, că ne-am mai cunoscut.

— Nu, după cîte ştiu eu, răspunse Green scurt.

— În fine, n-are nici o importanţă, dar sînt sigur c-aţi citit micul nostru ziar *Gay New York*.

— Nu, răspunse Green. N-am timp să citesc decît manuscrise.

— Nici nu ştiţi ce pierdeţi, răspunse Hawley. E, zău, un ziar de viitor, cu mare răspîndire la New York, ceea ce-i important din punctul dumneavoastră de vedere.

— Soliciţi cumva abonamente ? întrebă Green.

— Nu abonamente, ci reclame.

— Păi, sincer vorbind, domnule Hawley, nu cred c-am nevoie de vreun fel de reclamă. Mai mult, cred că şi reclama care o fac prin cotidienele obişnuite sînt bani aruncaţi.

— Cu toate acestea, zise Hawley, cred c-aţi greşi dacă n-aţi plăti o pagină de reclamă la *Gay New York*. E numai o chestie de o mie cinci sute de dolari.

— O mie cinci sute de dolari ! Glumeşti ! Nimeni n-o să mă jefuiască pe *mine* !

— Nici nu încearcă cineva, domnule Green. Dar aş putea totuşi să vă spun că unul din reporterii noştri a venit ieri cu o istorie — ei bine, în legătură cu o mică poveste de jocuri de noroc, la care cîţiva din cei care pierdeau au uitat, cum să vă

spun, să achite şi, ei bine, asociatul meu dorea din tot sufletul s-o publice, dar eu am spus c-am avut întotdeauna sentimente prieteneşti faţă de dumneavoastră şi de ce să nu vă dăm prilejul să vă exprimaţi şi dumneavoastră punctul de vedere ?

— Nu ştiu despre ce vorbeşti. Dacă reporterul vostru a vîrît numele meu într-o istorie de jocuri de noroc, e ţicnit.

— Nu e perfect sănătos, şi foarte, foarte grijuliu. Ne-am specializat în reporteri grijulii, şi sîntem totdeauna siguri de ce afirmăm.

Conrad Green rămase tăcut un timp îndelungat. Apoi spuse :

— Îţi spun că nu ştiu la ce combinaţie de jocuri de noroc te referi şi pe deasupra o mie cinci sute de dolari e o nebunie, ca preţ al unei pagini de reclame la un ziar ca al vostru. Dar, totuşi, după cîte spui, fiindcă are o astfel de răspîndire, s-ar putea să-mi folosească. Aşa încît dac-aţi mai lăsa din preţ...

— Regret, domnule Green, dar asta n-o facem niciodată.

— Bine, atunci, nici vorbă, o să-mi acordaţi cîteva zile ca să strîng banii pentru reclamă. Ascultă, vino din nou lunea viitoare, după-amiază.

— E-n perfectă regulă, domnule Green, spuse Hawley, şi vă asigur că nu greşiţi. Iar acum n-am să vă mai reţin de la treaba dumneavoastră.

Întinse mîna, dar gestul său fu ignorat, şi ieşi cu un zîmbet mai lat ca cel cu care intrase. Green rămase la biroul său, uitîndu-se fix înainte şi făcînd în şoaptă unele aluzii la rase de cîini, ca şi la unele personaje pomenite în Vechiul şi Noul Testament. Fu întrerupt de intrarea lui Lewis.

— Domnule Green, spuse noul secretar, am găsit un cec de patruzeci şi cinci de dolari, pe numele

lui Herman Plant. Îmi închipui că-i plata ultimei lui săptămîni. N-ați dori să-l modific și să-l fac pe numele soției ?

— Ba da, spuse Green. Sau nu, stai o clipă. Rupe-l, și-am să-i trimit un cec personal, la care-am să mai adaug ceva.

— Am înțeles, zise Lewis și ieși.

„Flori de patruzeci și cinci de dolari", își spuse Green și, pentru prima oară în acea dimineață, zîmbi.

Se uită la ceas, se ridică în picioare și-și puse pe cap pălăria sa arătoasă.

— Mă duc să iau masa, îi spuse domnișoarei Jackson, trecînd prin biroul de afară. Dacă mă caută Peebles sau altcineva mai acătării, spune-le că voi fi aici toată după-amiaza.

— N-ați uitat de înmormîntarea domnului Plant ?

— Ah, ai dreptate. Bine, am să fiu aici de la unu jumătate pînă în jurul orei trei.

Un oberchelner de la restaurantul Astor îl salută aplecîndu-se obsecvios și-l conduse pînă la o masă de lîngă fereastră, în timp ce ocupanții mai multor mese îl priveau ca vrăjiți și murmurau : „Conrad Green".

Un dejun compus din stridii, momițe de vițel, spanac, înghețată de fragi și o cafea mică păru să-i satisfacă. Semnă cecul, le dădu apoi chelnerului său și oberchelnerului cîte un dolar bacșiș, cei doi dolari reprezentînd o sumă puțin sub costul mesei.

Joe Martin, libretistul său principal, îl aștepta cînd se întoarse la birou.

— Salut, Joe, spuse el cordial. Hai înăuntru. Cred c-am ceva pentru tine.

Martin intră după el în cameră și luă loc fără a mai aștepta o invitație. Green se așeză și el la birou și-și scoase port-țigaretul.

— O ţigară, Joe ?

— Nu din astea, spuse Joe, aprinzîndu-şi una de-a lui. Ai un gust groaznic în toate domeniile, minus femeile.

— Şi libretiştii, răspunse Green zîmbind. Ascultă ceea ce voiam să-ţi spun. N-am putut dormi noaptea trecută, am stat tot timpul treaz, şi mi-a venit o idee pentru o scenetă de comedie. Am să-ţi dau numai ideea, şi tu o poţi valorifica. Iau o fată şi pe unul din comici, poate Fraser, şi cîţiva oameni care ştiu să joace. Ei bine, comicul e însurat cu fata. Dar mai întîi n-ar fi rău să pomenesc că acestui comic îi place fasolea la nebunie. Ei bine, într-o noapte comicul, sau nu, stai niţel, poliţia află că soţia comicului a fost asasinată, şi doi poliţişti se duc la apartamentul comicului ca să facă cercetări. Examinează cadavrul şi găsesc c-a fost împuşcată în cap. Îl întreabă pe comic dacă ştie cine-a omorît-o şi el zice că nu ştie, dar ei se ţin de capul lui, şi în cele din urmă nu mai rezistă şi recunoaşte că el e criminalul. Atunci le spune : „Domnilor, dacă îmi permiteţi să vă explic împrejurările cred că n-o să mă arestaţi". Aşa că ei îl lasă să le explice, iar el le spune c-a venit foarte flămînd de la slujbă şi-a întrebat-o pe nevastă-sa ce-are la masă. Ea-i spune — stridii, momiţe, spanac, înghеţată de zmeură şi cafea. Atunci el o întreabă dacă n-are şi nişte fasole, iar ea îi răspunde că nu, şi el o împuşcă. Ei ce crezi că poţi să faci cu ideea asta ?

— Ascultă, Connie, zise Martin. N-ai decît o jumătate din scenetă, şi pe deasupra ai mai povestit-o şi greşit. În al doilea rînd sceneta s-a jucat toată stagiunea la *Music Box* şi-a fost scrisă de Bert Kalmar şi Harry Ruby. Altminteri aş fi putut face o groază de lucruri cu ea.

— Eşti sigur ?

— Nici vorbă!

— Ah, ce găinar blestemat! Mi-a spus că-i ideea lui!

— Cine ţi-a spus? întrebă Martin.

— Cine altul decît Blair, care a încercat să se vîre cu forţa aici anul trecut. Îi arăt eu!

— Credeam că-i ideea ta.

— Ce face? Nu-ţi închipui c-am să fur materialul altuia, mai ales cînd e vechi de-un an.

— Bine, zise Martin, dacă mai ai o altă inspiraţie ca asta, dă-mi un telefon şi vin. Acum trebuie s-o întind la vechiul stadion şi să văd ce face bătrînul Babe[1] în prima manşă la *base-ball.*

— Îmi pare rău, Joe. Am crezut că-i ceva valabil.

— Nu-i nimic! Nu mi-ai răpit mult timp. Dar altă dată, lasă mai bine ideile pe seama mea. Salut!

— Salut, Joe, şi-ţi mulţumesc c-ai venit.

Martin ieşi, iar Green sună după domnişoara Jackson.

— Domnişoară Jackson, să nu-i mai dai drumul niciodată înăuntru tînărului Blair. E-un şnapan!

— Am înţeles, domnule Green. Nu credeţi că-i timpul să vă duceţi la înmormîntare? E trei fără douăzeci.

— Ba da. Stai să vedem: unde stătea Plant?

— Departe, pe strada o sută şaizeci, lîngă Broadway.

— Dumnezeule! Auzi, să stai acolo! O clipă, domnişoară Jackson. Trimite-l încoace pe Lewis. Lewis, îi spuse el cînd noul secretar apăru, am mîncat ceva la prînz şi nu mi-a priit. Aş fi vrut să mă duc la înmormîntarea lui Plant, dar îţi spun drept, cred că mi-ar face şi mai rău. N-ai vrea să te duci pînă acolo, să le spui cine eşti şi să-mi ţii locul? O să-ţi dea domnişoara Jackson adresa.

[1] Babe Ruth, campion american de *base-ball.*

— Bine, domnule, spuse Lewis şi ieşi.

Aproape imediat, uşa sanctuarului se deschise din nou şi frumoasa Marjorie Green, *née*[1] Manning, intră neanunţată. Faţa lui Green înregistră o surpriză nu tocmai plăcută.

— Bună, draga mea, spuse el. Nu ştiam că vii astăzi în oraş.

— Nici n-am spus că nu vin, replică soţia sa.

Schimbară obişnuitele saluturi dintre soţi.

— Presupun c-ai observat, spuse doamna Green, că numele noastre nu erau pe lista invitaţilor la serată.

— Nu, n-am avut timp să mă uit în ziare. Dar ce importanţă are?

— Evident, nici una. Dar ştii ce cred eu? C-am fost invitaţi numai fiindcă ăia doreau să obţină ceva de la tine, vreo afacere, mai ştiu eu.

— Au nimerit-o! Sper să-ncerce!

— Totuşi, n-am venit să vorbesc despre asta cu tine.

— Bine, draga mea, despre ce atunci?

— Credeam că poate-ţi aminteşti.

— Ce să-mi amintesc, amorul meu?

— Păi e inutil să mai discutăm dac-ai uitat.

Fruntea lui Green se încreţi în efortul de a gîndi adînc, apoi, deodată, faţa i se lumină:

— Fireşte că n-am uitat! E ziua ta de naştere!

— Ţi-ai amintit abia acum!

— Nici vorbă! Mă gîndesc de săptămîni.

— Nu te cred! Dacă ţi-ai fi amintit ai fi spus ceva — şi — soţia sa era gata să izbucnească în plîns — mi-ai fi făcut cadou un fleac, orice fleac.

[1] Născută (fr.).

Green se încruntă din nou, şi apoi se lumină la faţă.

— Uite dovada, spuse el şi se îndreptă repede spre casa de bani. Într-o clipă îi puse în mînă cutiuţa cu bijuterii din Philadelphia. În clipa următoare ea o deschise, rămase cu gura căscată de frumuseţea conţinutului şi-şi aruncă braţele în jurul gîtului lui.

— Oh, iubitule, strigă ea. Ai să mă ierţi vreodată că m-am îndoit de tine?

Luă perlele în gură ca şi cînd ar fi vrut să le mănînce.

— Dar n-ai fost oare teribil de extravagant?

— Nu cred că există ceva prea extravagant cînd e vorba de tine!

— Eşti cel mai bun soţ din lume!

— Mă bucur că eşti mulţumită, spuse Green.

— Mulţumită?! Sînt copleşită. Şi cînd te gîndeşti că mi-am închipuit c-ai uitat! Dar n-am de gînd să-ţi răpesc toată ziua. Ştiu că vrei să mergi la înmormîntarea nenorocitului de Plant. Aşa că plec. Poate că mă duci să cinăm undeva astă-seară.

— S-a făcut! Să fii la Ambasador în jurul orei şase şi jumătate şi organizăm o mică petrecere de aniversare. Dar n-ai vrea să laşi perlele aici?

— Nici nu-mi trece prin cap aşa ceva! Or să stea cu mine totdeauna! Oricine va încerca să mi le ia va trebui să calce peste cadavrul meu.

— Bine, atunci la revedere, draga mea.

— Pînă la şase jumătate.

Rămas singur din nou, Green închise cu piciorul uşa casei de bani şi se întoarse la biroul său, rostind lucruri care nu sînt de obicei considerate potrivite pentru aniversarea unei fiinţe iubite. Zgomotul trebuie să se fi auzit pînă la domnişoara Jackson, afară, dar poate că ea era obişnuită. Agi-

taţia lui începă la o altă intrare neanunţată, aceea a unei fete şi mai frumoase decît cea care tocmai ieşise. Se uită la Green şi rîse.

— Dumnezeule, pari fericit, spuse ea.

— Rose !

— Da, e Rose. Ce-ai păţit ?

— Am avut o zi proastă.

— Nu-i mai bună acum ?

— Am crezut că vii mîine.

— Şi nu eşti fericit c-am venit azi ?

— Nici vorbă ! spuse Green. Iar dacă vii aici şi-mi dai un pupic am să fiu şi mai fericit.

— Nu, mai bine rezolvăm întîi afacerile.

— Care afaceri ?

— Ştii foarte bine ! Ultima dată cînd te-am văzut ai insistat ca să renunţ la toţi, cu excepţia ta. Şi ţi-am promis că termin definitiv cu Harry dacă... ştii tu bine. Era vorba de nişte perle.

— Şi-am să mă ţin de cuvînt.

— Ei bine, unde-s perlele ?

— Ţi le-am cumpărat. Dar ţi le-am luat la Philadelphia şi dracu să le ia, n-au ajuns încă aici.

— N-au ajuns încă aici ? Dar ce, erau aşa de grele că nu le puteai lua cu tine ?

— Îţi dau cuvîntul meu, draga mea, că le ai, cel mai tîrziu poimîine.

— „Cuvîntul tău !" Ai nimerit-o. Mă crezi proastă ? Ori eşti atît de obişnuit să minţi, încît nu te mai poţi abţine ?

— Dacă mă laşi să-ţi explic...

— Dă-le dracului de explicaţii ! Am făcut un târg şi nu l-ai respectat. Iar acu...

— Ascultă...

— N-ascult nimic ! Ştii unde mă găseşti, iar cînd o să-ţi ţii promisiunea dă-mi un telefon. Pînă

atunci — la urma urmei, Harry nu-i o societate chiar atît de proastă.

— Stai o clipă, Rose.

— Asta-i tot ce-aveam să-ţi spun. La revedere.

Şi plecă mai înainte ca el s-o poată opri.

Conrad Green rămase ca prostit. Timp de cincisprezece minute fu atît de tăcut şi de nemişcat, încît ai fi putut crede că-i mort. Apoi îl scuturâ un fior rece şi spuse cu voce tare:

— De-acum încolo nu-mi mai bat capul cu ele. Ducă-se dracului!

Trase telefonul spre el şi ridică receptorul.

— Daţi-mi pe doamna Bryant-Walker.

Iar apoi după o pauză:

— Doamna Bryant-Walker? Nu, vreau să vorbesc personal cu dînsa. Aici e Conrad Green. Oh, hello, doamnă Walker. M-a chemat azi-dimineaţă secretara dumneavoastră, dar s-a întrerupt convorbirea. Spunea ceva în legătură cu o serbare de binefacere. Da, evident, aş fi încîntat. Cîte doriţi. Lăsaţi totul pe seama mea şi vă garantez o distracţie clasa întîi. Nu-i nici un deranj. Mi-a făcut plăcere. Vă mulţumesc. La revedere.

Intră Lewis.

— Ei bine, Lewis, ai fost la înmormîntare?

— Am fost, domnule Green, am văzut-o pe doamna Plant şi i-am explicat ce s-a întîmplat. Mi-a spus că totdeauna aţi fost foarte bun cu soţul ei. Spunea că în săptămîna cînd a fost bolnav vorbea despre dumneavoastră aproape tot timpul şi-şi exprima încrederea că dacă moare veţi veni la înmormîntare. Aşa c-ar fi dorit să fiţi acolo.

— Sfinte Dumnezeule, parcă eu n-aş fi dorit! spuse Conrad Green.

— Am să-ţi spun ce-am de gînd cu dumneata, domnule Bartlett, spuse marele bărbat. Am să te iau chiar acum la mine acasă, să-mi cunoşti soţia şi familia ; rămîi la masă, şi stai şi peste noapte. Avem camere destule şi pijamale de rezervă, dacă nu te supără că sînt de mătase. Vreau să zic, vei avea ocazia să ne vezi exact cum sîntem. Vreau să zic, vei afla astfel mai multe decît dac-ai sta aici o săptămînă întreagă, punîndu-mi la întrebări.

— Dar nu vreau să vă prilejuiesc atîta deranj, spuse Bartlett.

— Deranj ! Marele bărbat rîse. Nu-i nici un deranj. Am o casă care-i ca un hotel. Vreau să zic, o casă mare şi o puzderie de servitori. Dar, oricum, sînt fericit că pot ajuta pe cineva care scrie, şi, mai ales, care lucrează cu Ralph Doane. Ţin foarte mult la Ralph. Vreau să zic, ţin la el personal, în afară de faptul că-i un mare director de ziar. Vreau să zic că-l cunosc de ani întregi, şi dacă pot face ceva pentru el, o fac bucuros. Vreau să zic, ar fi o plăcere ca să stai la noi. Aşa că dacă vrei să-ţi anunţi familia...

— N-am nici un fel de familie, spuse Bartlett.

— Ah ! Îmi pare rău pentru dumneata ! Pun rămăşag că atunci cînd ai să vezi familia mea ai să-ţi doreşti şi dumneata una. Dar sînt fericit că poţi veni, şi-o să pornim chiar acum, ca să ajungem acasă mai înainte să se culce copiii. Vreau să zic, aş vrea să fiu sigur c-apuci să-i vezi. Am trei copii.

— Am văzut fotografiile lor, spuse Bartlett. Trebuie să fiţi foarte mîndru de ei. Sînt toate fetiţe, nu-i aşa ?

— Da, domnule, trei fetiţe. N-aş fi vrut să am un băieţaş. Vreau să zic, totdeauna am dorit să am fetiţe. Vreau să zic, au mai multă viaţă. Vreau să zic, sînt mult mai pline de viaţă. Dar să mergem! *Rolls*-ul este jos, şi dacă pornim acum ajungem înainte de-a se întuneca. Vreau să zic, aş vrea să-mi vezi proprietatea cît mai e lumină.

Marele bărbat — Lou Gregg, preşedintele lui *Modern Pictures Inc.* — părăsi magnificul său birou, escortîndu-l pe vizitator, printr-o ieşire personală şi pe o scară personală, pînă în stradă, unde-l aşteptau o limuzină strălucitoare, împreună cu strălucitorul ei şofer.

— Soţia mea a fost astăzi în oraş, spuse Gregg, în timp ce limuzina aluneca spre nord, şi speram c-o să ne întoarcem împreună, dar pe la ora două mi-a telefonat şi m-a întrebat dacă am ceva împotrivă să vină acasă cu maşina *Pierce*. Terminase tîrguielile şi nu-i place de loc să lipsească de-acasă şi de lîngă copii mai mult decît e nevoie. Celia e o fată care ţine la cămin. Nici nu-ţi poţi da seama acum că ea e fata cu care m-am însurat acum şapte ani. Vreau să zic, s-a schimbat. Vreau să zic că nu mai e aceeaşi. Vreau să zic, măritatul şi maternitatea au transformat-o. Ai văzut-o vreodată? Vreau să zic, în filme.

— Cred c-am văzut-o o dată, răspunse Bartlett. N-a interpretat ea rolul surorii mai mici din filmul *Canalia*?

— Ba da, cu Harold Hodgson şi Marie Blythe.

— Mi-am închipuit eu c-am văzut-o. Mi-o amintesc că era foarte drăguţă şi plină de viaţă.

— Te cred că era! Şi mai e încă! Vreau să zic că e şi mai drăguţă, deşi evident nu mai e fetiţă, cu toate că arată aşa. Vreau să zic, în acel film avea numai şaptesprezece ani, iar asta era acum zece ani.

Vreau să zic, are douăzeci şi şapte de ani acum. Dar n-am întîlnit vreodată o fată mai plină de viaţă decît era ea pe-atunci. Nemaipomenit cum le schimbă măritişul. Vreau să zic, nimeni nu şi-ar fi închipuit că Celia Sayles o să devină o femeie de interior. Vreau să zic, tot îi mai place să se distreze, dar în primul rînd vin căminul şi copiii. Vreau să zic, copiii şi căminul în primul rînd.

— Înţeleg ce vreţi să ziceţi, spuse Bartlett.

După o oră de mers ajunseră la Ardsley-on-Hudson, la căminul marelui bărbat.

— Un loc minunat ! exclamă Bartlett cu un simulacru eroic de entuziasm, în timp ce automobilul întorcea printr-o poartă în formă de *arc de triomphe* [1] şi se apropia de o casă albă, care ar fi putut fi confundată cu stadionul Universităţii Yale.

— E cazul să fie, spuse Gregg. Vreau să zic, am vîrît destui bani înăuntru. Vreau să zic, lucrurile astea costă bani.

Îi arătă cu mîna casa uriaşă şi peisajul urbanizat.

— ... o sumă de bani nu-i prea mare cînd o cheltuieşti pentru căminul tău. Vreau să zic, faci o bună investiţie dacă familia e mîndră şi satisfăcută de căminul ei. Vreau să zic, fiecare sfanţ pe care l-am cheltuit aduce mult cu o asigurare ; îmi asigură o soţie şi o familie fericită. Şi ce poţi cere mai mult ?

Bartlett nu ştia ce, dar subiectul fu uitat, ocupaţi fiind să părăsească *Rolls*-ul strălucitor şi să intre într-un hol şi mai strălucitor.

— O să aibă grijă Forbes de lucrurile dumitale, zise Gregg. Şi, Forbes, poţi să-i spui lui Dennis că domnul Bartlett rămîne aici la noapte. Se întoarse cu faţa spre scara largă şi strigă cu voce tare : Iubito !

[1] Arc de triumf (fr.).

De deasupra cineva răspunse cu o voce de *contralto* :

— Hello, iubitule !

— Coboară, iubito ! Ţi-am adus un musafir.

— Perfect, iubitule, într-o clipă.

Gregg îl conduse pe Bartlett într-un *living-room* [1] înalt cît cupola unui circ şi amintind o sală de licitaţie.

— Ia loc aici, spuse gazda, arătîndu-i un fotoliu umflat ca un balon, să văd dacă-ţi pot găsi ceva de băut. Am nişte whisky *Bourbon* vechi şi autentic, pe care aş vrea să-l încerci. Ştii, sînt din Chicago, şi mi-a plăcut întotdeauna mai mult *Bourbon*-ul decît *Scotch*-ul. Vreau să zic, l-am preferat întotdeauna *Scotch*-ului. Forbes, se adresă el servitorului, vrem să bem ceva. Găseşti în bufet o sticlă plină cu *Bourbon* din acela.

— E plină numai pe jumătate, domnule, spuse Forbes.

— Numai pe jumătate ! Asta-i bună ! Cum adică, eu am destupat-o seara trecută şi n-am băut decît un pahar. Ar trebui să fie plină.

— E plină numai pe jumătate, repetă Forbes şi plecă s-o aducă.

— Va trebui să fac cercetări, spuse Gregg oaspetelui său. Vreau să zic, nu-i pentru prima oară că-mi dispar în ultimul timp unele din băuturile mele bune. Cînd ţii atît de mulţi servitori e greu ca toţi să fie cinstiţi. Da, uite-o pe Celia.

Bartlett se ridică pentru a saluta o brunetă izbitoare, care, în acel moment îşi făcuse o intrare foarte studiată, în genul lui Delsarte [2], încît îi produsese o

[1] Cameră de toate zilele (engl.).

[2] *François Alexandre Delsarte* (1811—1871), muzician şi pedagog francez. A elaborat sistemul de asamblare graţioasă a mişcărilor fizice cu sunetul vocii în arta actoricească.

jenă aproape fizică. Fără a-i arunca măcar o privire, păşi cu o grijă afectată prin cameră spre soţul ei şi, cu un interes scăzut, îi dădu un sărut ce se voia convingător.

— Ei bine, ia spune, iubitule, spuse ea cînd îmbrăţişarea luă în cele din urmă sfîrşit.

— Îţi prezint pe domnul Bartlett, iubito, spuse soţul ei. Domnule Bartlett, îţi prezint pe doamna Gregg.

Bartlett strînse cele două degete întinse de gazda sa.

— Îmi pare atît de bine, spuse Celia, cu o voce care amintea de *Miss* Claire [1] imitînd-o pe *Miss* Barrymore [2].

— Domnul Bartlett, continuă Gregg, e de la *Mankind* [3], revista lui Ralph Doane. O să scrie despre mine: vreau să zic, despre noi.

— Nu, vrei să zici despre tine, spuse Celia. Sînt sigură că publicul nu se interesează de nevestele oamenilor mari.

— Sînt sigur că greşiţi, doamnă Gregg, spuse Bartlett politicos. În acest caz, cel puţin. Meritaţi să se scrie despre dumneavoastră şi fără a fi soţia unui mare om.

— Mă tem că mă flataţi, domnule Bartlett, răspunse ea. E atît de mult de cînd nu mai sînt în centrul atenţiei, încît mă îndoiesc că-şi mai aminteşte cineva de mine. Nu mai sînt o artistă, ci doar o mamă şi o soţie fericită.

— Iar eu susţin, iubito, spuse Gregg, că trebuie să fii o artistă pentru asta.

— Oh, nu, iubitule, spuse Celia. Nu cînd ai un soţ ca tine.

---

[1]—[2] Vedete ale cinematografiei americane la începutul celei de a patra decade a secolului nostru.

[3] Omenirea (engl.).

Schimbul de osanale fu întrerupt de sosirea lui Forbes cu o tavă.

— Bei whiskyul simplu sau cu sifon ? îşi întrebă Gregg oaspetele. Mie, unul, îmi place ca whiskyul bun să-l beau simplu. Vreau să zic, dacă-l amesteci cu apă îi strici savoarea. Vreau să zic, un whisky ca ăsta i-o crimă să-l amesteci cu apă.

— Am să-l beau simplu, spuse Bartlett, care l-ar fi preferat cu sifon.

În timp ce se preparau băuturile o privi mai îndeaproape pe doamna Gregg şi-şi spuse că ar fi fost mult mai încîntătoare dacă ar fi fost mai fină pentru a îmbunătăţi natura. Obrajii, gura, ochii şi genele ei depăşiseră cu mult media obişnuită a frumuseţii, bănui el, mai înainte ca ea să facă experienţe cu ele. Iar experienţele fuseseră nenorocite. Era bine, în ciuda eforturilor ei de a arăta şi mai bine.

— Ascultă, iubito, îi spuse soţul ei, unul dintre servitori s-a servit din acest *Bourbon*. Vreau să zic, sticla era întreagă aseară, eu n-am băut decît un păhărel din ea. Iar acum e mai mult de jumătate goală. Cine crezi că l-o fi băut ?

— De unde să ştiu eu, iubitule ? Poate vreun comisionar de la băcănie, omul care aduce gheaţa sau mai ştiu eu cine.

— Dar numai noi doi şi Forbes avem cheia. Vreau să zic, bufetul era încuiat.

— Poate c-ai uitat să-l încui.

— Nu uit niciodată. Bine. Nu-i nimic, hai să bem, Bartlett.

— Doamna Gregg nu obişnuieşte ? întrebă Bartlett.

— Numai un cocteil înaintea mesei, spuse Celia. Lou nu vrea ca eu să beau whisky şi, să-ţi spun drept, nici nu-mi prea place.

— Nu-i vorba că nu vreau eu să bei whisky, iubito. Nu vreau să bei prea mult. Vreau să zic, eu cred că băutura înăspreşte o femeie. Vreau să zic, o face vulgară.

— Dar nu-i cazul să discutăm, iubitule. După cum am mai spus, nu-mi pasă dacă beau sau nu.

— *Bourbon*-ul ăsta-i grozav, nici vorbă, spuse Bartlett, plescăind din limbă şi punînd paharul înapoi pe masă.

— Te cred şi eu, admise Gregg. Vreau să zic, nu mai găseşti acum aşa băutură. Vreau să zic, e băutură adevărată. Serveşte-te dacă mai vrei unul. Iubito, domnul Bartlett o să-şi petreacă noaptea aici. I-am spus c-o să afle mult mai multe despre noi astfel, decît luîndu-mi un interviu la birou. Vreau să zic, sînt cu gura încleştată cînd e vorba să discut despre munca şi succesul meu. Vreau să zic că-i mai bine să mă vadă aici, aşa cum sînt la mine acasă, cu familia mea. Vreau să zic, viaţa la mine acasă vorbeşte de la sine, fără ca eu să mai spun o vorbă.

— Dar, iubitule, spuse soţia sa, cum rămîne cu domnul Latham ?

— Dumnezeule, l-am uitat cu totul. Trebuie să-i telefonez şi să văd dacă nu-l pot contramanda. E-ngrozitor ! Să vezi, îi explică el lui Bartlett, am aranjat pentru astă-seară o întîlnire la Tarrytown, acasă la K. L. Latham, magnaţii zahărului. Urma să discutăm despre noul club. O să avem un club de golf care o să le facă praf pe celelalte. Vreau să zic, un adevărat club de golf ! Toată lumea e de acord să-i conduc eu. Şi trebuie să mă duc acolo astă-seară să discutăm proiectele. Am să telefonez, să văd dacă nu pot amîna.

— Oh, nu amînaţi din cauza mea, insistă Bartlett. Pot să vin din nou altă dată, sau pot să vă văd în oraş.

— Nu văd cum *poţi* să amîni, iubitule, spuse Celia. Nu spunea el că bătrînul domn King vine tocmai de la White Plains ? Au să fie furioşi dacă nu te duci.

— Mă tem c-or să se supere, iubito. Ei bine, ascultă. Tu ai să-l distrezi pe domnul Bartlett, iar eu am să mă duc acolo imediat după ce mîncăm şi-am să mă întorc de îndată ce pot. Iar Bartlett şi cu mine putem discuta cînd revin.

— În regulă, spuse Bartlett.

— Am să fiu cît se poate de distractivă, spuse Celia, deşi mi-e teamă că asta nu e foarte amuzant. Totuşi, dacă te plictisesc prea rău ai destule de citit.

— Nu-i nici un pericol c-o să mă plictisesc, spuse Bartlett.

— Bine, atunci totul s-a aranjat, spuse Gregg uşurat. Sper c-ai să mă ierţi că fug. Dar nu văd cum pot scăpa. Vreau să zic, fiindcă vine bătrînul King tocmai de la White Plains. Vreau să zic, fiindcă-i un om bătrîn. Dar ascultă, iubito, unde sînt copiii ? Domnul Bartlett vrea să-i vadă.

— Da, într-adevăr, întări musafirul.

— M-aş fi mirat să uiţi ! zise Celia. Dar noi *sîntem* mîndri de copii ! Presupun că toţi părinţii sînt la fel. Toţi cred că propriii lor copii sînt singurii copii din lume. Nu-i aşa, domnule Bartlett ? Sau n-aveţi copii ?

— Îmi pare rău, dar eu nu sînt însurat.

— Oh, sărmanul ! Te compătimim, nu-i aşa, iubitule ? Dar de ce nu te-ai însurat, domnule Bartlett ? Să nu-mi spui că urăşti femeile !

— Acum nu, în orice caz, răspunse galant Bartlett.

— Ai înţeles, iubito ? Îţi face un compliment drăguţ.

— L-am auzit, iubitule. Iar acum sînt sigură că mă flatează. Dar trebuie să mă grăbesc să aduc copiii, înainte ca Hortense să-i culce.

— Ei, spuse Gregg, cînd soţia sa părăsi camera, ai zice că-i schimbată ?

— Puţin şi în bine. Promitea, şi şi-a ţinut din plin promisiunea.

— Aşa cred şi eu, spuse Gregg. Vreau să zic, era o fată frumoasă, iar acum e o femeie şi mai frumoasă încă. Vreau să zic, căsătoria şi maternitatea i-au dat un fel de — ei, ştii bine — vreau să zic un fel de atitudine. Vreau să zic, o atitudine. Mai bei un pahar ?

Goleau paharele cînd Celia se întoarse cu două dintre fetiţele ei.

— Cea mai mică e în pat şi m-am temut să-i cer lui Hortense s-o scoale din nou. Dar o s-o vedeţi mîine dimineaţă. Aceasta e Norma, iar aceasta e Grace. Copii, dînsul e domnul Bartlett.

Fetiţele primiră calm această ştire.

— Ei, copii, spuse domnul Bartlett.

— Ce crezi despre ele, Bartlett ? întrebă tatăl lor. Vreau să zic, ce crezi despre ele ?

— Sînt grozave, răspunse oaspetele cu o căldură plauzibilă.

— Vreau să zic, nu sînt drăguţe ?

— Sigur că sînt !

— Ei copii, de ce nu-i mulţumiţi domnului Bartlett ?

— Vă mulţumim, murmură Norma.

— Cîţi ani ai, Norma ? întrebă Bartlett.

— Şase, răspunse Norma.

— Bine, zise Bartlett, şi cîţi ani are Grace ?

— Patru, răspunse Norma.

— Bine, zise Bartlett, şi cîţi ani are surioara cea mică ?

— Un an şi jumătate, răspunse Norma.

— Bine, zise Bartlett.

Cum acesta părea să fie sfîrşitul, mama lor le spuse :

— Veniţi, copii. Sărutaţi-l pe tăticu, spuneţi-i noapte bună, şi vă duc înapoi la Hortense.

— Le duc eu, zise Gregg. Tot mă duc sus. Iar tu poţi să-i arăţi lui Bartlett proprietatea. Vreau să zic, înainte de-a se mai întuneca.

— Noapte bună, copii, spuse Bartlett, iar micuţele murmurară noapte bună.

— Am să vin să vă văd, înainte de-a vă culca, le spuse Celia. Iar după ce Gregg ieşi cu ele din cameră : Crezi într-adevăr că sînt drăguţe ? îl întrebă ea pe Bartlett.

— Evident că da. Mai ales Norma. E leit chipul dumneavoastră, spuse Bartlett.

— Seamănă puţin cu mine, cum eram odinioară, recunoscu Celia. Dar sper că nu arată cum arăt eu acum. Arăt ca o babă.

— Arătaţi remarcabil de tînără, spuse Bartlett. Nimeni n-ar crede că sînteţi mama a trei copii.

— Oh, domnule Bartlett ! Dar să nu uit, trebuie să vă arăt proprietatea. Lou e atît de mîndru de căminul nostru !

— Şi pe bună dreptate, zise Bartlett.

— *Este* într-adevăr minunat. Eu îi spun cuibul dragostei noastre. Un cuib destul de mare, nu crezi ? Mama zice că-i prea mare ca să fie intim ; ea zice că nu şi-l poate închipui ca un cămin. Dar eu am spus întotdeauna : omul sfinţeşte locul. O femeie poate fi fericită într-un cort, dacă ea şi soţul ei se

iubesc. Sau poate să fie foarte nefericită, fără dragoste, într-un palat regal. Nu-i așa, domnule Bartlett ?

— Ba da.

— E într-adevăr așa de grozav *Bourbon*-ul ăsta ? Iau și eu o picătură, să văd ce gust are. Nu-mi poate face rău dacă-i atît de bun. Nu-i așa, domnule Bartlett ?

— Nu cred c-o să vă facă rău.

— Ei bine, atunci am să gust, și dacă-mi face rău e vina dumitale.

Celia umplu cu whisky două treimi din pahar și-l goli dintr-o înghițitură.

— E într-adevăr bun, nu-i așa ? spuse ea. Evident nu pot să-l judec pentru că whiskyul nu mă interesează, iar Lou nu mă lasă să beau. Dar lui îi place așa mult *Bourbon*-ul, încît am vrut să văd cum e. N-ai să mă pîrăști, nu-i așa, domnule Bartlett ?

— Eu, nu !

— Mă întreb cum o fi cu sifon. Hai să bem amîndoi cîte unul. Dar am uitat că trebuie să-ți arăt proprietatea. N-o să ai timp să bei paharul și să vizitezi și casa mai înainte de-a coborî Lou. Ești atît de curios să vezi proprietatea ?

— Nu foarte curios.

— Atunci hai, ce zici de un cocteil cu sifon ? O să fie un secret între noi doi.

Băură în tăcere, iar Celia apăsă pe butonul de lîngă ușă.

— Poți să iei sticla și tava, îi spuse ea lui Forbes. Iar acum, i se adresă lui Bartlett, să mergem la intrare și să vedem cît se poate. Restul va trebui să-l ghicești.

Gregg, care-şi schimbase cămaşa şi gulerul, li se alătură.

— Ei, îi spuse el lui Bartlett, ai văzut totul?

— Bănuiesc că da, domnule Gregg, minţi cu promptitudine oaspetele său. E o proprietate minunată.

— Ne place. Vreau să zic, ni se potriveşte. Vreau să zic, e idealul meu de cămin adevărat. Iar Celia îi spune cuibul dragostei.

— Am auzit, zise Bartlett.

— Totdeauna o să fie sentimentală, spuse soţul ei.

Îi puse mîna pe umăr, dar ea se retrase.

— Trebuie să urc repede sus şi să mă îmbrac, spuse ea.

— Să vă îmbrăcaţi, exclamă Bartlett, orbit de rochia ei de coton verde cu flori.

— Oh, n-am de gînd să mă îmbrac cu adevărat, spuse ea. Dar nu pot purta lucrul ăsta la masă!

— Poate c-ai vrea să te speli puţin, Bartlett, spuse Gregg. Vreau să zic, Forbes o să-ţi arate camera dumitale dacă vrei să urci.

— Ar fi cel mai bun lucru, spuse Bartlett.

Celia, într-o rochie de seară din dantelă neagră, nu vorbi aproape de loc în timpul mesei foarte gomoase. De trei sau patru ori, cînd Gregg i se adresă, păru că se gîndeşte la altceva şi trebui să întrebe: „Ce-ai zis, iubitule?" Faţa îi era roşie, şi Bartlett îşi închipui că ea mai trăsese o duşcă sau două pe lîngă cele două pahare de *Bourbon* şi cocteilul dinaintea mesei.

— Ei, acum vă las, spuse Gregg cînd fură din nou în *living-room*, vreau să zic, cu cît plec mai repede, cu atît mă întorc mai curînd. Iubito, încearcă să-l

ţii pe musafirul nostru treaz, şi nu-l lăsa să moară de sete. *Au revoir,* Bartlett. Îmi pare rău, dar n-am ce-i face. Aveţi aici încă o sticlă proaspătă de *Bourbon,* aşa că apucă-te de treabă. Vreau să zic, serveşte-te singur. Păcat că trebuie să bei de unul singur.

— *E,* într-adevăr, păcat, domnule Bartlett, spuse Celia cînd Gregg plecă.

— Ce-i păcat? întrebă Bartlett.

— Că va trebui să bei singur. N-am să mă simt o gazdă bună dacă o să te las să faci asta. De fapt, refuz să te las. Am să-ţi ţin tovărăşie cu picătura de whisky pe care-am s-o beau.

— Dar e prea curînd după masă!

— Nu-i niciodată prea curînd! Eu am de gînd să beau, aşa că dacă nu-mi ţii tovărăşie, eşti un trădător.

Umplu două pahare mari de whisky şi sifon şi-i întinse unul oaspetelui ei.

— Acum o să dăm drumul la radio şi să vedem dacă ne putem distra puţin. Aşa! Nu, nu, pe cine-l mai interesează *basse-ball*-ul ăsta învechit? Acum! Aşa-i mai bine. Hai să dansăm.

— Îmi pare rău, doamnă Gregg, dar eu nu dansez.

— Vezi, eşti un bătrîn demodat! Să mă faci să dansez singură! Da, singură de tot, sînt singură de tot!

În vocea ei nu mai era acum nici urmă de afectare, şi Bartlett fu uimit de graţia ei firească în timp ce evolua prin camera încăpătoare.

— N-are nici un haz singură, se plînse ea. Să închidem dracului aparatul şi să stăm de vorbă.

— Îmi place să vă privesc cînd dansaţi, spuse Bartlett.

— Da, dar eu nu-s Pavlova [1], spuse Celia, după ce închise radio. De altfel, e timpul să bem un pahar.

— Eu mai am încă mai mult de jumătate din-tr-al meu.

— Da, dar dumneata ai băut vin la masă, aşa că va trebui să te ajung din urmă.

Îşi turnă un pahar mare şi-şi luă sarcina de a-l ajunge din urmă.

— Necazul cu dumneata, domnule — ce caraghios ! — nu-mi mai amintesc numele dumitale.

— Bartlett.

— Necazul cu dumneata, Barker, ştii care-i necazul cu dumneata ? Eşti prea treaz. Înţelegi ? Eşti al dracului de treaz ! Ăsta-i tot necazul. Înţelegi ? Dacă n-ai fii atît de treaz, ne-am înţelege mai bine. Nu pot pricepe cum poţi fi atît de treaz, iar eu atît de bine dispusă ?

— Nu sînteţi obişnuită.

— Nu sînt obişnuită ? Asta să i-o spui lui mutu ! Aşa sînt aproape tot timpul, înţelegi ? Dacă n-aş fi aşa, aş muri !

— Ce spune soţul dumitale ?

— Nu spune nimic pentru că nu ştie. Înţelegi, Barker ? Sînt nopţi cînd el e plecat şi altele cînd sînt eu plecată. Şi sînt alte nopţi cînd sîntem amîndoi acasă, iar eu mă prefac că mi-e somn şi merg sus. Înţelegi ? Dar nu mă duc să mă culc. Înţelegi ? Fac o mică petrecere de una singură. Înţelegi ? Dacă n-aş face-o, aş muri.

— Cum adică „aţi muri" ?

— Eşti tare de cap, Barker ! Oi fi tu treaz, dar eşti tare de cap. Ai luat drept bune toate trăncă-

[1] *Anna Pavlova* (1885—1931), balerina rusă, celebră pe toate scenele din Europa.

nelile alea despre căminul fericit şi soţia mulţumită ? Ascultă, Barker, aş da orice pe lume, ca să scap din aiureala asta. Aş da orice ca să nu-l mai văd.

— Dar nu-l mai iubiţi de loc ? Nu vă mai iubeşte ? Sau ce s-a întîmplat ?

— Iubit !? Nu l-am iubit niciodată ! Nu ştiam ce înseamnă dragostea ! Şi toată dragostea lui e pentru propria lui persoană.

— Cum s-a făcut de v-aţi măritat cu el ?

— Eram un copil, ăsta-i răspunsul. Eram un copil şi eram ambiţioasă. Înţelegi ? El era pe atunci director, s-a ţinut de mine şi-am crezut c-o să mă fac vedetă de cinema. Înţelegi, Barker ? L-am luat ca să am şi eu o trambulină. Şi uită-te acum la mine !

— Aş spune că vă merge destul de bine.

— Cui, mie ? Mi-aş schimba locul cu cea mai decăzută femeie, numai să fiu liberă ! Înţelegi, Barker ? Şi-aş fi putut să fiu o vedetă de cinema, fără nici un ajutor, numai să-mi fi dat seama. Arătam bine şi aveam talent. Îl mai am încă. Aş fi putut fi o Swanson [1] şi să pun mîna pe un marchiz, sau poate pe un prinţ ! Şi uite ce-am găsit ! Un om plin de mulţumire de sine care se gîndeşte numai la el ! Mi-am închipuit că o să mă *lanseze !* Înţelegi, Barker ? Ei da, m-a lansat, în toată regula, dar m-a lansat ca mamă cronică şi mă mir că mai arăt încă bine. M-am luptat la început. I-am spus că măritişul nu înseamnă să renunţ la arta mea, la munca vieţii mele. Dar degeaba. Dorea o soţie frumoasă şi copii frumoşi pentru casa lui frumoasă. Numai ca să ne expună. Înţelegi ? Sînt unul din bunurile sale mobile. Înţelegi, Barker ? Sînt întocmai ca

[1] *Gloria Swanson,* vedetă americană de cinema, foarte populară în perioada filmului mut.

marele său diamant. ca automobilele sau caii săi. Şi n-ar admite în ruptul capului ca soţia sa să se „coboare" şi să joace în filme. Ca şi cum nu filmele i-ar fi adus faima ! Întoarce-te mîine la revista dumitale şi scrie despre cuibul dragostei noastre. Înţelegi, Barker ? Şi-ai grijă să nu te încurci şi să-i spui *ranch*-ul copiilor. Copiii ! Ai spus că micuţa Norma e drăguţă. Ei bine, aşa-i ! Şi ce-o să-i aducă asta ? O scîrbă de soţ bogat care o s-o trateze ca pe-o... Asta are să obţină, dacă nu mă amestec eu. Sper să nu trăiesc atît ca s-o văd crescînd, dar dacă o să fie aşa, am de gînd s-o sfătuiesc să fugă de-acasă şi să-şi trăiască viaţa. Şi să *fie* cineva ! Nu un *obiect*, aşa cum sînt eu ! Înţelegi, Barker ?

— Nu v-aţi gîndit niciodată la un divorţ ?

— Să mă gîndesc ! Ascultă, n-am nici o şansă. N-am nimic împotriva lui şi orice-ar avea împotriva mea n-o să permită să se afle vreodată. O să mă ţină aici şi-o să mă chinuie ca acum, numai că mai rău. Dar n-am făcut nimic rău, înţelegi ? Bărbaţii care mi-ar putea place sînt toţi speriaţi de el, de banii şi de puterea lui. Înţelegi, Barker ? Iar toţi ceilalţi sînt la fel de răi ca el. Ca Morris, borţosul acela bătrîn, proprietarul hotelurilor, despre care fiecare îşi închipuie că-i un soţ model. Motivul pentru care nu mai calcă pe-alături e că-i prea meschin. Aş putea să-l am, dac-aş vrea. De fiecare dată cînd se apropie destul de mult de mine, îmi frămîntă mîna. Bănuiesc că-şi închipuie că-i o monedă de cinci cenţi, ramolitul, meschinul de... Hai, vino, Barker. Hai să mai bem un pahar. Am rămas de căruţă cu băutul.

— Cred că-i timpul să urcaţi... la etaj, spuse Bartlett. În locul dumneavoastră aş încerca să fiu în pat şi adormită cînd vine Gregg acasă.

— Ai dreptate, Barker. După paharul ăsta mă duc să fac cum spui tu. Numai că m-am gîndit la asta înaintea ta, mă-nțelegi ? Mă gîndesc la asta de multe nopți. Iar astă-seară mă poți ajuta dacă-i spui că m-a durut capul rău.

Rămas singur, Bartlett se gîndi un timp, apoi citi, iar în cele din urmă trase un somn. Dormita cînd Gregg se reîntoarse.

— Ei, ei, Bartlett, spuse marele bărbat, Celia te-a părăsit ?

— Nu-i nimic, domnule Gregg. A durut-o capul și i-am spus să meargă să se culce.

— A durut-o foarte tare capul în ultimul timp. Cred că citește prea mult. Ei bine, îmi pare rău c-am avut întîlnirea asta. Era în legătură cu un nou club de golf și trebuia să fiu acolo. Vreau să zic, o să fiu președintele lui. Văd că te-ai consolat cu niște *Bourbon*. Vreau să zic, sticla nu mai arată așa de plină cum arăta.

— Sper c-o să mă iertați că m-am servit în mod atît de generos, spuse Bartlett. Nu dai de băutură ca asta în toate zilele !

— Ei bine, ce-ai zice dacă am merge să ne culcăm ? Mai vorbim mîine în drum spre oraș. Deși bănuiesc că n-o să ai multe să mă întrebi. Bănuiesc că știi totul despre noi. Vreau să zic, acum știi totul despre noi.

— Da, într-adevăr, domnule Gregg. Am o groază de material, numai de-aș putea să-l folosesc cum trebuie.

Celia nu-și făcuse încă apariția cînd Gregg și musafirul său erau gata de plecare a doua zi.

— Doarme totdeauna pînă mai tîrziu, spuse Gregg. Vreau să zic, niciodată nu se trezește prea

de dimineaţă. Dar azi dimineaţă e mai tardivă ca de obicei. Iubito, strigă el, în susul scărilor.

— Da, iubitule, veni răspunsul.

— Domnul Bartlett ne părăseşte acum. Vreau să zic, pleacă.

— Oh, la revedere, domnule Bartlett. Iartă-mă te rog că nu cobor ca să te conduc.

— Nu-i nimic, doamnă Gregg şi mulţumesc pentru ospitalitate.

— La revedere, iubito !

— La revedere, iubitule !

SINCLAIR LEWIS

S-a născut în 1885 la Sauk Center în statul Minnesota, fiul unui medic. Încă din copilărie simte o puternică atracție pentru literatură, și-l citește cu pasiune pe Dickens. După ce termină studiile la Colegiul Yale, conduce o revistă literară, scrie poezii, traduce și lucrează ca negru pentru unii scriitori. În această perioadă se apropie de mișcarea socialistă din Statele Unite, participînd la organizarea lui Helicon Home Colony *în statul New Jersey în 1906, înființată de Upton Sinclair. Mai tîrziu întreprinde numeroase călătorii în S.U.A. și lucrează ca editor la New York. Printre cele mai importante lucrări din această perioadă se numără:* Domnul Wrenn al nostru (Our Mr. Wrenn), *1914;* Urma șoimului (The Trail of the Hawk), *1915, și* Nevinovații (The Innocents), *1917.*

Cartea care-l va lansa ca romancier e Main Street (Strada Mare), *1920, un studiu sociologic al unei așezări din Midwest. În 1922 publică* Babbitt, *portretul unui om de afaceri „mijlociu", iar trei ani mai tîrziu* Arrowsmith, *roman zugrăvind activitatea unui cercetător științific. Romanul a fost încununat cu Premiul Pulitzer în*

1926, pentru cea mai bună lucrare literară a anului. Sinclair Lewis a refuzat să primească această distincție. Urmează o serie de romane demascînd cu virulență unele aspecte ale modului de viață american: ipocrizia și șarlatanismul religios în Elmer Gantry, *1927; combinațiile veroase ale unor mici traficanți în* Omul care l-a cunoscut pe Coolidge (The Man Who Knew Coolidge), *1928; închisorile pentru femei în* Ann Vickers, *1933; apariția fascismului în Statele Unite în* Nu se poate întîmpla aici (It Can't Happen Here), *1935, și problema discriminării rasiale în* Kingsblood Royal, *1949.*

Sinclair Lewis a primit Premiul Nobel pentru literatură, în anul 1930, după ce cu un an mai înainte publicase romanul Dodsworth. *În ultima parte a vieții, pradă alcoolului, Sinclair Lewis a scris puțin. A murit în anul 1951 la Roma.*

A mai scris Nuvele alese (Selected Short Stories), 1935; *romanele:* Părinții risipitori (The Prodigal Parents), *1938, descrunt relațiile dintre părinți și copii;* Bethel Merriday, *1940, istoria unei fete dintr-o trupă teatrală ambulantă;* Cass Timberlane, *1945, problemele de viață ale unui cuplu din Minnesota*, Gideon Planish, *1943, eseuri asupra organizării filantropiei;* Căutătorul lui Dumnezeu (The God Seeker), *1949, un roman despre viața unui misionar american în mijlocul indienilor din Minnesota*, Lumea e atît de mare (World So Wide), *1951;* De la Main Street la Stockholm (From Main Street to Stockholm) *1952, care cuprinde scrisorile sale; eseurile și alte articole*

apar tot după moartea sa, în 1953, sub titlul Omul din Main Street (The Man from Main Street).

TÎNĂRUL AXELBROD

Plopul este un pom cu apucături şleampăte şi plebee. Mîţişorii lui lînoşi murdăresc pajiştile şi pricinuiesc certuri între vecinii din oraşul nostru. Şi, totuşi, e un pom măreţ, un adăpost şi o sursă de inspiraţie: ţîrîitul strident al lăcustelor, ascunse în frunzişul lui înalt, unde tremură razele soarelui, înviorează prăfuitele noastre după-amieze de vară. Din ţinutul unde se cultivă grîul şi pînă la cîmpurile de pelin, între dealurile izolate şi Yellowstone, plopul e arborele care oferă puţină umbră răcoritoare băştinaşilor transpiraţi.

La Joralemon i se zicea lui Knute Axelbrod „bătrînul plop". De fapt, numele nu i se trăgea atît de la însuşirile lui ca om, cît de la livada întinsă din jurul posomorîtei sale case albe şi a hambarului său roşu. Plantase cîte un şir frumos de plopi pe fiecare parte a drumului de ţară, aşa încît un om umil şi neînsemnat, mergînd pe sub ei cu căruţa sa plină de cherestea, putea să-şi închipuie că-i stăpînul unei alei singuratice.

La 65 de ani, Knute era întocmai ca unul din plopii săi — cu rădăcinile adînc înfipte în pămînt,

cu trunchiul bătut de ploi şi viscole, încins de căldura din toiul zilelor de august, şi cu coroana întinsă spre orizontul larg al zilei şi spre cerul uriaş al nopţilor de preerie.

Acest imigrant era un american pînă şi în felul de-a vorbi. În afara unui defect de a pronunţa pe *j* şi pe *w*, vorbea o engleză cu accent nazal, ca toţi yankeii din Statele Unite. Era cu atît mai american, cu cît în patria lui, în Scandinavia, visase că America e o ţară a luminii. În clipele de dezamăgire şi istoveală considera totdeauna America ca leagănul lumii în ce priveşte dreptatea, oraşele mari şi frumoase, discuţiile aprinse ; îşi păstrase un suflet tînăr ce tînjea veşnic după lucruri frumoase.

Cînd era mic, Knute Axelbrod dorise să devină un savant celebru, să dobîndească uşurinţa de a vorbi limbi străine, să cunoască farmecul istoriei şi să crească în atmosfera cărţilor pline de înţelepciune. Cînd venise prima oară în America, muncise ziua la un joagăr şi studiase toată seara. Stăpînea destulă învăţătură de carte pentru a preda, timp de şase luni, la şcoala districtuală ; apoi, la numai optsprezece ani, o milă izvorîtă din inima lui bună pentru ofilita Lena Wesselius îl făcu s-o ia de soţie. Plimbările lor în căruţa cu coviltir spre alte ţinuturi agricole erau, nu-i vorbă, destul de vesele, dar Knute fu repede prins în capcana sărăciei şi-a grijilor familiale. De la optsprezece la cincizeci şi opt de ani îşi smulgea mereu copiii de la moarte sau ferma de la ipoteci.

Trebuia să fie mulţumit — şi era foarte mulţumit — şi mîndru de succesul îndoielnic al copiilor săi, iar pentru el, de orele furate pentru lectură — acea lectură a unor volume mari şi groase de istorie şi economie politică, pe care le alege autodidactul singuratic şi în vîrstă. Fără a-şi pierde vreodată

nostalgia după oraşele ciudate şi după măreţia turnurilor, Knute se încăpăţîna să rămînă la ferma lui. Făcu rost — fără să se înglodeze în datorii — de o jumătate de parcelă, fertilă, bine dotată, împodobită cu un siloz de ciment, o fermă de pui şi o moară de vînt nouă. Avea tot ce-i trebuia, trăia în singurătate, şi atunci, se părea că-i gata să moară ; căci la vîrsta de şaizeci şi trei de ani îşi încheiase munca, nimeni nu avea nevoie de el şi era singur.

Soţia îi murise. Fiii îi plecaseră departe, care încotro, unul dentist în Fargo, iar altul fermier în Golden Valley. Îşi lăsase ferma pe mîna fiicei şi a ginerelui său. Îl rugaseră să stea cu ei, dar Knute refuzase.

— Nu, spusese el, trebuie să învăţaţi să vă descurcaţi singuri. Nu vă dau ferma. Îmi plătiţi patru sute de dolari chirie pe an, am să trăiesc din ea, şi-am să vă supraveghez de la mine de pe deal.

Pe o ridicătură, lîngă plopul singuratic la care ţinea cel mai mult, Knute îşi construise o cocioabă din carton gudronat şi ducea o viaţă de burlac ; îşi gătea mesele, îşi făcea patul, cîteodată stătea la soare, citea multe cărţi luate de la biblioteca din Joralemon, şi începuse să simtă că scăpase de jugul de-a fi un cetăţean, jug pe care-l purtase toată viaţa.

Uneori, şedea nemişcat ceasuri întregi în faţa cocioabei pe un scaun de bucătărie fără spate — un bărbat cu umerii largi, şi cu o barbă albă ; un fel de profet, cu toate că pantalonii îi cădeau caraghios în vine, iar cămaşa n-avea guler. Se uita de-a lungul milelor de mirişti ce se întindeau pînă la clopotniţa bisericii din Jack-Rabbit Forks şi medita asupra rostului vieţii. La început nu putea ieşi din înţepeneala obişnuinţei. Se scula la cinci, îşi găsea de

lucru, făcea curăţenie prin cameră, îşi cultiva grădina, mînca la prînz la ora douăsprezece fix şi se culca la apusul soarelui. Dar, încetul cu încetul, descoperi că putea călca regula, fără să dea de bucluc. Stătea în pat pînă la şapte şi chiar pînă la opt. Făcu rost de o pisică mare, roşcată şi fricoasă cu care se juca ; o lăsa să-şi bea laptele pe masă, îi zicea „Prinţesa" şi-i mărturisi că ideea lui neîmpărtăşită era că oamenii sînt nişte proşti fiindcă muncesc atît de mult. În jurul acestui bătrîn fără haină pe el, cu o vestă pătată ce-i flutura pe pieptul uriaş, cît şi în jurul magherniţei lui cu un pat în dezordine şi o masă de brad acoperită cu foi de ziare slinoase, stăruia toată aspiraţia plină de pasiune a tinereţii, ca şi vise de frumuseţe antică.

Începu să facă lungi plimbări noaptea. În viaţa sa plină de nevoi, noaptea fusese totdeauna o perioadă de somn adînc în camere neaerisite. Descoperi acum misterul întunericului ; văzu preeriile larg deschise şi ceţoase în lumina lunii, auzi vocea ierbii, a plopilor şi a păsărilor aţipite. Hoinărea mile întregi. Roua îi intra în bocanci, dar lui nu-i păsa. Se oprea timid pe dealuri, îşi zvîrlea larg braţele şi stătea în adoraţia pămîntului gol şi adormit.

Încercă să ţină tainice aceste plimbări, dar începu să se vorbească despre ele. Vecinii, oameni buni şi de treabă, lipsiţi de ciudata dorinţă de-a se plimba noaptea prin rouă. îl văzură pe cînd se întorceau beţi din oraş la ore tîrzii, mergînd în goană, biciuindu-şi caii şi aruncînd cu sticlele de whisky din căruţele lor democrate, şi răspîndiră zvonul că „bătrînul plop" se ţicnise de cînd îşi lăsase ferma pe mîna ginerelui ăla al lui şi nu mai făcea nimic. „L-am văzut pe babalîc hoinărind pe la miezul

noptii. De ce n-am eu norocul lui ca să pot dormi cît vreau. Nici dracu nu m-ar prinde noaptea afară."

Orice comunitate rurală, de la Todd Center la Seringapatam, are pică pe oricine se abate de la obiceiurile ei, şi e morbid fascinată de orice zvon că cineva ar fi atins de nebunie. Ţinutul începu să-l spioneze pe Knute Axelbrod, să-i pună întrebări şi să se zgîiască de pe şosea la cocioaba lui. Conştient şi foarte susceptibil de lucrul acesta, Knute era înclinat să se comporte posac cu cunoştinţele care-l descoseau.

Negreşit, astfel a început marele său pelerinaj.

Ca un simbol a ceea ce-şi îngăduia acum în mod curent în noua sa viaţă, şi fără să mai dea socoteală nimănui, ţipă la „Prinţesa", acea pisică sperioasă:

— La dracu! Astă-seară n-am să mă spăl pe dinţi. M-am spălat toată viaţa şi mereu am vrut să trag o dată chiulul.

Lui Knute îi făcea o mare plăcere să-şi pervertească gustul său pentru lecturi savante. Refuză cu încăpăţînare să termine *Cucerirea Mexicului*[1] şi începu să citească romane ieftine, împrumutate de la biblioteca din Joralemon. Aşa se făcu că descoperi din nou domeniul dansului şi al vinurilor uşoare, după care tînjise toată viaţa. Citi, cu toate astea, unele cărţi de economie politică şi istorie, dar seară de seară obişnuia să se cufunde în fotoliul lui sculptat cu coarne de zimbru, cu picioarele pe patul pliant şi cu „Prinţesa" în braţe, invadînd Zenda[2] sau îndrăgostindu-se de Trilby[3].

---

[1] Vastă lucrare istorică de *W. H. Prescott* (1796—1859), descriind cucerirea Mexicului de către spanioli.

[2] *Prizonierul din Zenda*, roman de aventuri, Zenda fiind un ţinut imaginat de scriitorul englez *Antony Hope (Hawkins)*, (1863—1933).

[3] Personajul principal din romanul sentimental aparţinînd scriitorului englez George du Maurier (1834—1896).

Printre romane dădu de o povestire foarte optimistă, cu acțiunea la Yale, despre un tînăr plin de calități care a putut urma cursurile universitare grație muncii sale, devenind primul vîslaș în echipa de canotaj, și obținînd distincțiile *Phi Beta Kappa.*

Ca rezultat al acestei istorii, într-o dimineață, cam în jurul orei trei, cînd Knute Axelbrod avea șaizeci și patru de ani, se hotărî să meargă la Universitate. Toată viața dorise asta. De ce să n-o facă acum?

Cînd se trezi din somn nu mai era atît de sigur asupra hotărîrii sale, ca atunci cînd adormise. Se văzu pe sine ca un bătrînel ridicol și tare de cap în mijlocul unor tineri sprinteni, întocmai ca un plop prăfuit printre mesteceni argintii. Luni de-a rîndul se luptă și cochetă cu ideea unui mare pelerinaj la muntele muzelor; căci el presupunea cu adevărat că o universitate este un astfel de loc. Își închipuia că toți studenții de la Universitate, cu excepția celor leneși și bogați, ardeau de dorința de a dobîndi învățătură. În mintea lui vedea Harvard, Yale și Princeton[1] ca niște antice luminișuri împodobite cu temple de marmură, în fața cărora grupuri mari de tineri clasiciști discutau politicos despre astronomie și bună guvernare. În acest tablou nu-i vedea niciodată trăgînd chiulul la prelegeri sau mîncînd.

Visînd muzică, cărți și lucruri pline de grație, pe care nici cel mai ambițios băiat nu le-ar fi priceput vreodată, acest fermier din preerie, cu trăsături aspre, se dedică în întregime frumuseții și sfidă puterea invincibilă a bătrîneții ce se apropia. Ceru programele universităților și cărți de școală și începu să se prepare silitor pentru facultate.

Găsi că verbele neregulate din limba latină și capriciile algebrei sînt lucruri diabolice. N-aveau nimic

[1] Universități americane.

de-a face cu adevărata viaţă, aşa cum o trăisc el. Dar le învăţă şi pe ele ; învăţa douăsprezece ore pe zi, aşa cum odinioară se trudea optsprezece ore pe zi pe fîneaţă. Avu, comparativ, puţină bătaie de cap cu istoria şi literatura engleză ; aflase între timp multe despre ele din lecturile sale recreative. De la vecinii săi nemţi auzise destulă *Plattdeutsch* [1], ca să-i fie uşor cu germana. Arta de a învăţa începu să-i revină de pe vremea, cînd, cu patruzeci şi cinci de ani mai înainte, predase la o mică şcoală. Începu să creadă că putea, cu adevărat, să intre la facultate. Se asigurase tot timpul că acolo, cu ajutorul instructorilor cu o cultură aleasă şi plini de înţelegere, o să scape de aceste studii care-l nedumireau, ca şi de încordarea nervoasă.

Dar lipsa de realitate a lucrurilor pe care le studiase îl deziluzionă, şi acest nou joc îl obosi. Se ţinuse de el mai ales din cauză că toată viaţa îi plăcuse munca grea, fără să aibă vreo înclinare pentru ea. Cînd se apropie toamna celui de-al doilea an al vieţii sale excentrice nu mai credea de loc c-o să meargă vreodată la Universitate.

Atunci, un mic băcan, care se vîra în toate, îl opri pe stradă în Joralemon şi-i puse o serie de întrebări în legătură cu studiile lui, spre încîntarea celor fără ocupaţie de la colţul hotelului, care formau un fel de club popular.

Knute tăcu, dar era periculos de supărat. Îşi reaminti tocmai la vreme cum odată, furios, îl bătuse pe un om angajat de el, şi cum se făcu că i se rupsese clavicula. Se întoarse şi merse acasă pe jos, şapte mile, fierbînd încă de mînie. Ridică „Prinţesa", şi, cu ea pe urmăr, păşi afară din nou ca să se bucure de apusul soarelui.

[1] Grup de dialecte din Nordul Germaniei.

Se opri lîngă o baltă cu stuf. Se uită fără să-l vadă la un fluierar care sărea de ici-colo. Deodată strigă :

— Mă duc la Universitate. Se deschide săptămîna viitoare. Cred c-o să pot lua examenele.

Două zile mai tîrziu îşi mută pisica şi puţina sa mobilă în casa ginerelui său, îşi cumpără o nouă pălărie moale cu borul îndoit în jos, un guler de celuloid şi un costum negru solemn, se luptă cu Dumnezeu în rugăciuni rostite în noaptea plină de stele şi luă trenul de Minneapolis, în drumul său spre New Haven.

În timp ce se zgîia pe fereastra vagonului, Knute îşi spunea, ca o prevestire, că fiii de milionari au să-şi bată joc de el. Se decise să-i evite pe toţi aceşti fii ai diavolului şi să stea alături de cei care, ca şi el, „munceau ca să-şi poată termina studiile".

La Chicago se sperie grozav de fulgerele lucitoare pe care mulţimile în mişcare rapidă i le imprimau pe retină şi de şirurile de maşini care se repezeau asupra lui. Făcu o rugăciune şi fugi să ia trenul de New York. Sosi în cele din urmă la New Haven.

Fu primit la Yale fără mojicii şi dispreţ, dar cu priviri politicoase şi mirate — trecu prin examenele de admitere, pe care, după ce se chinuise asudînd cu tocul în mînă, le luă la limită şi i se găsi un tovarăş de cameră. Acesta — o larvă moale, albă, cu fruntea lată, pe nume Ray Gribble — predase ore la o şcoală din New England şi lăsa impresia că vrea mai ales să înveţe la o Universitate pentru a cîştiga mai mulţi bani ca învăţător. Ray Gribble, un tip băgăcios, găsi imediat de lucru, meditînd pe fiul tare de cap al unui bogătaş din industria oţelului, iar ca să-şi plătească întreţinerea servea la masă.

Pe el îl cunoştea Knute cel mai bine, şi se mîntea, închipuindu-şi că-i prieten cu acest vierme, deşi Ray nu-i dădea pace bătrînului nici o clipă. Avea înde-

mînarea unui pisălog de profesie față de tineri atunci cînd încerca să afle motivele lui Knute, și cînd descoperi că bătrînul simțea o satisfacție ascunsă în a savura literatura veselă și cizelată, Ray spuse revoltat :

— Mă izbește faptul de ce un om ca dumneata, care îmbătrînește, nu se gîndește mai mult la salvarea sufletului său decît la fleacurile astea. Lasă pe seama străinilor și-a artistelor versurile și romanele, și ține-te de latină, matematică și Biblie. Îți spun eu, care am predat la școală și-am învățat din experiență.

Alături de Ray Gribble, Knute ducea o viață silnică, înconjurat de fulare rupte, de lămpi care miroseau, de lexicoane și de table de logaritmi. Nu-și petrecea timpul alene în discuții cu colegii de Facultate. Erau cazați la West Divinity [1], unde se adunau teologii, categoriile mai proaste de studenți în drept, cîte unul sau două genii pline de spirit, o hoardă de studenți din anul întîi, nehotărîți încă ce să studieze, cît și unii studenți mediocri din anii mai mari.

Knute era revoltat și dezamăgit, dar stătea mai mult în cameră, căci în afara ei îi era frică. Era o figură caraghioasă și știa asta — un uriaș cu părul alb, ghemuit pe o bancă mică în clasă, ascultînd instructori mai tineri decît propriii lui fii.

Ajunse să-l urască pe Ray Gribble și pe tovarășii săi vorbăreți, făcînd parte din zecimea clasei ținută sub influența lui, acești slugoi ai instructorilor. Desigur e mai puțin periculos să-ți bați joc de drapel decît să pui la îndoială acea tradiție bine stabilită a democrației noastre — că acei ce-și termină anii de Facultate cu ajutorul unei munci remunerate sînt

[1] Secție într-un colegiu american, unde se predă teologia.

în consecinţă mai puternici, mai curajoşi, şi-şi au mai degrabă asigurat succesul, decît acei papă-lapte care duc discuţii literare. Orice povestire despre o facultate are o astfel de morală. Dar istoricul, cu o voce tremurătoare, admite că Knute a descoperit că servitul la masă nu făcea din tineri eroi mai mari decît fotbalul sau hoinărelile plăcute. Mulţi dintre cei ce-şi terminau studiile graţie unei munci remunerate erau veseli, neînfricaţi şi capabili să discute cu colegii mai bogaţi fără a-i linguşi ; dar tot atît de mulţi dintre ei afişau un aer de respectabilitate abjectă ca poza cea mai indicată ; profitau de orice ocazie ca să realizeze un cîştig oricît de mic ; se purtau servil cu colegii ai căror tutori erau ; se gudurau în faţa comitetului Facultăţii ca să obţină o bursă ; făceau pe pioşii la rugăciunile ce se ţineau la Dwight Hall pentru a lăsa o impresie bună asupra celor serioşi ; şi beau un păhărel de bere la restaurantul lui Jake pentru a arăta celor descuiaţi la cap că nu intenţionau să jignească pe nimeni prin cuviosia lor. Ca o răzbunare pentru faptul că se ploconeau în faţa atleţilor obraznici, cărora le serveau drept tutori, se lamentau, cînd se aflau în siguranţă printre cei din aceeaşi categorie cu ei, de „lipsa de democraţie care domneşte astăzi în facultăţi". Nu că ar fi fost atît de lipsiţi de tact încît să facă ceva în privinţa aceasta. Le lipsea stofa unor suflete cu adevărat răzvrătite. Knute îi asculta şi se minuna. Erau la fel ca tinerii muncitori zilieri, atunci cînd pălăvrăgeau în dosul hambarului său, la secerat.

Această zecime servilă a clasei ura pe amatorii de artă mai rău decît pe cei zvăpăiaţi. Împotriva unuia din ei, George Washburn, un estet bogat, mai manierat decît ar fi trebuit să fie orice student din primul an, tunau şi fulgerau pe drept. Vorbeau de seriozitate şi de munca aprigă pînă cînd Knute, care

odinioară ar fi vrut să cunoască tineri ca Washburn, se simţi ruşinat în sinea sa, parc-ar fi fost un bătrîn viţios şi extravagant.

Deşi căuta în mod umil, nu găsea nici inspiraţie şi nici tovărăşie. Era anomalia clasei şi în afară de acea zecime servilă, colegii săi se temeau să nu fie bănuiţi de apucături perverse, fiind văzuţi în compania lui.

Cum era încă în plină vigoare, ca unul care putea ridica un butoi de carne de porc pe genunchi, încercă să-şi facă prieteni printre atleţi. Stătea pe terenul de fotbal de la Yale, privind meciurile de selecţie, şi încercă să lege cunoştinţă cu cei din lot. Aceştia se zgîiau la el şi-i răspundeau în doi peri la întrebări — tineri voinici care în felul lor naiv şi sincer îi arătau că-l considerau de-a dreptul ţicnit.

Locul începu să-şi piardă vălul lui magic prin care-l văzuse prima oară. Pămîntul e pămînt, fie că-l vezi la Camelot, la Joralemon sau pe terenul din jurul Universităţii Yale — sau poate chiar în curtea Universităţii Harvard ! Clădirile încetară de a mai fi temple pentru Knute ; deveniră construcţii de cărămidă sau piatră, pline de tineri care se aplecau pe geam sau îl priveau amuzaţi cînd încerca să se strecoare pe lîngă ei.

Holul de proporţii gargantuelice, unde se lua masa în comun, deveni un supliciu care-l chinuia de trei ori pe zi, din cauză că la mesele unde mînca el erau doi tineri care, avînd minţi neobişnuit de pătrunzătoare, îşi dăduseră seama că Knute avea barbă şi, plini de curaj, spuseră asta tuturor. Unul din ei, numit Atchison, era o persoană superioară, un tînăr foarte muncitor şi instruit, priceput în matematică şi cu maniere exagerat de politicoase. Dispreţuia la Knute lipsa unui scop precis cînd venise la Facultate. Celălalt era un răsfăţat, plin de spirit, furînd

semnale de circulație de pe stradă și văzînd multă pricepere pentru glume subtile ; iar aluziile sale la barba lui Knute îi făceau pe toți de la masă să se tăvălească de rîs de trei ori pe zi. Așa că acești tineri de familie bună îl siliră pe bătrînul stîngaci, care cerea înțelegere, să părăsească sala comună de mese și să mănînce de aici înainte la tejgheaua cîrciumii „Pisica neagră".

Lipsit de imboldul prieteniei, lui Knute îi era din ce în ce mai greu să reziste încordării pe care o cereau lungile programe de studiu. Ceea ce în cocioaba sa reprezenta o săptămînă de lectură plăcută îi era acum aruncat în sarcina unei singure zile. Dar nu i-ar fi păsat de munca grea dacă ar fi putut găsi pe unul la fel de tînăr ca el. Erau cu toții atît de îngrozitor de bătrîni — cei care cîștigau bani, cei care lucrau din greu ca atleți, instructorii care își băteau capul cu activitatea lor de-o viață întreagă, aceea de a pune note în cataloagele clasei.

Apoi, într-o zi de chin și oboseală, Knute întîlni pe cineva care era tînăr.

Knute auzise că profesorul care era idolul Facultății îi admonestase sever pe băieții prea serioși din clasa care îl studia pe Browning [1] și insistase ca ei să citească *Alice în țara minunilor* [2]. Knute scormoni prin rafturile prăfuite ale unei anticării pînă găsi o *Alice* și o aduse acasă ca s-o citească în timpul mesei de prînz, compusă dintr-un sandviș cu cîrnat cald. Îl atrase ceva din absurdul grav al cărții și mîrîia de satisfacție în timpul lecturii, cînd Ray

[1] *Robert Browning* (1812—1889), poet englez romantic, inspirat deseori de figurile artistice ale Renașterii italiene

[2] *Alice în țara minunilor (și prin oglinda fermecată)*, roman pentru copii, cu un umor absurd, aparținînd scriitorului englez *Lewis Carroll (Charles Dogdon)* (1832—1898).

Gribble intră în cameră şi se uită la el să vadă ce citeşte.

— Vai de mine ! spuse domnul Gribble.

— E o carte bună şi nostimă, spuse Knute.

— Vai de mine ! *Aliee în ţara minunilor* ! Am auzit de ea. O mare prostie. De ce nu citeşti ceva cu adevărat bun, cum ar fi Shakespeare sau *Paradisul pierdut* [1] ?

— Păi... zise Knute şi se opri.

Cu ochii sticloşi ai lui Ray Gribble aţintiţi asupra lui, Knute nu se mai putea prăpădi de rîs citind cartea. Se întrebă dacă într-adevăr n-ar trebui să citească pompoasele aiureli antropologice ale lui Milton. Plecă amărît la o oră de istorie antică, ţinută cu competenţă de Blevins, doctor în filozofie.

Knute îl admira pe Blevins, doctor în filozofie. Era atît de rotofei, avea ochelari sclipitori şi totdeauna dreptate. Dar cei mai mulţi dintre tinerii elevi ai lui Blevins nu-l iubeau. Spuneau că-i cam „sărit". Citeau ziare în timpul orei lui şi se înghionteau pe furiş. În banala sală de clasă cu pereţii acoperiţi cu ghips, cu braţul lăsat pe marginea largă a scaunului, Knute încerca să nu scape nici una din dovezile sardonice aduse de Blevins pentru a corecta data celei de-a doua căsătorii a lui Themistocle [2], care avusese loc cu doi ani şi şapte zile mai tîrziu decît data atribuită de dobitocul ăla agramat care era Frutari din Padua. Knute admira performanţa tînărului Blevins şi se simţea cuprins de mîndrie în faţa acestor fapte solide şi de necontestat.

Îşi dădu seama că unii studenţi grosolani, de proastă calitate, jucau pocher, tocmai în spatele lui.

[1] Monumentală operă poetică, de inspiraţie biblică, a poetului englez *John Milton* (1608—1674).

[2] General grec (525—460 î.e.n.), unul dintre fondatorii Atenei.

Urechea sa, exersată în preerie, surprinse şoapte ca: „Mai dă-mi două" sau „Am ridicat doi dolari". Knute se întoarse şi se încruntă la cei ce-şi băteau joc de învăţătura serioasă. Pe cînd se întorcea la loc îşi dădu seama că împricinaţii chicoteau şi-şi continuau jocul. Văzu că Blevins, doctor în filozofie, înţelese că ceva nu era cum trebuie; se încruntă şi el, dar nu spuse nimic. Knute rămase gînditor. Îl vedea pe Blevins numai ca pe un băiat. Îi părea rău de el. Va face o faptă bună pentru el.

Cînd ora se termină, mai întîrzie în jurul catedrei lui Blevins pînă cînd ceilalţi studenţi ieşiră zgomotos din clasă. Spuse:

— Ascultă, profesore, eşti un tip pe cinste. Am să fac ceva pentru dumneata. Dacă vreunul din băieţi te mai supără, spune-mi mie şi-am să-i trag puşlamalei o mamă de bătaie.

Blevins, doctor în filozofie, îi vorbi pe un ton cultivat şi supărător:

— Îţi mulţumesc, Axelbrod, dar nu-mi imaginez că va fi vreodată nevoie. E de la sine înţeles că ştiu să păstrez disciplina satisfăcător de bine. Bună ziua. Ah, o clipă. E ceva despre care aş fi voit să-ţi vorbesc. Aş vrea să nu te mai căzneşti aşa de mult ca să ieşi în evidenţă de cîte ori te întreb în timpul orei. Dai răspunsuri atît de inutil de lungi şi zîmbeşti ca şi cum aş fi foarte comic. Accept cu dragă inimă ca să mă consideri, în particular, un personaj comic, dar există unele convenţii ale şcolii, ştii, unele mici convenţii.

— Vai, profesore, se văită Knute, niciodată nu fac haz pe seama dumitale. N-am ştiut că zîmbesc. Dacă fac aşa îmi închipui că-i numai din cauză că-s atît de bucuros cînd capul meu bătrîn şi prost înţelege bine lecţia.

— Mda, asta e foarte flatant, te asigur. Şi dacă ai putea să ai puţin mai multă grijă...

Blevins, doctor în filozofie, scoase un zîmbet îngheţat, dezgolindu-şi dinţii, şi tropăi afară din clasă spre clubul absolvenţilor, ca să facă spirite pe contul bătrînului Knute şi al felului cum pronunţa unele cuvinte, în timp ce în clasa goală Knute rămăsese posomorît — un bătrîn lovit de soartă. Prin ferestre pătrundea lumina unui sfîrşit de toamnă însorit ; de pe terenul din jurul clădirii se auzeau strigătele cristaline ale unor băieţandri. Dar cel ce iubea toamna îşi netezi mîneca mototolită, se uită fix la tablă şi văzu acolo doar coliba lui îndepărtată înconjurată de miriştile cenuşii ale lui octombrie. În timp ce-şi închipuia facultatea pîndindu-l, bătîndu-şi joc în taină de el şi de surîsul lui, era rînd pe rînd abătut, ruşinat şi furios ca un taur. Îi era dor de pisica lui, de scaunul lui frumos, cu ornamente din coarne de zimbru, de treptele scăldate în soare ale cocioabei lui şi de glia care-l înţelegea. Era la Facultate de aproape o lună.

Înainte de-a ieşi din încăpere, păşi în spatele catedrei instructorului şi privi o clasă de studenţi imaginari.

„Aş fi putut sta aici ca profesor, dac-aş fi putut veni mai devreme", îşi spuse el încet.

Liniştit de aurul lichid al toamnei ce se scurgea pe străzi, parcurse Bulevardul Whitney în direcţia dealului East Rock. Observă cum lumina mîngîie stînca abruptă, auzi muzica discretă a frunzelor şi trase în piept aerul plin de povestirile bătrînei New England [1].

Fu cuprins de bucurie :

— Aş putea scrie poezii acum, numai de-aş putea — de-aş putea scrie poezii.

---

[1] Noua Anglie, unul din statele americane pe coasta Atlanticului, unde au debarcat primii colonişti englezi.

Se căţără pe vîrful lui East Rock, de unde putea să vadă atît clădirile Universităţii Yale asemănătoare cu turnurile de la Oxford, canalul de la Long Island, şi lumina de un alb intens a lui Long Island în spaţiile apelor. Se minună că Knute Axelbrod, cel din ţinutul plopilor, privea dincolo de un braţ al Atlanticului spre statul New York. Băgă de seamă că pe o bancă la marginea stîncii se afla un student din anul întîi şi se înfurie. Studentul era Gilbert Washburn, snobul, amatorul de artă, despre care Ray Gribble spusese o dată :

— Acest tip e ruşinea clasei. Nu-i pasă de nimic, nu răspunde ca să se evidenţieze, nu vine la Dwight Hall şi nici nu face altceva. Îşi închipuie că-i dat dracului de deştept, aşa că nu se bagă în cîrd cu nimeni. Îşi închipuie că-i literat, se zice, şi totuşi nici măcar nu calcă la orele de literatură, ca studenţii serioşi care studiază literatura. N-am timp de pierdut cu un snob ca ăsta căruia nu-i pasă de nimic.

În timp ce-l privea fix pe Gil, care nu-şi dădea seama, şi al cărui profil se desena frumos pe cer, Knute dădu dreptate opiniei publice, şi fu cuprins de un sentiment de dezaprobare şi de alte gînduri moralizatoare. Deşi Gil era mult prea bine îmbrăcat, părea prost dispus şi nemulţumit.

„Ar trebui să muncească la o maşină de trierat şi să doarmă în fîn, bombăni Knute aproape pe tonul didactic al lui Gribble. Atunci ar şti cînd îi merge bine şi n-ar mai arăta de parcă-l doare capul. Ptiu !"

Gil Washburn se sculă, se îndreptă încet spre Knute, îi aruncă o privire, ezită şi se aşeză pe banca lui.

— Splendidă perspectivă ! spuse el. Zîmbetul său era plin de pasiune.

Acel zîmbet simboliza pentru Knute toată arta vieţii pe care venise s-o găsească la Facultate. Se scutură

de atitudinea sa morală cu o grabă caraghioasă şi fiecare zbîrcitură de pe faţa sa bătută de vînt se adînci atunci cînd răspunse :

— Da. Îmi închipui că Acropole trebuie să arate la fel ca asta.

— Ascultă, fii atent, Axelbrod. M-am gîndit la dumneata.

— Da ?

— Ar trebui să ne cunoaştem unul pe celălalt. Noi doi sîntem scandalul anului. Am venit aici ca să visăm, şi dobitocii ăştia, care nu stau o clipă locului, ca Atchison şi Giblets, sau care o fi numele colegului dumitale de cameră, îşi închipuie că sîntem nişte proşti că nu vînăm note. Poţi să nu fii de acord cu mine, dar am ajuns la concluzia că dumneata şi cu mine sîntem absolut la fel.

— Ce te face să crezi că am venit aici ca să visez ? se aprinse Knute.

— Oh, stăteam lîngă dumneata în sala de mese comună şi te ascultam cînd încercai să-l potoleşti pe bătrînul Atchison de cîte ori se apuca să discute motivele pentru care se vine la Universitate. Acest vechi subiect, mîncat de molii ! Mă întreb dacă Abel şi Cain nu-l discutau la facultatea de agricultură a raiului. Ştii, Abel umbla după note mari, era pios şi-şi dădea aere, iar Cain dorea să citească poezii.

— Da, zise Knute, şi bănuiesc că profesorul Adam i-a spus : „Cain, nu mai citi aceste poezii, n-au să te ajute la algebră".

— Desigur. Ascultă, n-ai vrea să te uiţi la acest volum de Musset pe care am fost destul de sentimental ca să-l car cu mine aici astăzi ? Am pus mîna pe el cînd am fost anul trecut în Europa.

Gil scoase din buzunar o carte cum Knute nu mai văzuse niciodată ; un volum subţire, într-o limbă ciudată, legat în marochin moale, cu incrustaţii lucrate

de mînă, un bibelou efeminat, pe care fermierul din preerie îl apucă cu o plăcere desfrînată. În mîinile sale largi, cartea aproape dispăru. Cu degetul arătător, timid, mîngîie marochinul şi frunzări paginile.

— Nu pot s-o citesc, dar e genul de carte cum m-am gîndit întotdeauna că trebuie să existe, suspină el.

— Ascultă, zise Gil. Astă-seară cîntă Ysaye [1] la Hartford. Hai să mergem să-l ascultăm. O să mergem cu troleul, şi vom ajunge la timp. Am încercat să-i fac pe unii din băieţi să vină, dar au crezut că sînt ţicnit.

Knute Axelbrod n-avea idee ce era un Ysaye, dar răspunse cu un glas de tunet :

— Desigur !

Cînd ajunseră la Hartford descoperiră că amîndoi aveau exact atîţia bani cît să le ajungă pentru masă, să-l asculte pe Ysaye de la galerie şi să se întoarcă numai pînă la Meriden. Acolo, Gil sugeră :

— Să mergem atunci pe jos pînă la New Haven. Ţii ?

Knute nu ştia dacă pînă îndărăt la Universitate erau patru sau patruzeci de mile, dar spuse :

— Sigur !

În ultimele luni observase că în ciuda fizicului său solid, trebuia să evite eforturile, dar în seara asta ar fi putut să şi zboare.

În muzica lui Ysaye, primul artist adevărat pe care-l auzise vreodată, Knute descoperi toate lucrurile de necrezut despre care citise odată în Wiliam Morris [2]

[1] *Eugène Ysaye* (1838—1931), violonist belgian, celebru prin fineţea interpretărilor sale.

[2] Poet, pictor şi critic de artă englez (1834—1896), aparţinînd curentului prerafaelit. În unele lucrări în proză s-a preocupat de probleme sociale, fiind un precursor al socialiştilor utopici.

și în *Idilele Regelui* [1]. Contemplă cavaleri înalți, și prințese subțiri la trup, îmbrăcate în lungi rochii de mătase albă, porțile înecate în brumă ale unor orașe abandonate și măreția cavalerismului care n-a existat niciodată.

S-au întors pe jos, urlînd pe drum, cît îi ținea gura, sub luna de octombrie, oprindu-se pentru a fura mere și a se extazia la vederea dealurilor argintate, și bucurîndu-se copilărește și foarte firesc cînd goneau cîte un cîine vagabond. De cele mai multe ori Gil era acel care vorbea, iar Knute cel ce asculta ; dar Knute fu ademenit să povestească despre timpurile pionierilor, despre viscole, seceriș și prima lucire a grîului verde. În privința studenților din clasă, de soiul lui Atchison și a lui Gribbles, amîndoi făceau comentarii tinerești amare și disprețuitoare. Dar ei nu simțeau nici o amărăciune pentru că în noaptea asta se întîmplase ceva atavic. Erau menestreli vagabonzi — Gilbert trubadurul cu scutierul său.

Ajunseră la ora cinci dimineața la terenul care înconjoară Universitatea. Bîlbîindu-se în căutarea unor cuvinte care să-i exprime sentimentele, Knute spuse :

— Da, a fost frumos. Acum mă duc să mă culc și-am să visez despre...

— Să te culci ! Prostie ! Niciodată nu am crezut că e bine să închei o petrecere tocmai cînd merge din plin. Avem prea puține distracții aici. Pe lîngă asta, seara nici nu s-a sfîrșit. Pe lîngă asta ne e foame. Pe lîngă asta, oh, pe lîngă asta ! Stai aici o clipă. Mă duc în camera mea să iau ceva bani să mergem să mîncăm ceva : Așteaptă ! Te rog, așteaptă !

[1] Ciclu de poeme ale poetului englez *Alfred Lord Tennyson* (1809—1892), dedicate evocării regelui Arthur, personaj de legendă din istoria veche a Angliei și a tovarășilor săi de arme, cavalerii Mesei Rotunde.

Knute ar fi aşteptat toată noaptea. Trăise aproape şaptezeci de ani, călătorise o mie cinci sute de mile şi îl suportase pe Ray Gribble ca să-l descopere pe Gil Washburn.

Poliţiştii se mirară să vadă un bătrîn cu guler de celuloid şi un tînăr îmbrăcat foarte elegant coborînd braţ la braţ pe Chapel Street în căutarea unui restaurant potrivit poeţilor. Toate erau închise.

— *Ghetto*-ul s-o fi deşteptat de pe acum, spuse Gil. Luăm ceva de mîncare şi mergem în camera mea. Am nişte ceai acolo.

Knute mergea umăr la umăr alături de el prin străzile întunecoase la fel de firesc ca şi cînd ar fi fost întotdeauna o bufniţă cu o aversiune faţă de tot ce era atît de rustic ca un pat. În jos pe Oak Street, un cartier cu magazine sărăcăcioase, lumini tulburi şi fundături, găsiră mahalaua trează. Gil reuşi să cumpere cutii cu biscuiţi, cremă de brînză, conserve de pui şi o cană cu smîntînă. În timp ce Gil se tocmea, Knute se uită lung pe strada cufundată în lumina lăptoasă a flăcării tremurătoare a felinarelor cu gaz şi a primelor raze firave ale zorilor. Privi semnele în idiş şi reclamele cu litere ruseşti, femeile înfăşurate în şaluri şi rabinii cu barbă ; şi în timp ce privea, adună în sine o mulţumire pe care n-o va putea pierde niciodată. În noaptea asta călătorise în străinătate.

În camera lui Gil Washburn se aflau toate acele lucruri inutile şi plăcute, pe care Knute dorea să le găsească acolo. Erau mai multe obiecte din perioada petrecută de Gil la Paris decît din aceea de proaspăt student ; vase de email *cloisonné* [1] pe bordura căminu-

[1] Fel de a lucra artistic unele metale, ridicînd pe suprafaţa lor mici linii despărţitoare pentru a reţine între ele materialele de culoare (fr.).

lui, covoare persane, un serviciu de ceai de argint, gravuri în acva forte şi cărţi. Knute Axelbrod, obişnuit cu cocioaba sa acoperită cu carton gudronat şi cu curţile murdare ale fermelor, se uită plin de satisfacţie. Cufundat într-un fotoliu confortabil, mormăia mulţumit, în timp ce Gil aprindea focul şi lăsă merindele pe o măsuţă de trestie.

Pe cînd mîncau vorbiră despre oamenii mari şi despre idealurile eroice. Era o conversaţie serioasă şi nu lipsită de aluzii ironice la Gribble, Atchison şi Blevins, toţi adormiţi acum în paturile lor corecte. Gil citi fragmente din Stevenson [1] şi Anatole France, iar apoi la urmă din propriile sale poezii.

Nu contează dacă acele poezii erau bune sau proaste. Pentru Knute era un miracol că găsise pe cineva care le scria cu adevărat.

Discuţia încetini şi începură să caşte. Knute era sensibil la apropierea sfîrşitului nebuniei lor din acea toamnă tîrzie şi se ridică grăbit. Pe cînd îi spunea la revedere se simţea ca şi cum n-avea decît să doarmă puţin pentru a reveni de-ndată la această nesfîrşită noapte de aventuri romantice.

Dar nu plecă din dormitor decît la ziuă. Era şase şi jumătate dimineaţa, iar pe zidurile roşii de cărămidă cădea o lumină aspră şi liniştită.

„Acum mă pot duce în camera lui de multe ori. Mi-am găsit prietenul", îşi spuse Knute. Ţinea strîns volumul lui Musset, pe care Gil îl rugase să-l primească.

Cînd porni să facă primii paşi spre West Divinity, Knute se simţi foarte obosit. La lumina zilei aventura părea din ce în ce mai de necrezut.

---

[1] *Robert Louis Stevenson* (1850—1894), romancier şi poet englez, autor de lucrări pentru tineret, cu aventuri pe mare sau în ţinuturile exotice.

Intrînd în dormitor suspină din adîncul sufletului. „Tinereţea şi bătrîneţea, cred eu, nu pot face pereche vreme îndelungată.“ În timp ce urca scările îşi spuse : „Dacă-l mai văd pe băiat are să se plictisească de mine. I-am spus tot ce-aveam de spus.“ Şi în timp ce deschidea uşa adăugă : „Pentru asta am voit să vin la Universitate, pentru o singură noapte ca asta ; am trăit 65 de ani pentru asta. Am să plec înainte de a o strica.“

Scrise un bilet către Gil şi începu să-şi împacheteze telescopul. Nici măcar nu-l trezi pe Ray Gribble, care dormea sforăind puternic în aerul lînced.

La cinci, în acea după-amiază, în vagonul de zi al unui tren care mergea spre apus, un bătrîn şedea zîmbind. În ochii lui se afla o mulţumire trainică, iar în mîinile sale o cărticică în franceză.

MOARTEA LUI ARROWSMITH

AUTONECROLOG

Sinclair Lewis, care a murit liniştit ieri după-amiază pe cînd dormea, la mica sa reşedinţă de la ţară, în Connecticut-ul de nord-vest, era la vîrsta de optzeci şi şase de ani, aproape complet uitat. În ultimii zece sau cincisprezece ani, ducea o viaţă atît de retrasă, ocupîndu-se, pare-se, numai de pisicile sale, de flori şi de scurte eseuri asupra unor astfel de romancieri puţin citiţi azi ca Mark Twain, încît pentru mulţi ar fi putut fi o surpriză să descopere că mai trăieşte încă. Şi, totuşi, la un moment dat era o

personalitate de mare răsunet, din cauza împunsăturilor ironice, dar, în fond, binevoitoare, îndreptate împotriva îngîmfării și prostiei oamenilor politici și a industriașilor din zilele noastre.

Deși astăzi nu le mai citește aproape nimeni, cîteva dintre romanele lui, și mai ales *Main Street, Arrowsmith, Babbitt, Elmer Gantry,* cît și plictisitoarea cronică în patru volume a unei familii americane, *Familia Tintayre,* pe care domnul Lewis a început-o în 1944 și a terminat-o în 1950, sînt cunoscute tuturor sociologilor și istoricilor literari prin descrierea naivei și afectatei prime jumătăți a secolului nostru. Nimeni nu poate să afirme dacă acest tablou e bine executat sau e obiectiv.

Domnul Lewis pare să fi fost, mai ales, un patolog bine dispus, care a demascat clișeele și sentimentalismele vremii sale — falsitatea amabilă a senatorilor și-a celor cunoscuți odinioară sub numele de „antreprenori de mari afaceri", atitudinea afectat de dulceagă față de femeile din epoca sa, ambițiile clerului, ale artiștilor și ale profesioniștilor, și patriotismul insipid și nerușinat.

Pentru cititorul plin de discernămînt din anii de mai tîrziu, apare clar că domnul Lewis a lovit — sau a încercat să lovească — în sentimentalism, fiindcă se știe că în adîncul sufletului era un sentimental, pe care spectacolul dealurilor verzi, al soldaților atacînd peste baricade, zîmbetul fetelor și viforniţele îl înflăcărau la fel de copilărește ca pe orice romancier de renume. Este de asemenea clar că-și bătea joc de manifestările mai crude ale imperialismului yankeu, fiind, în fond, un american fanatic, căruia nu i-a plăcut niciodată cu adevărat condescendența cu care-l tratau englezii în mijlocul cărora a trăit deseori, cum ar fi doi ani petrecuți în comitatul Derbyshire, în 1951 și 1952.

„Stilul" descrierilor Americii, oarecum exagerat de extinse, a domnului Lewis, pare să indice, pe baza unor studii recente, o ascendență literară nemaipomenit de contradictorie. Răsfoind cărțile sale, după propriile mărturisiri, se poate găsi că se trage, în mod uimitor, atît din Dickens și Swinburne [1], H. G. Wells și A. E. Housman [2], Thomas Hardy, H. L. Mencken și Hamlin Garland [3]. Pe de altă parte, nu pare să fi lăsat vreun urmaș literar. Contrar contemporanilor săi celebri, Theodore Dreiser (1871—1952) [4] și colonelului Ernest Hemingway, care a fost atît de dramatic omorît în timp ce conducea trupele de filipinezi și chinezi la asaltul orașului Tokio din 1949 [5], domnul Lewis pare a fi influențat doar puțin operele tinerilor scriitori de romane. Fie că aceasta reprezintă o critică fundamentală a pretențiilor sale de forță și originalitate, fie că întocmai ca un alt contemporan, domnișoara Willa Cather [6], era o persoană izolată, inevitabil de singuratică, n-avem încă posibilitatea de a înțelege.

Ani de-a rîndul, domnul Lewis a rătăcit mult și aproape că s-ar părea că a rătăcit de dragul unor

[1] *Charles Algernon Swinburne* (1837—1909), poet englez fecund, cu o imaginație romantic-revoluționară.

[2] Poet liric englez (1859—1936) de o mare sensibilitate în fața naturii.

[3] Poet și romancier american (1860—1940). În lucrările sale a descris moravurile vestului îndepărtat din Statele Unite.

[4] Data reală a morții lui Theodore Dreiser e 1945. Inexactitatea lui Sinclair Lewis ține probabil de stilul fantezist al întregului autonecrolog.

[5] Firește, Ernest Hemingway nu a luat parte la asediul orașului Tokio, pentru simplul motiv că un astfel de asediu nu a avut loc.

[6] Romancieră americană (1873—1947). Lucrările ei prezintă conflictul dintre femeile generației ei și societate.

experienţe prosteşti. Şi-a început cariera lucrînd mai mulţi ani la ziare, reviste, în birourile editurilor, şi a călătorit prin fiecare stat al Americii ; cunoştea cea mai mare parte din Europa şi, după sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, în 1944, aproape toată Asia. Ba chiar — şi e posibil ca faptul să se datorească unei imitări inconştiente a idolului său, Dickens — timp de trei sau patru ani, s-a ocupat cu actoria, apărînd în diverse trupe profesioniste, fără să se bucure de prea mult succes sau să se facă de rîs în mod deosebit.

La întoarcerea sa din Anglia, în 1952, s-a stabilit definitiv în ţinutul rural al Connecticut-ului, cu care avea multe legături, deşi domnul Lewis era născut (1885) într-un cătun din preeria Minnesotei, unde tatăl său era un tipic doctor de ţară ; acesta, ca şi străbunii săi, se născuse de opt sau nouă generaţii în Connecticut, lîngă rîul Housatonic, pe malurile căruia trăise şi domnul Lewis în aceşti ultimi douăzeci de ani. Şi-a făcut studiile la Universitatea Yale şi a colaborat pentru prima oară la ziarul *Journal and Courier* din New Haven. Era, aşadar, firesc ca el să se fi stabilit în Connecticut, obosit de călătorii şi de ceea ce el numea odată (în scurtele sale note de drum : *Ceai pentru unu şi jumătate,* publicate de Random House, în 1945) „descoperirea eternului călător că pretutindeni e considerat atît de străin, încît nimeni nu vrea să-l asculte, chiar atunci cînd protestează în contra impozitelor şi a calităţii berei".

Lewis era înalt, slab, neîndemînatic, cu pielea tăbăcită, iar la bătrîneţe avea capul complet chel, cu excepţia unui smoc de culoarea ruginei. Dacă ar fi purtat o perucă cu cîrlionţi şi barbişon ar fi fost luat aproape în mod comic drept întruchiparea Unchiului Sam, iar o bună parte din numărul mereu în descreştere al ziariştilor care veneau să-i ia un inter-

viu, sau al bibliotecarilor care mergeau în pelerinaj la reşedinţa lui (un pelerinaj ratat în mod curent de frivolitatea batjocoritoare a bătrînului faţă de toate atitudinile artistice) au observat că pe măsură ce anii treceau el devenea din ce în ce mai mult *Ultimul supravieţuitor al yankeilor din Connecticut*. Chiar şi vocea sa căpătase un accent yankeu, acum uitat, şi folosit doar în piese de teatru proaste.

Vecinii săi povestesc, ca cea mai vie amintire despre el, că în timp ce Doctorul *ès lettres* [1] Sir Wilfred Willoughby Westfrisket, profesor al Fundaţiei Eisenbein de literatură americană la Oxford, îl aştepta acasă la el o după-amiază întreagă, domnul Lewis se afla la garajul din localitate, jucînd *pinacle* cu cioclul care era şi poliţaiul satului.

Deşi se pare că Lewis n-a creat nici un fel de „şcoală", e de presupus că influenţa sa asupra literaturii noastre a fost sănătoasă prin felul cum şi-a bătut joc de obtuzitate şi formalism. Datorită argoului american şi exagerărilor sale comice, contopite cu maniera sa aproape pedantă — moştenire a timpului petrecut la Universitate — domnul Lewis este cel puţin egal în demnitate şi farmec romantic cu orice prinţ, sau cu orice romancier !

Singurele sale rude mai apropiate în viaţă sînt fiul său cel mare, Wells, care a fost, după cum se ţine minte, căpitan în Forţele Expediţionare Americane în 1942, şi care e, probabil, un romancier mai distins şi fără îndoială mai subtil şi mai delicat decît tatăl său, fiul său mai tînăr, Michael, preşedintele companiei aeriene Afro-China, şi nepotul său Freeman Lewis, editorul.

[1] În litere (fr.).

La solemnitatea care a avut loc la sanctuarul crematoriului Millerton au fost prezenţi — ca urmare a dorinţei exprese exprimate de domnul Lewis pe patul său de moarte — numai cei trei servitori (sau cum îi numea el, cu ciudăţeniile lui, „ajutoarele sale") de la proprietatea sa, împreună cu venerabilul doctor Carl Van Doren, preşedintele de onoare al Universităţii Columbia, şi fost ambasador în Franţa. Singura muzică care s-a cîntat a fost *Simfonia a şaptea* de Beethoven, pe discuri, iar singurul panegiric, unica remarcă a doctorului Van Doren : „A fost un bun muncitor şi un bun prieten, care mai putea rîde pe vremea cînd lumea era atît de necăjită, încît pierduse puterea de-a mai rîde".

JOHN REED

John Reed s-a născut în anul 1887 în orașul Portland, statul Oregon. După absolvirea Universității Harvard, din același stat, lucrează la American Magazine *în calitate de corespondent extern pentru Europa. În același timp colaborează la revista* The Masses (Masele) *cu articole asupra grevelor din orașul Paterson. În 1913 pleacă în Mexic, trimis de ziarul* World (Lumea) *pentru a scrie despre revoluția burgheză condusă de Francisco Villa. Cele văzute sînt consemnate în volumul* Mexicul insurgent (Insurgent Mexico), *apărut în 1914. Nuvela* Mac-American *aparține acestei perioade a apărut în revista* The Masses.

În timpul primului război mondial colindă fronturile din Europa — Franța, Germania, Italia, Turcia și Rusia — notînd impresii despre haosul și absurditatea măcelului la care asistă. Convins de justețea luptei proletariatului rus, John Reed începe să scrie despre revoluție, și în 1917 pleacă în Rusia.

Aici asistă la dizolvarea Parlamentului, la luptele de stradă din Petersburg și Moscova, la cucerirea Palatului de Iarnă, și adună afișe, proclamații, manifeste. Reîntors la New York scrie, pe baza materialului strîns și a celor trăite:

Rusia roşie (Red Russia), *1919*, şi Zece zile care au zguduit lumea (Ten Days That Shook the World), *1919, provocînd furia adepţilor contrarevoluţiei care încep să-l calomnieze. Fără să se descurajeze, John Reed ia cuvîntul la mitinguri, îşi apără cartea şi încearcă să înfiinţeze un partid comunist în Statele Unite. Supus unor persecuţii permanente, e silit să se ascundă. În 1919 pleacă la Moscova ca delegat la Internaţionala a treia. La întoarcere, în drumul său spre Statele Unite, e arestat în Finlanda, iar de acolo pleacă din nou în Uniunea Sovietică. Moare în 1920, în vîrstă de treizeci şi trei de ani, şi este înmormîntat la Kremlin.*

Cartea sa Zece zile care au zguduit lumea *a apărut în prima ei ediţie americană cu o prefaţă de Lenin, iar în ediţia în limba rusă cu o prefaţă de N. Krupskaia.*

MAC-AMERICAN

Am dat de Mac în Mexico, la Chihuahua City, în ajunul Anului nou. Era un american get-beget, cum întîlneşti numai acasă. Ţin minte că în timp ce plecam de la hotel ca să bem un *Tom and Jerry* [1] la barul Chee Lee, clopotele plesnite ale străvechii catedrale băteau sălbatic, chemînd la slujba de la miezul nopţii. Deasupra noastră sclipeau stelele

[1] Băutură fierbinte şi dulce din rom şi apă, căreia i se adaugă scorţişoară.

deşertului fierbinte. În întreg oraşul, soldaţii din *quartel*[1]-urile unde era staţionată armata lui Villa[2], cei din îndepărtatele posturi amplasate pe dealurile golaşe, ca şi sentinelele aflate pe străzi trăgeau cu arma cuprinşi de bucurie. Un ofiţer beat trecu pe lîngă noi şi, înşelîndu-se asupra *fiestei*[3], răcni: „Cristos a înviat!" Mai jos, la colţul următor, un pîlc de soldaţi, înfăşuraţi pînă la urechi în *serapes*[4], stăteau în jurul unui foc, cîntînd nesfîrşita baladă: *Cîntec de dimineaţă pentru Francisco Villa.* Fiecare cîntăreţ trebuia să compună un vers nou despre isprăvile „Marelui căpitan"... .

La uşile largi ale bisericii, prin uliţele umbroase din *plaza*[5], se vedeau şi apoi dispăreau din nou în gura străzilor întunecate siluetele tăcute şi sinistre ale femeilor în negru, adunate să-şi spele păcatele. Din catedrală se prelingea o slabă lumină roşie, iar voci ciudate de indieni îngînau un cîntec pe care nu-l mai auzisem decît în Spania.

— Hai să intrăm şi să vedem slujba religioasă, am spus eu. Trebuie să fie interesant.

— La dracu, nu! spuse Mac cu o voce puţin încordată. Nu vreau să mă amestec în religia nimănui.

— Eşti catolic?

— Nu, răspunse el. Nu cred că am vreo credinţă. N-am mai pus piciorul într-o biserică de ani de zile.

---

[1] Cazarmă (sp.).

[2] *Francisco Villa* (1877—1923), conducătorul trupelor de partizani care au luptat în timpul revoluţiei burghezo-democrate din Mexic (1910—1917). Cunoscut în popor sub numele de „Marele căpitan".

[3] *Fiesta* (sp.), sărbătoare.

[4] Pelerină mexicană de fomă pătrată şi cu un orificiu pentru cap (sp.).

[5] Piaţă (sp.).

— Grozav din partea ta ! am strigat. Aşa că nu eşti nici superstiţios !

Mac mă privi oarecum scîrbit.

— Nu sînt un tip religios. — Scuipă. — Dar nici nu-l dărîm pe Dumnezeu pe toate drumurile. E prea riscant.

— Cum adică ?

— Păi cînd mori, ştii...

Acum era dezgustat şi furios.

În barul lui Chee Lee am mai dat peste doi americani. Erau din aceia care-şi preced toate observaţiile cu : „Sînt aici de şapte ani şi cunosc oamenii foarte bine !"

— Femeile mexicane, spuse unul, sînt cele mai infecte din lume. Nu se spală decît de două ori pe an. Iar în privinţa virtuţii — ea pur şi simplu nu există ! Nici măcar nu se mărită. Trăiesc cu cine se întîmplă să le placă. Toate femeile mexicane sînt nişte curve ! Asta sînt !

— Am o fetiţă indiană drăguţă la Torreon, începu celălalt. Ascultaţi, nu-i culmea ? ! Nici măcar nu-i pasă dacă mă însor cu ea sau nu ! Eu...

— Aşa-i felul lor, interveni primul. Destrăbălate ! Aşa-i felul lor ! Sînt în ţara asta de şapte ani...

— Şi să ştii, spuse celălalt, agitîndu-şi sever degetul spre mine, spune-i asta unui mexican băştinaş şi-o să-ţi rîdă în nas ! Aşa-s ăştia, nişte împutiţi !

— N-au nici un fel de mîndrie, spuse Mac, posomorît.

— Închipuiţi-vă, începu primul compatriot, închipuiţi-vă ce s-ar întîmpla dacă i-aş spune asta unei *americane* !

Mac lovi cu pumnul în masă.

— Femeia americană, Dumnezeu s-o binecuvînteze ! spuse el. Dacă ar îndrăzni cineva să pone-

greasca față de mine cinstitul nume al Femeii Americane, cred că l-aș ucide. Aruncă o privire fioroasă în jurul mesei și, cum nici unul dintre noi nu întină reputația Feminității din Marea Republică [1], continuă : E un Ideal Pur și e datoria noastră s-o păstrăm astfel. Aș vrea s-aud pe cineva vorbind urît despre o femeie în prezența mea !

Am băut *Tom and Jerry*-urile noastre cu corectitudinea solemnă a unei adunări de *Galahazi* [2].

— Auzi, Mac, spuse abrupt cel de al doilea ins. Ții minte cele două fetițe pe care le-am avut în iarna aia la Kansas City ?

— Dacă țin minte ? se înfierbîntă Mac. Dar îți amintești în ce încurcătură grozavă credeai că te-ai vîrît ?

— N-am să uit niciodată !

Primul bărbat vorbi :

— Din partea mea, spuse el, lăudați-vă cît vreți micile voastre *señoritas* [3]. Mie, însă, dați-mi o fetiță americană curățică...

Mac măsura peste șase picioare înălțime — o brută cu obrăznicia magnifică a tinereții. Avea numai douăzeci și cinci de ani, dar fusese în multe locuri și practicase o droaie de meserii : meșter feroviar, supraveghetor de plantații în Georgia, șef-mecanic într-o mină mexicană, văcar și ajutor de șerif în Texas. Era originar din Vermont. Pe cînd își bea cel de al patrulea *Tom and Jerry*, își dezvălui trecutul.

— Cînd am venit la Burlington, ca să muncesc într-o fabrică de scînduri, eram doar un copil de

[1] Statele Unite.

[2] Referire la Sir Galahad, unul dintre eroii romanului cavaleresc englez din secolele XII—XIII, simbol al purității și al neprihănirii.

[3] Domnișoare (sp.).

șaisprezece ani. Frate-meu lucra între timp acolo de aproape un an și m-a luat să stăm împreună. Era cu patru ani mai mare ca mine și era voinic ; dar nițel cam molatic... Mă cicălea toată ziua că nu-i frumos să te bați, și alte chestii d-astea. Nu m-ar fi lovit niciodată, chiar dacă se înfuria pe mine, fiindcă zicea că sînt mai mic. Ei bine, în casă stătea o fată cu care frate-meu trăia de multă vreme. Ce să-i fac, așa-i firea mea, foarte blestemată, rîse Mac. Totdeauna am fost așa. Mi-a venit un chef nebun s-o despart pe fata aia de frate-meu. În curînd am reușit. Ei bine, domnilor, știți ce-a făcut dracu' ăla de fată ? O dată, pe cînd frate-meu o săruta, ea-i spuse brusc : „Păi mă săruți ca Mac !...“ Frate-meu a venit să pună mîna pe mine. Toate ideile lui că-i rău să te bați dispăruseră — evident, nu făceau doi bani pentru un om adevărat. Era atît de alb la față, încît de-abia l-am recunoscut — iar din ochi vărsa foc ca un vulcan. Zise : „Blestematule, ce-ai făcut fetiței mele ?“ Era un tip mare și solid și, o clipă, am fost nițel speriat. Dar mi-am adus aminte cît era de bleg și mi-am revenit. „Dacă nu poți s-o ții cu tine, zic eu, dă-i pace !“

A fost o bătaie urîtă. Avea de gînd să mă ucidă. Eu, de asemenea, am încercat să-l omor. M-a învăluit o ceață mare și roșie și-am turbat rău de tot. Vedeți urechea asta ? Mac arătă ciotul organului la care se referise. El mi-a făcut-o. Dar și eu l-am aranjat la un ochi, așa că n-a mai văzut niciodată cu el. În curînd, n-am mai folosit pumnii, ne-am zgîriat, ne-am strîns de gît, ne-am mușcat și ne-am lovit cu picioarele. Se zice că din minut în minut frate-meu mugea ca un taur, în timp ce eu deschisesem gura și urlam tot timpul... În curînd, i-am trimis un picior în... într-un loc unde doare, și s-a prăbușit ca mort...

Mac își termină *Tom and Jerry*-ul. Cineva mai comandă unul. Mac continuă :

— La puțin timp după asta am venit în sud, iar frate-meu a intrat în rîndul Poliției Călare din nord-vest [1]. Țineți minte indianul care a omorît pe un tip la Victoria, în 1906 ? Ei bine, frate-meu a fost trimis după el și a fost împușcat în plămîni. Tocmai plecasem să-mi vizitez neamurile — singura dată cînd m-am întors — și frate-meu venise și el să moară acasă... Dar s-a făcut bine. Țin minte că în ziua cînd am plecat, tocmai se dăduse jos din pat. A mers cu mine pînă la gară, rugîndu-mă să-i spun măcar un cuvînt. A întins mîna ca să ne-o strîngem, dar eu i-am întors spatele și i-am tras o înjurătură. Ceva mai tîrziu a plecat îndărăt la postul lui, dar a murit pe drum...

— Doamne, spuse primul ins. Poliția Călare din nord-vest ! Asta zic și eu meserie ! O pușcă bună, un cal bun și toată ziua vînezi la indieni ! Asta zic și eu sport !

— Fiindcă veni vorba de sport, spuse Mac, cel mai grozav sport din lume e vînătoarea de negri. După ce-am plecat din Burlington, v-am spus, am hoinărit pînă-n sud. Eram pus să văd lumea de la un capăt la altul, și tocmai descoperisem că puteam să mă bat. Dumnezeule ! În ce încăierări am mai fost amestecat... O dată, m-am trezit pe o plantație de bumbac, undeva, prin Georgia, lîngă o așezare care se cheamă Dixville și, cum aveau nevoie de-un supraveghetor, am rămas. Țin bine minte noaptea aceea, fiindcă stăteam în coliba mea și scriam acasă o scrisoare surorii mele. Noi doi ne-am înțeles întotdeauna, dar nu puteam s-o scoa-

[1] Corp de poliție constituit în 1873 pentru a-i goni pe indienii din Canada în rezervații.

tem la cap cu restul familiei. Anul trecut soră-mea s-a încurcat cu un voiajor comercial, şi dacă pun mîna pe acest... Ei bine, cum vă spuneam, stăteam şi-i scriam la lumina unei lămpiţe cu ulei. Era o noapte fierbinte, de se lipeau toate pe tine, şi pe jaluzea mişunau ploşniţele. Mi se încreţea pielea cînd vedeam cum se tîrau peste tot. Deodată, ascut urechile şi mi se face părul măciucă. Auzeam cîini, dulăi de vînătoare gonind prin întuneric. Nu ştiu dacă voi, băieţi, aţi auzit vreodată cum urlă un dulău cînd urmăreşte pe cineva... Un dulău care urlă noaptea scoate sunetul cel mai *sinistru*, cel mai singuratic din lumea asta. Dar acum era şi mai rău. Parc-ai fi stat în beznă, aşteptînd să te strîngă cineva de gît. *Şi să nu poţi scăpa!*

O clipă n-am auzit decît cîinii, iar apoi pe cineva sau ceva prăbuşindu-se peste gardul meu, paşi grei fugind chiar prin dreptul ferestrei, şi zgomotul unei răsuflări. Ştiţi cum răsuflă un cal încăpăţînat cînd îi strîngi gîtul cu o funie? Aşa. Dintr-un salt am fost pe verandă, tocmai la timp ca să văd cîinii sărind peste gard. Apoi, cineva pe care nu-l vedeam urlă atît de răguşit, încît de-abia mai putea vorbi: „Pe unde a luat-o?" „Pe lîngă casă şi a ieşit prin dos!" zic eu şi-o iau la fugă. Eram vreo doisprezece inşi. N-am aflat niciodată ce făcuse cioroiul, dar bănuiesc că mici cei mai mulţi dintre ei nu ştiau. Nu ne-a păsat. Am fugit ca nişte scoşi din minţi peste plantaţiile de bumbac şi prin pădurile mlăştinoase din cauza inundaţiilor, am traversat rîul înot, am sărit peste garduri, cu un efort care în mod obişnuit ar fi epuizat un om numai într-o cursă de o sută de yarzi. Şi nici vorbă de oboseală. Îmi curgea tot timpul saliva din gură — ăsta era singurul lucru care mă necăjea. Era lună plină, şi cînd am ajuns într-un luminiş cineva urlă: „Pe-a-

colo a luat-o !" şi ne-am gîndit că poate cîinii făcuseră o greşeală şi o apucaseră după o umbră. Cîinii alergau mereu în frunte, urlînd ca nişte clopote. Ascultaţi, aţi auzit vreodată un dulău care urmăreşte pe cineva ? E ca o trompetă. Mi-am bușit picioarele prin douăzeci de garduri, m-am lovit cu capul de toţi pomii din Georgia, dar nici n-am simţit...

Mac îşi linse buzele şi bău.

— Fireşte, spuse el, cînd l-am ajuns din urmă, cîinii sfîşiaseră dihorul ăla...

Clătină din cap, amintindu-şi cu plăcere.

— Ţi-ai terminat scrisoarea către soră-ta ? l-am întrebat eu.

— Te cred, spuse Mac, chiar după aceea...

— Nu mi-ar plăcea să trăiesc pe-aici, în Mexico, propuse Mac. Oamenii de aici n-au inimă. Îmi plac oamenii prietenoşi, ca americanii...

Humoristul Frank Sullivan s-a născut în anul 1892, la Saratoga Springs, în statul New York. Debutează ca ziarist la o revistă din Saratoga Springs, în anul 1910. Mai tîrziu începe să scrie pentru New York World, *iar în 1924 termină Universitatea Cornell.*

Volume: Viaţa şi faptele Marthei Hepplethwaite (The Life and Times of Martha Hepplethwaite), *1926;* Aventurile unui idiot (The Adventures of an Oaf), *1927, scris împreună cu Herb Roth;* Spectacol inocent (Innocent Bystanding), *1928;* Verzişoare şi dantelă veche (Brocoli and Old Lace), *1931:* Într-o ureche (In One Ear), *1933;* O perlă în fiecare scoică (A Pearl in Every Oyster), *1938;* O piatră în fiecare bulgăre de zăpadă (A Rock in Every Snowball), *1946;* Noaptea cînd vechea nostalgie a ars pînă la temelii (The Night the Old Nostalgia Burned Down), *1953;* Sullivan Rites News [1], *1954.*

Nuvela Un week-end la reşedinţa lui Lady Astor (A Week-end at Lady Astor's) *face parte din volumul* O perlă în fiecare scoică.

[1] Joc de cuvinte : în engleză, *writes* (el scrie) şi *rites* (rituri) se pronunţă la fel.

UND WEEK-END
LA REȘEDINȚA LUI LADY ASTOR *

De ani de zile îmi tot spuneam : „Ar trebui să mă duc la Cliveden și să-mi petrec *week-end*-ul cu *Lady* Astor", dar știți cum se întîmplă. *Week-end*-urile sînt o mare plictiseală. Am amînat-o într-una, pînă ce-am citit în ziare că Nancy și clica de la Cliveden [1] exercitau o mare influență asupra guvernului Chamberlain [2], și m-am hotărît că, negreșit, nu trebuia să pierd ocazia. Așa că în sîmbăta următoare am zvîrlit cîteva lucruri într-o valiză, am luat tramvaiul, cel de patru și patruzeci și cinci de minute, în piața Piccadilly, și-am sosit la Cliveden chiar în clipa cînd cucii își începeau serenada vesperală.

Firește, inima îmi bătea puțin mai puternic în timp ce mă apropiam de Cliveden. Mă gîndii că undeva, în acel castel, se găsește mica femeie care s-a înălțat de la un debut umil, ca membră a uneia din cele mai alese familii din Virginia, la rangul de frunte al nobilimii engleze. M-aș fi considerat un american de proastă calitate dacă n-aș fi simțit

* Era în primăvara anului 1938 (n.a.).

[1] Cliveden — unul din vechile castele istorice din Anglia — aparținea înainte de război lui Nancy Astor, o bogată aventurieră americană, căsătorită cu afaceristul Astor, și avînd veleități de eminență cenușie în viața politică internațională. La Cliveden, în acea perioadă, se adunau membrii partidului conservator și elementele sale cele mai reacționare și oportuniste.

[2] *Neville Chamberlain (Sir)* (1869—1940), prim-ministru al Angliei, membru al partidului conservator. Prin politica sa duplicitară și trădătoare, care-și găsește expresia în acordul de la München din 1938, el i-a permis lui Hitler să ocupe Cehoslovacia, sub pretextul de a înlătura perspectiva unui război mondial.

o oarecare mîndrie față de această femeiușcă curajoasă, concetățeană cu mine, care ținea în mînuțele ei destinul imperiului britanic și care, cu ajutorul unei șoapte discret strecurată în umbra unui palmier sau din dosul evantaiului, putea provoca abolirea Australiei sau votarea unei legi interzicînd englezilor să se îmbrace în haine de seară la cină.

M-am gîndit la numeroasele prilejuri cînd, așezat în balconul vizitatorilor din Camera Comunelor, mi se umflase pieptul de mîndrie, auzind cum Camera, ridicîndu-se pînă la ultimul om atunci cînd intra ea, o saluta plină de dragoste, răcnind: „Gura!", „Stai jos!" sau „Cară-te acasă în America, de unde-ai venit!" — asta chiar mai înainte ca ea să fi deschis gura.

Cliveden era splendid, pomii erau în floare și aruncau umbre albastre și negre pe perucile argintii ale valeților în livrea. O groază de femei frumoase se plimbau pe terasă, înrîurind cu farmecul și spiritul lor hotărîrile oamenilor de stat britanici cu monoclu.

— Doamna e acasă? l-am întrebat pe majordomul care mi-a luat valiza.

— *Lady* Astor e sus momentan, stilizează din nou *Circulara Curții* [1] pentru numărul de luni al ziarului *Times*. Sînteți așteptat, domnule?

— Păi, nu tocmai. Sînt doar un concetățean al *Lady*-ei Astor. Nu prea pot spune că o cunosc.

— Aha, o să vă placă, zîmbi majordomul. E o adevărată spaimă. Veșnic în mișcare. Și cu o minte ca o capcană de oțel. Clic! majordomul imită o minte ca o capcană de oțel. O să fie încîntată să vă cunoască, domnule. Acum, mai bine, luați-o

[1] Rubrica mondenă în marile ziare din Anglia, dedicată vieții la curte și în societatea aristocratică.

repede pe scări în sus și gătiți-vă. Masa de seară e la nouă. Frac.

Ardeam de nerăbdare la gîndul că voi fi prezent la unul din acele faimoase dineuri ale claselor conducătoare din Anglia, despre care citisem atît de mult, dineuri la care de cînd e lumea, fete deștepte ca Lily Langtry [1], Margot Asquith [2], Boadicea [3] și Nancy Astor, au înrîurit destinul imperiului datorită minții lor strălucite și farmecului lor. Și ardeam mai ales de nerăbdare să întîlnesc clica de la Cliveden ! Cea care conduce azi cercurile conducătoare engleze. Cînd conduci cercurile conducătoare engleze, băiete, ascultă-mă pe mine, asta înseamnă că într-adevăr conduci !

Cei ce se adunaseră în sufragerie la ora nouă constituiau, într-adevăr, o adunare strălucită. Nu s-au servit cocteiluri, fiindcă *Lady* Astor e abstinentă, dar din fericire al doilea ajutor al pădurarului ținea un bar clandestin într-una din camerele bîntuite de fantome ale castelului, iar acei dintre noi care aflaseră asta, sau cei al căror miros fusese subțiat de sete ne-am întărit acolo, înaintea dineului.

Toți la un loc eram o sută patruzeci și șase, douăzeci și nouă lipsind. Onorabila Ursula Godolphin-Potts, fiica unui baron, fusese silită să rămînă în camera ei, din cauza unei dureri de cap, datorită înrîuririi exagerate efectuate în acea după-amiază pe terasă asupra unui om de stat britanic. Ambasa-

[1] Artistă de teatru engleză, populară la Londra și măritată cu lordul Dudley. I se spunea și *Jersey Lily*, fiind născută în insula Jersey din Canalul Mînecii.

[2] Soția primului ministru englez, Asquith, care a primit după primul război mondial titlul de Conte de Oxford. Autoarea unor volume de memorii.

[3] Soția lui Prasutagus, regina Iceenilor în vechea Anglie. S-a ridicat împotriva ocupației romane, răscoala populară condusă de ea fiind învinsă în cele din urmă în anul 61 î.e.n.

dorul german se afla sus, unde i se pansa o rană. În timp ce-l saluta în acea după-amiază pe Lordul Halifax [1] cu salutul nazist, îşi lovise cam tare mîna de craca lăsată în jos a unui stejar şi se zgîriase rău de tot. Douăzeci şi şapte dintre invitaţi plecaseră acasă înaintea dineului, în urma unor telegrame care le anunţau boala grea a bunicelor lor.

Femeile purtau două pene de struţ, deoarece *Lady* Astor era numai vicontesă [2]. Nancy se află pe locul zece mii patru sute douăzeci în linie directă la succesiunea coroanei britanice, sau cu patru mii două sute treizeci şi opt de locuri în urma lui *Lady* Pell (Beatrice Lillie [3]) şi cu opt sute şaizeci şi cinci şi respectiv şaizeci şi şase de locuri înaintea lui *Sir* Cedric Hardwicke [4] — Noel Coward [5] neavînd, firește, încă un titlu.

Toţi bărbaţii, cu excepţia mea, purtau pantaloni pînă la genunchi şi ciorapi de mătase. În calitatea mea de yankeu viril şi patriotic, am refuzat să mă ploconesc în această privinţă în faţa ciudăţeniilor britanice, dar ca o concesie făcută bunăvoinţei internaţionale mi-am făcut pantalonii rulou pînă la genunchi. Bărbaţii purtau decoraţii. Ale mele erau

[1] *Edward Frederick Halifax* (n. 1881), om politic englez, ministru al afacerilor străine în perioada 1938—1940. A încurajat şi susţinut politica trădătoare a primului-ministru englez Neville Chamberlain.

[2] Soţul lui Nancy Astor a primit contra bani titlul de viconte, acordat de guvernul englez.

[3] Actriţă engleză de operetă după primul război mondial.

[4] Actor de cinema american, de origine engleză ; a interpretat roluri în filmele istorice.

[5] *Noel Coward* (n. 1899), dramaturg englez, autor de farse teatrale.

insigna Ordinului tinerilor iubitori de păsări, medalia mea de aur ca fost comisar de poliție onorific la Long Beach, în Long Island, insigna confreriei St. Aloysius, de la biserica Sfîntul Petre din Saratoga Springs, și bareta albastră primită ca cel mai sănătos băiat american care a participat la întrecerile naționale din 1932. Era o adunătură strălucitoare și niciodată *Lady* Astor n-a părut mai frumoasă ca acum cînd stătea pe sacul de lînă[1] al Lordului-cancelar, în capul mesei, avînd la dreapta pe Neville Chamberlain și pe Lordul Lothian[2] la stînga. Firește, era „un scaun vacant", cum se spune. Simpaticul Joe Ribbentropp lipsea de la locul lui obișnuit, fiind numit ministru de interne.

După ce o bună bucată de vreme se înghiontiră bine dispuși întrebîndu-se cine s-o ia înaintea celuilalt, în care timp cîteva din ducesele mai bătrîne fură niței împinse de colo-colo, am ajuns cu toții la locurile pe care trebuia să le ocupăm, iar *Lady* Astor ceru cu un gest să se facă tăcere.

— Bine-ați venit la Cliveden, doamnelor și domnilor, spuse ea.

— Aha, tacă-ți gura ! spuse unul din oaspeți.

Într-o clipă Nancy Astor fu în picioare.

— Dacă onorabilul deputat din Upper Tooting[3], spuse ea ironică, crede că spunîndu-mi să-mi țin gura dă o soluție problemei vitale care confruntă această adunare în acest ceas important și solemn — mă refer la problema de a reuși să servim supa înainte ca ea să se răcească — atunci tot ce-i pot spune onorabilului...

[1] Președintele Camerei Lorzilor stă pe un sac de lînă în amintirea vremurilor cînd prosperitatea Angliei se datora exportului de lînă.

[2] Om politic englez, originar din Scoția.

[3] Suburbie electorală a Londrei.

— Du-te și te așază pe o pioneză, strigă onorabilul deputat din Upper Tooting.

O să înghită asta Nancy Astor? Oare faimoasa artistă a replicelor parlamentare o să pareze această iscusită lovitură, sau va fi doborîtă? Cei de la masă își ținură respirația.

Apoi Nancy îi veni de hac:

— Du-te și te-așază tu pe o pioneză, și vezi cum îți place, vorbi ea ironic.

Un murmur de admirație parcurse sufrageria.

— Doamne, aș fi vrut să fi zis eu asta, spuse Geoffrey Dawson, redactor-șef al lui *Times*, un ziar ce aparținea familiei Astor.

— Cred că se poate spune că-i într-o formă nemaipomenită astă-seară, zise J. L. Garvin, redactor-șef al lui *Observer*, un alt ziar aparținînd familiei Astor.

— Am crezut că i-a dat gata, spuse Lordul Lothian.

Arhiepiscopul de Canterbury părea și el satisfăcut.

— Cine-i tipul care i-a spus gazdei noastre să stea pe o pioneză? am întrebat-o eu pe vecina mea de masă, *Lady* Feather Barksdale-Wotton.

— Ah, un spion din partidul de opoziție al maiestății-sale, spuse *Lady* Feather. E aici la fiecare *week-end*. E destul de simpatic.

Dineul continuă netulburat. *Lady* Astor, ca o gazdă pricepută ce era, adunase un grup într-adevăr stimulator, reprezentînd fiecare nuanță a gîndirii politice, de la conservatori, care erau de părere că lui Hitler trebuie să i se dea numai Cehoslovacia, Memelul, Ucraina, Coridorul polonez cu Danzig și Danemarca, pînă la radicalii extremiști, care erau de părere că ar trebui să i se dea și Franța și Anglia.

Conversaţia era scînteietoare. Am auzit pe un tip aşezat la masă ceva mai încolo decît mine spunînd :

— Să nu mă înţelegi greşit. Cîţiva dintre cei mai buni prieteni ai mei sînt evrei.

— Doamne, aş fi vrut să zic eu asta, am exclamat către *Lady* Gwydd Stensitty Wowdle, care şedea la stînga mea. Cine-i ăsta ?

— E Lordul Londonderry, spuse Lady Gwydd. Ştii, el e cel ce-a scris acea carte nostimă, lăudîndu-l pe Hitler.

— Ah, *el* e ăla ?

M-am aplecat şi l-am strigat.

— Lord Londonderry !

— Da, prietene.

— Cum e cu *Heil* ? [1]

Dar el se încurcă. Englezii pricep greu o glumă.

Am surprins un alt fragment de discuţie.

— Ştii, l-am auzit pe un nobil de viţă, Lord Featherstonehaugh (pronunţaţi Fuff), spunînd : „Cîteodată îmi vine să cred că Nancy Astor se cam confundă cu imperiul britanic".

De îndată, fiecare oaspete scoase un carneţel şi începu să scrie.

— Ce fac ? am întrebat eu pe onorabila Hebe Quart, care stătea alături de Lordul Fuff.

— Iau note pentru amintirile lor, spuse *Lady* Hebe, care se grăbea şi ea să facă asta. O să pretindem toţi că noi am spus-o şi nu Fuff.

Trebuie să spun că mi s-a părut, trăgînd cît puteam de discret cu ochiul, că nu toţi erau buni reporteri. Unii din nobilii mai bătrîni, tari de ureche, nu auziseră prea bine spiritul lui Fuff, iar alţi nobili cu arterele mai tari auziseră foarte bine

[1] Salut hitlerist, cu sensul de „trăiască !"

spiritul, dar nu-l puteau ține minte destulă vreme ca să-l noteze, așa c-au fost puse pe hîrtie multe versiuni inexacte ca : „Îmi vine să cred cîteodată că Nancy Astor a provocat o ușoară încurcătură imperiului britanic“ sau : „Îmi vine să cred cîteodată că Nancy Astor s-a încurcat ușor de una singură“.

Toate astea erau foarte bune, numai că voiam să văd ceva mișcare.

— Cînd o să înceapă *Lady* Astor să influențeze guvernul britanic ? am întrebat-o eu pe *Lady* Feather. E zece și patru minute și n-am văzut nimic.

— Prostuțule, mă dojeni *Lady* Feather. Ai acum prilejul. Ai să vezi în acțiune întreaga clică de la Cliveden. Nu cred să se fi făcut vreo observație în seara asta la masă, firește, cu excepția celor făcute de dumneata, care să nu fi fost foarte semnificativă.

— Ce vreți să spuneți ?

— Vreau să spun că noi nu sîntem atît de neîndemînatici ca să ne dăm jocul pe față și să influențăm direct imperiul britanic. Nu contează atît de mult ceea ce spunem, cît felul în care o spunem. La noi, observația cea mai obișnuită, făcută doar cu acea clipeală din ochi specială, capătă o semnificație care poate avea repercusiuni în locurile cele mai îndepărtate ale imperiului.

Ei bine, asta arunca cu totul altă lumină asupra lucrurilor. Îmi închipuiam că discuția de la masă schiopăta și cînd colo ce să vezi ? Iețele se trăgeau tot timpul sub ochii mei, iar eu nu-mi dădusem seama.

După asta m-am distrat grozav. Era nostim să auzi pe cineva ca Lordul Halifax spunînd ceva în legătură cu vînătoarea de vulpi, și apoi să încerci să ghicești dacă acea observație însemna că Anglia n-o să vină în ajutorul Franței dacă Franța venea în

ajutorul Cehoslovaciei atunci cînd Hitler avea să dea o lovitură de stat acolo.

Apoi *Lady* Astor îl întrebă pe Neville Chamberlain dacă mai serveşte o dată sparanghel. Întrebarea părea destul de nevinovată, dar toţi cei de la masă îşi dădeau seama că ea însemna de fapt : Oare Neville o să obţină un loc în guvernul lui pentru generalul Franco ? Întrebarea era pusă atît de subtil, încît pînă şi bătrînii şi rutinaţii diplomaţi de la masă nu-şi putură stăpîni gîlgîituri entuziaste de admiraţie.

— Pentru Dumnezeu, spuse Lordul Lothian, n-aş fi de loc surprins dacă mai devreme sau mai tîrziu Nancy Astor reuşeşte să schimbe harta Europei.

— Sau invers, critică cu severitate spionul din partidul de opoziţie al maiestăţii-sale.

Răutatea la adresa micuţei şi vajnicei noastre gazde mi se păru că întrece orice, aşa că m-am cam înfuriat.

— Ia ascultaţi, am zis lungind cuvintele, eu nu-s decît un american de rînd şi mă bate gîndul că nu prea cunosc apucăturile voastre, ale englezilor, dar, ce naiba, să mă ia dracu dacă am să stau aici şi-o să ascult la toate răutăţile pe care le aruncaţi unei micuţe femei din Virginia, pămîntul natal al preşedinţilor, şi care nu v-a făcut nici un rău. Ascultaţi aici la mine, adunătură vulgară de venetici. George al treilea a smuls Statelor Unite Anglia [1], dar vă asigur că Nancy Astor a adus-o înapoi. Uraaaa !

— Uraaaa ! Aşa e, aşa e, urlă gentlemanul din partidul de opoziţie al maiestăţii-sale.

[1] Aluzie la Revoluţia Americană — războiul de independenţă împotriva englezilor (1775—1783). George al III-lea era regele Angliei la acea epocă.

Lady Astor îmi aruncă un surîs plin de recunoştinţă.

— Nu mai bate capul, rînji *Lady* Feather.

— Vrei să te certi cu mine? am ţipat eu.

— Desigur, amice, spuse *Lady* Feather, ridicîndu-se.

— Vezi-ţi de treabă, scumpo, am sfătuit-o eu. Încă n-am pocnit o femeie cu o diademă, şi nu-i momentul să încep acum.

— Am s-o scot, spuse *Lady* Feather, dînd-o jos. Acu, scoate-ţi şi dumneata ochelarii.

Pentru o clipă se păru că *Lady* Feather şi cu mine o să ne încăierăm, dar Neville Chamberlain păşi între noi şi potoli lucrurile. Îmi încredinţă mie ceasul lui de buzunar şi lanţul, iar lui *Lady* Feather îi dădu o jumătate de influenţă în Spania.

După ce doamnele se retraseră, şi cînd noi bărbaţii furăm lăsati singuri ca să bem porto şi să mîncăm alune, Bernard Shaw vorbi foarte interesant timp de o oră sau două arătînd de ce era absolut în regulă ca Hitler să suprime Austria. Apoi, noi bărbaţii, ne alăturarăm doamnelor în salon — toţi, în afară de Bernard Shaw, care rămase singur în sufragerie, fiindcă mai avea de vorbit o oră sau aşa ceva.

Conversaţiile de la masă fură reluate în salon, dar acum nimeni nu se mai putea păcăli. Ştiam că atunci cînd Nancy Astor l-a întrebat pe Neville dacă pune zahăr în ceşcuţa cu cafea, asta putea să însemne orice, de la mutarea unui diplomat englez de la Hong Kong şi pînă la o nouă alianţă cu Mussolini.

Mă simţeam foarte măgulit de faptul că sînt astfel la curent — măcar pentru cîtva timp — cu toate. Apoi îmi veni ideea că dacă aş rămîne la

Cliveden un timp mai îndelungat aş putea să încep şi *eu* să spun lucruri pline de semnificaţie. Bunul meu simţ îmi spunea că acest lucru nu era posibil, dar că nu strică să fii foarte atent. Ce-or să creadă cei de acasă, dacă auzeau că ajutam clica de la Cliveden să influenţeze destinul imperiului? M-am simţit grozav de neliniştit.

Doream să plec, dar nu aveam nici o scuză plauzibilă, fiindcă nu mă gîndisem să aranjez ca să mi se trimită una din acele telegrame, în legătură cu o bunică bolnavă.

Atunci se întîmplă ceva care mă puse în mişcare. L-am văzut pe Lordul Londonderry apropiindu-se cu un exemplar al cărţii sale despre Hitler. Se îndrepta drept spre mine.

Mă simţeam ca un animal sălbatic, gata să fie prins în cursă.

Londonderry se apropia... se apropia... se apropia.

Trebuia să acţionez repede. Nu puteam pierde o clipă. Îl şi auzeam spunînd:

— Să nu mă înţelegi greşit...

Se întîmplă să treacă un valet cu o tavă plină de telegrame.

Cu o pornire născută din desperare am apucat una şi am deschis-o. Era pentru Neville Chamberlain. Spunea: „Întoarce-te acasă imediat. Bunica bolnavă. Urgent."

Repezindu-mă printre picioarele Lordului Londonderry, am reuşit să ajung la *Lady* Astor, prefăcîndu-mă că telegrama era pentru mine, scuzîndu-mă şi exprimînd mulţumiri pentru ospitalitate. Am prins trenul de marfă de la unu şi douăzeci, spre gara Waterloo, şi într-o oră eram din nou pe vechea mea bancă de pe cheiurile Tamisei. Şi niciodată căminul nu mi-a părut atît de plăcut.

DOROTHY PARKER

Dorothy Rothschild Parker, născută în 1893 la West End, statul New Jersey, s-a afirmat în presa din New York prin articolele ei caustice și mai ales prin ridiculizarea unor autori pretențioși și ieftini. În 1926, la vîrsta de 33 de ani, publică primul ei volum Destulă largheţe (Enough Rope), *o culegere de versuri. Volumele următoare* Nu atît de adînc ca un puţ (Not so Deep as a Well), *1936, și* Aici zace (Here Lieș), *1939, cuprind nuvelele publicate anterior în volume mici sau în reviste.*

În timpul războiului civil din Spania a fost corespondentă de presă a unui mare ziar din New York.

A scris de asemenea scenarii de filme.

Nuvelele Aranjament în alb și negru (Arrangement In Black and White) *și* Soldaţii republicii (Soldiers of the Republic) *fac parte din volumul* Aici zace.

Femeia cu macii de catifea roz îşi întoarse aurul fals al părului, traversă camera plină de lume cu un pas interesant — ceva între o săritură şi un mers tîrşit — şi apucă braţul subţire al gazdei :

— Te-am prins ! spuse ea. Nu-mi mai scapi !

— Ah ! Hello, spuse gazda. Ce mai faci ?

— Grozav ! spuse ea. Pur şi simplu grozav. Ascultă. Fă-mi o favoare nemaipomenită, vrei ? Dacă te rog ? Dacă te rog mult ?

— Ce anume ? spuse gazda.

— Ascultă, zise ea. Vreau să fac cunoştinţă cu Walter Williams. Îţi jur că sînt pur şi simplu nebună după omul ăsta. Oh, cînd cîntă ! Cînd cîntă acele *spirituals* [1] ! Ascultă, i-am spus lui Burton : „Ai noroc că Walter Williams e negru, căci altminteri ai avea destule motive să fii gelos". Zău, mi-ar plăcea mult să-l cunosc. Aş vrea să-i spun că l-am auzit cîntînd. Fii un înger şi fă-mi cunoştinţă cu el.

— Desigur, îi spuse gazda. Am crezut că ţi-a fost prezentat. Serata e pentru el. Dar, apropo, unde-i ?

— E colo, lîngă bibliotecă. Să aşteptăm pînă termină de discutat cu el cei de-acolo. Ascultă, nu-i pur şi simplu formidabil din partea ta să dai în cinstea lui această serată absolut minunată, oferindu-i posibilitatea să facă cunoştinţă cu toţi aceşti albi ? Nu ţi-e grozav de recunoscător ?

— Sper că nu, răspunse gazda.

— Zău, cred că-i grozav de simpatic, spuse ea. Îţi jur. Nu înţeleg de ce naiba nu-i ceva absolut

[1] Un gen de cîntec religios al negrilor din sudul Statelor Unite, foarte rimat şi întovărăşit de undüiri ale corpului şi expresii menite să sublinieze tristeţea şi deznădejdea temei.

firesc să faci cunoştinţă cu negri. N-am nici un fel de resentiment în privinţa lor — dar absolut nici unul. Burton — ei, el e cu totul altfel. Ştii doar că-i din Virginia [1], şi-i ştii cum sînt.

— A venit astă-seară ? întrebă gazda.

— Nu, n-a putut, spuse ea. Sînt o adevărată văduvă astăseară, căci lipseşte soţul meu. Cînd am plecat i-am spus : „Nu se ştie ce-am să fac", zic eu. Era atît de obosit încît nu se putea mişca. Nu-i păcat ?

— Hm, spuse gazda.

— Să vezi ce-o să fie cînd o să-i spun că l-am cunoscut pe Walter Williams ! spuse ea. Are să moară. Oh, o să ne certăm iar pe chestiunea negrilor. Nici nu ştiu ce-i mai spun, în asemenea momente, aşa mă enervez. „Nu fi caraghios", îi zic eu. Dar trebuie să-ţi spun că Burton e mult mai deschis la cap decît mulţi din sudiştii ăştia. Zău, e nemaipomenit de prietenos cu negrii. Ascultă, şi asta o spune chiar el, n-ar ţine servitori albi. Şi ştii, a avut o bătrînă îngrijitoare, o negresă, o negresă bătrînă, o adevărată doică, pe care, pur şi simplu, o adoră. De fiecare dată cînd se duce acasă, intră în bucătărie ca s-o vadă. O face şi-acum, zău aşa. Spune că n-are nimic de zis împotriva negrilor atît timp cît îşi văd lungul nasului. Mereu îi ajută — le dă haine şi mai ştiu eu ce. Atîta doar că n-ar sta la masă cu unul din ei nici pentru un milion de dolari. Oh, îi spun eu, mă dezgusti cînd vorbeşti aşa. Sînt pur şi simplu îngrozitoare cu el. Nu sînt îngrozitoare ?

— Oh, nu, nu, nu, spuse gazda. Nu. Nu.

— Ba da, spuse ea. Ştiu că sînt. Sărmanul Burton ! Ei bine, eu nu împărtăşesc cîtuşi de puţin aceste sentimente. N-am nici cea mai mică pică pe negri. Sînt

[1] Unul din statele din sudul S.U.A., cunoscut prin legile sale rasiste şi discriminatorii.

pur și simplu nebună după unii dintre ei. Sînt ca niște copii, la fel de fără griji și mereu cîntă, rîd și fac tot ce vrei. Sînt ființele cele mai fericite pe care le-am văzut vreodată ! Îți jur, îmi vine să rîd, numai cînd îi aud. Oh, îmi plac. Zău că-mi plac. Ei bine, ascultă-mă, spălătoreasa mea, o negresă, o am de ani de zile, și știi cît țin la ea. E un adevărat tip. Și vreau să-ți spun că o consider o prietenă. Așa o consider. Și-i spun lui Burton : „Dar, pentru numele lui Dumnezeu, sîntem cu toții ființe omenești". Nu-i așa ?

— Ba da, spuse gazda. Chiar așa.

— Ei bine, acest Walter Williams, spuse ea, cred că un astfel de om e un adevărat artist. Îți jur. Cred că merită grozav de multă încredere. Doamne-dumnezeule, sînt atît de nebună după muzică, încît nu-mi mai pasă ce culoare are Walter Williams. Îți spun sincer, dacă cineva-i artist, nimeni n-ar trebui să aibă absolut nimic împotrivă ca să-i facă cunoștință. Asta-i curat ce-i spun lui Burton. Nu crezi c-am dreptate ?

— Ba da, spuse gazda. Oh, da.

— Asta-i părerea mea, spuse ea. Pur și simplu, nu pot înțelege oamenii înguști la minte. Crede-mă, sînt absolut convinsă că e o favoare să faci cunoștință cu un om ca Walter Williams. Ți-o jur. N-am nici un fel de resentiment. Ce mai, bunul Dumnezeu l-a făcut așa cum a făcut pe oricare dintre noi.

— Desigur, spuse gazda. Da, desigur.

— Asta voiam să zic, spuse ea. Oh, sînt atît de furioasă cînd unii sînt înguști la minte în privința negrilor. Și nu pot decît să tac. Desigur, trebuie să admit, cînd un negru e rău, atunci e pur și simplu cumplit. Dar așa cum îi spuneam lui Burton, sînt și unii albi răi pe lumea asta. Nu ?

— Bănuiesc că da, spuse gazda.

— Ei bine, zău c-aş fi fericită să pot chema o dată pe cineva ca Walter Williams la mine acasă ca să ne cînte ceva, spuse ea. Evident, nu-l pot chema din cauza lui Burton, dar eu n-aş avea absolut nimic împotrivă. Vai, ce mai cîntă ! Ce minunat sînt înzestraţi pentru muzică ! La ei e pur şi simplu un lucru firesc. Hai să mergem şi să vorbim cu el. Ascultă, ce trebuie să fac cînd am să-i fiu prezentată ? Trebuie să-i dau mîna ? Sau ce să fac ?

— Fă cum vrei, spuse gazda.

— Cred că poate-i mai bine, spuse ea. N-aş vrea pentru nimic în lume să creadă că am ceva cu el. Cred că mai bine am să-i dau mîna, aşa cum aş face cu toată lumea. Chiar aşa am să fac.

Ajunseră în apropierea negrului tînăr şi înalt de lîngă bibliotecă. Gazda făcu prezentările ; negrul se înclină şi rosti o formulă de politeţe.

Femeia cu macii de catifea roz întinse mîna cu toată lungimea braţului, şi o ţinu astfel ca toată lumea s-o vadă, pînă cînd negrul i-o luă, i-o strînse şi i-o înapoie.

Îi răspunse cu aceeaşi formulă de politeţe şi o repetă.

— Tocmai spuneam că mi-au plăcut grozav de mult cîntecele dumneavoastră. Am fost la concertele dumneavoastră, vă am pe discuri şi tot ce vreţi. Oh, cît de mult îmi place !

Vorbea cu o mare precizie, mişcîndu-şi meticulos buzele, ca şi cînd ar fi conversat cu un surd.

— Îmi pare bine, spuse el.

— Cîntecul acela *Water Boy*, pe care-l cîntaţi, mi-a plăcut, pur şi simplu, la nebunie, spuse ea. Vă spun sincer, nu mi-l mai pot scoate din cap. Aproape că l-am înnebunit pe soţul meu, tot fredonîndu-l mereu, cînd trebăluiesc prin casă. Se face

negru la față ca asul de... Mda. Spuneți-mi de unde, pentru Dumnezeu, faceți rost de toate cîntecele?

— Păi, spuse el, sînt atîtea cîntece și atît de diferite...

— Sînt sigură că vă face plăcere să le cîntați, spuse ea. Trebuie să fie tare nostim. Ce dragi îmi sînt aceste vechi *spirituals*, ah! Pur și simplu le ador! Ei bine, ce faceți acum? Continuați cu cîntatul? De ce nu mai dați într-o zi un nou concert?

— Am să dau unul pe ziua de șaisprezece, luna asta, spuse el.

— Ei bine, am să fiu acolo, spuse ea. Dacă are să fie posibil am să fiu acolo. Vă puteți bizui pe mine. Dumnezeule, uite ce potop de oameni vin să vorbească cu dumneavoastră. Sînteți pur și simplu un adevărat oaspete de onoare! Oh, cine-i fata aceea în alb? Am văzut-o undeva.

— E Katherine Burke, spuse gazda.

— Doamne sfinte, spuse ea, asta-i Katherine Burke? Păi arată cu totul altfel decît pe scenă. Mi-nchipuiam că-i mult mai bine. N-aveam idee că-i atît de îngrozitor de brunetă. Păi, arată aproape ca o... Oh, cred că-i o artistă minunată! Domnule Williams, nu credeți că-i o artistă minunată? Oh, cred că-i minunată. Nu?

— Ba da, spuse el.

— Oh, și eu cred, spuse ea. E pur și simplu minunată. Ei bine, trebuie să mai dăm și altora prilejul să vorbească cu oaspetele de onoare. Nu uita, domnule Williams, dacă va fi posibil am să vin la acel concert. Am să vă aplaud, cît am să pot de tare! Iar dacă n-am să pot veni, am să spun în orice caz tuturor celor pe care-i cunosc să se ducă. Nu uitați.

— N-am să uit, spuse el. Vă mulțumesc mult.

Gazda o luă de braț și o conduse în camera alăturată.

— Oh, draga mea, spuse ea. Să mor, nu alta. Sincer, pe cuvîntul meu, eram gata să leșin. Ai auzit ce gafă îngrozitoare am făcut? Tocmai voiam să-i spun că Katherine Burke arată aproape ca o negresă. M-am stăpînit la timp. Oh, crezi c-a băgat de seamă?

— Nu cred, spuse gazda.

— Bine, slavă Domnului, spuse ea, fiindcă pentru nimic în lume n-aș fi vrut să-l fac să se simtă jenat. E grozav de simpatic. Cît se poate de simpatic. Are maniere și tot ce vrei. Știi, multora dintre negri le dai un deget și-ți iau toată mîna. Dar el n-a încercat de loc așa ceva. Ei bine, presupun că-i mai inteligent. Zău că-i simpatic. Nu crezi?

— Ba da, spuse gazda.

— Mi-a plăcut, spuse ea. N-am nimic împotriva lui din cauză că-i negru. Mă simt la fel de firesc în fața lui ca în fața oricui. Am discutat cu el, mă rog, foarte firesc. Dar îți spun sincer, abia mă mai stăpîneam. M-am gîndit tot timpul la Burton. Oh, să vezi ce-o să fie cînd o să-i spun lui Burton că i-am zis lui Williams „domnule"!

SOLDAȚII REPUBLICII

În după-amiaza aceea de duminică stăteam împreună cu o suedeză în marea cafenea din Valencia. Comandasem vermuturi, și în fiecare cupă groasă se afla un cub de gheață cenușie, plin de găuri.

Chelnerul era atît de mîndru de cuburi, încît cu greu s-a îndurat să lase paharele pe masă şi să se despartă astfel de ele pentru totdeauna. Şi-a văzut de treabă prin toată cafeneaua, iar clienţii băteau din plame şi şuierau ca să-i atragă atenţia — dar el se uita peste umăr la cuburi.

Afară, beznă — bezna rapidă şi proaspătă ce cobora fără înserare asupra zilei ; dar, cum pe străzi nu era nici un fel de lumină, bezna părea la fel de nemişcată şi de veche, de parcă ar fi fost miezul nopţii. Aşa încît te mirai de ce toţi copiii mici erau încă treji. Pretutindeni în cafenea se vedeau copii mici, serioşi fără să fie gravi, şi manifestînd un interes plin de înţelegere faţă de ce se petrecea în jur.

La masa de lîngă noi se afla un copil mic de tot ; poate numai de şase luni. Tatăl lui, un omuleţ într-o uniformă mare care îi trăgea umerii în jos, îl ţinea cu grijă pe genunchi. Copilul nu făcea absolut nimic şi, totuşi, omuleţul şi tînăra şi subţirica lui soţie, a cărei burtă era de pe acum din nou mare sub rochia ei ponosită, stăteau privindu-l cu un fel de extaz admirativ, în timp ce cafelele li se răceau în faţă. Copilaşul avea hăinuţe albe de duminică, cîrpite cu atîta delicateţe, încît ai fi crezut că ţesătura era neatinsă, dacă peticele n-ar fi avut diferite nuanţe de alb. În păr purta o fundă dintr-o panglică albastră nouă, legată cu ochiuri şi capete perfect egale. Panglica era de prisos ; copilul nu avea destul păr ca să fie nevoie să i-l strîngă. Funda era doar o podoabă, un amănunt destinat să dea o notă de eleganţă.

„Oh, pentru numele lui Dumnezeu, încetează ! mi-am spus. Foarte bine, poartă o panglică albastră în păr. Foarte bine, mama lui a rămas nemîncată

ca el să arate drăgălaş cînd tatăl lui va veni acasă în permisie. Foarte bine, asta-i treaba ei şi nu a ta. Foarte bine, aşa că ce te-ai apucat să plîngi din cauza asta ?"

Încăperea mare şi întunecată era plină de lume şi de mişcare. În dimineaţa aceea avusese loc un bombardament aerian, cu atît mai îngrozitor, cu cît se petrecuse ziua în amiaza mare. În cafenea, nimeni nu stătea însă încordat şi apăsat, şi nici nu se străduia cu desperare să uite. Toţi îşi beau cafeaua sau limonada în sticle, în tihna plăcută şi binemeritată a după-amiezii de duminică, discutînd fleacuri vesele, vorbind toţi o dată şi ascultînd şi răspunzînd cu toţii.

În încăpere se aflau mulţi soldaţi, îmbrăcaţi în ceea ce părea să fie uniforma a douăzeci de armate diferite, pînă cînd îţi dădeai seama că deosebirile constau în diversitatea gradului de tocire sau de decolorare al stofei. Numai cîţiva dintre ei fuseseră răniţi ; ici şi colo vedeai pe cîte unul păşind cu mare grijă, sprijinindu-se într-o cîrjă sau pe două bastoane, dar atît de aproape de vindecare, încît faţa îi prinsese culoare. Erau şi mulţi bărbaţi în haine civile — unii din ei soldaţi veniţi acasă în permisie, alţii funcţionari de stat, iar alţii puteau fi orice. Erau şi soţii plinuţe şi bine dispuse, mişcînd evantaie de hîrtie, şi bătrîne la fel de liniştite ca nepoţeii lor. Multe fete drăguţe şi cîteva frumuseţi, pe care nu le remarcai spunînd : „Iată un tip încîntător de spaniolă", ci : „Ce fată frumoasă !" Rochiile femeilor nu erau noi, iar materialul fusese prea modest ca să fi pretins vreodată o croială artistică.

— E nostim, i-am spus suedezei, cum se face că atunci cînd într-un loc nimeni nu e foarte bine

îmbrăcat, nu-ţi dai seama că toată lumea e pusă la punct.

— Ce-ai zis ? spuse suedeza.

Nimeni, cu excepţia vreunui soldat, nu purta pălărie. Cînd venisem prima dată la Valencia, trăisem într-o stare de jenă amestecată cu uimire, întrebîndu-mă de ce pe stradă toată lumea rîdea de mine. Motivul era că pe faţa mea se afla scris de-a latul „Bulevardul West End", ca şi cum ar fi fost urmele zmîngăliturii cu cretă făcută de funcţionarul de la vamă. Americanii erau priviţi cu simpatie la Valencia, fiindcă fuseseră pe acolo cîţiva oameni capabili — doctori care-şi lăsaseră practica şi veniseră să dea o mînă de ajutor, tinerele şi liniştitele surori de caritate, şi bărbaţii din Brigada Internaţională [1]. Dar cînd mă plimbam, bărbaţii şi femeile îşi acopereau politicoşi faţa cu mîna, gata să pufnească în rîs, iar copiii mici, prea nevinovaţi ca să se prefacă, se tăvăleau de rîs, arătau cu mîna şi ţipau : „Olé !" Apoi, tîrziu de tot, mi-am dat seama şi mi-am scos pălăria ; iar rîsul a încetat complet. Deşi nu era una din acele pălării caraghioase ; era o pălărie obişnuită.

Cafeneaua se umplu pînă la refuz, şi am plecat de la masa noastră ca să vorbesc cu un prieten, în partea cealaltă a încăperii. Cînd m-am întors la masă, şase soldaţi luaseră loc acolo. Stăteau înghesuiţi şi mi-am făcut loc printre ei ca să ajung la scaunul meu. Arătau obosiţi, prăfuiţi şi mici, aşa cum arată cei morţi de curînd, şi primul lucru pe care l-am observat la ei au fost tendoanele de la

[1] Unităţi de luptă din Spania, formate din voluntari străini în timpul războiului naţional-revoluţionar. Aproximativ 35.000 de luptători, veniţi din 54 de ţări.

gît. Mă simţeam faţă de ei ca un animal de rasă premiat la expoziţie.

Se întreţineau toţi cu suedeza. Ea vorbea spaniola, franceza, germana, toate limbile scandinave, italiana şi engleza. Cînd avea o clipă de răgaz pentru a-şi exprima părerea de rău, spunea cu un suspin că olandeza ei era atît de ruginită încît n-o mai putea vorbi, ci doar citi, şi acelaşi lucru era adevărat şi despre romîna ei.

Îi spuseseră, ne povesti ea, că erau la capătul unei permisii de patruzeci şi opt de ore de pe front, iar pentru concediul lor îşi puseseră toţi banii la un loc ca să ia ţigări, dar cum ceva nu mersese cum trebuie ţigările nu mai ajunseseră la ei. Aveam un pachet de ţigări americane — în Spania rubinele nu fac doi bani în comparaţie cu ţigările — l-am scos şi dînd din cap, zîmbind şi cu un fel de mişcare ca a unui înotător de bras, le-am dat a înţelege că-l oferam acestor şase bărbaţi tînjind după tutun. Cînd au priceput ce vreau să spun, fiecare s-a sculat şi mi-a strîns mîna. Era prea frumos din partea mea să-mi împart ţigările cu oameni care se întorceau la tranşeele lor. O mică zeiţă a abundenţei. Un animal de rasă premiat la expoziţie.

Fiecare îşi aprinse ţigara cu ajutorul unei şmecherii de sfoară galbenă, care putea cînd se aprindea, şi era folosită, traduse suedeza, şi pentru a da foc grenadelor. Primiră cu toţii ceea ce comandaseră, cîte o ceaşcă cu cafea, şi-şi exprimară prin murmure aprecierea lor asupra cornetului cu zahăr brut care se afla alături. Apoi discutară.

Vorbiră prin intermediul suedezei, dar se comportară faţă de noi aşa cum ne comportăm toţi cînd vorbim în limba noastră natală cuiva care

n-are habar de ea. Ne priveau drept în față și vorbeau încet, pronunțînd cuvintele cu mișcări calculate din buze. Apoi, în timp ce povestirile lor se succedau, le revărsară asupra noastră cu atîta violență, cu atîta insistență, încît căpătară certitudinea că va trebui să le înțelegem. Erau atît de convinși că le vom înțelege, încît ne-a fost rușine că nu pricepeam.

Dar suedeza ne-a explicat. Erau cu toții țărani și fii de țărani, dintr-un ținut atît de sărac, încît e mai bine să nu încerci să-ți amintești că există asemenea sărăcie. Satul lor se afla alături de acela unde, într-o zi de sărbătoare, bătrînii, bolnavii, femeile și copiii se duseseră la o luptă de tauri ; iar avioanele veniseră deasupra și aruncaseră bombe pe arenă, iar bătrînii, bolnavii, femeile și copiii erau în număr de peste două sute.

Toți șase luptau de mai bine de-un an, și cea mai mare parte a timpului și-o petrecuseră în tranșee. Patru dintre ei erau însurați. Unul avea un copil, doi aveau trei copii, iar unul avea cinci. De cînd plecaseră pe front nu primiseră nici o veste de la familiile lor. Nu exista legătură ; doi dintre ei învățaseră să citească de la oameni care luptau alături de ei în tranșee, dar nu îndrăzniseră să scrie acasă. Aparțineau unui sindicat, și sindicaliștii erau, firește, condamnați la moarte dacă erau prinși. Satul unde locuiau familiile lor fusese capturat, iar dacă soția primea o scrisoare de la un sindicalist, cine știe dacă n-o împușcau pe ea fiindcă ținea legătura cu el.

Ne-au povestit cum de peste un an nu primiseră vești de la familiile lor. N-o spuneau nici din bra-

vură, nici într-o doară, şi nici din stoicism. O spuneau ca şi cînd... Uite, de un an tot stai în tranşee şi tot lupţi. N-ai primit nimic de la soţia şi copiii tăi. Habar n-au dacă n-ai murit, dacă mai trăieşti sau ai orbit. Nu ştii unde se găsesc, sau dacă mai trăiesc. Simţi nevoia să discuţi cu cineva. Aşa vorbeau despre asta.

Cu şase luni în urmă, unul dintre ei primise, printr-un cumnat al său din Franţa, veşti despre soţia şi cei trei copii ai lui — despre care ne spuse că aveau ochii atît de frumoşi ! Pe atunci se aflau cu toţii în viaţă, după cum aflase, şi se hrăneau cu o strachină de fasole pe zi. Dar, auzise el, nu de mîncare se plîngea soţia lui. O necăjea faptul că nu mai avea aţă pentru a cîrpi hainele zdrenţuite ale copiilor. Tot asta îl necăjea şi pe el.

— Nu mai are aţă, o ţinea el într-una. Soţia mea nu mai are aţă cu care să cîrpească. Nu mai are un fir.

Stăteam acolo şi ascultam ce ne spunea suedeza că povesteau ei. Deodată, unul dintre ei se uită la ceas, şi apoi începură să se agite. Săriră de pe scaune toţi o dată şi-i auzii strigînd după chelner. O discuţie rapidă cu el, şi fiecare ne strînse mîna la amîndouă. Am continuat cu alte mişcări ca de înot, pentru a le explica că urmau să ia şi restul de ţigări — paisprezece ţigări, pentru a fi luate pe front de către soldaţi — şi apoi ne-am strîns mîna din nou. Am spus cu toţii „Salud !", de atîtea ori cît puteau să spună ei şase şi noi trei, şi au ieşit în şir din cafenea, toţi şase, obosiţi, prăfuiţi şi mici, căci ostaşii unei armate măreţe sînt mici.

După ce plecară nu mai vorbi decît suedeza. Era în Spania de la începutul războiului. Îngrijise oa-

menii loviți de schije, dusese târgi în tranșee, și târgi atîrnînd și mai greu, înapoi, la spital. Văzuse și auzise prea multe pentru a fi redusă la tăcere.

Curînd se făcu timpul de plecare, și suedeza își ridică mîinile deasupra capului și bătu din palme de două ori pentru a chema chelnerul. Acesta veni, dar dădu doar negativ din cap și din mînă și se îndepărtă.

Soldații ne plătiseră băuturile.

A devenit notoriu prin nuvelele, parodiile, recenziile publicate în revista The New Yorker *și însoțite uneori de desene, în stilul umorului său absurd. Arta lui Thurber constă în a prezenta anomaliile vieții ca perfect normale, iar lucrurile normale ca niște anomalii.*

Volume mai importante : E necesar sexul ? (Is Sex Necessary ?), *1929 ;* Bufnița din pod și alte perplexități (The Owl in the Attic and Other Perplexities), *1931 ;* Foca din dormitor și alte prevestiri (The Seal in the Bedroom and Other Predicaments), *1932* ; Viața mea și timpurile grele (My Life and Hard Times), *1933 ;* Bărbatul de vîrstă mijlocie de pe trapezul zburător (The Middle Aged Man on The Flying Trapeze), *1935 ;* Lasă-ți mintea în pace (Let Your Mind Alone), *1937 ;* Fabule pentru vremea noastră și poeme celebre ilustrate (Fables For Our Time, and Famous Poems Illustrated), *1940 ;* Bărbați, femei și câini (Men, Women and Dogs), *1943 ;* Carnavalul Thurber (Thurber Carnival), *1945 ;* Ținutul Thurber (Thurber Country), *1953 ;* Căprioare albe (The White Deer), *1950 ;* Cele treisprezece ceasuri (The 13 Clocks), *1950.*

Moare în 1962, în vîrstă de 68 de ani, după o bogată activitate literară.

Nuvelele Ziua cînd s-a rupt digul (The Day the Dam Broke) *şi* Noaptea cînd a căzut patul (The Night the Bed Fell) *sînt cuprinse în volumul* Viaţa mea şi timpuri grele.

ZIUA CÎND S-A RUPT DIGUL

Aş fi fericit dacă aş putea să uit întîmplările trăite de mine şi de familia mea în timpul inundaţiei din 1913, la Ohio. Dar nici greutăţile pe care le-am îndurat şi nici harababura şi încurcăturile prin care am trecut nu pot să-mi schimbe sentimentele faţă de statul şi oraşul meu de baştină. Îmi merge grozav şi-aş vrea ca acum să fiu în Columbus, deşi nu cred ca cineva să fi pomenit vreodată într-un oraş o panică mai cumplită ca cea care s-a iscat în timpul acelei înfricoşătoare şi primejdioase după-amieze din 1913, cînd s-a rupt digul sau, ca să fiu mai exact, cînd toată lumea din oraş credea că s-a rupt digul. Întîmplările prin care am trecut ne-au înnobilat, dar ne-au şi demoralizat. Bunicul, mai ales, a fost la mare înălţime, gest care nu şi-a pierdut niciodată splendoarea pentru mine, deşi atitudinea lui faţă de inundaţie se bazase pe o adîncă neînţelegere, cu alte cuvinte, credea că primejdia căreia trebuia să-i facem faţă era cavaleria lui Nathan Bedford Forrest [1]. Singurul mijloc posibil de-a

[1] Unul dintre comandanţii cavaleriei confederate, în timpul Războiului civil.

ne salva era să fugim din casă, inițiativă căreia bunicul i s-a opus cu îndîrjire, agitînd prin aer vechea lui sabie militară. „N-au decît să vină, ticăloșii !" răcni el. În vremea asta sute de oameni se scurgeau într-o panică nebună, pe lîngă casa noastră, urlînd : „Luați-o spre răsărit ! Luați-o spre răsărit !" A trebuit să-i tragem bunicului una în cap cu scîndura de călcat ca să-l amețim. Deoarece eram împiedicați de corpul inert al bătrînului domn — avea peste un metru optzeci înălțime și atîrna mai mult de 85 de kilograme — am fost depășiți, după prima jumătate de milă, de aproape toată lumea din oraș. Dacă bunicul nu și-ar fi revenit la colțul Bulevardului Parsons cu Strada Orașului, nici vorbă că am fi fost ajunși din urmă și înghițiți de talazurile care mugeau — vreau să zic, dacă ar fi *fost* talazuri care să mugească. Mai încolo, cînd zăpăceala s-a mai liniștit, iar oamenii s-au întors oarecum rușinați pe la casele și birourile lor, afirmînd că nu fugiseră decît o mică distanță și găsind diverse motive ca să-și justifice goana, inginerii orașului au arătat că admițînd chiar faptul că digul s-ar fi rupt, nivelul apei, în partea de apus a orașului, nu s-ar fi ridicat cu mai mult de cinci centimetri. Partea de apus a orașului era la nouă metri sub nivelul apei pe vremea cînd bîntuia spaima că se va rupe digul — ca, de altfel, toate orașele de pe rîul Ohio, în timpul marilor inundații de primăvară acum douăzeci de ani. Partea de răsărit a orașului (acolo unde locuiam noi și unde a avut loc toată alergătura) nu se aflase niciodată în vreo primejdie. Numai o urcare a apei cu vreo douăzeci și opt de metri ar fi putut face ca undele revărsate să curgă pe Strada Mare — stradă care despărțea partea de răsărit a orașului de cea de apus — și să înece cartierul răsăritean.

Faptul că ne aflam cu toţii într-o siguranţă la fel de mare ca aceea a unor pisoi sub maşina de gătit nu a potolit totuşi cîtuşi de puţin spaima nemaipomenită şi desperarea caraghioasă care cuprinsese pe cei ce locuiau în partea de răsărit a oraşului, atunci cînd se răspîndi ca fulgerul trista veste că se rupsese digul. Unii dintre oamenii cei mai demni, mai cumpătaţi, mai cinici şi cu mintea cea mai limpede din oraş şi-au părăsit nevestele, stenografele, căminele şi birourile şi-au luat-o la goană spre răsărit. Nu există pe lume ţipete de alarmă mai îngrozitoare decît: „S-a rupt digul!" Puţini sînt în stare să stea şi să gîndească atunci cînd le ajunge la ureche acest strigăt strident; chiar şi oamenii din oraşe aflate la nu mai puţin de cinci sute de mile de vreun dig.

Zvonul că s-a rupt digul a pornit în oraşul Columbus din Ohio, pe cît mai ţin minte, în jurul prînzului, în ziua de 12 martie 1913. Strada Mare, principala arteră comercială, vuia de murmurul paşnic al afacerilor şi de zumzetul afaceriştilor paşnici, care discutau, calculau, ademeneau prin linguşiri, ofereau, refuzau şi ajungeau la compromisuri. Darius Conningway, unul din avocaţii fruntaşi ai corporaţiilor din Middle-West, declara Comisiei de Utilităţi Publice, folosind cuvintele lui Julius Caesar, că încercarea de a-l clinti pe el echivala cu a muta steaua polară [1]. Alţii se lăudau mai modest, cu gesturi mai mărunte. Deodată, cineva o luă la fugă. Se prea poate ca pur şi simplu să-şi fi amintit brusc că avea o întîlnire cu soţia lui, la care întîrziase foarte mult. Oricare ar fi fost motivul, el o rupse la fugă pe Strada Lată spre răsărit (probabil spre restaurantul Maramor, locul preferat al unui

[1] Aluzie la replica lui Caesar din tragedia *Julius Cezar* de William Shakespeare.

soț care vrea să-și întîlnească soția). Altcineva o luă și el la fugă, poate un băiat care vindea ziare și era foarte bine dispus. Un altul, un afacerist corpolent, porni în trap. În zece minute, toată lumea de pe Strada Mare, de la Depoul Union la Tribunal, alerga. Un murmur puternic se cristaliză treptat în temutul cuvînt: „dig". „S-a rupt digul!" Spaima fu exprimată în cuvinte de o bătrînă și micuță doamnă într-un tramvai, de către un polițai de la circulație sau de către un băiețel; nimeni n-a știut cine a spus, iar acum nici nu mai contează de fel. Două mii de oameni o rupseră pe neașteptate la fugă. „Luați-o spre răsărit!" a fost strigătul care s-a ridicat — spre răsărit, departe de fluviu, spre răsărit unde te afli în siguranță. „Luați-o spre răsărit! Luați-o spre răsărit! Luați-o spre răsărit!"

Rîuri negre de oameni se scurgeau spre răsărit de-a lungul tuturor străzilor care duceau în direcția aceea; aceste rîuri, ale căror surse mai importante se aflau în magazinele de articole de menaj, birouri, prăvăliile de vîndut hamuri, cinematografe erau alimentate de pîrîuri formate din gospodine, copii, invalizi, servitori, cîini și pisici ce ieșeau din casele pe lîngă care curgeau curentele principale de oameni urlînd și strigînd. Mulți au luat-o la fugă din case lăsînd focul aprins, mîncarea pe mașină și ușile de perete. Țin minte, cu toate astea, că mama a stins toate focurile, și-a luat cu ea o duzină de ouă și două pîini. Plănuia să ajungă la Palatul Memorial, două străzi mai încolo, și să caute adăpost undeva în vîrful lui, într-una din acele camere prăfuite unde se întrunesc veteranii de război și sînt depozitate vechile drapele din război și decorurile de scenă. Dar mulțimea înfierbîntată țipînd: „Luați-o spre răsărit!" a atras-o atît pe ea, cît și pe noi ceilalți în cîrd cu ea. Cînd bunicul și-a revenit pe

deplin, pe Bulevardul Parsons, s-a întors ca un profet răzbunător împotriva gloatei ce fugea din faţa duşmanului, îndemnînd bărbaţii să se strîngă în rînduri şi să-i oprească pe ticăloşii de răzvrătiţi, iar cînd, după o vreme, a priceput că se rupsese digul, urlă şi el cu vocea sa puternică : „Luaţi-o spre răsărit !“, ridică într-o mînă un copilaş, iar în cealaltă un om scund, de vreo patruzeci şi doi de ani, probabil un mic funcţionar, şi-am pornit cu toţii să-i ajungem din urmă pe cei care erau înaintea noastră.

Mici grupuri de pompieri, poliţişti şi ofiţeri în uniformă de gală — în partea de nord a oraşului, la fortul Hayes, avusese loc o paradă — adăugau o notă de originalitate talazurilor de oameni. „Luaţi-o spre răsărit !“ ţipă o fetiţă cu o voce piţigăiată, în timp ce trecea în fugă pe lîngă o verandă unde dormita un locotenent-colonel de infanterie. Obişnuit cu hotărîrile rapide şi exersat să asculte imediat de ordine, ofiţerul coborî în sărituri de pe verandă şi, fugind cît îl ţineau picioarele, depăşi în curînd fetiţa şi urlă : „Luaţi-o spre răsărit !“ Amîndoi goliră cu iuţeală casele de pe străduţa unde se aflau. „Ce s-a întîmplat ?“ „Ce s-a întîmplat ?“ întrebă un om gras şi cu mers legănat, oprindu-l pe colonel. Ofiţerul se întoarse şi-o întrebă pe fetiţă ce se întîmplase. „S-a rupt digul !“ spuse fetiţa cu o voce sugrumată. „S-a rupt digul !“ răcni colonelul. „Luaţi-o spre răsărit ! Luaţi-o spre răsărit ! Luaţi-o spre răsărit !“ În curînd, avînd în braţe fetiţa sfîrşită de oboseală, colonelul conducea o companie ce fugea rupînd pămîntul, vreo trei sute de persoane, care se adunaseră în jurul lui de prin sufragerii, prăvălii, garaje, curţi dosnice şi subsoluri.

Nimeni n-a fost vreodată în stare să calculeze cu oarecare precizie cîţi oameni au luat parte la

marea debandadă din anul 1913, întrucît panica, ce se întinsese de la fabrica de sticle Winslow din capătul de sud al Clintonville-ului pînă la cîteva mile în direcţia nord, luase sfîrşit tot atît de brusc, pe cît de brusc începuse, iar grupurile de refugiaţi, formate din oameni în zdrenţe sau îmbrăcaţi în catifea, s-au destrămat şi s-au furişat la ei acasă, lăsînd străzile pustii şi liniştite. Evacuarea dezordonată a oraşului, acompaniată de ţipete şi plînsete, n-a ţinut cu totul mai mult de două ore. Cîţiva oameni au fugit chiar pînă la Reynoldsburg, la douăsprezece mile depărtare spre răsărit ; peste cincizeci au ajuns la Country Club, la opt mile de oraş ; cei mai mulţi au renunţat, sleiţi de puteri, ori s-au căţărat în pomii din parcul Franklin, la patru mile depărtare. Cu ajutorul rezerviştilor şi al miliţiei cetăţeneşti care parcurgeau oraşul în camioane urlînd prin megafoane : „Digul *nu* s-a rupt !" ordinea a fost restabilită, iar frica a fost calmată în cele din urmă. La început, această acţiune n-a făcut decît să crească panica şi debandada, căci mulţi dintre cei care fugeau în goană mare au crezut că ostaşii urlau : „Digul s-a rupt acum !", conferind astfel dezastrului pecetea oficială a autenticităţii.

În tot acest timp soarele strălucea liniştit, şi de nicăieri nu se vedea vreun semn care ar fi prevestit venirea apelor. Unui vizitator, suit într-un avion şi privind în jos, sub el, la masa agitată de oameni răzleţi, i-ar fi venit foarte greu să ghicească motivul fenomenului. Unui astfel de observator priveliştea trebuie să-i fi trezit un soi de groază cu totul aparte, întocmai ca spectacolul vasului *Marie Celeste* părăsit pe valuri, cu focurile de la bucătărie arzînd domol, iar punţile liniştite strălucind în lumina soarelui.

O mătușă de-a mea, mătușa Edith Taylor, se afla într-un cinematograf pe Strada Mare cînd, peste sunetul pianului din stal (se rula un film de W. S. Hart [1]), se ridică deodată tropăitul mereu crescînd al unor pași ce alergau. Peste tropăit se înălțară strigăte persistente. Un om în vîrstă, stînd alături de mătușa mea, bombăni ceva, se sculă de pe scaun și plecă în goană pe coridorul dintre scaune. Acest lucru îi stîrni pe toți. Într-o clipă, publicul se îngrămădi pe coridoare. „Foc!" strigă o femeie care toată viața se așteptase să ardă de vie într-un teatru ; acum însă strigătele de afară deveneau din ce în ce mai puternice și mai clare. „S-a rupt digul!" strigă cineva. „Luați-o spre răsărit!" țipă cît o ținea gura o femeie micuță, în fața mătușii mele. Și spre răsărit au apucat-o, împingîndu-se, îmbrîncindu-se și zgîriindu-se, răsturnînd femei și copii, și ajungînd pînă la urmă în stradă, cu hainele de pe ei rupte și mergînd de-a bușelea. În sala cinematografului, Bill Hart demasca înșelăciunile unui bandit, iar fata curajoasă care acompania la pian începu să cînte tare : „Vîsliți ! Vîsliți ! Vîsliți !" iar apoi „În haremul meu". Afară, oamenii se scurgeau de-a lungul pieței din fața Palatului Administrativ, în timp ce alții se cățărau în pomi, iar o femeie reuși să se urce pe statuia : „Acestea sînt nestematele mele", ale cărei figuri de bronz — Sherman [2], Stanton [3], Grant [4] și Sheridan [5] — priveau cu o

[1] Regizor american din perioada filmului mut, specializat în filmele de aventuri.

[2], [3], [4], [5] *William Tecumseh Sherman* (1820—1891), *Edwin Mc Masters Stanton* (1814—1869), *Ulysses Simpson Grant* (1822—1885), *Philip Henry Sheridan* (1831—1888), generali americani aparținînd Uniunii Statelor din Nord, cîștigătorii unor victorii decisive în timpul Războiului civil (1861—1865), împotriva sudului. Generalul Grant a ajuns mai tîrziu chiar președinte al Statelor Unite.

nepăsare rece distrugerea oraşului. „Am fugit spre sud în direcţia Străzii Statului, spre răsărit pe Strada Statului spre strada a 3-a, spre sud de-a lungul străzii a 3-a în direcţia Străzii Oraşului şi spre răsărit de-a lungul Străzii Oraşului", mi-a scris mătuşa Edith. „O femeie înaltă şi subţire, cu o privire severă şi o bărbie energică, a trecut pe lîngă mine în fugă, prin mijlocul străzii. În ciuda tuturor urletelor nu eram încă sigură de ce se întîmplase. Am ajuns-o din urmă şi cu un oarecare efort m-am tras alături de femeia care, deşi trecuse de mult de cincizeci de ani, alerga cu uşurinţă, într-o formă splendidă, părînd să aibă o condiţie fizică excelentă. „Ce s-a întîmplat?" am întrebat eu gîfîind. Ea mi-a aruncat o privire rapidă, şi-apoi s-a uitat din nou înainte, accelerînd nitel pasul. „Nu mă întreba pe mine, întreabă-l pe Dumnezeu!" a spus ea.

„Cînd am ajuns la Bulevardul Grant eram atît de istovită, încît doctorul H. R. Mallory — îţi aminteşti de doctorul Mallory, omul cu barba albă care aduce cu Robert Browning? Ei bine, doctorul Mallory, de lîngă care mă depărtasem la colţul străzilor a 5-a şi a Oraşului, trecu pe lîngă mine. «Ne-a prins!» strigă el, şi-am fost încredinţată că *orice* ar fi fost acel lucru, el ne prinsese, căci ştii ce putere de convingere au întotdeauna afirmaţiile doctorului Mallory. Atunci nu mi-am dat seama ce voia să spună, dar am descoperit mai tîrziu. În urma lui se afla un băieţel cu patine pe roţi, iar doctorul Mallory a luat huruitul patinelor drept zgomotul apelor ce năvăleau. În cele din urmă, doctorul Mallory a ajuns pînă la şcoala de fete din Columbus, la colţul Bulevardului Parsons cu Strada Oraşului, unde s-a prăbuşit, aşteptînd ca apele reci şi înspumate ale rîului Scioto să-l înece în uitare. Băieţelul

pe patine trecu ca vîntul pe lîngă el, şi pentru prima oară doctorul Mallory îşi dădu seama ce-l făcuse să fugă. Privind înapoi pe stradă, nu văzu nici un semn de apă, dar, cu toate acestea, după ce se odihni cîteva clipe, o luă din nou la un trap mărunt spre răsărit. M-a ajuns din urmă la Bulevardul Ohio, unde ne-am odihnit amîndoi. Cred că vreo şapte sute de oameni au trecut pe lîngă noi. Lucrul cel mai ciudat era că toţi mergeau pe jos. Nimeni nu părea să fi avut curajul să se oprească pentru a-şi porni automobilul; după cît ţin minte, toate maşinile de pe vremea aceea trebuiau pornite cu manivelă; acesta era probabil motivul."

A doua zi oraşul şi-a văzut de treabă ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, dar fără ca cineva să facă glume. De-abia cam peste doi ani ai fi putut îndrăzni să vorbeşti cu uşurinţă despre ruperea digului. Şi chiar acum, la douăzeci de ani de atunci, sînt cîţiva oameni, ca doctorul Mallory, care vor ţine gura închisă ca o scoică dacă pomeneşti de după-amiaza Marii Alergături.

NOAPTEA CÎND A CĂZUT PATUL

Bănuiesc că evenimentul cel mai important din tinereţea mea în oraşul Columbus, din statul Ohio, a fost noaptea cînd patul a căzut peste tata. Mai bine povesteşti întîmplarea (afară de cazul, aşa cum mi-au spus unii prieteni de-ai mei, c-a mai fost auzită de cinci sau şase ori) decît s-o pui pe hîrtie, căci o astfel de povestire presupune aproape în mod

necesar că trebuie să muți mobila de colo-colo, să zgîlțîi ușile și să latri pentru a putea reda atmosfera potrivită și verosimilul unei întîmplări considerate cam de necrezut. Cu toate acestea, faptele au avut loc.

Intr-o bună zi, tata s-a hotărît să doarmă peste noapte în pod, ca să fie izolat și să se poată gîndi. Mama s-a opus cu îndîrjire acestei idei, fiindcă, spunea ea, vechiul pat de lemn din pod era șubred ; se clătina, iar în cazul cînd patul cădea, tăblia lui grea putea să se prăbușească peste capul tatei și să-l omoare. N-a fost însă în stare să-l convingă, iar la zece și un sfert, tata a închis în urma lui ușa de la pod și-a început să urce scările strîmte și întortocheate. Mai tîrziu, în timp ce se suia în pat, am auzit trosnete rău prevestitoare. Bunicul, care atunci cînd stătea la noi dormea el de obicei în patul din pod, dispăruse de cîteva zile. (In aceste ocazii, lipsea cam șase sau opt zile și se întorcea bombănind și scos din sărite, cu vestea că Uniunea Nordului [1] era condusă de un grup de proști, și că mai ușor cîștigă o bătălie căţeaua unui scripcar orb, decît armata de pe rîul Potomac.)

În acest timp, primisem vizita unui văr bun de-al meu, un tip nervos, numit Briggs Beall, care era aproape convins c-o să înceteze să respire în somn. Avea credința că, dacă nu-l trezește cineva noaptea din oră în oră, putea să moară sufocat. Fusese obișnuit să pună un ceas deșteptător să sune din cînd în cînd pînă dimineața, dar eu l-am convins să renunțe. Dormea în cameră cu mine, și i-am spus că somnul meu era atît de ușor, încît dacă cineva înceta să mai răsufle în aceeași cameră cu mine, mă trezeam pe loc. M-a pus la probă în prima noapte — lucru pe care am bănuit c-are să-l facă — ținîndu-și răsuflarea după ce răsuflarea mea regulată îl convinsese că adormisem.

[1] Uniunea statelor din nord în timpul Războiului de Secesiune.

Nu dormeam, totuşi, şi l-am strigat. Asta a părut să-i domolească nitel frica, dar a luat precauţia de a-şi pune un pahar cu spirt de camfor pe o măsuţă la capul patului. În cazul cînd nu-l trezeam şi era aproape pe ducă, spunea el, ar fi tras pe nări camforul care este un reanimator puternic. Briggs nu era singurul membru al familiei care avea ţicnelile lui. Pe bătrîna mătuşă Melissa Beall (care ştia să fluiere ca un bărbat, ţinînd două degete în gură) o chinuia presimţirea că-i era scris să moară pe strada South High, fiindcă se născuse pe strada South High şi se măritase pe strada South High. Pe urmă mai era mătuşa Sarah Shoaf, care nu se ducea niciodată la culcare noaptea fără teama c-o să pătrundă un spărgător în casă, şi-o să-i sufle cloroform pe sub uşă cu ajutorul unui tub. Pentru a se feri de această nenorocire — căci îi era mai groază de anestezice decît de faptul de a-şi pierde lucrurile de valoare din casă — îşi strîngea banii, argintăria şi alte lucruri de preţ şi le îngrămădea în ordine afară, lîngă uşa dormitorului ei, împreună cu o notiţă pe care era scris : „Asta-i tot ce am. Vă rog luaţi lucrurile şi nu folosiţi cloroformul, deoarece asta-i tot ce am." Mătuşa Gracie Shoaf suferea de asemenea de fobia hoţilor, dar îi rezista cu mai mult curaj. Era încredinţată că de patruzeci de ani hoţii îi intrau în casă în fiecare noapte. Faptul că nu-i lipsise niciodată ceva nu constituia nicîdecum pentru ea o dovadă contrarie. Susţinea totdeauna că-i speriase pe hoţi mai înainte ca ei să poată lua ceva, zvîrlind cu pantofii de-a lungul coridorului. Cînd se ducea să se culce aduna grămadă toţi pantofii care se aflau prin casă, aşa ca să-i aibă la îndemînă. Cinci minute după ce stingea lumina se ridica în pat în capul oaselor şi spunea : „Ascultă !" Soţul ei, care se deprinsese să ignoreze întreaga situaţie încă din 1903, dormea buştean, ori se prefăcea

că doarme buștean. Și fiindcă nu dădea nici un semn de viață cînd ea îl trăgea violent de braț, mătușa Gracie se scula pe loc, mergea în vîrful picioarelor pînă la ușă, o deschidea niței și azvîrlea pe coridor cu un pantof într-o direcție și cu perechea lui în altă direcție, tot pe coridor. În unele nopți arunca toți pantofii, în alte nopți numai o pereche sau două.

Dar mă îndepărtez de la remarcabilele întîmplări care au avut loc în noaptea cînd a căzut patul peste tatăl meu. Pe la miezul nopții eram culcați cu toții. Așezarea camerelor și dispoziția ocupanților lor sînt importante pentru a înțelege ce s-a petrecut mai tîrziu. În camera din față de la etaj (chiar sub dormitorul din pod al tatei) se aflau mama și fratele meu Herman, care cînta cîteodată în somn, de obicei *În marș spre Georgia* sau *Înainte, soldați creștini!* Eu împreună cu Briggs Beall eram în camera de alături. Fratele meu Roy se găsea într-o cameră care dădea în hol, în fața camerei noastre. Rex, cîinele nostru bull-terrier, dormea în hol.

Patul meu era un pat militar de campanie, una din acele mobile care devin destul de largi pentru a dormi comod dacă fixezi, la același nivel cu partea lor de la mijloc, cele două aripi laterale, care foarte adesea atîrnă în jos ca marginile pliante ale unei mesuțe de ceai. Cînd aceste laturi sînt fixate e primejdios să te rostogolești prea departe spre margine, fiindcă patul riscă să se dea cu totul peste cap, răsturnîndu-se pe de-a-ntregul cu o bușitură și o bufnitură nemaipomenită peste cel ce doarme. Asta, de fapt, e chiar ceea ce s-a întîmplat cam pe la ora două noaptea. (Mama a fost cea care, amintindu-și mai tîrziu de această scenă, s-a referit la ea pentru prima oară cu

cuvintele: „Noaptea cînd a căzut patul peste tatăl tău".)

Cum totdeauna dormeam buştean şi mă trezeam greu (îl minţisem pe Briggs), la început nu mi-am dat seama ce se întîmplase atunci cînd patul pliant de fier m-a răsturnat pe duşumea şi a venit peste mine. M-a ţinut mai departe la căldură, învelit bine în pături şi nevătămat, căci patul rămase deasupra mea ca un baldachin. De aceea nu m-am trezit, ci am ajuns numai pînă la marginea conştiinţei şi am dormit mai departe. Vacarmul a sculat-o totuşi brusc pe mama, în camera de alături, şi ea a tras pe loc concluzia că teama ei cea mai mare se materializase: patul greu de lemn din pod căzuse peste tata. De aceea ţipă: „Să mergem la sărmanul taică-tu!" Strigătul acesta mai degrabă, decît zgomotul provocat de căderea patului meu, l-a trezit pe fratele meu Herman, care dormea în aceeaşi cameră cu ea. El crezu că pe mama o apucaseră, fără vreun temei, pandaliile. „Nu ţi s-a întîmplat nimic, mămică!" strigă el, încercînd s-o calmeze. Vreo zece secunde strigară unul la altul: „Să mergem la sărmanu taică-tu!" şi: „Nu ţi s-a întîmplat nimic!" Asta îl trezi pe Briggs. Între timp, înţelesesem vag ce se petrecea, dar nu-mi dădeam seama că mă aflam sub pat în loc să fiu culcat pe el. Briggs, deşteptat în mijlocul strigătelor puternice şi bine justificate, trase repede concluzia că el se sufoca, iar noi toţi încercam să-l salvăm. Cu un geamăt greu apucă paharul cu camfor de la capătul patului său şi în loc să tragă pe nări, îl vărsă pe el. Camera începu să pută a camfor. „Uhh!" se sufocă Briggs, ca un om care se îneacă, fiindcă aproape că reuşise să-şi oprească respiraţia sub valul de alcool înţepător. Sări din pat şi bîjbîi spre fereastra deschisă, dar dădu de una care era închisă. Sparse geamul cu mîna şi am auzit sticla sfărîmîndu-se şi zgomotul cioburilor

căzînd pe aleea de dedesubt. În momentul acesta, încercînd să mă scol, am avut senzaţia sinistră de-a simţi patul deasupra ! Ameţit de somn, bănuiam acum, la rîndul meu, că întregul vacarm era provocat de încercarea desperată de a mă scoate din ceea ce trebuie să fi fost o situaţie nemaiauzită şi primejdioasă. „Scoateţi-mă de aici ! am urlat. Scoateţi-mă !" Mi se părea, ca într-un coşmar, că eram îngropat într-o mină. „Hah !" răsufla din greu Briggs, zbătîndu-se în camforul său.

În vremea asta mama, ţipînd mereu, urmată de Herman care ţipa şi el mereu, încerca să deschidă uşa de la pod, ca să se urce şi să scoată de sub dărîmăturile patului corpul tatălui meu. Uşa era totuşi înţepenită şi nu ceda. Opinteala ei desperată pentru a deschide uşa mări buşiturile generale şi harababura. Roy şi cîinele se treziră acum şi ei, unul ţipînd ca să ştie ce s-a întîmplat, celălalt lătrînd.

Tata, tare departe şi dormind mai buştean ca noi toţi, fusese trezit între timp de loviturile în uşa de la pod. Îşi zise că luase foc casa. „Vin ! Vin !" scînci el cu o voce slabă şi adormită ; îi trebuiră multe minute ca să-şi recîştige cu totul conştiinţa. Mama, crezînd mai departe că tata era prins sub pat, ghici în : „Vin !" nota jalnică şi resemnată a acelui ce se prepară să se întîlnească cu Dumnezeu. „Moare !" urlă ea.

„N-am nimic !" ţipă Briggs, pentru a o linişti. „N-am nimic !" Mai credea că faptul că trecuse pe lîngă moarte o neliniştea pe mama. În cele din urmă, am găsit comutatorul din camera mea, am descuiat uşa şi împreună cu Briggs ne-am alăturat celorlalţi la uşa de la pod. Cîinele, care niciodată nu-l iubise pe Briggs, se repezi la el, crezînd că el e vinovat de tot

ce se întîmplă, iar Roy a trebuit să-l apuce pe Rex şi să-l ţină. Îl auzeam pe tata în pod cum se strecura din pat. Cu o buşitură puternică, Roy împinse uşa de la pod pînă ce-o deschise, şi tata coborî scările, somnoros şi enervat, dar nevătămat. Cînd îl văzu, mama începu să plîngă. Rex începu să urle. „Pentru numele lui Dumnezeu ce se petrece aici ?" întrebă tata.

În cele din urmă situaţia a fost restabilită ca un imens joc de cuburi pentru copii. Tata s-a ales cu o răceală de la rătăcitul de colo-colo, în picioarele goale, dar alte rezultate neplăcute n-au fost. „Ce bine, spuse mama, care întotdeauna vedea numai partea frumoasă a lucrurilor, că bunicul tău n-a fost aici."

KATHERINE ANNE PORTER

Katherine Anne Porter s-a născut în 1894 la Indian Creek, în Texas. În 1931 a primit o bursă Guggenheim, fapt care i-a permis să călătorească în Europa și în Statele Unite. Smochinul înflorit (Flowering Judas), *1930, volumul cu care-și face debutul literar, cuprinde nuvele ce vădesc o fină analiză și sensibilitate, ceea ce va caracteriza de asemenea și scrierile ei de mai tîrziu.*

Alte titluri : Hacienda *1934 ;* Vinul de la prînz (Noon Wine), *1937 ;* Palid cal, palid călăreț (Pale Horse, Pale Rider), *1939 ;* Nici un golf nu-i sigur (No Safe Harbour), *1941 ;* Turnul aplecat (Leaning Tower), *1944 ;* Corabia nebunilor (Ship of Fools) *1963.*

În 1952 a publicat volumul de eseuri Zilele dinainte (The Days Before).

Nuvela Frînghia (The Rope) *este cuprinsă în volumul* Smochinul înflorit.

A treia zi după ce se mutaseră la ţară, veni acasă pe jos din sat cu un coş de cumpărături şi cu o frînghie făcută colac, lungă de vreo 22 de metri. Ea îl întîmpină la poartă, ştergîndu-şi mîinile de halatul verde ; avea părul vîlvoi, iar nasul ars de soare i se înroşise ; el îi spuse că semăna cu o femeie născută şi crescută la ţară. Cămaşa lui cenuşie de flanel i se lipise de corp, iar pantofii grei erau plini de praf. Ea îl încredinţă că arată ca un personaj rustic dintr-o piesă de teatru.

Îi luase cafea ? Aşteptase toată ziua cafeaua. Uitaseră s-o comande la magazin în prima zi.

La dracu, uitase. Doamne, acum o să trebuiască să se întoarcă. Ei bine, o să se întoarcă, fie ce-o fi. Crezuse, totuşi, că luase tot. Ea îi aminti că nu cumpărase cafea numai fiindcă el nu bea. Dac-ar fi băut, şi-ar fi adus aminte destul de repede. Ce-ar fi fost dacă ar fi rămas fără ţigări ? Apoi văzu frînghia. De ce-o cumpărase ? Păi, îşi închipuise c-ar putea atîrna pe ea rufele sau că o puteau folosi la altceva. Firește, îl întrebă dacă nu se gîndise cumva c-or să deschidă o spălătorie ? N-aveau o frînghie lungă de 15 metri întinsă chiar în faţa ochilor ? Cum Dumnezeu de n-o băgase de seamă ? Pentru ea frînghia păta peisajul.

Crezuse că o frînghie ar fi putut folosi la o groază de lucruri. La ce, de pildă ? voia ea să ştie. Se gîndi cîteva clipe, dar nu găsi răspuns. N-aveau decît să aştepte şi să vadă. Nu ? La ţară ai nevoie în casă de tot felul de fleacuri desperecheate. Da, spuse ea, de acord, dar era de părere că tocmai atunci cînd fiecare bănuţ era numărat părea caraghios să mai

cumperi o frînghie. Asta-i tot. Nimic altceva. Nu putuse înţelege de la început la ce-o găsise folositoare.

Ei, la dracu, o cumpărase fiindcă aşa voise, şi cu asta, basta. Ea se gîndi că acesta era un motiv temeinic şi nu pricepea de ce nu i se spusese aşa de la început. Fireşte, cei douăzeci şi doi de metri de frînghie ar putea fi de folos într-o mie de împrejurări, deşi pe moment nu-i venea în minte nici una, dar cu timpul se vor ivi ocazii s-o folosească. Te cred. Aşa cum spusese el, la ţară lucrurile îşi găsesc întotdeauna o întrebuinţare.

Era însă cam dezamăgită în ceea ce priveşte cafeaua şi vai ! ia uită-te, ia uită-te, ia uită-te la ouă ! Doamne, toate curgeau ! Ce pusese deasupra lor ? Nu-i trecuse prin cap că ouăle nu trebuiesc apăsate ? Apăsate ! El voia să ştie cine le apăsase ? Auzi ce prostie ! Le adusese în coş laolaltă cu celelalte lucruri. Dacă s-au spart era vina băcanului. Ar fi trebuit să ştie că peste ouă nu se pun lucruri grele.

Ea credea că frînghia era de vină. Era obiectul cel mai greu din pachet, văzuse ea de cînd venise pe drum că frînghia era pachetul mare de deasupra. El dorea ca tot universul să-i fie martor că nu era aşa. Dusese frînghia într-o mînă şi coşul în cealaltă, şi la ce-i mai foloseau ei ochii dacă-i făceau astfel de servicii ?

Ce mai, pentru ea un lucru era limpede : n-or să aibă ouă la micul dejun. O să trebuiască să le facă jumări pentru cină. Mare ghinion. Plănuise să aibă biftecuri astă-seară. Fără gheaţă carnea nu ţine. El dorea să ştie de ce nu puteau sparge de tot ouăle într-un castron pe care apoi să-l pună la răcoare.

La răcoare ! Dacă-i putea spune unde, ar fi fericită să le pună acolo. Aşa ? Atunci el era de pă-

rere c-ar putea să gătească carnea o dată cu ouăle, iar pe urmă, mîine, să încălzească carnea. Sugestia lui o scoase pur şi simplu din sărite. Carne reîncălzită, cînd ar putea foarte bine s-o mănînce proaspătă! Lucruri de mîna a doua, resturi şi improvizaţii, chiar şi atunci cînd e vorba de carne. O mîngîie puţin pe umăr. De fapt ce contează, draga mea? Uneori, cînd aveau chef de glume, obişnuia s-o mîngîie pe umăr, iar ea îşi arcuia spinarea şi începea să toarcă. De data asta se zbîrli ca o pisică înfuriată, şi mai să-l zgîrie. Era gata să-i spună c-o s-o scoată ei la capăt într-un fel, cînd ea se întoarse şi-i zise că dacă-i mai spune o dată c-o s-o scoată la capăt într-un fel, o să-l plesnească cu siguranţă.

Îşi înghiţi cuvintele fierbinţi, iar faţa îi ardea. Ridică frînghia şi se apucă s-o pună pe raftul de sus. Ea nu voia ca frînghia să fie aşezată pe raftul de sus — acolo era locul borcanelor şi al cutiilor de conserve; hotărît, n-avea chef ca pe raftul de sus să fie o întreagă harababură cu frînghie cu tot. Suportase cît putuse toată harababura din apartamentul de la oraş, aici însă, slavă Domnului, era loc destul şi avea de gînd să ţină lucrurile în ordine.

Aşa? Atunci să-i spună ce căutau pe raft ciocanul şi cuiele? Şi de ce le pusese acolo cînd ştia foarte bine că avea nevoie de acel ciocan şi de acele cuie ca să repare giurgiuvelele ferestrei de la etaj? Asta e, din vina ei totul mergea încet şi necesita o muncă dublă în gospodărie, fiindcă ea avea prostul obicei de-a muta mereu lucrurile şi de a le pierde.

Desigur, îi cerea iertare, dar dacă ar fi avut vreun temei să creadă că o să repare giurgiuvelele de la fereastră în vara asta, ar fi lăsat ciocanul şi cuiele chiar acolo unde le pusese el: în mijlocul po-

delei din dormitor, unde se puteau lovi de ele pe întuneric. Iar acum, dacă nu ia dracului frînghia de acolo, are s-o arunce în puţ.

Aşa ? Foarte bine ! Foarte bine ! Putea să bage frînghia în cămăruţă ? Fireşte că nu ; acolo era locul măturilor, otrepelor şi-al fărăşelor, şi de ce nu găsea un loc pentru frînghie undeva în afara bucătăriei ? Se gîndise el vreodată că în casă sînt şapte camere, dar numai o bucătărie ?

Şi ce dacă, voia el să ştie. Nu-şi dădea seama că era perfect caraghioasă ? Şi drept ce-l lua, un ţînc de trei ani, bătut în cap ? Nu se puteau înţelege fiindcă ea avea nevoie de cineva mai slab pe care să-l cicălească şi să-l tiranizeze. Ce n-ar fi dat să aibă acum cîţiva copii, asupra cărora să-şi descarce ea furia. Poate c-aşa ar fi avut şi el linişte.

Atunci ea se schimbă la faţă şi-i reaminti că uitase să cumpere cafeaua şi că luase în schimb o bucată de frînghie inutilă. Şi cînd se gîndea la toate lucrurile de care aveau cu adevărat nevoie ca să aranjeze locuinţa măcar atît cît să arate ca lumea pentru a putea sta în ea, ei bine, îi venea să plîngă, nu alta. Arăta atît de jalnic, atît de pierdută şi de desperată, încît nu-i venea să creadă că tot necazul se datora doar unei bucăţi de frînghie. *Ce se întîmplase ?*

Ah, vrea oare să fie atît de amabil încît să tacă, să plece şi să stea într-altă parte, dac-ar putea, măcar cinci minute ? Desigur, de ce nu ? Ar putea să stea în altă parte pe vecii vecilor, dacă aşa voia ea. Doamne, nimic nu i-ar plăcea mai mult decît să plece şi să nu se mai întoarcă niciodată. De fapt, nu putea să înţeleagă ce-l mai împiedica s-o facă. Era o situaţie nostimă. Să fie obligată să stea aici, la atîtea mile depărtare de calea ferată, avînd în grijă

o casă pe jumătate goală, fără un sfanț în buzunar și cu o groază de treburi pe cap ; se pare că venise ceasul ca el să-și dea arama pe față. Se mira de fapt că nu rămăsese în oraș, așteptînd să vină ea aici, să facă toată treaba și să pună totul în ordine. Ăsta era trucul lui obișnuit.

Lui i se părea că ea întinde coarda cam prea mult. S-avem iertare, dar își cam ieșise din sărite. De ce rămăsese în oraș vara trecută ? Ca să se apuce de mai multe treburi, cu scopul de-a pune mîna pe banii care-i trimisese ei. Ea știa foarte bine că n-avea de ales. Atunci îi dăduse dreptate. Iar asta fusese singura dată, pe cuvînt de onoare, cînd o lăsase să trebăluiască de una singură.

Aha, asta s-o spui lui mutu. Știe ea ce-l ținuse în oraș. Știe ea bine, dacă așa-i vorba. Aha, atunci ce ? Avea de gînd să dezgroape din nou morții, nu ? Ei bine, n-avea decît să creadă ce vrea. Îi era lehamite de explicații. S-ar putea să pară caraghios, dar pur și simplu fusese ținut în oraș cu arcanul și ce putea să facă ? Nu putea să creadă că ea avea să ia lucrul acesta în serios. Da, da, știe ea cum stau lucrurile cu un bărbat : cum îl lași o clipă de capul lui, îl și răpește, de bună seamă că-l și răpește vreo femeie. Și firește, nu era el s-o jignească, refuzînd să se lase răpit !

Așa, ce tot bate ea cîmpii ? Uitase oare că-i spusese că acele două săptămîni petrecute de una singură la țară fuseseră cele mai fericite din ultimii patru ani ? Și de cît timp erau căsătoriți, cînd îi spusese aceasta ? Foarte bine, o să tacă ! De ce-și închipuie că uitase asta ?

Ea n-a vrut să spună c-a fost fericită pentru că era departe de el. Voise să spună că fusese fericită fiindcă reușise să aranjeze casa asta blestemată și s-o pregătească pentru el. Asta voise să spună, și uite

acum ! Dezgroapă ce spusese ea anul trecut, doar ca să justifice că uitase să-i cumpere cafea, că-i spărsese ouăle şi cumpărase o nenorocită de bucată de frînghie, lucru pe care nu şi-l putea îngădui. Zău, părerea ei e că venise vremea să lase discuţia baltă şi acum nu voia decît două lucruri. Să-i ia de sub picioare frînghia aia, să se întoarcă în sat şi să-i cumpere cafea, iar dacă putea ţine minte, să aducă un capac de metal, pentru ibrice şi alte două vergele pentru perdele, iar dacă mai găsea în sat şi nişte mănuşi de cauciuc — mîinile ei erau o rană — şi să-i cumpere şi o sticluţă de sulfat de magneziu de la drogherie.

El privi prin geam la după-amiaza albastră şi întunecată, pulsînd de căldură înăbuşitoare pe povîrnişurile dealurilor, îşi şterse fruntea, suspină adînc şi zise că dacă ea ar fi avut doar oleacă de răbdare pentru *orice*, avea să se întoarcă în sat. Nu spusese aşa din clipa cînd descoperiseră că uitase şi cafeaua ?

Ah, da, ei bine... cară-te. Ea o să spele geamurile. Ţinutul era atît de splendid ! Se îndoia c-or să aibă o clipă de răgaz să se bucure de frumuseţea lui. El avea de gînd să plece, dar nu mai înainte de a-i spune că dacă ea n-ar fi avut o fire atît de melancolică, atît de desperată, ar putea să priceapă că treaba asta n-o să ţină decît cîteva zile. Nu-şi amintea oare nimic plăcut din celelalte veri ? Nu se distraseră niciodată ? N-avea vreme să discute despre asta, dar acum, n-ar vrea să fie atît de amabil să nu lase frînghia aia aici în drum ca să nu se împiedice de ea ? El ridică frînghia, care căzuse Dumnezeu ştie cum de pe masă, şi ieşi cu ea sub braţ.

Pleca oare chiar acum ? Sigur. Aşa cum bănuia ea. Uneori avea impresia că el ştie să-şi aleagă cea mai nimerită clipă cînd să plece şi s-o lase încurcată.

Avusese de gînd să scoată saltelele la soare, şi dacă le scoate chiar acum or să stea cel puţin trei ore la soare — doar a auzit-o azi-dimineaţă cînd i-a spus că are de gînd să le scoată. Aşa că, sigur, el o să plece şi-o s-o lase pe ea să facă treaba asta. Ce credea el, că ei îi priește mişcarea ?

Asta-i bună, dar nu pleacă decît ca să-i ia cafea ! Un drum de patru mile pentru un kilogram de cafea era caraghios, dar el era absolut de acord s-o facă. Mania de-a bea tot timpul cafea o distrugea, dar dacă dorea să se distrugă n-avea ce-i face. Dacă el îşi închipuise că se distruge din cauza cafelei, îl felicita ; probabil că avea conştiinţa grozav de uşoară.

Conştiinţa sau neconştiinţa, el nu putea pricepe de ce naiba nu puteau saltelele să aştepte pînă mîine. Şi, oricum, casa asta la ce era bună ? Ca să fie locuită sau ca să-i omoare ? La aceste cuvinte ea păli, faţa i se înălbi în jurul buzelor, luă un aer foarte primejdios şi-i reaminti că gospodăria era în egală măsură atît treaba lui, cît şi a ei ; ea mai avea şi altele de făcut, cînd credea el c-o să aibă timp să le facă în ritmul ăsta ?

Avea de gînd s-o ia de la început ? Ştia la fel de bine ca şi el că munca lui le aduce un venit asigurat, munca ei fiind doar ocazională — dacă s-ar baza pe ce cîştigă *ea*... iar ea ar putea foarte bine să lămurească problema asta o dată pentru totdeauna.

Nu asta era problema. Ci dacă amîndoi, muncind pe rînd, vor trebui să împartă treburile gospodăriei ; da sau nu ? Asta voia să ştie, trebuia să-şi facă planuri. Părerea lui era că lucrul acesta fusese bine stabilit. Se înţeleseseră ca el s-o ajute. N-o ajutase totdeauna vara ?

A, da ? Nu mai spune ! Cînd, unde şi ce făcuse ? Doamne, ce glumă bună !

Era o glumă atît de bună, încît faţa ei se înroşi niţel, şi ea începu să rîdă cu hohote. Rîse atît de tare încît trebui să se aşeze, şi în cele din urmă un potop de lacrimi îi ţîşni din ochi şi i se scurse printre colţurile ridicate ale gurii. El se repezi la ea, o ridică în picioare şi încercă să-i toarne apă pe cap. Polonicul atîrna de-o sfoară în cui şi el rupse sfoara. Apoi încercă să-i toarne apa cu o mînă, în timp ce ea se zvîrcolea în celălalt braţ al lui. Aşa că renunţă, şi în schimb o zgîlţîi bine.

Ea se smulse, ţipînd la el să-şi ia frînghia şi să se ducă dracului, că nu mai are nevoie de el; şi-o luă la fugă. El îi auzi papucii de casă cu toc înalt bocănind pe trepte şi împiedicîndu-se.

Ieşi afară din casă şi ocolind-o ajunse la potecă; deodată îşi dădu seama că avea o băşică pe talpă, iar cămaşa îi ţinea cald de parcă luase foc. Evenimentele izbucnesc atît de brusc, încît nu mai ştii cum s-o scoţi la cap. Ea se înfuria din nimic. Era îngrozitoare, n-avea un dram de minte. Cînd o apucau pandaliile parcă vorbea cu un perete. Să-l ia dracu dacă avea de gînd să-i cînte toată viaţa în strună! Ei bine, ce-i de făcut acum? O să ducă frînghia înapoi şi-o s-o schimbe cu altceva. Evenimentele se adună, iau dimensiuni colosale şi nu le mai poţi nici clinti, nici lămuri şi nici scăpa de ele. Pur şi simplu rămîneau pe loc şi se învecheau. O să ducă înapoi frînghia. Ei, na! Da de ce s-o ducă? Aveau nevoie de ea. La urma urmei ce era? O bucată de frînghie. Închipuiţi-vă cineva căruia să-i pese mai mult de-o bucată de frînghie decît de sentimentele unui bărbat. Ce drept avea ea pe lumea asta ca să-şi dea cu părerea? Îşi aminti de toate lucrurile de prisos şi prosteşti pe care ea şi le cumpărase: „De ce? Fiindcă aşa am vrut, de-asta!“ Se opri şi alese de pe drum un bolovan. O să pună frînghia în dosul

lui. Cînd se va întoarce are s-o vîre în cutia de scule. Îi făcuse destule necazuri ca să-i ajungă toată viaţa.

Cînd se întoarse acasă, ea se sprijinea de cutia de scrisori de la marginea drumului şi-l aştepta. Era foarte tîrziu, mirosul de muşchi la frigare plutea la înălţimea nasului prin aerul răcoros. Faţa ei era tînără, netedă şi arăta proaspătă. Părul ei negru, caraghios şi rebel era tot zburlit. Îi făcu semn cu mîna din depărtare, iar el se grăbi. Îi strigă că masa de seară era gata şi-i aşteaptă ; îi era tare foame ?

Te cred că-i era tare foame. Uite cafeaua. I-o vîntură prin aer. Ea se uită la cealaltă mînă a lui. Ce-avea acolo ?

Asta-i bună ! iar frînghia. El se opri brusc. Voise s-o schimbe, dar uitase. Ea voia să ştie de ce trebuia neapărat s-o schimbe, dacă era ceva la care ţinea cu adevărat. Ce aer plăcut, ce bine era să fii aici !

Mergea alături de el, cu o mînă încleştată de cureaua lui de piele. Trăgea de el şi-l înghiontea nitel pe cînd mergea şi se lăsa pe el. El o cuprinse cu braţul de talie şi-o bătu uşor pe stomac. Schimbară zîmbete discrete. Cafea, cafea pentru fetiţa lui ! Ce simţea parcă i-ar fi adus un dar splendid.

Era tare drăguţ, asta credea ea din tot sufletul. Iar dacă şi-ar fi băut cafeaua dimineaţa nu s-ar fi purtat atît de caraghios.

...Uite că s-a mai întors un huhurez într-o vreme cînd nu se arată nici unul şi uite cum stă în mărul sălbatic, chemînd parcă singur. Poate că l-a părăsit iubita. Poate c-aşa e. Ea spera să-l mai audă o dată, îi plăceau mult huhurezii.

...El îi cunoştea obiceiurile, nu ?

Sigur că i le cunoştea.

Irving Granich (Michael Gold) s-a născut într-o familie de emigranți evrei săraci, în East Side, la New York, în anul 1896. Copilăria și tinerețea și le petrece în acest cartier sărman. Convingerile sale politice îl determină să se înscrie în rîndul membrilor partidului comunist american; militează în scris, prin revistele Masele (The Masses) *și* Noile mase (The New Masses), *organe ale intelectualilor progresiști din Statele Unite. Pentru un timp participă și la redactarea revistei* Eliberatorul (The Eliberator).

Primele sale poezii reflectă încrederea în lupta proletariatului sau demască aspectele odioase ale modului de viață american. În 1929 publică volumul 120 de milioane (120 Million), *cuprinzînd schițe inspirate din mediul muncitoresc. Un an mai tîrziu apare* Evrei fără bani (Jews Without Money), *roman autobiografic.*

Dintre celelalte lucrări ale lui Michael Gold se mai remarcă culegerea de articole publicate în New Masses *și* Daily Worker, strînse în volumul Schimbați lumea (Change the World), *1937;* Oameni găunoși (Hollow Men), *1940, culegere care vorbește despre decadența culturii burgheze;* Ho-

boken Blues, *o fantezie inspirată din viața negrilor*; Fiesta *dedicată revoluției burgheze din Mexico. A mai scris, împreună cu Michael Blankfort, o viață romanțată a lui* John Brown, *luptător american pentru libertate. Volumul e intitulat* Imn de luptă (Battle Hymn) *și a apărut în anul 1936.*

Nuvela Agitatorul blestemat (The Damned Agitator) *face parte din volumul* 120 de milioane.

AGITATORUL BLESTEMAT

Greva de la fabrica de textile mocnea de șapte săptămîni. Luase un gust amar în gura oamenilor. Fondurile erau pe sfîrșite, spărgătorii de grevă roiau ca un stol de lăcuste, iar conducătorii companiei deveneau pe zi ce trece mai belicoși în „rectitudinea" lor. Greviștii erau cuprinși de deprimare și de lipsă de încredere în ei înșiși. Solidaritatea lor începea să vădească primele crăpături periculoase.

Toate acestea pulsau laolaltă cu lumina dimineții în mintea obosită a lui Kurelovitch. Își înălță capul de pe pernă, se uită împrejur în dormitorul mohorît și lăsă să-i scape din piept un oftat lung și obosit.

La o întrunire a conducătorilor companiei fusese denunțat ca un agitator periculos, a cărui sete patologică pentru violență provocase și susținuse greva.

— Omul acesta-i un pericol, un cîine turbat. Ar trebui să se pună capăt carierei lui înainte de-a mai face și alte rele! strigase un venerabil director, și

în ochii săi albaştri şi prietenoşi se aprinsese o pară care ar fi îngrozit pe femeile din familia sa.

— Probabil că escrocul vîră-n buzunar jumătate din fondurile grevei, declarase un alt director, căruia îi tremurau pungile de sub bărbia trandafirie, iar teasta chelă i se înroşea de furie, în timp ce lovea cu pumnul în masă.

Dar Kurelovitch nu era un cîine turbat. Nu punea pe el, ca directorii, slănină de pe urma profiturilor cu afacerile din industrie. Era un polonez înalt, cu o figură tragică şi clădit dintr-o bucată, adus brusc la conducere de greva în criză. Avea privirea arzătoare a unui muncitor flămînd, un nas gros şi mustăţi, iar mîinile îi erau greoaie şi deformate de muncă. Da, totul în înfăţişarea lui spunea o poveste simplă : iată un muncitor.

Acum, cînd ieşea din aşternuturile în care dormise şi se aşeza pe pat pentru a se îmbrăca, problemele grevei, întocmai ca un cuibar de şerpi, începură să se zvîrcolească şi să-i şuiere prin mintea extenuată. De şapte săptămîni se scula în zori şi trudea pînă la miezul nopţii, pentru a cîştiga un spor de 15% la şalariul tovarăşilor săi. Acest simplu muncitor devenise posomorît, mai prevăzător şi mai sceptic în privinţa oamenilor şi-a cuvintelor. Văzuse planuri prăbuşindu-se, capete sparte pe nedrept, condamnări date de judecători corupţi, prunci şi femei suferind de foame. Aflase că cei din tabăra adversă îl acuzau că-i un monstru, şi ştia că cei mai necăjiţi dintre muncitorii care-l susţineau îl acuzau şi ei că-i un incapabil şi-o unealtă a patronilor.

Soţia sa îi auzi suspinînd. Îi strigă din bucătărie, unde se agita :

— N-ai cafea în dimineaţa asta, Stanislaw, îl anunţă ea cu o voce morocănoasă. Şi nu mai avem nimic de mîncare, afară de nişte coji de pîine uscată.

Kurelovitch se ridică în picioare cu greu şi intră în bucătăria rău mirositoare. Farfurii şi tingiri slinoase, resturi acre de la masă zăceau alandala peste tot, iar soţia sa, într-un nor gros de fum, se mişca deasupra maşinii de gătit, în timp ce în braţe i se zbătea cel de al patrulea copil. Încălzea puţin lapte pentru micuţ şi, cînd intră soţul ei, se repezi la el cu o surprinzătoare izbucnire de mînie.

— Nu, nu-i o fărîmă de mîncare în toată casa! strigă ea. Iar copiii s-au culcat aseară fără să ia ceva în gură! Nu mai pot!

— Dar nu-i vina mea, nu-i aşa, Annie?! spuse cu o voce umilă bărbatul vînjos, în timp ce-o prindea pe ea şi pe copil cu braţul.

Ea îi dădu furioasă mîna la o parte şi-l făcu să se retragă sub un potop de cuvinte — adevărate săgeţi otrăvite, din care fiecare îi străpungea inima.

— E din vina ta! zbieră ea din adîncul inimii ei încărcate de amărăciune. Ai fost printre primii care-au făcut grevă, deşi n-aveam un sfanţ în casă! Cînd compania a vrut să se întoarcă oamenii la lucru săptămîna trecută, tu i-ai convins să nu se ducă!

— Dar, Annie, încercă să intervină cu blîndeţe bărbatul înalt.

— Mai scuteşte-mă cu Annie şi nu încerca să mă duci cu unul din discursurile tale. Ştii la fel de bine ca şi mine că greva-i pierdută, şi pe urmă ai să figurezi pe toate listele negre ale uzinelor din centrele industriale ale New Englandului. Dar ce-ţi pasă ţie dacă mor copiii de foame? Te-ai bucura să ne vezi pe toţi morţi, nu?

Omul se îndoi sub atac ; păru că devine mai mic decît soţia sa înfuriată. Apoi, în întunericul bucătăriei îşi reveni şi se îndreptă spre uşă.

— Am să încerc să-ţi aduc în dimineaţa asta nişte lucruri de la băcănie şi de la sediul nostru, Annie, spuse el cu o voce răguşită şi ieşi în stradă.

În contact cu aerul aspru şi mohorît, Kurelovitch tremură. În timpul nopţii ninsese, dar acum, după o scurtă existenţă în oraşul fabricilor, zăpada se transformase într-o lapoviţă nesuferită. Fleşcăraia îşi făcu loc prin găurile din talpă. Pielea de pe spinare i se încreţi de frig. Peste rîu, pe dealuri se vedeau în lumina posomorîtă a dimineţii cartierele rezidenţiale. Îi reaminteau de satul copilăriei sale, de centura de dealuri pline de căsuţe liniştite acoperite cu zăpadă. Îi veni în minte un cîntec polonez din tinereţe, începu să tremure, iar apoi îşi reveni.

De pe podeţul care unea cele două jumătăţi ale oraşului, se vedea uzina, cu umbrele aruncate de ea pe rîul plin de gheaţă, care acum se topea. Frumoasa emblemă a Americii lucea atîrnată de un mîner pe zidul clădirii joase şi lăbărţate, ca şi cînd ar fi vrut să binecuvînteze tot ce se petrecea dedesubtul ei. Kurelovitch traversă o junglă de maghernite muncitoreşti dărăpănate şi de străzi pline cu deşeuri şi ajunse în apropierea umbrei masive a uzinei. Doi sau trei dintre tovarăşii săi muncitori îl recunoscură şi se îndreptară spre el în fugă din linia pichetelor. Activitatea lui Kurelovitch începuse.

— Blestemaţii de agenţi provocatori caută sigur rîcă în dimineaţa asta ! spuse un polonez mohorît şi îndesat, îmbrăcat într-o salopetă tocită şi în cap cu o căciulă uriaşă, adusă cu el din Europa.

— Da, cred c-au tras aseară la măsea mai vîrtos ca de obicei, spuse clănţănind din dinţi un alt grevist.

Un tînăr din picketul de grevă izbucni cu o voce plină de amar :

— O să ne batem în toată regula, dacă asta vor, cîini afurisiți ! Nu ne e frică !

Kurelovitch îl privi liniștit pe tînăr, apoi împreună cu alți trei oameni din echipele de pichet se îndreptă în direcția unde cincizeci de greviști măsurau încet, în lung și în lat, gardul uzinei.

Cerul trist și pămîntul îmbibat de lapoviță făceau ca bărbații și femeile din linia picketului, tăcuți și întunecați, să pară o armată de bocitori. Aveau fularele trase pînă sub bărbie, iar respirația li se ridica în aer ca aburul dintr-un ceainic însufletit. O stare de tristețe și de neliniște apăsa asupra acestor bocitori în zdrențe. De cîte ori treceau prin fața grupului de agenți provocatori de la poartă, își fereau, plini de durere, privirile.

Ca la un semnal, doi dintre agenții provocatori se desprinseră din grupul lor strîns în fața porții. Aveau în mînă ciomege, iar la șold se vedea o umflătură — simbolul rolului lor în viață, acela de-a sparge greve și de-a comite crime.

Se apropiară de Kurelovitch și-l priviră cu ochi batjocoritori și plini de cruzime. În timp ce el păsea de-a lungul liniei, formată din oameni înțepeniți, agenții se ținură scai de el și-l înjurară. Acești tineri atleți plesneau de sănătate, erau bine hrăniți și aveau aerul că se bucură de treaba pe care-o îndeplinesc. Kurelovitch înghiți un nod în gît.

O oră mai tîrziu, pe cînd pleca de la picketele de grevă, doi agenți provocatori îl urmăreau încă. Un grup de greviști din pichet, tremurînd tot timpul de o furie reținută, formară o gardă în jurul lui Kurelovitch și-l escortară pînă la cartierul general al grevei. Kurelovitch era pus pe lista neagră în zona unde se întindea greva, iar schilodirea lui

era un lucru pe care agenţii provocatori îl visau şi-l plănuiau.

Mitingurile zilnice ale greviştilor se ţineau într-o clădire mare ca un hambar, situată în centrul păienjenişului de străzi şi de alei întortocheate din mahalaua muncitorilor textilişti. Cînd intră în camera largă, Kurelovitch fu izbit de un discurs, iar o mie de feţe, zgîindu-se rînd pe rînd, se întoarseră spre conducătorul lor, în timp ce el înainta.

— Kurelovitch ! A venit Kurelovitch ! răzbătu un murmur, ca un vînt printr-o pădure.

Kurelovitch sări pe platforma grosolană, unde stăteau ceilalţi din comitetul de grevă şi se consultă în şoaptă cu un muncitor polonez. Află că în acea zi nu se întîmplase nimic important — nici un semn din partea patronilor şi nici fonduri de la simpatizanţi. Încă una din întunecatele zile de grevă.

— Unii dintre canadienii francezi au început să oscileze, şopti omul. Rambeau a fost la ei, iar ieri, preotul lor le-a spus să se întoarcă la lucru. Fă-i praf, Kurelovitch !

Privind peste marea de feţe, Kurelovitch se apropie de marginea platformei ; se lăsă o tăcere ca într-o cameră de operaţie. Vedea feţe vînturate pe pămîntul făgăduinţei de prin toate colţurile lumii — greci bruneţi şi figuri de latini, feţe palide de femei, chipurile cu oase proeminente, chipurile pămînteşti, frumoase ale slavilor. Lumina zilei îşi făcea loc cu greu prin ferestrele mari şi cernea peste capetele şi umerii greviştilor o pulbere diafană. O lozincă scrisă pe o muşama proclama în spatele lui Kurelovitch cu litere mari şi strîmbe : „Avem în medie nouă dolari pe săptămînă şi cerem o creştere de cincisprezece la sută ! Sînteţi alături de noi ?"

Atmosfera se încordă cînd apăru silueta lui Kurelovitch — acest îndurerat erou proletar — înco-

voiat şi supt la faţă de numeroasele sale griji. Avea obrajii traşi, de puteai să-ţi vîri degetul în scobitura lor, iar datorită ochilor săi în care ardea o văpaie şi gurii sale energice semăna cu un adept ascetic al războinicului Mahomed.

— Tovarăşi muncitori...

Începu să discute cu o voce scăzută amănunte permanent legate de grevă, aşa cum făcea zilnic. Această discuţie despre hrană, arestări, ordine judecătoreşti era monotonă şi totuşi dramatică. O ciudată senzaţie de automatism, ca şi cînd ar fi fost cu adevărat vocea pe care această armată de inimi simple ar fi creat-o din durerea ei, păru că-l cuprinde pe Kurelovitch. De pe buzele sale, fraze usturătoare izbucneau într-o muzică sălbatică, dezlănţuită, ca vocea unei furtuni, şi la fel de ascunsă şi de puternică.

Strîngîndu-şi pieptul cu amîndouă mîinile, ca şi cum ar fi fost gata să explodeze din cauza viziunii sale pătimaşe, Kurelovitch începu una din acele admirabile cuvîntări, care făcuseră din el un conducător.

— Tovarăşi muncitori... răsună melodios glasul său, ridicîndu-se pînă la înălţimi de simfonie, nu putem fi niciodată învinşi, pentru că noi sîntem muncitorii pe umerii cărora se sprijină stîlpii lumii! Uneltele care duc viaţa mai departe se află în mîinile noastre! Unii din noi am început să suferim de foame, dar să suferim cu curaj, căci sîntem soldaţi într-un război mai mare şi mai nobil decît acela care însîngerează Europa. Sîntem soldaţi în lupta de clasă, care în cele din urmă va elibera omenirea de toate războaiele şi de toată sărăcia, de toţi patronii şi de ură. Proletari din toată lumea, uniţi-vă! N-avem de pierdut decît lanţurile! Avem o lume de cîştigat!

Kurelovitch încheie cu un strigăt puternic, iar apoi aplauzele şi fluierăturile [1] se înălţară spre el în vîrtejuri dezordonate. Se simţi deodată obosit, sfîrşit şi melancolic, iar dorinţa lui cea mai puternică era să plece singur undeva, să aştepte ca golurile din el să se umple din nou...

Împreună cu ceilalţi din comitetul de grevă părăsi platforma şi se amestecă în discuţiile care se înfierbîntau pretutindeni. Fiecare încerca să se apropie de Kurelovitch, să-i vorbească. Era o flacără la care oamenii se îngrămădeau şi se înghesuiau pentru a lua ceva din căldura ei — aceşti oameni înfometaţi şi plini de speranţe, care credeau în el cînd le spunea că puteau lichida toată durerea omenirii...

Îi fu dat să audă lungi povestiri despre ce pătimea sufletul proletariatului în aceste vremuri de lipsuri, de spaimă şi de mînie. Ascultă o sută de istorii despre ademeniri, despre foame desperată, despre fărădelegile săvîrşite de agenţii provocatori. Kurelovitch le ascultă pe toate ca un părinte serios, binevoitor, rezolvînd cu o forţă şi o înţelegere nouă multe probleme complicate.

Apoi veni la el Rambeau, conducătorul canadienilor francezi, un om scund, brunet, cu riduri pe faţă şi o privire molcomă, care se aprindea cînd era însufleţită de pasiune.

Acum fierbea de mînie.

— Ai spus în cuvîntarea ta că sînt un trădător, Kurelovitch! răcni el sălbatic. Minţi! Nu sînt! Dar noi ăştia credem că greva-i pierdută, şi-am face mai bine să ne întoarcem la lucru pînă nu-i prea tîrziu.

[1] În Statele Unite, la un spectacol sau o cuvîntare, fluierăturile reprezintă entuziasmul faţă de cele de pe scenă.

— Nu-i pierdută, răspunse pe îndelete Kurelovitch. Uzinele nu pot lucra din plin pînă nu hotărîm noi să ne întoarcem. Şi, Rambeau, ascultă-mă încă o dată, eşti o rîie şi un trădător dacă te întorci acum.

Rambeau se aprinse la faţă de mînie şi se repezi la polonezul înalt să-l sfîşie. Dar Kurelovitch nu-şi ridică privirea severă, liniştită de pe faţa celuilalt, şi o lucire ca aceea a baionetelor trecu prin ochii săi albaştri. Cei doi se apropiaseră piept la piept, şi părea gata să izbucnească o luptă, dar atunci Kurelovitch îl atrase pe celălalt într-o discuţie inteligentă, cu scopul de a-i menţine pe canadienii francezi în linia de foc...

Şi lucrurile au continuat tot aşa. Kurelovitch îşi petrecu ziua trecînd de la extremitatea unei crize la alta. Ţinu timp de mai multe ore o şedinţă cu comitetul de grevă într-o cameră plină de fum şi se chinui dezbătînd posibilităţi şi mijloace. După-amiază, la cartierul general, luă cuvîntul la un alt mare miting. Se duse din nou la linia de pichete şi fu iar ameninţat şi înjurat de agenţii provocatori, încît simţi cum se nasc în el porniri ucigaşe şi plecă. Mai tîrziu trebui să se întoarcă la linia de pichete, fiindcă auzise că cinci din ei fuseseră arestaţi, ca urmare a unei bătăi provocate în cele din urmă de către agenţi. Restul după-amiezii şi-l petrecu agitîndu-se ca să găsească banii necesari pentru cauţiunea celor cinci.

Cînd se lăsă seara luă o gustare compusă din cîteva sandvişuri cu şuncă şi o ceaşcă de cafea. Apoi, împreună cu trei membri din comitetul de grevă merse la un miting al simpatizanţilor, într-un alt oraş industrial, la cincisprezece mile depărtare. Kurelovitch ţinu în ziua aceea un al treilea discurs plin de suflet, urmat de o bogată colectă în bani.

După despărţirea de noii prieteni porni în lunga şi plicticoasa călătorie spre casă.

Aproape de miezul nopţii, cu mintea înfierbîntată şi tulburată, cu inima plină de desperare, coborî din troleibuz lîngă casă. Urgenţa luptei trecuse şi nu rămăsese nimic ca să-l susţină împotriva amărăciunii şi-a oboselii. Merse ca beat : ziua storsese din el ultima fărîmă de energie.

La fereastra micului său apartament de trei camere pîlpîia şi tremura o lumină. Fu surprins, căci ceasurile erau înaintate. După ce bîjbîi după gaura cheii şi deschise uşa fu uimit să-şi vadă soţia lîngă sobă. Ea se ridică şi se repezi la el ca un animal sălbatic într-o cuşcă.

— Ticălosule ! urlă ea la Kurelovitch, în noaptea liniştită. Porcule !

— Annie, dragă....

— Să pleci de azi-dimineaţă şi să ne laşi să murim de foame ! Să trimiţi hrană familiilor altora şi pe noi să ne uiţi ! Ah, ce bine ţi-ar mai părea dac-am muri cu toţii de foame ! Te-ai fi prăpădit de rîs să ne fi văzut pe toţi morţi ! Ucigaşule !

Kurelovitch era prea trist ca să încerce să-i răspundă. Se duse în camera unde dormea împreună cu doi dintre copii şi închise uşa. Soţia sa luă asta ca un gest de dispreţ, şi furia ei atinse o culme care te paraliza, urletele ei sculară tot cartierul. La ferestre răsăriră capete şi ţipară la ea ca, pentru numele lui Dumnezeu, să-şi ţină gura. În cele din urmă, fu învinsă de oboseală, iar Kurelovitch o auzi vîrîndu-se în pat.

Se lăsă o tăcere dureroasă, şi atunci Kurelovitch îşi auzi sărmana, jalnica lui soţie înecîndu-se în hohote de plîns care-l înjunghiau ca nişte cuţite...

Nu putu să adoarmă, nici cînd bocetele ei se transformară într-un sforăit urît. Se frămîntă cu-

prins de friguri, cum făcuse în multe nopți din cele șapte săptămîni frămîntate ale grevei.

Se sculă, se împletici pînă la fereastră și se uită afară la noaptea rece. Strada jalnică de mahala se subția pînă ce devenea o linie; clădirea masivă a uzinei se vedea dominînd casele. Afară, în întuneric nu era nimeni; văzu un lanț de lanterne aruncînd umbre amenințătoare și vîntul ridicînd gunoaiele de pe stradă. Totul părea înghețat, părăsit și dușmănos. Deasupra, stelele clipeau albe în înaltul cerului, la fel de îndepărtate ca și speranța de locul unde pe Kurelovitch îl chinuia insomnia. Auzi sforăitul dezgustător al soției.

Ardea de-o mare dorință de-a evada. Și, în timp ce se răsucea în pat, zilele de ieri și zilele și mai întunecate ale viitorului îl asediară și-l chinuiră ca niște diavoli. Sentimentul că soarta grevei apasă pe umerii lui îl scăldă într-o transpirație rece, de groază. Gîndul la copiii săi înfometați îl făcu să se zvîrcolească și să se sufoce.

Trebuia să uite. Nu exista nicăieri o speranță. Bîjbîi spre măsuța de bucătărie din cameră. Dădu peste o sticlă. O luă în pat și bău, bău, pînă ce trecutul și viitorul se contopiră, iar aripile mari ale liniștii se strînseră asupra lui, în timp ce el se scufunda în brațele ei materne.

A doua zi se va trezi, și problemele grevei îl vor urmări din nou. Se va lupta încă o dată cu ele, în felul său tragic și măreț. Și-așa avea s-o ducă pînă ce va cădea sau va muri, căci Kurelovitch încercase să scuipe în față bestia care domnește peste omenire. Greșise: era, cu adevărat, un agitator blestemat. Dar beat și chinuit, laș sau curajos, trebuia să continue, iar alții îl vor urma. Din chinurile lui se năștea o lume nouă.

Născut în statul Minnesota, în anul 1896, F. Scott Fitzgerald a studiat la universitatea din Princeton, iar apoi a luat parte la primul război mondial.

Activitatea sa literară începe cu romanul Această parte a paradisului (This Side of Paradise), *1920. În același an publică* „Fete moderne" și filozofi (Flappers and Philosophers), *iar doi ani mai tîrziu — un volum de nuvele,* Povestiri din epoca jazului (Tales of the Jazz Age), *și romanul* Cei frumoși și cei blestemați (The Beautiful and Damned).

În anul 1925 devine celebru, cu romanul Marele Gatsby (The Great Gatsby), *descriind cariera și viața desfrînată a unui om de afaceri american.*

Alte volume: nuvelele publicate sub titlul Toți tinerii triști (All the Sad Young Men), *1926; romanul* Noaptea e *plăcută* (Tender is the Night), *1934; culegerea de nuvele* Stingerea la deșteptare (Taps at Reveille) *1935; romanul neterminat* Ultimul magnat (The Last Tycoon) *1941.*

Moare în anul 1940.

Corespondența sa a fost publicată în 1945, sub titlul Prăbușirea (The Crack-up). *Nuvela* Întoarcerea în Babilon (Babylon Revisited) *face parte din volumul* Stingerea la deșteptare.

ÎNTOARCEREA ÎN BABILON

— Unde-i domnul Campbell ? întrebă Charlie.

— A plecat în Elveția. Domnul Campbell e un om tare bolnav, domnule Walles.

— Îmi pare rău. Și George Hardt ? se interesă Charlie.

— S-a întors în America și s-a apucat de lucru.

— Și cocainomanul ?

— A fost pe-aici săptămîna trecută. În orice caz, prietenul său, domnul Schaeffer, e la Paris.

Două nume cunoscute de pe o listă lungă, de acum un an și jumătate. Charlie mîzgăli o adresă în carnețel și rupse pagina.

— Dacă-l vezi pe domnul Schaeffer, dă-i asta, spuse el. E adresa cumnatului meu. Nu m-am hotărît încă la ce hotel să stau.

Nu regreta în mod sincer faptul că Parisul era atît de pustiu. Dar liniștea din barul Ritz i se părea ciudată și de necrezut. Nu mai era un bar al americanilor — simțea că trebuie să fie politicos aici și să nu se poarte de parc-ar fi proprietarul lui. Barul revenise francezilor. Își dăduse seama de liniștea care domnea aci din clipa cînd coborîse din taxi și-l văzuse pe portar — de obicei, la această oră,

cuprins de febra activității — trăncănind cu un *chasseur* [1] la intrarea de serviciu.

Trecînd pe coridor auzise doar o voce plictisită în salonul doamnelor, odinioară plin de zgomot. Cînd ajunse în bar, parcurse cei opt metri de covor verde, privind drept înainte, potrivit vechiului său obicei; iar apoi, cu picioarele bine prinse de bara din față a barului, se întoarse și se uită prin încăpere, întîlnind doar o singură pereche de ochi, care se ridicară clipind din dosul unui ziar. Charlie întrebă unde-i Paul, barmanul-șef, care în ultimele zile de speculație asupra urcării acțiunilor la Bursă venise la lucru cu automobilul său de comandă — coborînd totuși din el cu bunul-simț necesar, la primul colț. Alix îl informă că Paul se află astăzi la casa sa de la țară.

— Nu, nu mai beau, spuse Charlie. Am lăsat-o mai moale de la un timp.

Alix îl felicită.

— Beați de stingeați acum cîțiva ani.

— Am să-mi țin promisiunea de-a nu mai bea, îl încredință Charlie. E un an și jumătate de-atunci.

— Care mai e situația în America?

— N-am fost în America de luni de zile. Lucrez la Praga, unde reprezint cîteva trusturi. Nimeni nu mă cunoaște acolo.

Alix zîmbi.

— Ții minte noaptea cînd George Hardt a dat aici masa aia numai de burlaci? Apropo, ce s-a întîmplat cu Claude Fessenden?

Alix îi vorbi încet și pe un ton confidențial.

— E la Paris, dar nu mai calcă pe-aici. Nu-i dă voie Paul. A făcut, timp de mai bine de-un an, datorii de treizeci de mii de franci — pe băuturi,

[1] Comisionar (fr.).

mese de prînz şi seara. Şi cînd Paul i-a spus, în cele din urmă, să plătească, i-a dat un cec fals.

Alix clătină trist din cap.

— Nu-nţeleg, era un om atît de bine... Acum s-a umflat de tot — imită cu ajutorul mîinilor un măr mare.

Charlie privi un grup de pederaşti stridenţi care se instalau într-un colţ.

„Nimic nu-i tulburã, se gîndi el. Cursul bursei poate să crească sau să scadă, oamenii pot să vagabondeze sau să muncească, ei îşi văd veşnic de-ale lor.“ Localul îl apăsa. Ceru zarurile, şi el şi Alix le aruncară pentru a vedea cine plăteşte băuturile.

— Rămîneţi mult timp aici, domnule Walles ?

— Patru sau cinci zile, ca să-mi văd fetiţa.

— Oh ! Aveţi o fetiţă ?

Pe stradă, semnalele luminoase — roşii ca focul, albastre ca gazul, verzi ca fantomele — luceau ceţos prin ploaia liniştită. Era tîrziu după amiază, şi străzile se animaseră ; bistrourile scăpărau. La colţul bulevardului Capucinilor luă un taxi. Piaţa Concordiei trecu pe alături, învăluită într-un aer maiestuos şi roşu ; traversară Sena, şi Charlie îşi dădu seama de aspectul subit provincial al malului stîng.

Charlie spuse şoferului s-o ia pe Avenue de l'Opéra, care nu-i era în drum. Dorea să vadă acea oră albastră ce învăluia faţada măreaţă a operei şi să-şi închipuie că sunetul claxoanelor taxiurilor repetînd la infinit primele măsuri din *Le Plus que Lent* sînt trompetele celui de-al doilea Imperiu. Grilajul din faţa librăriei Brentano se închidea, iar oamenii se aflau la masă în dosul gardului viu, îngrijit tăiat şi cu un aspect mic-burghez, al restaurantului Duval. Nu luase niciodată masa la un restaurant cu adevărat ieftin. O masă compusă din cinci feluri costa patru franci şi jumătate, echiva-

lentul a optsprezece cenţi, inclusiv vinul. Pentru un motiv inexplicabil, dori să fi mîncat o dată şi acolo.

În timp ce mergeau înspre Malul Stîng, simţi atmosfera subit provincială a cartierului, şi-şi zise: „Am răsfăţat acest oraş. Nu mi-am dat seama, dar zilele s-au scurs una după alta, şi-aşa s-au dus doi ani, totul a trecut şi m-am trecut şi eu."

Avea treizeci şi cinci de ani şi era un bărbat chipeş. Mobilitatea irlandeză a figurii lui căpăta, datorită unei cute adînci între ochi, o trăsătură sobră. Cînd sună la uşa cumnatului său, în Rue Palatine, cuta se adînci atît de mult, încît îi trase în jos sprîncenele ; stomacul i se contractă. Din spatele servitoarei, care deschise uşa, năvăli o fetiţă drăgălaşă de nouă ani, care ţipă „Tăticule!", zbură spre el şi i se zbătu în braţe ca un peşte. Apucîndu-l de-o ureche, fetiţa îi întoarse capul şi-şi lipi obrazul de-al lui.

— Comoara mea! spuse el.

— Oh, tăticule, tăticule, tăticule, tăticule, tati, tati. tati!

Îl trase în salon, unde-i aştepta familia — un băieţel şi o fetiţă de vîrsta fiicei sale, cumnata lui şi soţul ei. O salută pe Marion cu o voce voit neutră, ca să evite un entuziasm prefăcut sau antipatia, dar răspunsul ei fu mai sincer călduţ, deşi îşi micşoră expresia de permanentă neîncredere, îndreptîndu-şi privirea spre fetiţa lui. Cei doi bărbaţi îşi strînseră prietenește mîna, iar Lincoln Peters îşi lasă o clipă mîna pe umărul lui Charlie.

Camera avea un aer tipic american în ce priveşte căldura şi confortul ei. Cei trei copii se hîrjoneau printre draperiile galbene care dădeau în alte camere ; se făcuse ora şase şi trosnetele vioaie ale focului şi zgomotele din bucătărie răspîndeau în încăpere o bună dispoziţie. Cu toate acestea, Charlie

nu se destinse ; inima îi înţepenise, şi primi încurajări doar de la fiica lui, care se apropia uneori de el, ţinînd în braţe păpuşa pe care el i-o adusese.

— Crede-mă că foarte bine, declară el, ca răspuns la o întrebare a lui Lincoln. Sînt o droaie de afaceri acolo care nu mişcă de loc, dar ne merge mai bine ca niciodată. De fapt, al dracului de bine. O aduc pe sora mea luna viitoare din America, să-mi ţină gospodăria. Venitul meu de anul trecut a fost mai mare decît pe vremea cînd aveam bani. Înţelegeţi, cehii...

Lăudăroşeniile sale urmăreau un scop bine determinat ; după o clipă însă, văzînd în privirea lui Lincoln o uşoară neliniştе, schimbă subiectul.

— Ce copii frumoşi aveţi — bine crescuţi şi manieraţi !

— Credem că şi Honoria e o fetiţă pe cinste.

Marion Peters se întoarse din bucătărie. Era o femeie înaltă, cu ochi trişti, care odinioară fusese o frumuseţe tipic americană, plină de prospeţime. Charlie nu vibrase niciodată la farmecul ei şi era întotdeauna mirat cînd se spunea cît fusese de drăguţă. Din primul moment, între ei se stabilise o antipatie instinctivă.

— E, cum o găseşti pe Honoria ? întrebă ea.

— Minunată. Am fost uimit cît de mult a crescut în zece luni. Toţi copiii arată bine.

— N-am mai chemat doctorul de-un an. Cum îţi place Parisul, acum la întoarcere ?

— Mi se pare ciudat să văd pe aici atît de puţini americani.

— Eu sînt încîntată, spuse Marion cu vehemenţă. Acum cel puţin poţi să intri într-un magazin fără să-şi închipuie că eşti milionar. Am suferit şi noi ca toţi ceilalţi, dar, la urma urmelor, în ansamblu e mult mai plăcut.

— Dar a fost plăcut cît timp a ţinut, spuse Charlie. Eram un fel de capete încoronate, aproape perfecţi, învăluiţi într-o anumită vrajă. Azi după-amiază la bar — se poticni, văzînd c-a făcut o gafă — n-am văzut nici un cunoscut.

Marion îl privi cercetător.

— Cred c-ai bătut destul barurile.

— Am stat doar o clipă. Nu mai beau decît un pahar în fiecare după-amiază, doar atît.

— Nu vrei un coctail înainte de masă? întrebă Linco n

— Nu beau decît un pahar în fiecare după-amiază, şi pe ăla l-am băut.

— Sper c-ai să rămîi la un pahar, spuse Marion.

Antipatia ei reieşea limpede din răceala cu care îi vorbea, dar Charlie se mulţumi să zîmbească; avea planuri mai mari. Însăşi purtarea ei agresivă îi oferea un avantaj, şi era destul de deştept ca să aştepte. Voia să deschidă ei discuţia asupra motivului care ştiau că-l adusese la Paris.

La masă nu-şi putu da seama dacă Honoria seamănă mai mult cu el, sau cu mama ei. Bine ar fi să nu combine caracterele lor, care i-au dus la dezastru! Simţi un puternic impuls de a-şi proteja fetiţa. Îşi închipuia că ştie ce trebuie să facă pentru ea. Credea în caracter: dorea să sară înapoi cu o întreagă generaţie şi să se încreadă din nou în caracter ca într-un element etern valabil. Tot restul se destrăma cu timpul.

Plecă curînd după ce se termină masa, dar nu ca să se ducă acasă. Era curios să vadă Parisul noaptea, cu o altă privire — mai limpede şi mai raţională — decît aceea de odinioară. Reţinu o strapon-

tină la Casino de Paris şi-o privi pe Joséphine Baker [1] executîndu-şi arabescurile ei ciocolatii.

Ieşi peste o oră şi o luă hoinărind spre Montmartre, urcînd pe Rue Pigalle şi ajungînd în Place Blanche. Ploaia contenise — în faţa cabaretelor se vedeau coborînd din taxiuri cîţiva oameni în haine de seară, cocote ce se plimbau singure sau perechi, şi mulţi negri. Trecu de o uşă luminată, din dosul căreia se auzea muzică, şi se opri, cu senzaţia c-a dat de un local cunoscut; era barul Bricktop, unde îşi pierduse atîtea ore şi atîţia bani. Cîteva uşi mai încolo dădu peste un alt loc de întîlnire, şi — imprudent — vîrî capul pe uşă. Ca la comandă, o orchestră, care de-abia aştepta, se dezlănţui, o pereche de dansatori profesionişti săriră la datorie, iar un *maître d'hôtel* [2] se repezi spre el, strigînd:

— Lumea tocmai soseşte, domnule!

Charlie însă se retrase repede.

„Ar trebui să fii beat turtă", îşi zise el.

Barul Zelli era închis, iar de jur împrejur hotelurile ieftine, triste şi sinistre se cufundaseră în întuneric: mai încolo, pe Rue Blanche, se vedea mai multă lumină şi o mulţime de parizieni guralivi. Pivniţa Poetului dispăruse, dar cele două guri uriaşe ale Cafenelei Paradisului şi ale Cafenelei Iadului se căscau încă, înghiţind, chiar în timp ce el le privea, conţinutul modest al unui autobuz de turişti — un neamţ, un japonez şi un cuplu american, care-i aruncă o privire speriată.

Se săturase de opintelile şi ingenuitatea din Montmartre. Toate înlesnirile oferite viciului şi dezmăţului se făceau la o scară minusculă, şi — brusc — înţelese sensul cuvîntului „a se descompune", a se

[1] Artistă franceză de *music-hall*.

[2] Şef de ceremonie, la marile restaurante.

descompune în aer: a reduce ceva la zero. Fiecare escapadă dintr-un local într-altul părea la orele tîrzii ale nopții un uriaș salt omenesc pentru a plăti mai scump prilejul de a face ca toate să se miște din ce în ce mai încet.

Își aminti bancnotele de o mie de franci date orchestrei ca să cînte un singur cîntec, de bancnotele de o sută de franci aruncate unui portar ca să cheme un taxi.

Dar nu aruncase banii degeaba.

Oferise acești bani, și chiar și sumele cele mai nebunește cheltuite, destinului, ca să nu-și amintească ceea ce merita cel mai mult să fie ținut minte — lucrurile despre care, de acum își va aminti întotdeauna: copilul luat de sub controlul lui, soția găsindu-și liniștea într-un mormînt din Vermont.

În lumina orbitoare a unei braserii, o femeie îl acostă. Îi plăti o masă compusă din ouă și o cafea neagră, iar apoi, ferindu-se de privirea ei fixă și plină de promisiuni, îi dădu o bancnotă de douăzeci de franci și luă un taxi spre hotelul său.

--

Cînd se trezi dimineață, ziua de toamnă se arăta frumoasă — o zi de jucat fotbal. Proasta dispoziție de ieri dispăruse și-i făcea plăcere să privească oamenii de pe stradă. La prînz se așeză în fața Honoriei, la restaurantul Le Grand Vatel, singurul local la care se putea gîndi că n-o să-i amintească de dineurile cu șampanie și lungile mese de prînz, care începeau la ora două și se încheiau într-un crepuscul vag și estompat.

— Ia zi, vrei niște legume? N-ar fi cazul să iei niște legume?

— Ba da.

— Uite niște *épinards* [1], și *chou-fleur* [2], și morcovi, și *haricots* [3].

— Aș vrea niște *chou-fleur*.

— N-ai vrea să mai iei și alte două feluri de legume?

— De obicei nu mănînc decît un singur fel de legume la masa de prînz.

Chelnerul se prefăcu că iubește teribil copiii.

— *Qu'elle est mignonne la petite! Elle parle exactement comme une française.* [4]

— Ce iei ca desert? Să ne mai gîndim?

Chelnerul dispăru. Honoria își privi tatăl, așteptînd să vadă ce va mai propune.

— Ce facem?

— Mai întîi mergem la acel magazin de jucării din Rue Saint Honoré, să-ți cumpăr ce vrei tu. Pe urmă ne ducem să vedem revista de la Empire.

Honoria ezită.

— Mi-ar plăcea să merg la revistă, dar nu și la magazinul de jucării.

— De ce?

— Să vezi, mi-ai luat această păpușă. (O avea cu ea.) Și-am o mulțime de lucruri. Și nu mai sîntem bogați, nu-i așa?

— N-am fost niciodată. Dar azi ai să primești orice dorești.

— Cum vrei, acceptă ea resemnată.

Cînd fetița avusese mamă și o guvernantă franțuzoaică, Charlie fusese înclinat să se poarte sever cu fiica lui: acum devenise mai înțelegător; era

[1] Spanac (fr.).
[2] Conopidă (fr.).
[3] Fasole (fr.).
[4] Ce scumpă e fetița! Vorbește exact ca o franțuzoaică.

dispus să vădească o nouă îngăduinţă ; trebuia să-i ţină loc de ambii părinţi şi să n-o excludă cîtuşi de puţin de la contactul cu realitatea.

— Aş vrea să te cunosc mai de aproape, spuse el cu un aer grav. Mai întîi dă-mi voie să mă prezint : Mă numesc Charles J. Walles şi locuiesc la Praga.

— O, tăticule !

Vocea ei tremura de atîta rîs.

— Şi, mă rog, cine sînteţi dumneavoastră ? insistă el în continuare, iar ea intră imediat în joc.

— Sînt Honoria Walles, şi locuiesc la Paris, Rue Palatine.

— Sînteţi căsătorită, sau nu ?

— Nu, nu sînt căsătorită. Sînt domnişoară.

Charlie îi arătă păpuşa.

— Dar, doamnă, văd că aveţi un copil.

Nevoind s-o dezmoştenească, fetiţa strînse păpuşa la piept şi răspunse prompt :

— Da, am fost căsătorită, dar acum nu mai sînt. Soţul meu a murit.

El continuă rapid :

— Şi cum se numeşte fetiţa ?

— Simone. I-am dat numele celei mai bune prietene de la şcoală.

— Mă bucur că mergi aşa de bine cu şcoala.

— Sînt a treia în clasă luna asta, se lăudă ea. Elsie — verişoara mea — e de-abia a optsprezecea, iar Richard e la coadă.

— Îi iubeşti, nu-i aşa, pe Richard şi pe Elsie ?

— Ah, sigur, îi iubesc destul de mult — atît pe Richard, cît şi pe Elsie.

Prudent şi ca din întîmplare, întrebă :

— Dar dintre tanti Marion şi unchiul Lincoln, pe care-l iubeşti mai tare ?

— Cred că pe unchiul Lincoln.

Devenea din ce în ce mai conştient de prezenţa ei. Cînd intraseră în local, în urma lor se murmurase „Ce copil adorabil!", iar acum consumatorii de la masa vecină o striveau sub tăcerea lor, privind-o fix, de parcă — la fel ca o floare — ea nu şi-ar fi dat seama de acest lucru.

— De ce nu stau cu tine? îl întrebă ea deodată. Fiindc-a murit mama?

— Trebuie să stai la Paris şi să mai înveţi franţuzeşte. Tăticului tău i-ar fi greu să te îngrijească atît de mult.

— Zău, nu mai e nevoie să mă îngrijească nimeni. Îmi fac singură totul.

La ieşirea din restaurant, fu salutat pe neaşteptate de un bărbat şi o femeie.

— Ia te uită, bătrînul Walles!

— Ce faci, Lorraine... şi tu, Duncan?

Fantome apărute brusc din trecut. Duncan Schaeffer — un prieten de la universitate. Lorraine Quarrles — o femeie frumoasă, cu părul blond-deschis, de vreo treizeci de ani; făcuse parte din acea şleahtă care-l ajutase să transforme lunile în zile, acum trei ani, cînd risipise o avere.

— Soţul meu n-a putut să vină anul ăsta, spuse ea, ca răspuns la întrebarea lui. Nu mai avea un sfanţ. Mi-a dat doar două sute de dolari pe lună şi mi-a spus să mă descurc cu ei cum pot... Asta-i fetiţa ta?

— Ce-ar fi să te întorci în local şi să luăm loc? zise Duncan.

— Nu se poate.

Îi părea bine de acest pretext. Ca întotdeauna, îşi dădea seama de atracţia puternică şi provocătoare pe care Lorraine o exercita asupra lui, dar ritmul senzaţiilor lui se schimbase acum.

— Ei, luăm atunci masa de seară împreună ? întrebă ea.

— Sînt ocupat. Lasă-mi adresa ta, şi-am să-ţi dau un telefon.

— Charlie, cred că eşti treaz, spuse ea gînditoare. Îţi jur, Duncan, am credinţa că-i treaz. Ciupeşte-l şi vezi dacă-i treaz.

Charlie făcu un semn cu capul în direcţia Honoriei. Amîndoi izbucniră în rîs.

— Unde stai ? spuse Duncan sceptic.

Charlie ezită, nevoind să dezvăluie numele hotelului.

— Nu m-am stabilit încă nicăieri. Prefer să-ţi telefonez. Acum mergem să vedem revista de la Empire.

— Asta-i bună ! Tocmai asta aveam şi eu de gînd să fac, spuse Lorraine. Am chef să văd nişte clovni, acrobaţi şi jongleuri. Chiar asta o să facem, Duncan.

— Mai avem însă de făcut un drum, spuse Charlie. Poate ne întîlnim acolo.

— Am priceput, snobule... Pa, fetiţă frumoasă !

— La revedere !

Honoria făcu o mică reverenţă politicoasă.

Într-un fel, întîlnirea era neplăcută. Cei doi îl admirau pe Charlie fiindcă lucra, fiindcă era serios ; doreau să-l vadă, deoarece se arăta mai puternic decît erau ei acum, deoarece doreau să soarbă din forţa lui ceva care să-i întărească şi pe ei.

La Empire, Honoria refuză mîndră să ia loc pe pardesiul împăturit al tatălui ei. Dobîndise între timp o individualitate, cu un cod de purtări propriu, iar Charlie era din ce în ce mai dominat de dorinţa de a-i insufla ceva din fiinţa lui, mai înainte ca personalitatea ei să se cristalizeze definitiv. Era

inutil să încerce s-o cunoască într-un răstimp atît de scurt

În antract, în foaierul unde cînta orchestra dădură peste Duncan și Lorraine.

— Bei ceva ?

— Da, dar nu la bar. Să stăm la o masă.

— Tatăl perfect...

Ascultînd-o pe Lorraine, cu o ureche distrată Charlie urmărea cum privirea Honoriei părăsește masa lor, și-o urmări gînditor prin încăpere, întrebîndu-se la ce se uită. Privirile li se întîlniră, și fata zîmbi.

— Mi-a plăcut limonada asta, spuse ea.

„Ce spusese ? La ce se așteptase ?" Mai tîrziu, în timp ce se întorceau acasă într-un taxi, o trase pe față lîngă el, pînă ce capul ei se lăsă pe pieptul lui.

— Te gîndești vreodată la mămica, scumpa mea ?

— Da, uneori... răspunse ea distrată.

— N-aș vrea s-o uiți. Ai vreo fotografie de-a ei ?

— Da, mi se pare. În orice caz, are una tanti Marion. De ce vrei să n-o uit ?

— Te-a iubit mult de tot.

— Și eu am iubit-o.

Rămaseră o clipă tăcuți.

— Tati, vreau să viu să stau cu tine, spuse ea pe neașteptate.

Inima îi zvîcni ; aici voise să ajungă.

— Nu ești foarte fericită ?

— Ba da, dar te iubesc ca pe nimeni altul. Și tu mă iubești ca pe nimeni altul, nu-i așa ? Acum, cînd mama a murit...

— Nici vorbă că te iubesc. Dar, comoara mea, n-ai să mă iubești întotdeauna la nebunie. Ai să crești și ai să găsești pe cineva de vîrsta ta, ai să te măriți cu el și-ai să uiți c-ai avut vreodată un tată.

— E adevărat, recunoscu, ea calmă.

Charlie nu mai intră în casă. Urma să se întoarcă aici la ora nouă și voia să fie într-o formă bună pentru discuția care va avea loc.

— Cînd ai ajuns cu bine în casă, arată-te doar la acea fereastră.

— Foarte bine! La revedere, tati, tati, tati, tati!

Rămase în întunericul de pe stradă, pînă cînd Honoria apăru în fereastra de la etaj și stînd la căldură și lumină, îi făcu bezele în noapte.

III

Așteptau. Într-o rochie de seară neagră și severă, sugerînd ușor doliul, Marion stătea în spatele serviciului de cafea. Lincoln măsura camera în lung și-n lat, cu neastîmpărul celui care vorbise pînă atunci. Erau și ei la fel de nerăbdători ca să ajungă la problema care-i interesa. Charlie deschise discuția aproape imediat.

— Bănuiesc că știți de ce-am venit la voi — de ce-am venit, de fapt, la Paris.

Marion, care se juca cu steluțele negre de la colier, se încruntă.

— Doresc din tot sufletul să-mi înjgheb și eu un cămin, continuă Charlie. Și doresc din tot sufletul s-o am pe Honoria cu mine. Vă mulțumesc c-ați ținut-o pe Honoria la voi, de dragul mamei ei, dar acum lucrurile s-au schimbat... — ezită, iar apoi își reluă fraza cu mai mult elan — s-au schimbat radical în ceea ce mă privește, și-aș vrea să priviți problema sub un aspect nou. Ar fi o prostie din partea mea să afirm că acum trei ani mă comportam ca lumea.

Marion fixă asupra lui privirea ei aspră.

— ...dar acum totul s-a terminat. După cum v-am spus, de peste un an nu mai beau decît un pahar pe zi. O fac dinadins, aşa încît ideea alcoolului să nu capete proporţii prea mari în mintea mea. Înţelegeţi ce vreau să spun ?

— Nu, i-o reteză Marion.

— E-un fel de angajament pe care mi l-am luat. Mă ajută să-mi menţin echilibrul.

— Te-nţeleg, spuse Lincoln. Nu vrei să recunoşti că alcoolul te mai atrage.

— Cam aşa ceva. Cîteodată mai uit, şi nici paharul ăsta nu-l beau. Încerc totuşi să rămîn la un pahar. Şi în orice caz, în situaţia mea nu-mi mai pot permite să beau. Firmele pe care le reprezint sînt mai mult decît mulţumite cum lucrez, ş-am de gînd s-o aduc pe sora mea de la Burlington să-mi ţină gospodăria, şi doresc grozav să vină şi Honoria cu mine. Ştiţi foarte bine că, şi atunci cînd mama ei şi cu mine nu ne înţelegeam prea bine, n-am lăsat niciodată ca cele petrecute între noi s-o atingă pe Honoria. Ştiu că mă iubeşte şi-mi dau seama c-o pot îngriji — asta e problema. Ce părere aveţi ?

Îşi dădea seama că tot greul abia acum venea. O să ţină o oră, două, o să-i fie penibil, dar dacă reuşea să-şi deghizeze nemulţumirea inevitabilă în atitudinea de umilinţă a păcătosului reformat va cîştiga în cele din urmă lupta.

„Stăpîneşte-te, îşi spuse el. Nu-i nevoie să te justifici. Ai nevoie de Honoria."

Lincoln vorbi cel dintîi :

— Am tot discutat asta de cînd am primit scrisoarea ta luna trecută. Ne pare bine că Honoria stă cu noi. E un copil scump şi sîntem fericiţi s-o putem ajuta, dar — firește — nu asta-i problema...

Marion îl întrerupse brusc.

— Cît timp ai de gînd să nu te îmbeţi, Charlie ? întrebă ea.

— Sper că totdeauna.

— Cum se poate conta pe asta ?

— Ştiţi foarte bine că n-am băut mult decît după ce-am renunţat la afaceri şi-am venit aici, fără să am ceva de făcut. Atunci, împreună cu Helen, am început să hoinărim cu...

— Te rog, n-o vîrî pe Helen în asta. Nu pot suporta să vorbeşti astfel despre ea.

Charlie se încruntă la ea ; nu ştiuse niciodată în mod sigur cît de mult se iubiseră surorile atunci cînd trăia Helen.

— Am băut numai un an şi jumătate — din clipa cînd am venit aici şi pînă m-am... prăbuşit.

— Destul timp.

— Ai dreptate, recunoscu el.

— N-am o datorie decît faţă de Helen, spuse ea. Încerc să mă gîndesc ce-ar fi dorit ea să fac. Îţi spun cinstit, din noaptea cînd ai făcut acel lucru cumplit, n-ai mai existat pentru mine. N-am ce-ţi face. Era sora mea.

— Aşa-i.

— Pe patul ei de moarte mi-a cerut să am grijă de Honoria. Dacă n-ai fi fost internat atunci într-un sanatoriu, situaţia ar fi fost alta.

N-avea ce să-i răspundă.

— N-am să uit toată viaţa dimineaţa aceea cînd Helen mi-a bătut la uşă, udă leoarcă şi tremurînd, şi mi-a spus c-ai încuiat uşa şi-ai lăsat-o pe dinafară.

Charlie îşi încleştă mîinile pe braţele fotoliului. Lucrurile se dovedeau mai dificile decît îşi închipuise ; dorea să se lanseze într-o scuză lungă şi în explicaţii, dar spuse doar :

— În noaptea cînd i-am încuiat uşa şi-am lăsat-o pe dinafară... dar Marion îl întrerupse :

— N-am chef să reluăm istoria asta.

După un moment de tăcere, Lincoln spuse :

— Ne îndepărtăm de la subiect. Vrei ca Marion să renunțe la tutela ei legală și să ți-o dea pe Honoria. Cred că cel mai important lucru pentru Marion este dacă poate avea sau nu încredere în tine.

— Nu-i fac o vină lui Marion, spuse Charlie încet, dar cred că poate avea toată încrederea în mine. Eram foarte bine privit pînă acum trei ani. Firește, e omenește posibil să calc pe alături oricînd. Dar dacă mai așteptăm, o s-o pierd atît pe Honoria — acum, cînd e un copil — cît și șansa de a-mi înjgheba un cămin. Clătină din cap. Nu înțelegi, pur și simplu am s-o pierd.

— Da, te-nțeleg, spuse Lincoln.

— De ce nu te-ai gîndit la toate astea mai dinainte ? întrebă Marion.

— Bănuiesc că m-am gîndit din cînd în cînd, dar Helen și cu mine nu ne mai înțelegeam. Cînd am consimțit la tutelă, zăceam într-un sanatoriu, și Bursa mă curățase complet de bani. Mi-am dat seama că m-am comportat cum nu trebuie și-am crezut că, dacă voi accepta totul, Helen o să fie liniștită. Dar acum lucrurile s-au schimbat. Muncesc, mă port al dracului de cumsecade, atît cît...

— Te rog, nu blestema cît sînt eu de față, spuse Marion.

O privi uluit. Cu fiecare remarcă, antipatia ei devenea din ce în ce mai evidentă. Clădise un zid din toate spaimele ei față de viață și-l îndrepta spre el. Acest reproș trivial se datora probabil unei certe cu bucătăreasa, acum cîteva ore. Charlie începu să fie tot mai alarmat la ideea de a o părăsi pe Honoria în această atmosferă de ostilitate împotriva lui ; mai devreme sau mai tîrziu, antipatia lui Ma-

rion va ieşi la suprafaţă — cînd printr-un cuvînt, cînd printr-o clătinare a capului — şi o parte din acea neîncredere va fi definitiv săditâ în sufletul Honoriei. Dar îşi goni de pe faţă enervarea şi-o închise în sine: cîştigase un atu, căci Lincoln îşi dăduse seama de absurditatea observaţiei lui Marion şi o întrebă pe un ton glumeţ de cînd are ceva împotriva cuvîntului „dracu".

— În plus, spuse Charlie, am posibilitatea acum să-i ofer unele avantaje. Am să iau cu mine la Praga o guvernantă franţuzoaică. Am închiriat un apartament nou...

Se opri, dîndu-şi seama că făcuse o gafă. Nu se putea aştepta din partea lor să primească cu indiferenţă faptul că venitul lui era de două ori mai mare ca al lor.

— Presupun că-i poţi oferi mai multe avantaje ca noi, spuse Marion. Cînd aruncai cu banii pe fereastră, noi trăiam cum puteam, numărînd fiecare hîrtie de zece franci. Presupun c-ai s-o iei de la început.

— Ah, nu, spuse el. Am învăţat. Am muncit din greu zece ani, ştiţi bine, pînă cînd am avut noroc la Bursă, ca mulţi alţii. Un noroc turbat. N-o să se mai întîmple.

Se lăsă o tăcere îndelungată. Toţi îşi simţeau nervii încordaţi, şi — pentru prima oară de un an încoace — Charlie dori să bea ceva. Era convins acum că Lincoln Peters doreşte să-i dea copilul.

Marion simţi brusc un fior; înţelese în parte că Charlie devenise acum un om serios, şi sentimentul ei matern recunoscu cît de firească e dorinţa lui. Trăise însă mult timp cu o idee preconcepută — o idee preconcepută bazată pe o neîncredere ciudată în fericirea surorii ei, care, în şocul acelei nopţi cumplite, se transformase în ură împotriva lui. Totul

se petrecuse într-un moment din viaţa ei cînd descurajarea datorită proastei sănătăţi şi împrejurărilor potrivnice impuseseră necesitatea de a crede într-o ticăloşenie materială şi într-un ticălos în carne şi oase.

— Asta gîndesc, şi pace! strigă ea brusc. Nu ştiu cît eşti de vinovat de moartea lui Helen. Ai să lămureşti asta cu propria ta conştiinţă.

O durere puternică îl străbătu ca un curent electric; se ridică o secundă în picioare, iar în gît îi răsună ecoul unui sunet nerostit. Cîteva clipe se sprijini de sine însuşi.

— Să lăsăm asta, spuse Lincoln jenat. Nu te-am socotit niciodată vinovat de moartea ei.

— Helen a murit de-o boală de inimă, spuse Charlie mohorît.

— Da, de-o boală de inimă...

Marion vorbise ca şi cînd cuvintele lui ar fi avut alt sens pentru ea.

Apoi, în tăcerea care urmă izbucnirii ei, îl văzu limpede şi ştiu că într-un fel sau altul Charlie ajunsese să stăpînească situaţia. Aruncă o privire soţului ei, şi, neîntîlnind nici un fel de ajutor din partea lui şi la fel de brusc de parcă problema ar fi fost cu totul lipsită de importanţă, abandonă lupta.

— Fă cum vrei! strigă ea sărind de pe fotoliu. E copilul tău. N-am să-ţi stau eu în cale. Cred că dacă ar fi copilul meu, mai degrabă l-aş... Reuşi să se stăpînească. Hotărîţi voi doi. Eu nu mai rezist. Nu mi-e bine. Mă duc să mă culc.

Ieşi grăbită din odaie. După o clipă, Lincoln spuse:

— A avut o zi grea azi. Ştii cît e de delicată... Vocea lui era aproape plină de scuze. Cînd îi intră unei femei o idee în cap...

— Fireşte...

— O să fie în regulă. Cred c-a înţeles acum că... poţi să te îngrijeşti de copil, iar noi nu putem să vă stăm în cale ţie sau Honorei.

— Îţi mulţumesc, Lincoln.

— M-aş duce să văd cum se simte.

— Plec.

Ajuns în stradă, mai tremura încă, dar o plimbare pe Rue Bonaparte pînă la *Quais* îl calmă, şi în timp ce traversa Sena, proaspăt şi nou luminată de lămpile de pe *Quais*, se simţi cuprins de-o mare bucurie. La hotel în camera lui, nu putu să adoarmă. Imaginea lui Helen îl urmărea, Helen pe care-o iubise atît de mult, pînă cînd — fără o cauză vădită — începuseră să-şi bată joc unul de dragostea celuilalt şi s-o sfîşie. În acea îngrozitoare noapte de februarie, pe care Marion şi-o amintea atît de viu, se ciondăniseră ore întregi. La barul Florida avusese loc o scenă; atunci el încercase s-o ia acasă, iar ea îl sărutase pe tînărul Webb la o masă. Cuprinsă de isterie, Helen îi spusese în continuare unele lucruri. Sosit acasă de unul singur, încuiase uşa, furios la culme. De unde să ştie că ea o să vină acasă singură peste o oră, c-are să se dezlănţuie un vifor, iar ea are să vagabondeze în pantofi de seară, prea ameţită ca să poată găsi un taxi? Apoi, Helen scăpase ca printr-o minune de pneumonie şi urmase o întreagă oroare. Se „împăcaseră", dar asta nu era decît începutul sfîrşitului, aşa cum Marion, care văzuse reconcilierea cu propriii ei ochi şi-şi închipuise că-i doar unul dintre numeroasele momente ale supliciului surorii ei, nu uitase niciodată.

Gîndul la tot ce se petrecuse i-o aduse iar pe Helen mai aproape, şi, în lumina blîndă şi albă care se strecoară cînd eşti gata să aţipeşti în preajma dimineţii, Charlie se trezi vorbind din nou cu ea. Helen îi spuse că are perfectă dreptate în privinţa

Honoriei şi că doreşte ca Honoria să fie cu el. Îi spunea că-i fericită că se cuminţise şi că-i merge bine. Îi mai spuse şi o mulţime de alte lucruri — foarte amabile —, stătea într-un scrînciob, îmbrăcată într-o rochie albă, şi se balansa într-una din ce în ce mai tare, aşa că în cele din urmă nu mai auzi foarte limpede tot ce-i spunea.

IV

Se trezi cu o senzaţie de fericire. Uşile lumii se deschiseseră din nou. Făcu planuri, perspective, proiecte de viitor pentru Honoria şi pentru el, dar deodată se întristă, amintindu-şi toate planurile pe care le făcuse împreună cu Helen. Ea nu plănuise să moară. Prezentul conta — să aibă ce munci şi pe cine iubi. Dar să nu iubească prea mult, căci îşi dădea seama de răul pe care un tată îl poate face fiicei lui sau o mamă fiului ei legîndu-se prea strîns de ei ; mai tîrziu, ieşiţi în lume, copilul o să caute în tovarăşul de căsătorie aceeaşi iubire oarbă, şi nereuşind probabil s-o găsească se va răzvrăti împotriva iubirii şi a vieţii.

Era din nou o zi luminoasă şi înviorătoare. Îi telefonă lui Lincoln Peters la banca unde lucra şi-l întrebă dacă poate fi sigur c-o s-o ia cu el pe Honoria cînd va pleca la Praga. Lincoln recunoscu că nu există nici un motiv să amîne. Un singur amănunt — tutela legală. Marion dorea să mai păstreze pentru un timp calitatea de tutore. Era tulburată de întreaga poveste, şi lucrurile ar fi mers mai bine dacă ea ştia că mai continuă să deţină acest drept timp de încă un an. Charlie fu de acord, dorindu-şi în faţa ochilor doar copilul în carne şi oase.

Se ridică apoi problema unei guvernante. Charlie

discută în biroul unei agenţii posomorîte cu o bearneză supărăcioasă şi cu o bretonă grasă şi nu-i plăcu nici una. Mîine avea să vadă altele.

La prînz mîncă împreună cu Lincoln Peters la restaurantul Griffon, încercînd să-şi stăpînească fericirea.

— Nimic nu se compară cu copilul tău, spuse Lincoln. Dar înţelege şi tu sentimentele lui Marion.

— A uitat cît am tras din greu şapte ani în America, spuse Charlie. Nu mai ţine minte decît o noapte.

— Mai e ceva, spuse Lincoln. În vreme ce băteai Europa împreună cu Helen, azvîrlind cu banii în dreapta şi-n stînga, noi de-abia o scoteam la capăt. Nu m-am ales cu nimic de pe urma prosperităţii, fiindcă niciodată n-am apucat să obţin altceva decît poliţa mea de asigurări. Bănuiesc că Marion credea că-i un fel de nedreptate la mijloc — tu fără să munceşti deveneai pe zi ce trece mai bogat.

— Banii s-au dus tot atît de repede cum au venit, spuse Charlie.

— Aşa e, o bună parte din ei au rămas în mîna comisionarilor, a cîntăreţilor de saxofon şi a unor *maîtres d'hôtel* — ei bine, marea petrecere s-a terminat. Ţi-am spus asta ca să-ţi explic ce simte Marion despre aceşti ani de nebunie. Dacă treci pe la noi astă-seară, în jurul orei şase, mai înainte ca Marion să fie prea obosită, o să stabilim pe loc amănuntele.

Întors la hotel, Charlie găsi o scrisoare expres, care fusese retrimisă de la barul Ritz, unde-şi lăsase adresa, cu scopul de a întîlni o anumită persoană.

„Dragă Charlie! Erai atît de ciudat cînd te-am văzut ieri, încît m-am întrebat dacă n-am făcut ceva

care să te jignească. Dacă-i așa, nu-mi dau seama. De fapt, m-am gîndit prea mult la tine în ultimul an și m-a urmărit ideea c-am să dau de tine dacă mă întorc la Paris. Ne-am distrat grozav în acea primăvară cînd am făcut atîtea nebunii, ca în noaptea cînd am furat amîndoi tricicleta măcelarului, sau cînd am încercat să facem o vizită președintelui — tu avînd pe cap o veche pălărie melon, și în mînă un baston din sîrmă de oțel. În ultima vreme, toată lumea pare atît de bătrînă, eu însă nu mă simt de loc bătrînă. Nu ne-am putea întîlni azi la orice oră, în amintirea timpurilor de odinioară? Momentan am o indispoziție păcătoasă, după o noapte de chef, dar o să mă simt mai bine după amiază și-am să te caut pe la cinci la cofetăria de la Ritz.

A ta veșnic credincioasă,

Lorraine"

Prima senzație fu de spaimă, ca într-adevăr, la maturitate, furase o tricicletă și pedalase cu Lorraine pe cadru prin toată Place de l'Etoile [1], cînd se crăpa de ziuă. Văzut în retrospectivă, tabloul îi apăru ca un coșmar. Faptul c-o lăsase pe Helen afară, încuind ușa, nu corespundea nici unui alt gest din viața sa, dar întîmplarea cu tricicleta avea o legătură și era una dintre multele întîmplări asemănătoare. Cîte săptămîni sau luni de dezmăț îi trebuiseră ca să ajungă în acest hal de completă iresponsabilitate?

Încercă să-și închipuie cum i se părea Lorraine pe atunci — foarte atrăgătoare. Helen se simțea nefericită din cauza asta, deși nu spunea nimic. Ieri, la restaurant, Lorraine lăsase impresia că-i banală, ștearsă, trecută și era fericit că Alix nu-i trădase adresa hotelului. Ce destindere să se gîndească, în

[1] Vastă piață din Paris, unde se află Arcul de Triumf.

schimb, la Honoria, la duminici petrecute împreună cu ea, spunîndu-i bună dimineaţa şi ştiind că ea se află sub acoperişul lui toată noaptea, respirînd în întuneric.

La ora cinci luă un taxi şi cumpără cadouri pentru toată familia Peters — o păpuşă de pînză îmbrăcată picant, o cutie cu soldaţi de plumb romani, flori pentru Marion, batiste mari de linou pentru Lincoln.

Cînd sosi la ei acasă văzu că Marion acceptase inevitabilul. Îl salută de astă dată ca pe un membru recalcitrant al familiei, şi nu ca pe un străin amenințător. Honoriei i se spusese că va pleca. Charlie fu fericit să vadă că tactul ei o obliga să nu-şi dezvăluie bucuria prea mare. Doar în braţele lui îi şopti cît era de încîntată şi-l întrebă : „cînd ?" înainte de a ieşi din odaie, o dată cu ceilalţi copii.

Rămas o clipă singur în cameră cu Marion, vorbi curajos, cuprins de un impuls :

— Certurile în familie sînt lucruri amare. Nu se petrec după nici o regulă. Nu-s ca durerile sau ca rănile ; seamănă mai mult cu plesniturile din piele, care nu se mai vindecă pentru că nu mai ajunge materialul. Aş vrea ca noi doi să ne înţelegem mai bine.

— Unele lucruri se uită greu, răspunse ea. E o chestiune de încredere. Cum el nu-i răspunse, ea îl întrebă în continuare : Cînd ai de gînd s-o iei ?

— De îndată ce găsesc o guvernantă. Sper că poimîine.

— Cu neputinţă. Trebuie să-i pregătesc lucrurile. Nu mai înainte de sîmbătă.

Cedă. Întorcîndu-se în cameră, Lincoln îi oferi ceva de băut.

— Am să-mi beau whisky-ul meu zilnic, spuse el.

Era cald în odaie — un cămin, cu oameni strînşi în jurul focului. Copiii se zbenguiau şi erau plini

de importanţă — părinţii lor erau serioşi şi-i supravegheau. Aveau de făcut lucruri mult mai importante pentru copiii lor decît să primească vizita lui. O lingură de medicament se dovedea, la urma urmei, mai importantă decît relaţiile încordate dintre el şi Marion. Nu erau nişte oameni posaci, dar erau prinşi prea tare în cleştele vieţii şi al împrejurărilor. Charlie se întrebă ce-ar putea face ca să-l scoată pe Lincoln de la munca plicticoasă pe care-o făcea la bancă.

La intrare soneria sună îndelung ; fata la toate trecu prin odaie şi o luă pe coridor. Uşa se deschise în clipa cînd soneria răsuna iar lung, apoi se auziră voci, şi cei trei din salon priviră nerăbdători : Richard se deplasă ca să poată vedea ce se petrece, iar Marion se sculă în picioare. Atunci fata se întoarse pe coridor, urmată îndeaproape de voci, care la lumină se materializară în persoanele lui Duncan Schaeffer şi Lorraine Quarrles.

Erau plini de veselie, rîdeau, mureau de rîs. O clipă, Charlie rămase uluit ; nu-şi putea explica de unde făcuseră rost de adresa lui Peters.

— Ha-a-a-a-a ! Duncan întinse degetul hoţeşte spre Charlie. Ha-a-a-a !

Dădură drumul amîndoi la o nouă cascadă de rîsete. Neliniştit şi încurcat, Charlie dădu repede mîna cu ei şi-i prezentă lui Lincoln şi Marion. Aceasta clătină din cap, aproape fără să spună nimic. Se retrăsese un pas spre cămin : fetiţa ei se afla alături, şi Marion îşi lăsase mîna pe umărul ei.

Enervat din ce în ce mai mult de această vizită neplăcută, Charlie aşteptă să-i vadă ce vor. După un efort de concentrare, Duncan spuse :

— Am venit să te invităm la masă. Lorraine şi cu mine insistăm să termini cu toată povestea asta ridicolă şi tîmpită cu ascunsul adresei tale.

Charlie se apropie de ei, ca şi cum ar fi vrut să-i scoată cu forţa prin coridor.

— Regret, dar nu pot veni. Spuneţi-mi unde vă duceţi, şi vă telefonez peste o jumătate de oră.

Răspunsul lui nu avu efect. Lorraine se aşează brusc pe marginea unui scaun şi, aţintindu-şi privirile asupra lui Richard, strigă :

— Ah, ce băieţaş scump ! Vino încoa, băieţaş !

Richard se uită la mama lui şi rămase nemişcat. Cu o clătinare perceptibilă din umeri, Lorraine se întoarse la Charlie.

— Hai la masă. Nici vorbă, verii tăi n-au nimic împotrivă. Te vedem atît de rar... Sau te vedem prea solemn.

— Nu pot, spuse Charlie cu asprime. Duceţi-vă la masă, şi-am să vă telefonez.

Vocea ei căpătă pe neaşteptate un timbru neplăcut.

— În regulă, o să ne ducem. Dar ţin minte c-o dată ai bătut cu pumnii în uşa mea la patru dimineaţa şi-am fost atît de amabilă ca să-ţi dau ceva de băut. Hai, Dunc.

Mergînd încă încet, cu chipurile descompuse şi furioase şi călcînd cu paşi nesiguri, o luară înapoi pe coridor.

— Noapte bună, spuse Charlie.

— Noapte bună, răspunse Lorraine apăsat.

Cînd se întoarse în salon, Marion nu se clintise de la locul ei ; atîta doar, că acum îşi ţinea de umeri cu cealaltă mînă fiul. Lincoln o legăna pe Honoria ca un pendul.

— Ce porcărie ! izbucni Charlie. Ce porcărie nemaipomenită !

Nu-i răspunse nimeni. Charlie se lăsă într-un fotoliu, îşi ridică paharul, îl puse din nou jos şi spuse :

— Tipi pe care nu i-am văzut de doi ani să aibă tupeul formidabil...

Se întrerupse. Marion spuse „Ah !" cu o răsuflare rapidă şi înfuriată, îi întoarse spatele cu o smucitură şi ieşi din cameră.

Lincoln o lăsă jos cu grijă pe Honoria.

— Copii, duceţi-vă dincolo şi începeţi să mîncaţi supa, spuse el. Şi cînd ei plecară ascultători i se adresă lui Charlie : Marion nu se simte bine şi nu rezistă la şocuri. Oamenii de genul ăsta îi produc, crede-mă, o greaţă fizică.

— Nu le-am spus eu să vin-aici. Au obţinut adresa de la altcineva. Au venit special...

— Ei bine, e păcat. Asta nu drege cu nimic situaţia. Iartă-mă o clipă.

Rămas singur, Charlie înţepeni în fotoliu. Auzea cum în camera de alături copiii mîncau, vorbeau monosilabic, uitînd între timp de scena dintre părinţii lor. Surprinse murmurul unei conversaţii într-o odaie mai îndepărtată şi sunetul unui receptor ce se ridică şi, cuprins de panică, se trase în cealaltă parte a camerei, ca să nu mai audă nimic.

Lincoln se întoarse în curînd.

— Ascultă, Charlie. Cred că o să trebuiască să renunţăm la masa de astă-seară. Marion nu se simte bine.

— E supărată pe mine ?

— Oarecum, spuse el aproape aspru. Nu-i prea rezistentă şi...

— Vrei să spui că şi-a schimbat hotărîrea în privinţa Honoriei ?

— E foarte amărîtă acum. Nu ştiu. Telefonează-mi mîine la bancă.

— Aş vrea să-i explici că nici n-am visat că tipii ăia or să vină aici. Îmi pare la fel de rău ca şi ţie.

— Nu i-aş putea explica nimic în clipa de faţă.

Charlie se sculă. Îşi luă pardesiul şi pălăria şi-o apucă pe coridor. Apoi se opri, deschise uşa sufrageriei şi rosti cu o voce ciudată :

— Noapte bună, copii.

Honoria se ridică şi o luă la fugă în jurul mesei, ca să-l îmbrăţişeze.

— Noapte bună, iubito, spuse el vag, iar apoi, încercînd să dea vocii sale o nuanţă mai drăgăstoasă şi să împace ceva, adăugă : noapte bună, dragi copii.

V

Charlie se îndreptă direct spre barul Ritz, cu intenţia furioasă de a da acolo peste Lorraine şi Duncan ; nu-i găsi însă şi-şi dădu seama că, în orice caz, nu mai e nimic de făcut. Nu-şi băuse băutura acasă la familia Peters, şi comandă acum un whisky cu sifon. Paul veni să-l salute.

— Lucrurile s-au schimbat mult, spuse el cu tristeţe. Afacerile sînt doar pe jumătate ca odinioară. Am auzit că în Statele Unite mulţi au pierdut totul, dacă nu în primul crah al valorilor la Bursă, atunci într-al doilea. Prietenul dumneavoastră George Hardt şi-a pierdut şi ultimul sfanţ, mi s-a spus. V-aţi întors în Statele Unite ?

— Nu, mă ocup cu afaceri la Praga.

— Am auzit c-aţi pierdut şi dumneavoastră mult în criză.

— Da, spuse el cu amărăciune, dar am pierdut tot ce doream în epoca de prosperitate care i-a urmat.

— Vînzînd la Bursă pe termen scurt.

— Cam aşa ceva.

Din nou, amintirea acelor zile îl învălui ca un coşmar — oamenii pe care-i întîlnise în călătorii, apoi oameni care nu erau în stare să adune o coloană de cifre sau să articuleze corect o frază. Bărbatul scund cu care Helen consimţise să danseze la balul de pe vapor şi care apoi o insultase de la trei metri de masa lor, femeile şi fetele scoase din localuri în timp ce zbierau, complet bete sau ameţite de droguri.

Bărbaţii ce-şi lăsau nevestele afară în vifor şi zăpadă, deoarece zăpada anilor 1929 nu era zăpadă adevărată. Dacă nu voiai să fie zăpadă, n-aveai decît să-i dai cuiva bani pentru asta.

Se duse la telefon şi chemă apartamentul familiei Peters. Răspunse Lincoln.

— Te-am sunat fiindcă mă obsedează lucrul ăsta. A spus Marion ceva sigur?

— Marion e bolnavă, i-o reteză Lincoln. Ştiu că ce s-a întîmplat nu e în întregime vina ta, dar n-o pot lăsa să se distrugă din pricina asta. Mă tem că va trebui să mai aşteptăm şase luni. Nu vreau s-o mai enervez iar.

— Pricep.

— Îmi pare rău, Charlie.

Se întoarse la masă. Paharul de whisky era gol, dar dădu negativ din cap cînd Alix îl privi întrebător. Nu prea mai avea multe de făcut acum, doar să-i trimită Honoriei unele lucruri; o să-i trimită mîine o groază de lucruri. Se gîndi cu amărăciune

că asta nu reprezintă decît bani — dăduse bani la atîţia oameni...

— Nu, nu mai beau, spuse el unui alt chelner. Cît am de plată ?

Într-o zi se va întoarce ; n-au să-l poată face să plătească la infinit. Îşi dorea însă copilul, şi în afară de asta nimic nu mai făcea doi bani. Nu mai era tînăr, ca să mai aibă gînduri plăcute şi vise. Era ferm convins că Helen ar fi dorit ca el să nu fie atît de singur.

Coborînd dintr-o veche familie stabilită în sudul Statelor Unite, ai cărei membri ocupaseră odinioară funcții importante în administrație și armată, William Faulkner, născut la New Albany, statul Mississippi, în 1897, a dus în tinerețe o viață aventuroasă. O dată cu izbucnirea primului război mondial, își întrerupe studiile la Universitatea din Mississippi înscriindu-se în aviația canadiană (vezi mai tîrziu romanul Pylon, *1935); își face instructajul în Anglia, dar în urma unui accident de aviație suferit în Franța e silit să renunțe la cariera militară. Întors în patrie, la sfîrșitul războiului, își reia cursurile la Universitate și publică un volum de poeme pastorale* Faunul de marmură (The Marble Faun), *1924; pentru a-și cîștiga existența e silit să lucreze ca vînzător la o librărie din New York, iar în cele din urmă se întoarce în sud, stabilindu-se la New Orleans, unde colaborează la un ziar și face cunoștință cu Sherwood Anderson, cu care locuiește, pentru un timp. Încurajat de acesta se dedică scrisului, și în 1926 publică* Răsplata soldatului (Soldiers' Pay) o *amară evocare a celor veniți din război mutilați și neînțeleși. Reîntors din Europa după o*

scurtă călătorie, scrie romanul Ţînţari (Mosquitoes), *1927, iar peste doi ani îşi începe cu* Sartoris *ciclul de romane dedicate decăderii vechii aristocraţii a Sudului, reprezentată prin familiile Sartoris şi Compson, înlăturate de burghezia rapace, al cărui exponent este familia Snopes, aflată în ascendenţă materială şi dispunînd de puterea politică.* Urletul şi furia (The Sound and the Fury), *1929, o urmare a primului ciclu, nu se bucură de succesul aşteptat. De aceea, pentru a satisface gustul editorilor în căutare de cărţi senzaţionale, William Faulkner scrie în 1931* Sanctuarul (Sanctuary), *o istorie macabră şi brutală care-i aduce „succes de librărie".*

Majoritatea lucrărilor lui se petrec fie la Jefferson, Memphis sau New Orleans, în sud, în acel ţinut denumit Yoknapatawpha. Volumele următoare: În timp ce agonizez (As I Lay Dying), *1930;* Lumina lui August (Light in August), *1932;* Absalom, Absalom !, *1936, reiau uneori tema începută în* Sartoris, *amplificînd-o.*

In 1939 publică Palmieri sălbatici (Wild Palms), *zugrăvind o inundaţie provocată de fluviul Mississippi, iar în 1940 revine la ciclu, compunînd* Cătunul (The Hamlet), *care, împreună cu* Oraşul (The Town) *şi* Conacul (The Mansion), *completează şi încheie această vastă panoramă a vieţii din sudul Statelor Unite.*

Luptător convins împotriva rasismului, Faulkner a încercat să dea în unele din lucrările sale o soluţie acestei probleme: Cel ce păşeşte în praf (Intruder *In* the Dust), *1948, şi piesa* Recviem pentru o călugăriţă (Requiem for a Nun), *1951, o urmare la* Sanctuar.

Romanul său alegoric O fabulă (A Fable), *1954, obţine premiul Pulitzer.*

Volumele de nuvele publicate de Faulkner se intitulează : Aceste treisprezece (These 13) *1931 ;* Idilă în deşert (Idyll in the Desert), *1931 ;* Doctorul Martino (Dr. Martino), *1934 ;* Neînvinşii (The Unvanquished), *1938 ;* Pogoară-te, Moise (Go Down, Moses), *1942 ;* Gambitul *calului* (Knight's Gambit), *1949*

Eseurile şi poemele sale au fost adunate în volumul O cracă verde (A Green Bough), *1933.*

Pentru activitatea sa literară i s-a decernat în 1950 Premiul Nobel pentru Literatură.

William Faulkner a murit în 1962.

Nuvela Soarele înserării (That Evening Sun) *a apărut în volumul* Aceste treisprezece ; Percy Grimm şi Hambarul care arde (Barn Burning) *fac parte din volumul* Portable Faulkner. *Selecţie reprezentativă, într-un singur volum din opera lui W. Faulkner.*

SOARELE ÎNSERĂRII

Lunea nu se mai deosebeşte acum la Jefferson de celelalte zile ale săptămînii. Străzile s-au pavat, iar societăţile de electricitate şi de telefoane doboară tot mai mulţi din pomii care dau umbră — plutele, arţarii, roşcovii şi ulmii — pentru a face loc stîlpilor de fier, purtînd ciorchini de struguri umflaţi, fantomatici şi livizi — şi s-a înfiinţat şi o spălătorie a oraşului, care strînge lunea dimineaţa legăturile de rufe în camionete special construite şi viu colorate :

rufele murdare ale unei întregi săptămîni zboară, ca un spectru, în dosul claxoanelor electrice vioaie și nervoase, cu un zgomot prelung și descrescînd de cauciuc și de asfalt — un zgomot de mătase sfîșiată — și chiar negresele, care conform tradiției spală încă pentru albi, ridică rufele și le aduc îndărăt cu mașina.

Dar acum cincisprezece ani, lunea dimineața, străzile liniștite, prăfuite și umbrite furnicau de negrese, ținînd în echilibru pe capetele lor legate cu turbane legături de rufe strînse în cearșafuri, aproape la fel de mari ca baloturile de bumbac, și purtate astfel încît de la ușa bucătăriei unui alb și pînă la albia înnegrită de lîngă ușa maghernitei din Negro Hollow [1] nu mai puneau mîna pe ele.

Nancy își așeza legătura ei pe creștetul capului, apoi deasupra, pe legătură, își punea pălăria ei marinărească făcută din pai negru, pe care o purta iarna și vara. Nancy era înaltă, și avea o față lungă și tristă, puțin suptă acolo unde-i lipseau dinții. Cîteodată, coboram împreună cu ea o parte a drumului pe potecă și peste ogor, ca să privim cum stătea legătura în echilibru și pălăria care nu se sălta și nu se clătina niciodată, nici măcar atunci cînd Nancy cobora șanțul, urca pe partea cealaltă și trecea aplecată prin gardul viu. Se ghemuia și se strecura prin spărtură, cu capul drept și țeapăn, cu legătura fixată ca o stîncă sau ca un balon, apoi se ridica din nou în picioare și-și vedea de drum.

Cîteodată, bărbații spălătoreselor luau și aduceau ei rufele înapoi, dar Jesus n-a făcut niciodată asta pentru Nancy — nici chiar mai înainte ca tata să-i fi spus să nu se apropie de casa noastră, și nici cînd Dilsey era bolnavă, și Nancy venea să ne gătească.

[1] Groapa negrilor (engl.); cartier sărăcăcios la periferie, locuit de negri.

Şi, atunci, de cele mai multe ori, trebuia să coborîm poteca pînă la magherniţa lui Nancy şi să-i spunem să vină să ne gătească micul dejun. Ne opream la şanţ, căci tata ne spusese să n-avem nimic de-a face cu Jesus — un negru scund, cu o cicatrice de brici pe faţă — şi aruncam cu pietre în magherniţă pînă cînd Nancy ieşea goală puşcă în prag şi-şi sprijinea capul de cadrul uşii.

— Ce vreţi, de ce aruncaţi cu pietre în casa mea? spunea Nancy. Ce vreţi, drăcuşorilor?

— Tata spune să vii şi să ne găteşti micul dejun, spunea Caddy. Tata spune c-ai întîrziat cu o jumătate de oră, şi trebuie să vii chiar acum.

— N-am chef să vă gătesc micul dejun, spunea Nancy. Mă duc să mă culc.

— Fac pariu că eşti beată, spunea Jason. Tata spune că eştî o beţivană. Eşti o beţivană, Nancy?

— Cine spune că-s o beţivană? spunea Nancy. Trebuie să mă culc acum. N-am chef să vă gătesc micul dejun.

Aşa că după o vreme, încetam să mai aruncăm cu pietre în magherniţă şi ne întorceam acasă. Cînd, în cele din urmă, Nancy sosea, era prea tîrziu să mă mai duc la şcoală. Credeam că era de vină whiskyul, pînă în ziua cînd au arestat-o din nou şi au dus-o la închisoare şi au trecut pe lîngă domnul Stovall. El era casierul băncii şi decanul bisericii baptiste, iar Nancy a început să-i spună:

— Cînd ai de gînd să mă plăteşti, albule? Cînd ai de gînd să mă plăteşti, albule? E a treia oară că-ţi spăl rufele, fără să-mi fi dat un cent... Domnul Stovall o doborî cu o lovitură, dar ea o ţinea înainte: Cînd ai de gînd să mă plăteşti, albule? E a treia oară că-ţi... pînă cînd domnul Stovall o lovi cu călcîiul peste gură, şi poliţistul îl trase înapoi pe

domnul Stovall. iar Nancy rămase întinsă pe stradă rîzînd. Întoarse capul. scuipă niște sînge și dinți și spuse : E a treia oară că-i spăl rufele, fără să-mi dea un cent.

Astfel și-a pierdut Nancy dinții și toată ziua s-a vorbit despre Nancy și domnul Stovall, și toată noaptea cei care treceau pe lîngă închisoare au auzit-o pe Nancy cîntînd și zbierînd. I-au văzut mîinile apucînd barele ferestrei, și mulți s-au oprit de-a lungul gardului ascultînd-o pe ea și pe gardianul care încerca s-o facă să tacă. Nancy n-a tăcut pînă aproape de zori, cînd gardianul a început să audă de sus bușituri și zgîrieturi și, cînd a urcat acolo, a găsit-o pe Nancy spînzurată de bara de la fereastră. El spunea că asta se datora cocainei și nu whiskyului, fiindcă nici un negru nu încearcă să se sinucidă dacă nu-i îndopat cu cocaină, căci un negru îndopat cu cocaină nu mai e cîtuși de puțin negru.

Gardianul a tăiat ștreangul, a dat-o jos și a readus-o la viață ; apoi a bătut-o și a biciuit-o. Se spînzurase cu rochia ei. Nancy pregătise totul foarte bine, dar cînd o arestaseră nu avea pe ea decît rochia, așa încît neputînd să-și lege mîinile, s-a agățat cu ele de pervazul ferestrei și nu i-a mai dat drumul. Gardianul a auzit deci zgomot, a fugit sus și a găsit-o pe Nancy, goală pușcă, atîrnînd de fereastră, cu burta care începuse între timp să se umfle nițel, ca un balonaș.

Cînd Dilsey era bolnavă în maghernița ei și Nancy gătea pentru noi, îi vedeam șorțul umflîndu-se ; asta s-a întîmplat mai înainte ca tata să-i fi spus lui Jesus să nu se mai apropie de casa noastră. În spatele sobei din bucătărie se afla Jesus, avînd pe fața sa neagră o cicatrice de brici, întinsă ca o sfoară murdară. El spuse că Nancy ținea un pepene sub rochie.

— N-a fost, cu toate astea, niciodată din vrejul tău, spuse Nancy.

— Din al cui vrej? întrebă Caddy.

— Am să retez acel vrej din care a ieşit, spuse Jesus.

— Ce te-a apucat să vorbeşti aşa în faţa copilaşilor ăstora? spuse Nancy. De ce nu te duci să munceşti? Ai s-o păţeşti. Vrei să te prindă domnul Jason dînd tîrcoale bucătăriei lui şi vorbind aşa în faţa acestor copilaşi?

— Vorbind cum? spuse Caddy. Care vrej?

— Nu pot să dau tîrcoale bucătăriei albului, spuse Jesus. Dar albii pot să dea tîrcoale bucătăriei mele. Albii pot să vină la mine în casă, dar eu nu pot să-i opresc. Cînd un alb vrea să vină la mine în casă eu n-am casă. Nu-l pot opri, dar el poate să-mi tragă un picior şi să mă arunce afară. Are voie.

Dilsey era încă bolnavă în magherniţa ei. Tata îi spuse lui Jesus să nu se mai apropie de casa noastră. Dilsey era încă bolnavă. A stat bolnavă multă vreme. Eram în bibliotecă, după masa de seară.

— N-a mai terminat o dată Nancy în bucătărie? spuse mama. Mi se pare c-a avut destulă vreme ca să termine cu spălatul vaselor.

— Să meargă Quentin să vadă, spuse tata. Quentin, du-te şi vezi dacă a terminat Nancy. Spune-i că poate să plece acasă.

M-am dus la bucătărie. Nancy terminase. Farfuriile erau la locul lor, şi focul stins. Nancy şedea pe un scaun, aproape de soba rece. Se uită la mine.

— Mama vrea să ştie dac-ai terminat, am spus eu.

— Da, spuse Nancy. Se uită la mine. Am terminat. Se uită la mine.

— Ce s-a întîmplat? am spus. Ce s-a întîmplat?

— Nu sînt decît o negresă, spuse Nancy. Şi nu-i de loc din vina mea.

Se uită la mine, stînd pe scaun în faţa sobei reci, cu pălăria ei marinărească pe cap. M-am întors în bibliotecă. Toate astea la un loc cu soba rece — şi cînd te gîndeşti că într-o bucătărie e cald, e mişcare şi-i bună dispoziţie. Soba rece şi farfuriile aşezate toate la locul lor şi nimeni care să vrea să mănînce la ora aceea.

— A terminat ? spuse mama.

— Da, am spus.

— Ce face ? întrebă mama.

— Nu face nimic. A terminat.

— Mă duc să văd, spuse tata.

— Poate-l aşteaptă pe Jesus să vină şi s-o conducă acasă, spuse Caddy.

— Jesus a plecat, am spus eu.

Nancy ne povestise cum s-a trezit într-o dimineaţă şi Jesus plecase.

— M-a lăsat, spuse Nancy. Cred că s-a dus la Memphis. Cred, ca să scape de poliţie pentru o vreme.

— Să se ducă sănătos, spuse tata. Sper să rămînă acolo.

— Lui Nancy îi e frică de întuneric, spuse Jason.

— Şi ţie ţi-e frică, spuse Caddy.

— Mie nu mi-e, spuse Jason.

— Pisică fricoasă, spuse Caddy.

— Nu sînt o pisică fricoasă, spuse Jason.

— Ascultă, Candace ! spuse mama.

Tata se întoarse.

— Am să cobor poteca cu Nancy, spuse el. Zice că s-a întors Jesus.

— L-a văzut ? spuse mama.

— Nu. I-a trimis un negru vorbă că Jesus s-a întors în oraş. N-am să întîrzii mult.

— Mă lași pe mine singură ca s-o duci pe Nancy acasă ? spuse mama. Ţii mai mult la siguranţa ei decît la a mea ?

— N-am să întîrzii mult, spuse tata.

— Ai să-i lași pe acești copii lipsiți de apărare, în timp ce negrul acela dă tîrcoale ?

— Merg și eu, spuse Caddy. Lasă-mă să vin, tată.

— Ce le-ar face, dac-ar avea nenorocirea să-i aibă el ? spuse tata.

— Vreau să merg și eu, spuse Jason.

— Jason ! spuse mama. I se adresa tatei. Îţi dădeai seama după cum îi rostea numele. De parcă tata s-ar fi gîndit toată ziua cum să facă ceva care ei nu i-ar fi plăcut absolut de loc, iar ea ar fi știut că la un moment dat el avea să pună în practică acest lucru. Am stat liniștit, căci amîndoi știam că mama o să-i ceară să rămîn cu ea, dacă îi venea gîndul ăsta la vreme. Așa că tata nu s-a uitat la mine. Eram cel mai mare. Aveam nouă ani, Caddy avea șapte ani, iar Jason cinci.

— Prostii, spuse tata. N-am să întîrzii mult.

Nancy își pusese pălăria. Am ajuns în uliță.

— Jesus a fost totdeauna bun cu mine, spuse Nancy. De cîte ori avea doi dolari, unul din ei mi-l dădea mie.

Am mers pe uliță.

— Dacă aș putea ajunge la capătul uliței, spuse Nancy, nu mi-ar mai fi de loc frică.

Uliţa era veșnic întunecată.

— Aici s-a speriat Jason de ziua morților, spuse Caddy.

— Nu m-am speriat, spuse Jason.

— Nu poate să-l aducă pe drumul cel bun mătușa Rachel ? spuse tata.

Mătușa Rachel era bătrînă. Locuia singură într-o magherniță dincolo de cea a lui Nancy. Avea părul

alb şi toată ziua fuma dintr-o pipă în pragul casei ; nu mai muncea. Se zicea că era mama lui Jesus. Cîteodată, spunea că e. iar altă dată spunea că nu e nici un fel de neam cu Jesus.

— Ba da, te-ai speriat, spuse Caddy. Erai mai sperios ca Frony. Erai chiar mai sperios decît T.P. Mai sperios ca negrii.

— Nimeni nu-l mai poate linişti, spuse Nancy. Spune c-am deşteptat diavolul din el şi doar un singur lucru ar putea să-l astîmpere din nou.

— Ei bine, acuma s-a dus, spuse tata. N-ai de ce să te mai temi. Ce bine-ai face dacă i-ai lăsa pe albi în pace.

— Pe care albi să-i lase în pace ? spuse Caddy. Cum să-i lase în pace ?

— Nu s-a dus nicăieri, spuse Nancy. Îl simt. Îl simt chiar acum, pe uliţa asta. Ne aude cum vorbim, ne aude fiecare cuvînt, stă ascuns undeva. aşteptînd. Nu-l văd, şi n-am să-l mai văd din nou decît o singură dată, cu acel brici în gură. Briciul, care-i atîrna de o sfoară la spate, pe sub cămaşă. Şi atunci nici măcar n-am să mă mai mir.

— Nu m-am speriat, spuse Jason.

— Dac-ai fi ştiut cum să te porţi, n-ai fi dat de buclucul ăsta, spuse tata. Dar acum totul e în regulă. El e probabil la Saint Louis. Poate că-ntre timp şi-a luat o altă nevastă şi te-a uitat cu totul.

— Dacă-i aşa, mai bine să nu aflu asta, spuse Nancy. Am să-i pîndesc, şi de fiecare dată cînd o ia în braţe, am să-i tai braţul. Am să-i tai capul, iar ei am să-i spintec burta, şi-am să vîr...

— Ssst, spuse tata.

— A cui burtă ai s-o spinteci, Nancy ? spuse Caddy.

— Nu m-am speriat, spuse Jason. Am să cobor de unul singur uliţa.

— Lăudărosule, spuse Caddy. N-ai îndrăzni să calci pe-aici, dacă n-am fi şi noi.

II

Dilsey era încă bolnavă, aşa încît o conduceam pe Nancy acasă în fiecare seară, pînă cînd mama a spus :

— Cît o să mai ţină aşa ? Eu rămîn singură în casa asta mare, în timp ce voi conduceţi acasă o negresă speriată !

Am aranjat un aşternut în bucătărie pentru Nancy. Într-o noapte, ne-am trezit auzind un sunet. Ceva — nici cîntec, nici plînset — urca pe scara întunecoasă. În camera mamei ardea o lumină şi l-am auzit pe tata coborînd în hol pe scara din dos, iar Caddy şi cu mine ne-am dus pe coridor. Duşumeaua era rece. Degetele de la picioare ni se strîngeau în timp ce ascultam sunetul. Era ca un cîntec şi nu era un cîntec ; semăna cu sunetele pe care le scot negrii.

Apoi a încetat şi l-am auzit pe tata coborînd scara din dos şi ne-am dus în capul scării. Apoi sunetul începu din nou, pe scară, nu prea tare, şi am văzut ochii lui Nancy, care stătea sprijinită de perete la jumătatea scărilor. Arătau ca ochii unei pisici, ca o pisică mare sprijinită de perete, pîndindu-ne. Cînd am coborît treptele acolo unde se afla, a încetat să mai scoată acel sunet, şi-am stat acolo pînă a venit tata din bucătărie, cu pistolul în mînă. A coborît înapoi cu Nancy şi s-au întors cu aşternutul ei.

Am întins așternutul în camera noastră. Cînd s-a stins lumina în camera mamei, am văzut din nou ochii lui Nancy.

— Nancy, murmură Caddy, dormi, Nancy ?

Nancy murmură ceva. Era *ah,* sau *nu,* nu mai știu. Ca și cum sunetul n-ar fi fost scos de nimeni, ca și cum ar fi venit de nicăieri și nu s-ar fi dus nicăieri, pînă cînd avurăm impresia că Nancy dispăruse ; mă uitasem atît de intens la privirea ei în timp ce stătea pe scară, încît mi se întipărise în ochi, așa cum se întîmplă cu soarele cînd ți-ai coborît pleoapele și nu-l mai vezi.

— Jesus, murmură Nancy, Jesus.

— Jesus a fost ? spuse Caddy. A încercat să intre în bucătărie ?

— Jesus, spuse Nancy. Astfel : Jeeeeeeeeeeeeeeeeeee-sus, pînă cînd sunetul se stinse, ca o lumînare sau ca un chibrit.

— Se referă la celălalt Isus, am spus eu.

— Ne vezi, Nancy ? murmură Caddy. Vezi și ochii noștri ?

— Nu sînt altceva decît o negresă, spuse Nancy. Dumnezeu știe. Dumnezeu știe.

— Ce-ai văzut acolo jos în bucătărie ? murmură Caddy. Cine-a încercat să intre ?

— Dumnezeu știe, spuse Nancy. Îi vedeam ochii. Dumnezeu știe.

Dilsey se făcu bine. Ne gătea prînzul.

— Mai bine mai stai o zi, două în pat, spuse tata.

— De ce ? spuse Dilsey. Dacă aș mai fi întîrziat o zi, în casă ar fi fost un adevărat talmeș-balmeș. Acum plecați de aici și lăsați-mă să fac din nou ordine în bucătărie.

Dilsey ne gătì şi masa de seară. Şi în noaptea aceea, chiar înainte de-a se lăsa întunericul, Nancy intră în bucătărie.

— De unde ştii că s-a întors Jesus ? spuse Dilsey. Nu l-ai văzut.

— Jesus e negru, spuse Jason.

— Îl simt, spuse Nancy. Îl simt stînd acolo în şanţ.

— Chiar astă-seară ? spuse Dilsey. E acolo astă-seară ?

— Dilsey e şi ea negresă, spuse Jason.

— Încearcă şi mănîncă ceva, spuse Dilsey.

— Nu vreau nimic, spuse Nancy.

— Eu nu-s negru, spuse Jason.

— Bea nişte cafea, spuse Dilsey. Îi turnă lui Nancy o ceaşcă de cafea. Ştii că-i acolo astă-seară ? Cum se face că ştii că-i acolo astă-seară ?

— Ştiu eu, spuse Nancy. E acolo şi aşteaptă. O ştiu. Am trăit prea mult cu el. Ştiu ce se pregăteşte să facă, pentru că o ştie şi el.

— Bea nişte cafea, spuse Dilsey.

Nancy ţinea ceaşca la gură şi sufla în ceaşcă. Gura i se umflă ca a unei vipere, ca o gură de cauciuc, ca şi cum şi-ar fi pierdut culoarea de pe buze suflînd în cafea.

— Nu sînt negru, spuse Jason. Eşti negresă, Nancy ?

— Sînt un copil născut în iad, spuse Nancy. În curînd n-am să mai fiu nimic. În curînd am să mă întorc în iad.

III

Începu să-şi bea cafeaua. În timp ce o bea, ţinînd ceaşca cu amîndouă mîinile, reîncepu să scoată acel sunet. Scotea sunetul în ceaşcă, şi cafeaua i se vărsă

pe mîini şi pe rochie. Ochii ei ne fixau, în timp ce stătea acolo, cu coatele pe genunchi, ţinînd ceaşca cu amîndouă mîinile, uitîndu-se la noi peste ceaşca umedă, şi scoţînd sunetul.

— Uitaţi-vă la Nancy, spuse Jason. Nancy nu mai poate găti pentru noi acum. S-a făcut bine Dilsey.

— Taci din gură, spuse Dilsey.

Nancy ţinea ceaşca în amîndouă mîinile, uitîndu-se la noi, scoţînd sunetul ca şi cum ar fi fost două persoane: una uitîndu-se la noi, şi cealaltă scoţînd sunetul.

— De ce nu l-ai lăsat pe domnul Jason să telefoneze la poliţie? spuse Dilsey.

Nancy se opri atunci, cu ceaşca în mîinile ei lungi şi cafenii. Încercă să bea din nou puţină cafea, dar o vărsă din ceaşcă pe mîini şi pe rochie şi lăsă ceaşca jos. Jason o privea atent.

— Nu pot s-o înghit, spuse Nancy. O înghit, dar nu vrea să alunece pe gît.

— Du-te jos la tine, la magherniţă, spuse Dilsey. Frony o să-ţi pregătească un aşternut şi-am să vin şi eu acolo, în curînd.

— Nici un negru n-are să-l oprească, spuse Nancy.

— Eu nu sînt negru, spuse Jason. Nu-i aşa, Dilsey?

— Cred că nu, spuse Dilsey. Se uită la Nancy. Nu cred asta. Ce-ai de gînd să faci atunci?

Nancy se uită la noi. Ochii i se mişcau repede, ca şi cum s-ar fi temut că n-are să aibă timp să ne privească, în timp ce corpul îi rămase nemişcat.

Se uită la noi toţi pe rînd.

— Ţineţi minte noaptea cînd am stat în camera voastră? spuse ea.

Ne povesti cum ne trezisem devreme în dimineaţa următoare şi ne jucasem. A trebuit să ne jucăm liniştiţi pe aşternutul ei, pînă s-a trezit tata şi a venit vremea să luăm micul dejun.

— Duceţi-vă şi cereţi voie mamei voastre să mă lase să stau aici în noaptea asta, spuse Nancy. N-am nevoie nici de un aşternut. Şi ne putem juca.

Caddy o întrebă pe mama. Se duse şi Jason.

— Nu vreau să doarmă negrese în dormitor, spuse mama. Jason plînse. Plînse pînă cînd mama îi spuse că dacă nu încetează n-o să aibă trei zile nimic la desert. Apoi Jason îi spuse că o să tacă dacă Dilsey o să facă o prăjitură de ciocolată. Tata era acolo.

— De ce nu faci ceva în legătură cu asta ? spuse mama. Pentru ce-avem poliţie ?

— De ce se teme Nancy de Jesus ? spuse Caddy. Te temi de tata, mamă ?

— Ce-ar putea să facă poliţia ? spuse tata. Dacă Nancy nu l-a văzut, cum să-l poată găsi poliţia ?

— Atunci de ce-i e frică ? spuse mama.

— Spune că-i acolo. Spune că ştie că-i acolo în noaptea asta.

— Şi totuşi plătim impozite, spuse mama. Trebuie să aştept singură aici, în casa asta mare, în timp ce tu conduci acasă o negresă.

— Ştii că eu nu pîndesc afară cu un brici, spuse tata.

— Am să tac dacă Dilsey o să facă o prăjitură de ciocolată, spuse Jason.

Mama ne spuse să ieşim afară, iar tata zise că el nu ştie dacă Jason va primi o prăjitură de ciocolată sau nu, dar ştie ce-o să primească Jason cam peste un minut. Ne-am întors în bucătărie şi i-am spus lui Nancy :

— Tata zice să te duci acasă şi să încui uşa, şi-ai să fii în siguranţă, spuse Caddy. De ce ţi-e frică, Nancy ? E Jesus furios pe tine ?

Nancy stătea, cu coatele pe genunchi, iar între genunchi ţinea ceaşca. Se uită în ceaşcă.

— Ce i-ai făcut lui Jesus de s-a înfuriat ? spuse Caddy.

Nancy dădu drumul ceştii. Nu se sparse de duşumea, dar se vărsă cafeaua, iar Nancy rămase locului, în timp ce mîinile ei mulau încă forma ceştii. Începu din nou, nu prea tare, să scoată acel sunet. Nici cîntec, nici necîntec. Am privit-o cu atenţie.

— Ascultă, zise Dilsey. Încetează cu asta acum. Stăpîneşte-te. Aşteaptă aici. Mă duc să-l aduc pe Versh, ca să meargă acasă cu tine.

Dilsey ieşi.

Ne-am uitat la Nancy. Umerii continuau să-i tremure, dar încetă de a mai scoate sunetul acela. Am stat acolo şi-am privit-o.

— Ce-are de gînd Jesus să-ţi facă ? spuse Caddy. El a plecat de-aici.

Nancy se uită la noi.

— Ne-am distrat bine în noaptea cînd am stat în camera voastră, nu-i aşa ?

— Eu nu, spuse Jason. Eu nu m-am distrat de loc.

— Tu erai culcat în camera mamei, spuse Caddy.

— Nu eram acolo.

— Hai să mergem la mine acasă şi să ne mai distrăm, spuse Nancy.

— N-o să ne lase mama, am spus. E prea tîrziu acum.

— N-o deranja, spuse Nancy. O să-i spunem mîine dimineaţă. N-o să se supere.

— Nu ne-ar lăsa, am spus eu.

— N-o întrebaţi acum, spuse Nancy. N-o deranjaţi acum.

— N-a spus că nu putem merge, spuse Caddy.

— N-am întrebat-o, am spus eu.

— Dacă plecaţi, vă spun, zise Jason.

— O să ne distrăm, spuse Nancy. N-au să se supere, mergem doar la mine acasă. Am muncit mult timp la voi. N-au să se supere.

— Eu nu mă tem să merg, spuse Caddy. Jason e cel care se teme. El o să ne spună.

— N-am să spun, zise Jason.

— Ba ai să ne spui, zise Caddy. Ai să ne spui.

— N-am să spun, zise Jason. Nu mi-e frică.

— Jason nu se teme să vină cu mine, spuse Nancy. Nu-i aşa, Jason ?

— Jason o să ne spună, zise Caddy.

Uliţa era întunecată. Am trecut de gardul păşunii.

— Fac pariu că dacă sare cineva din spatele acelui gard, Jason o să urle.

— N-am să urlu, spuse Jason.

Am coborît uliţa. Nancy vorbea tare.

— De ce vorbeşti aşa de tare, Nancy ? spuse Caddy.

— Cine, eu ? spuse Nancy. Ia ascultaţi la Quentin, la Caddy şi la Jason. Spun că eu vorbesc tare.

— Vorbeşti ca şi cum am fi cinci, spuse Caddy. Vorbeşti ca şi cum tata ar fi şi el aici.

— Cine, eu vorbesc tare, domnule Jason ? spuse Nancy.

— Nancy i-a spus lui Jason domnule, spuse Caddy.

— Ascultaţi cum vorbesc Quentin, Caddy şi Jason, zise Nancy.

— Noi nu vorbim tare, spuse Caddy. Tu eşti cea care vorbeşti ca tata.

— Tăceţi, spuse Nancy. Tăceţi, domnule Jason.

— Nancy iar i-a zis lui Jason domnule.

— Tăceți, spuse Nancy.

Vorbea tare cînd am traversat șanțul și ne-am apiecat să trecem gardul viu, prin care se întorcea cînd avea rufele pe cap. Apoi am ajuns la casa ei. Între timp, mergeam repede. Nancy deschise ușa. Mirosul casei era ca mirosul lămpii, și mirosul lui Nancy era ca cel al feștilei, ca și cum s-ar fi așteptat unul pe celălalt ca să înceapă să miroasă. Nancy aprinse lampa, închise ușa și puse zăvorul. Apoi, uitîndu-se la noi, încetă să mai vorbească tare.

— Ce facem ? spuse Caddy.

— Ce vreți să faceți ? spuse Nancy.

— Ai zis c-o să ne distrăm, spuse Caddy.

Casa lui Nancy avea ceva ; ceva pe care-l puteai mirosi în afară de Nancy și de casă. Chiar și Jason îl mirosea.

— Nu vreau să stau aici, spuse el. Vreau să plec acasă.

— Du-te acasă, atunci, spuse Caddy.

— Nu vreau să mă duc singur, spuse Jason.

— O să ne distrăm, spuse Nancy.

— Cum ? spuse Caddy.

Nancy stătea lîngă ușă. Se uita la noi, numai că era ca și cum și-ar fi golit ochii, ca și cum ar fi încetat să-i mai folosească.

— Ce vreți să facem ? spuse ea.

— Spune-ne o poveste, spuse Caddy. Știi să spui o poveste ?

— Da, spuse Nancy.

— Spune-o, zise Caddy. Ne-am uitat la Caddy. Nu știi nici o poveste.

— Ba da, spuse Nancy. Ba da, știu.

Merse și se așeză pe un scaun în fața căminului, unde se mai aflau cîțiva tăciuni. Nancy făcu un foc mare, cu toate că, între timp, în casă era foarte

cald. Făcu un ieratec pe cinste. Ne spuse o poveste. Felul cum povestea semăna cu acela cum ne privea, ca şi cum ochii cu care se uita la noi şi vocea cu care ne vorbea nu i-ar fi aparţinut. Ca şi cum ar fi trăit în altă parte, ca şi cum ar fi aşteptat în altă parte. Era în afara magherniţei. Vocea ei era înăuntru, iar silueta ei — acea Nancy care se putea apleca pe sub gardul de sîrmă ghimpată cu o legătură de rufe aşezată pe cap, întocmai ca un balon, ca şi cînd n-ar fi cîntărit nimic — era acolo. Dar asta era totul. „Aşa că regina asta urcă şanţul, unde se ascundea acel om rău. Urcă şanţul şi zice : «Dacă aş putea numai să trec de şanţul ăsta»..."

— Care şanţ ? spuse Caddy. Un şanţ ca acela de afară ? De ce voia o regină să coboare într-un şanţ?

— Ca să ajungă la ea acasă, spuse Nancy. Se uită la noi. Trebuia să traverseze şanţul ca să intre repede la ea în casă şi să pună zăvorul la uşă.

— De ce voia să se ducă acasă şi să pună zăvorul la uşă ? spuse Caddy.

IV

Nancy se uită la noi. Încetă să mai vorbească. Se uită la noi. Picioarele lui Jason ieşeau direct din pantaloni, aşa cum stătea în poala lui Nancy.

— Nu cred că-i o poveste frumoasă, spuse el. Vreau să merg acasă.

— Poate c-ar fi mai bine să mergem, spuse Caddy. Se ridică de pe duşumea. Fac pariu că ne caută chiar în clipa asta. Se îndreptă spre uşă.

— Nu, spuse Nancy. N-o deschide.

Se ridică repede şi o ajunse pe Caddy. Nu atinse uşa şi nici zăvorul de lemn.

— De ce nu ?

— Vino înapoi la lampă, spuse Nancy. O să ne distrăm. Nu trebuie să plecaţi.

— Ar trebui să plecăm, spuse Caddy. Afară doar dacă o să ne distrăm grozav.

Împreună cu Nancy se întoarseră la foc şi la lampă.

— Vreau să mă duc acasă, spuse Jason. Am să vă spun.

— Mai ştiu o altă poveste, spuse Nancy.

Stătea aproape de lampă. Se uită la Caddy cum te uiţi în sus cînd ai un baston în echilibru pe nas. Trebuia să privească în jos ca s-o vadă pe Caddy, dar ochii ei se uitau astfel ca atunci cînd ţii în echilibru un baston.

— N-am s-o ascult, spuse Jason. Am să bat cu piciorul în duşumea.

— E o poveste frumoasă, spuse Nancy. E mai frumoasă decît cealaltă.

— Despre ce ? spuse Caddy.

Nancy stătea lîngă lampă. Mîna ei lungă şi cafenie era pe lampă, proiectată pe lumină.

— Ţii mîna pe sticla aceea fierbinte, spuse Caddy. N-o simţi că-i fierbinte ?

Nancy îşi privi mîna fixată pe sticla de lampă. Şi-o trase încet. Stătea acolo, uitîndu-se la Caddy, strîngîndu-şi mîna lungă, ca şi cum i-ar fi fost legată de încheietură cu o sfoară.

— Hai să facem altceva, spuse Caddy.

— Vreau să merg acasă, spuse Jason.

— Am nişte floricele, spuse Nancy. Se uită la Caddy şi apoi la Jason, iar apoi la mine şi apoi la Caddy din nou. Am nişte floricele.

— Nu-mi plac floricele, spuse Jason. Aş vrea mai degrabă nişte bomboane.

Nancy se uită la Jason.

— Poţi să ţii tuciul de floricele.

Îşi sucea încă mîna ; era lungă, moale şi cafenie.

— Bine, spuse Jason. Am să mai stau puțin, dacă pot face asta. Caddy nu-l poate ține. Dacă ține ea tuciul de floricele o să vreau din nou sa plec acasă.

Nancy ațîță focul.

— Uitați-vă la Nancy cum își pune mîinile în foc, spuse Caddy. Ce-ai pățit, Nancy ?

— Am floricele, spuse Nancy. Am destule.

Scoase tuciul de floricele de sub pat. Era spart. Jason începu să plîngă.

— Acum n-o să mai putem face floricele, spuse el.

— Oricum, ar trebui să mergem acasă, spuse Caddy. Hai, Quentin.

— Așteptați, spuse Nancy ; așteptați. Am să repar tuciul. Nu vreți să mă ajutați să-l repar ?

— Nu cred că mai vreau floricele, spuse Caddy. E prea tîrziu acum.

— Ajută-mă, Jason, spuse Nancy. Nu vreți să mă ajutați ?

— Nu, spuse Jason. Vreau să mă duc acasă.

— Tăceți, spuse Nancy, tăceți. Uitați-vă. Uitați-vă la mine. Am să-l repar așa încît Jason să-l poată ține și să facă floricele în el. Luă o bucată de sîrmă și prinse tuciul.

— N-o să țină bine, spuse Caddy.

— Ba da, o să țină, spuse Nancy. Uitați-vă. Ajutați-mă să curăț niște porumb.

Porumbul de floricele era de asemenea sub pat. L-am curățat în tuci, și Nancy l-a ajutat pe Jason să țină tuciul pe foc.

— Nu înflorește, spuse Jason. Vreau să merg acasă.

— Așteaptă, zise Nancy. O să înceapă să înflorească. O să avem distracție atunci.

Stătea aproape de foc. Făcuse lampa asa de mare, încît începuse să fileze.

— De ce n-o faci mai mică ? am spus eu.

— Nu-i nimic, spuse Nancy. Am s-o șterg. Așteptați. Floricelele au să înflorească într-o clipă.

— Nu cred c-au să înflorească, spuse Caddy. Oricum, ar trebui să plecăm acasă. Or să fie îngrijorați.

— Nu, spuse Nancy. O să înceapă să înflorească. Dilsey o să le spună că sînteți la mine. Am muncit mult timp pentru voi. N-au să se supere că sînteți la mine acasă. Așteptați. Acum, o să înceapă să înflorească, dintr-o clipă într-alta.

Atunci, lui Jason îi intră niște fum în ochi și începu să plîngă. Scăpă tuciul în foc. Nancy apucă o cîrpă udă și-i șterse fața lui Jason, dar el nu se oprea din plîns.

— Taci, spuse ea. Taci.

Dar el nu tăcea. Caddy scoase tuciul din foc.

— S-a ars, spuse ea. Va trebui să mai cauți niște porumb pentru floricele, Nancy.

— L-ați pus pe tot înăuntru ? spuse Nancy.

— Da, spuse Caddy.

Nancy se uită la Caddy. Apoi luă tuciul, îi ridică capacul, turnă cenușa în șorțul ei și începu să aleagă boabele, cu mîinile ei lungi și cafenii, iar noi o priveam cu atenție.

— Nu mai ai de loc ? spuse Caddy.

— Ba da, spuse Nancy. Ba da. Ăsta de aici nu-i ars. Tot ce trebuie să facem e...

— Vreau să merg acasă, spuse Jason. Am să vă spun.

— Taci, spuse Caddy. Am ascultat cu toții. Capul lui Nancy se întorsese spre ușa zăvorîtă, iar ochii îi reflectau lumina roșie a lămpii. Vine cineva, spuse Caddy.

Atunci Nancy, acolo peste foc, începu să scoată din nou acel sunet, nu tare, iar mîinile ei lungi începură să i se bălăbăne între genunchi ; deodată, pe față îi apărură picături mari de apă care-i curgeau

pe obraji, ducînd fiecare, ca o scînteie, o mărgeluşă din lumina focului, pînă cînd îi cădea de pe bărbie.

— Nancy, nu plînge, am spus eu.

— Nu plîng, spuse Nancy. Închise ochii. Nu plîng. Cine e ?

— Nu ştiu, spuse Caddy. Se duse la uşă şi se uită afară. Va trebui să plecăm acum, spuse ea. Uite, vine tata.

— Am să vă spun, spuse Jason. Voi m-aţi făcut să vin.

Apa curgea încă de pe faţa lui Nancy. Se întoarse la scaunul ei.

— Ascultaţi. Spuneţi-i. Spuneţi-i c-o să ne distrăm. Spuneţi-i c-am să am mare grijă de voi pînă mîine dimineaţă. Spuneţi-i să mă lase să vin acasă cu voi şi să dorm pe duşumea. Spuneţi-i că n-am nevoie de nici un aşternut. O să ne distrăm. Ţineţi minte ce distracţie grozavă am avut ultima oară ?

— Eu nu m-am distrat, spuse Jason. Mi-ai făcut rău. Mi-ai dat fum în ochi. Am să te spun.

•

Tata intră. Se uită la noi. Nancy nu se sculă.

— Spuneţi-i, zise ea.

— Caddy ne-a făcut să venim aici, spuse Jason. Eu n-am vrut.

Tata veni la foc. Nancy se uită la el.

— Nu te poţi duce acasă la mătuşa Rachel şi să stai acolo ? spuse el. Nancy se uită la tata, ţinîndu-şi mîinile între genunchi. Nu-i aici, spuse tata. L-aş fi văzut. N-am văzut ţipenie de om.

— E în şanţ, spuse Nancy. Aşteaptă în şanţul de dincolo.

— Prostii, spuse tata. Se uită la Nancy. Ştii că-i acolo ?

— Am semnul, spuse Nancy.

— Ce semn ?

— Îl am. Era pe masă cînd am intrat înăuntru. Lîngă lampă se afla un os de vier, cu carne plină de sînge pe el. Jesus e afară acum. Cînd o să ieşiţi pe uşa asta, eu sînt pierdută.

— Cum aşa, Nancy ? spuse Caddy.

— Eu nu vă pîrăsc, spuse Jason.

— Prostii, spuse tata.

— E acolo, afară, spuse Nancy. În clipa asta se uită prin fereastra aia şi aşteaptă să plecaţi. Atunci sînt pierdută.

— Prostii, spuse tata. Încuie-ţi casa şi o să te ducem la mătuşa Rachel.

— Degeaba, spuse Nancy. Nu-l mai privea pe tata, dar el se uita de sus la ea, la mîinile ei lungi, moi şi mişcătoare. Nu ajută la nimic să amîn.

— Atunci, ce vrei să faci ? spuse tata.

— Nu ştiu, spuse Nancy. Nu pot să fac nimic. Numai să amîn. Şi asta nu ajută la nimic. Cred că aşa-i soarta mea. Cred că mi se va întîmpla ceea ce merit.

— Ce-o să se întîmple ? spuse Caddy. Ce meriţi ?

— Nimic, spuse tata. Trebuie să mergeţi toţi la culcare.

— Caddy m-a făcut să vin, spuse Jason.

— Du-te acasă la mătuşa Rachel, spuse tata.

— Degeaba, spuse Nancy. Stătea în faţa focului cu coatele pe genunchi, cu mîinile ei lungi între genunchi. Chiar propria dumneavoastră bucătărie nu mi-ar folosi la nimic. Chiar de-ar fi să dorm pe duşumea în cameră cu copiii dumneavoastră, şi-o să mă găsiţi în dimineaţa următoare zăcînd şi sînge...

— Taci, spuse tata. Încuie uşa, stinge lampa şi te culcă.

— Mi-e teamă de întuneric, spuse Nancy. Mi-e teamă să nu se întîmple pe întuneric.

— Vrei să spui c-ai să stai cu lampa aprinsă? spuse tata.

Apoi Nancy începu din nou să scoată acel sunet, stînd în faţa focului, cu mîinile ei lungi între genunchi.

— S-o ia dracu! spuse tata. Veniţi, copii. A trecut de mult timpul să mergeţi la culcare.

— Cînd voi plecaţi acasă s-a isprăvit cu mine, spuse Nancy. De astă dată vorbea mai calm, şi faţa ei arăta liniştită, întocmai ca şi mîinile ei. Oricum, mi-am strîns bani pentru coşciug la domnul Lovelady.

Domnul Lovelady era un om scund şi murdar, care strîngea asigurări pentru negri, făcînd ocolul cocioabelor sau al bucătăriilor în fiecare sîmbătă dimineaţa, pentru a aduna cincisprezece cenţi. El şi soţia lui locuiseră la hotel. Într-o dimineaţă, soţia lui se sinucisese. Avuseseră un copil, o fetiţă. El şi copilul plecaseră. După o săptămînă sau două se întorsese singur. Îl vedeam deseori mergînd pe uliţă sau pe străzile lăturalnice sîmbătă dimineaţa.

— Prostii, spuse tata. Tu ai să fii prima persoană pe care am s-o văd mîine dimineaţă în bucătărie.

— Cred c-o să aveţi ce vedea, spuse Nancy. Dar numai Dumnezeu poate să spună ce va fi.

VI

Am lăsat-o aşezată în faţa focului.

— Vino să pui zăvorul, spuse tata.

Dar ea nu se mişcă. Nu ne mai privi din nou, ci rămase acolo liniştită între lampă şi foc. De la oare-

care distanță din josul potecii ne uitarăm în urmă și-o văzurăm prin ușa deschisă.

— Ce-i, tată ? spuse Caddy. Ce-o să se întîmple ?

— Nimic, spuse tata. Jason era în cîrca tatei, așa că Jason era cel mai înalt dintre noi. Am coborît în șanț. M-am uitat liniștit în șanț. N-am văzut nimic acolo unde umbrele se amestecau cu lumina lunii.

— Dacă Jesus e ascuns acolo, ne vede, nu-i așa ? spuse Caddy.

— Nu-i acolo, spuse tata. A plecat de mult.

— Tu m-ai făcut să vin, spuse de sus Jason. Proiectat pe cer, se părea că tata avea două capete, unul mic și unul mare. Eu n-am vrut.

Am început să urcăm, ieșind din șanț. Vedeam încă cocioaba lui Nancy și ușa deschisă, dar pe Nancy n-o mai vedeam, stînd în fața focului cu ușa deschisă, fiindcă era obosită.

— Sînt foarte obosită, spusese ea. Sînt doar o negresă. Nu-i vina mea.

Dar o auzeam, deoarece chiar după ce ieșisem din șanț începuse să scoată sunetul acela care nu era nici cîntec, nici necîntec.

— Cine are să ne spele rufele acum, tată ? am spus eu.

— Eu nu-s negru, spuse Jason din cîrcă, lipit de capul tatei.

— Ești mai rău, spuse Caddy : ești un pîrîtor. Dacă ar fi să sară ceva, te-ai speria mai rău ca un negru.

— Nu m-aș speria ! spuse Jason.

— Ai plînge ! spuse Caddy.

— Caddy, spuse tata.

— N-aș plînge ! spuse Jason.

— Pisicuță sperioasă, spuse Caddy.

— Candace ! spuse tata.

În orașul Jefferson trăia un tînăr numit Percy Grimm. Avea vreo douăzeci și cinci de ani și era căpitan în Garda Națională de Stat [1]. Se născuse în oraș și-și petrecuse acolo toată viața, în afara perioadelor de tabără, vara. Era prea tînăr ca să fi participat la războiul european, deși abia prin 1921 sau 1922 înțelese că nu-și va ierta niciodată părinții pentru acest lucru. Tatăl său, un negustor de articole de fierărie, nu-l înțelegea. El credea că băiatul e doar leneș și pe cale de a deveni o nulitate patentă, în timp ce, în realitate, tînărul suferea îngrozitoarea tragedie de a se fi născut prea tîrziu, dar nu atît de tîrziu, încît să nu-și dea bine seama de timpul irosit, cînd ar fi trebuit să fie bărbat și nu copil. Și acum, cînd isteria trecuse, iar aceia care făcuseră atunci și mai tîrziu cea mai mare zarvă, — ei, eroii, care suferiseră și-și serviseră patria — începeau să se uite puțin chiorîș unul la altul, Percy Grimm nu avea cui să-i spună ce gîndea, cui să i se destăinuie. Prima lui ciocnire serioasă avu loc, de fapt, cu un fost soldat, care își exprimase părerea că, dacă ar trebui să lupte din nou, s-ar lupta de data asta alături de germani și împotriva francezilor. Grimm îl provocase pe loc.

— Și împotriva americanilor ? spuse el.

— Da, dacă americanii sînt atît de proști ca să-i ajute din nou pe francezi.

Grimm îl lovi imediat ; era mai mic de statură decît soldatul și nu împlinise nici douăzeci de ani.

[1] Corp militar înarmat, organizat în mai multe state din America de Nord pentru a executa legile Uniunii ; are un caracter represiv.

Rezultatul se știa dinainte : Grimm, evident, îl cunoștea și el. Dar primi loviturile fără să crîcnească, pînă cînd însuși soldatul rugă spectatorii să-l țină pe băiat. Purta cicatricele acelei lupte la fel de mîndru, cum avea să poarte mai tîrziu uniforma pentru care se bătuse orbește.

Noua lege civilo-militară îl salvă. Se simțise întocmai ca un om care stătuse prea mult timp într-o mlaștină, în beznă. Și nu numai că nu văzuse o ieșire, dar știa că nici nu există vreuna. Apoi, deodată, viața i se deschise limpede și hotărît. Lăsă în urmă, uitați, anii pierduți, în timpul cărora nu dovedise nici o îndemînare la școală, unde fusese cunoscut ca leneș, recalcitrant și lipsit de ambiție. Își vedea acum viața întinzîndu-i-se în fața ochilor, simplă și inevitabilă ca un coridor pustiu, fiind eliberat de a mai trebui vreodată să gîndească sau să hotărască, căci sarcina pe care și-o asumase și o ducea la îndeplinire era la fel de strălucitoare, de ușoară și de marțială ca și insigna sa de alamă — o credință sublimă și implicită în curajul fizic și ascultarea orbească, aliată convingerii că rasa albă e superioară tuturor celorlalte rase, că americanul e superior tuturor albilor, că uniforma americană e superioară tuturor oamenilor și că tot ce i se va cere vreodată, ca preț al acestei credințe, al acestui privilegiu, va fi viața sa. Cu ocazia fiecărei sărbători naționale care avea cît de cît un aer marțial, își punea uniforma de căpitan și cobora în oraș. Iar cei ce-l vedeau își aminteau de ziua bătăii cu fostul soldat, în timp ce Percy Grimm, strălucind, cu insigna de țintaș (era un trăgător de frunte) și cu galoanele sale, se plimba grav și țeapăn printre civilii din jur, cu aerul belicos și plin de aroganță stîngace al unui băiețandru.

Nu era membru al Legiunii americane[1], dar asta era greşeala părinţilor şi nu a lui. Cînd Joe Christmas, mulatrul, fu readus de la Mottstown în acea sîmbătă după-amiază, sub acuzarea de a fi omorît pe domnişoara Joanna Burden, Percy Grimm se şi duse la comandantul postului local al Legiunii. Ideile, cuvintele lui erau foarte simple şi directe.

— Trebuie să păstrăm ordinea, spuse el. Trebuie să facem ca legea să-şi urmeze cursul. Legea, naţiunea. Nu-i dreptul civililor să condamne un om la moarte. Iar noi, soldaţii din Jefferson, sîntem cei care ne vom îngriji de asta.

— De unde ştii că cineva plănuieşte altceva? spuse comandantul Legiunii. Ai auzit vreo discuţie?

— Nu ştiu, n-am ascultat.

Nu mintea.

Ca şi cum părerea civililor nu merita atîta importanţă ca el să mintă în această privinţă.

— Nu asta-i problema. Ci ca noi, militarii care am purtat uniforma, să fim primii care să facem cunoscut punctul nostru de vedere. Să le arătăm oamenilor exact poziţia guvernului ţării în această chestiune. Nici n-o să fie nevoie ca ei să vorbească.

Planul său era foarte simplu. Anume, să trans-

[1] Organizaţie profascistă din S.U.A., întemeiată în 1919 de ofiţeri ai corpului expediţionar. Creată formal pentru apărarea intereselor foştilor combatanţi demobilizaţi, în realitate însă, în vederea luptei împotriva stării de spirit revoluţionare a soldaţilor, care se intensificase sub influenţa Revoluţiei din Octombrie. Creată şi subvenţionată din fondurile monopolurilor americane, Legiunea a devenit un instrument al acestora. Ea întreţine relaţii strînse cu „Asociaţia naţională a industriaşilor" şi „Biroul federal de investigaţii", îşi concentrează activitatea în direcţia înăbuşirii mişcării muncitoreşti şi democratice şi urmăreşte pe membrii organizaţiilor progresiste, îndeplinind în fapt funcţiile poliţiei secrete.

forme postul Legiunii într-un pluton, comandat de el, deoarece era ofiţer activ.

— Iar dacă nu vor să-i comand eu, n-am nimic împotrivă. Dacă-mi cer, voi fi adjunct. Ori sergent sau caporal.

Şi credea ce spunea. Nu dorea gloria vană. Era prea sincer. Atît de sincer, atît de lipsit de umor, încît comandantul Legiunii se reţinu să-i dea răspunsul sarcastic pe care şi-l pregătise.

— Nu cred totuşi că-i nevoie. Şi chiar de-ar fi, va trebui să acţionăm cu toţii ca civili. N-aş putea folosi pentru aşa ceva postul Legiunii. La urma urmei, acum nu mai sîntem soldaţi. Nu cred c-aş face-o, chiar de-aş putea.

Grimm îl privi fără mînie, ca şi cînd ar fi avut în faţă o ploşniţă.

— Nu uita c-ai purtat şi dumneata uniforma odată, spuse el, aparent cu răbdare. Continuă : Presupun că n-ai să foloseşti autoritatea dumitale ca să mă împiedici să le vorbesc, nu-i aşa ? Să le vorbesc de la om la om.

— Nu. În orice caz n-am nici o autoritate ca să fac asta. Dar bagă de seamă, numai de la om la om. Nu trebuie să te foloseşti cîtuşi de puţin de numele meu.

Atunci Grimm îi dădu un răspuns drastic, cum ştia el.

— Fii fără teamă, n-am să fac aşa ceva, spuse el.

Apoi plecă. Asta se întîmplă sîmbătă pe la ora patru. În restul după-amiezii bătu magazinele şi birourile unde lucrau membrii Legiunii, aşa încît la căderea serii convertise pe mulţi dintre ei la propriile lui opinii şi formase un pluton destul de numeros. Era neobosit, stăpîn pe el şi energic ; avea ceva irezistibil şi profetic. Cu toate acestea, într-o anumită privinţă, recruţii erau solidari cu coman-

dantul lor ; denumirea oficială a Legiunii nu trebuia amestecată aici — şi astfel, fără vreo intenţie premeditată, Grimm îşi ajunse scopul final : obţinu comanda. Îi adună pe toţi înainte de masa de seară şi-i împărţi pe plutoane, numi ofiţeri şi un stat-major ; între timp, cei mai tineri, şi care nu se luptaseră în Franţa, se agitau foarte belicoşi. Grimm se adresă pe un ton rece şi răspicat : „ordine... justiţia să-şi urmeze cursul... oamenii să vadă că am purtat uniforma Statelor Unite... Şi încă ceva." O clipă deveni familiar cu ei — comandantul regimentului care-şi cunoaşte oamenii pe numele de botez.

— Las asta pe seama voastră, prieteni. Am să fac ce spuneţi voi. M-am gîndit că n-ar fi rău dacă mi-aş pune uniforma pînă se lămureşte toată afacerea asta. Nu de alta, dar ca să se vadă că Unchiul Sam [1] nu e prezent numai cu spiritul.

— Dar nu-i cazul, spuse cineva repede şi brusc, cineva din acelaşi aluat cu comandantul, care, în treacăt fie zis, nu era de faţă. Nu-i încă o tulburare care să privească guvernul. S-ar putea să nu-i placă lui Kennedy. Astea sînt încurcăturile Jeffersonului, şi nu ale Washingtonului.

— Îl facem noi să-i placă, spuse Grimm. Ce reprezintă Legiunea noastră dacă nu apărarea Americii şi a americanilor ?

— Nu, spuse celălalt. Cred că-i mai bine să nu facem paradă de asta. Putem să acţionăm şi altminteri cum voim. E mai bine. Ce ziceţi, băieţi ?

— Cum vreţi, spuse Grimm. Am să fac cum spuneţi voi. Dar fiecare va avea nevoie de un pistol. Într-o oră are loc o inspecţie a armamentului mic. Toată lumea se prezintă aici.

— Ce-are să zică Kennedy de pistoale ? spuse unul.

[1] Personaj simbolic reprezentînd guvernul Statelor Unite.

— Am eu grijă, spuse Grimm. Prezentati-vă aici exact într-o oră, cu arma la şold.

Le dădu drumul. Traversă piaţa liniştită îndreptîndu-se spre biroul şerifului. I se spuse că şeriful era acasă.

— Acasă ? repetă el. Acum ? Ce face acasă acum ?

— Cred că mănîncă. Un om voinic ca el trebuie să mănînce de mai multe ori pe zi.

— Acasă, repetă Grimm. Ochii lui nu aruncau flăcări — căpătaseră din nou acea expresie rece şi distantă, cu care-l privise pe comandantul Legiunii. Mănîcă, spuse el.

Ieşi, mergînd repede. Trecu din nou prin piaţa pustie, prin piaţa liniştită şi pustie de oameni, de oameni aşezaţi paşnic la masa lor de seară, în acel oraş liniştit, în acel ţinut liniştit. Se duse la casa şerifului. Şeriful spuse imediat NU.

— Cincisprezece sau douăzeci de oameni să defileze cu pistoale în buzunar în jurul pieţei ? Nu, nu. Nu se poate. Nu dau voie. Nu se poate. Lăsaţi-mă să fac cum ştiu eu.

Cîteva clipe, Grimm se uită la şerif. Apoi se întoarse şi spuse plecînd repede :

— Bine. Dacă aşa vrei. Atunci, n-am să mă amestec în treburile dumitale, şi nici dumneata n-ai să te amesteci în ale mele.

Nu suna ca o ameninţare. Cuvintele erau prea categorice, prea finale, prea calme. Plecă repede. Şeriful îl privi ; apoi îl strigă. Grimm se întoarse.

— Să-ţi laşi şi dumneata pistolul acasă, spuse şeriful. Mă auzi ?

Grimm nu-i răspunse. Merse mai departe. Şeriful îl privi încruntat pînă îl pierdu din vedere.

După ce-şi luă masa de seară, şeriful se duse în centrul oraşului, lucru pe care nu-l făcuse de ani de zile

decît în cazurile urgente şi inevitabile. Văzu un pichet din oamenii lui Grimm la închisoare, un altul la judecătorie, iar un al treilea patrulînd prin piaţă şi pe străzile alăturate. Ceilalţi, rezervele, i se spuse şerifului, se aflau la filatura de bumbac, unde lucra Grimm, şi unde-şi stabiliseră sediul, postul lor de comandă. Şeriful dădu peste Grimm pe stradă, pe cînd acesta îşi inspecta oamenii.

— Ia vino încoa, băiete, îi spuse şeriful. Grimm se opri. Nu se apropie ; şeriful se duse spre el. Pipăi cu palma sa grasă şoldul lui Grimm. Ţi-am spus să laşi arma acasă, spuse el. Grimm nu răspunse. Îl privi pe şerif drept în ochi. Şeriful suspină : Bine, dacă nu vrei, cred că va trebui să te numesc agent special. Dar să nu te foloseşti de armă pînă nu-ţi spun eu. Mă auzi ?

— Fii sigur că n-am să mă folosesc de ea, spuse Grimm. Nici vorbă că n-ai dori ca s-o folosesc dacă nu-i nevoie.

— Vreau să spun, să n-o foloseşti pînă nu-ţi spun eu.

— Am înţeles, răspunse prompt Grimm, calm şi cu răbdare. În privinţa asta ne-am înţeles. Nu te necăji. Am să fiu acolo.

Mai tîrziu, în timp ce oraşul se cufunda în liniştea nopţii, în timp ce cinematografele se goleau, şi *drug-stores* [1]-urile se închideau rînd pe rînd, plutonul lui Grimm începu să se destrame. Grimm nu protestă, se uită la ei cu răceală — deveniseră niţel timizi şi băteau în retragere. Din nou, fără să-şi dea seama, jucase un atu, căci oamenii, conştienţi de laşitatea lor şi de faptul că nu fuseseră la înălţimea înflăcărării lui reci, se vor întoarce a doua zi numai pentru

[1] Prăvălii în care se vînd tot felul de articole — menaj, alimente — avînd instalat şi un bar pentru băuturi nealcoolice.

a-l convinge. Cîţiva rămaseră ; oricum, era sîmbătă seara, iar cineva mai aduse de undeva nişte scaune şi începură un pocher. Jocul ţinu toată noaptea, deşi, uneori, Grimm (care nu participa la joc şi nu-i dăduse voie nici adjunctului său — singurul care avea grad echivalent unui ofiţer activ) trimitea un pluton să patruleze prin piaţă. Între timp, li se alătură şi poliţaiul de noapte, cu toate că nici el nu participă la joc.

Duminica fu calmă. Jocul de pocher continuă în linişte toată ziua, întrerupt de patrulele periodice, în timp ce clopotele bisericii sunau lin, iar turma credincioşilor se aduna în grupuri pestriţe de culori estivale. Prin piaţă circula zvonul că marele juriu special se va întruni a doua zi. Sunetul acestor două cuvinte, cu forţa lor de evocare tainică şi irevocabilă, ca şi ochiul ascuns, neadormit şi atotputernic, observînd atent faptele oamenilor, începură să-i întărească pe adepţii lui Grimm în propria lor amăgire. Oamenii se înfierbîntaseră atît de repede, în mod ilogic şi neprevăzut, încît, fără să-şi dea seama, oraşul îl acceptase deodată pe Grimm cu respect, poate cu puţină teamă, şi cu multă credinţă şi încredere, ca şi cum, într-un fel viziunea, patriotismul şi mîndria lui faţă de oraş se dovediseră în această împrejurare mai spontane şi mai adevărate decît sentimentele lor. În tot cazul, oamenii săi îşi însuşiră şi acceptară aceste sentimente ; după noaptea nedormită, după încordare, după ziua liberă, după sacrificiul renunţării la voinţă, ajunseseră aproape de culmea cînd, dacă li s-ar fi ivit ocazia, ar fi murit pentru el. Se mişcau acum într-o lumină gravă şi inspirînd uşor teama, o lumină aproape la fel de palpabilă ca şi uniforma kaki pe care Grimm ar fi voit ca ei s-o poarte, sau s-o fi purtat, şi cu senzaţia că de fiecare dată cînd se întorceau la sediu s-ar fi îmbrăcat în

fragmentele visului său suav şi de o splendidă austeritate.

Aşa trecu toată noaptea de duminică. Jocul de pocher continuă. Precauţia, prefăcătoria, care învăluiseră totul la început, dispăruseră acum. Deveniseră prea siguri pe ei şi căpătaseră ceva din încrederea senină a fanfaronului ; în acea noapte, cînd auziră paşii poliţistului pe scară, cineva spuse : „Noi sîntem poliţia militară", şi, o clipă, se priviră cu ochi aspri, strălucitori şi provocători ; apoi unul dintre ei spuse destul de tare : „Zvîrliţi-l afară pe ticălos", iar altul, strîngîndu-şi buzele, scoase un sunet de o străveche indecenţă. Şi astfel, în dimineaţa următoare, luni, cînd primele maşini şi căruţe de la ţară începură să se strîngă, plutonul era iarăşi intact. Acum purtau uniforme. Puteai să citeşti pe feţele lor. Mulţi aveau aceeaşi vîrstă, aparţineau aceleiaşi generaţii şi dobîndiseră aceeaşi experienţă de viaţă. Dar asta nu era totul. Deveniseră de o gravitate adîncă şi întunecată, sobri, austeri, fără să se amestece, privind cu ochi întunecaţi şi inexpresivi mulţimea din jurul lor care, simţind ceva şi bănuind fără să ştie, rătăcea prin faţa lor încetinindu-şi pasul şi holbîndu-se la ei. Erau înconjuraţi de feţe absorbite, inexpresive şi nemişcate, ca feţele vacilor, feţe ce se apropiau sau se îndepărtau lăsînd treptat locul altora. Se perindară toată dimineaţa punînd întrebări şi primind răspunsuri liniştite. „Uite-l colo. Ăla tînărul, cu pistolul automat. El e căpitanul lor. Un ofiţer trimis special de guvernator. El conduce totul. Şeriful nu mai are nici un cuvînt astăzi."

Mai pe urmă, cînd era prea tîrziu, Grimm îi spuse şerifului :

— Trebuia să mă fi ascultat pe mine. Să mă fi lăsat să-l scot eu din închisoare, cu un pluton din

oamenii mei, în loc să-l fi trimis prin piaţă însoţit de un singur agent şi fără ca măcar să-i fi legat unul de altul, prin gloata unde blestematul ăla de Buford nici n-a îndrăznit să tragă, cu toate c-ar fi putut să nimerească şi uşa unui hambar.

— De unde să ştiu eu c-avea intenţia să fugă, c-o să-i treacă prin cap să încerce asta chiar acolo şi chiar atunci ? spuse şeriful. Stevens mi-a spus doar că negrul o să se recunoască vinovat şi-o să primească muncă silnică pe viaţă !

Dar atunci era prea tîrziu. Atunci totul se terminase. Faptele s-au petrecut în mijlocul pieţei, la jumătatea drumului dintre trotuar şi Tribunal, în mijlocul unei mulţimi de oameni dese ca într-o zi de tîrg, deşi Grimm n-a aflat decît în momentul cînd s-au auzit cele două împuşcături trase în aer de agentul şerifului. Înţelese pe loc ce se întîmplase, deşi se afla în incinta Tribunalului. Reacţionară hotărît şi fulgerător. O luă la fugă în direcţia împuşcăturilor, şi-i strigă peste umăr celui ce-i ţinea loc de ordonanţă şi de adjunct, de aproape patruzeci şi opt de ore.

— Dă drumul la sirena de incendiu !

— Sirena de incendiu ? spuse adjunctul. Ce...

— Dă drumul la sirena de incendiu ! urlă Grimm la el. Nu contează ce-au să creadă oamenii, ajunge să se ştie că se întîmplă ceva...

Plecă fără să termine.

Alergă printre oamenii care fugeau, ajungîndu-i din urmă şi depăşindu-i, întrucît el avea un obiectiv, iar ei nu ; pistolul său negru, nemilos şi uriaş îi croia drum ca un plug printre cei ce fugeau alandala. Feţele lor palide, speriate, dotate cu orificii rotunde şi împrejmuite cu dinţi, îi priveau figura contractată, aspră şi tînără ; scoteau un sunet lung, ca un suspin murmurat : „Pe acolo... pe acolo a luat-o..." Grimm îl văzu pe agentul ce alerga cu pistolul ridicat. Aruncă

o singură privire în jur şi se repezi din nou înainte ; în mulţimea care fireşte îl întovărăşise pe agent şi pe deţinut prin piaţă se afla şi inevitabilul tînăr scund în uniformă de telegrafist, ducîndu-şi bicicleta de ghidon cum conduci o vacă liniştită. Grimm vîrî pistolul din nou în teacă, făcu vînt băiatului într-o parte, sări pe bicicletă şi începu să pedaleze nebuneşte.

Bicicleta nu avea nici clopoţel, nici claxon. Şi totuşi, într-un fel, toţi îl simţeau şi-i făceau loc ; părea ajutat de siguranţă, de credinţa oarbă şi netulburată în dreptatea şi infailibilitatea acţiunilor sale. Cînd îl ajunse din urmă pe agentul care alerga, încetini pedalatul. Agentul întoarse spre el o faţă transpirată şi descompusă de urlete şi de alergătură :

— A luat-o prin aleea aceea, urlă agentul, pe lîngă...

— Ştiu, spuse Grimm. Avea căţuşe la mîini ?

— Da.

Bicicleta se opinti mai departe.

„Atunci nu poate să fugă prea repede, se gîndi Grimm. *În curînd o să trebuiască să-şi caute un ascunziş. Oricum, o să încerce să evite locurile deschise.“* O coti repede pe o alee, ce ducea prin spatele a două case ; o latură a aleii avea un gard de scînduri. În clipa aceea răsună pentru prima dată sirena de incendiu, dezlănţuindu-se şi transformîndu-se într-un urlet lent, dar susţinut, ce părea să treacă în cele din urmă dincolo de domeniul auzului, invadînd simţurile, ca o vibraţie mută. Grimm pedală mai departe, gîndind repede, logic, cu un fel de bucurie sălbatică şi reţinută. *„Primul lucru pe care trebuie să-l facă e să se ascundă“*, gîndi el, uitîndu-se de jur împrejur. Pe de o parte, uliţa era deschisă, iar pe cealaltă parte se afla gardul de scînduri, înalt de şase picioare. La capătul ei uliţa era înfundată de o poartă de lemn, în spatele căreia se găseau o păşune

şi un şanţ adînc — un fel de hotar al oraşului. Vîrfurile pomilor înalţi de pe aici de-abia se vedeau peste marginea gardului ; un regiment s-ar fi putut desfăşura şi ascunde acolo. „Aha", spuse el tare. Fără a se opri sau încetini, întoarse bicicleta şi pedală înapoi, de-a lungul uliţei, spre strada pe care tocmai o părăsise. Urletul sirenei se stingea, coborînd din nou în domeniul auzului, şi cînd Grimm ajunse cu bicicleta în stradă văzu imediat oamenii care fugeau şi o maşină îndreptîndu-se spre el. Cu tot pedalatul său, maşina îl ajunse ; cei dinăuntru se aplecară şi-i strigară, uitîndu-se la faţa lui contractată, iar apoi drept înainte : „Urcă înăuntru !" „Urcă aici !" El nu le răspunse. Nici nu-i privi. Maşina care îl depăşise îşi încetini mersul ; Grimm o întrecu în ritmul său rapid, tăcut, constant ; maşina acceleră din nou şi trecu pe lîngă el, iar oamenii se aplecară în afară şi priviră înainte. Grimm înainta repede, tăcut, cu viteza suavă a unei fantome şi cu rectitudinea implacabilă a zeiţei Kali sau a Destinului. În urma lui sirena îşi reluă din ce în ce mai tare vaierul. Cînd oamenii din maşină se uitară din nou în urmă ca să-l vadă, Grimm dispăruse complet.

O apucase în mare grabă pe o altă uliţă. Avea o figură pietrificată, calmă, luminată încă de acea expresie de mulţumire, de bucurie gravă şi neastîmpărată. Uliţa era mai plină de hîrtoape decît cealaltă şi mai adîncă. Dădea în capătul ei la o movilă goliaşă, de unde, sărind la pămînt în timp ce bicicleta îşi continua drumul şi cădea, Grimm văzu întreaga desfăşurare a faliei care înconjura oraşul, într-o perspectivă secţionată doar de două sau trei cocioabe de negri înşiruite la marginea ei. Rămase neclintit, calm, singur, neînduplecat ca destinul — şi el o piatră de hotar. În spatele lui, în oraş, urletul sirenei începu să descrească din nou.

Atunci îl văzu pe Christmas. Îl văzu mic din cauza distanței, ieșind din șanț, cu mîinile strînse la un loc. În timp ce-l privea, lumina soarelui se răsfrînse pe cătușe și Grimm văzu mîinile evadatului lucind brusc ca raza unui heliograf, și avu impresia că aude gîfîitul și răsuflarea desperată a celui ce nici acum nu era liber. Apoi mica siluetă o luă din nou la fugă și dispăru în dosul primei cocioabe a negrilor.

Grimm o rupse și el la fugă. Alerga repede și totuși nu vădea nici o grabă, nici un efort. Nu vădea, de asemenea, nimic vindicativ, nici furie și nici conștiința de a fi fost grav jignit. Christmas își dădu și el seama. Căci o clipă, în timp ce Grimm gonea și era gata să ocolească cocioaba, se priviră aproape față în față. Atunci Christmas sări pe fereastra din spate a cocioabei de parcă ar fi fost ceva necurat la mijloc, ridicîndu-și mîinile încătușate și lucind de parcă ar fi luat foc. Mai înainte ca Grimm, tîrît de avîntul lui să poată ocoli coliba, o secundă se măsurară reciproc — unul nemișcat și făcut ghem după săritură, celălalt luat de elan. Observînd în mîna lui Christmas un pistol greu și nichelat, Grimm se suci, se întoarse, făcu un salt înapoi după colțul cocioabei și-și scoase pistolul.

Gîndea repede, calm, cu o bucurie liniștită : *„Poate să facă două lucruri. Poate să încerce să intre din nou în șanț, sau se poate piti în jurul casei pînă cînd unul din noi apucă să tragă. Iar șanțul se află în partea casei unde e el.“* Reacționă spontan. O rupse la fugă înapoi, ca și cum l-ar fi apărat o forță magică sau providența, sau ar fi știut că n-o să-l aștepte acolo Christmas cu pistolul. Trecu în goană și colțul următor.

Acum se afla lîngă șanț. Se opri, întrerupîndu-și elanul. Deasupra tevii reci și nemiloase a pistolului fața sa căpătase iluminarea senină și nepămînteană

a îngerilor de pe vitraliile bisericilor. Porni din nou, aproape mai înainte de a se fi oprit, propulsat de acea ascultare simplă, rapidă şi oarbă faţă de Jucătorul, oricare ar fi fost el, care-l deplasa pe tabla de şah. Sări în şanţ. Dar, cînd începu să coboare prin tufişurile care acopereau panta abruptă, se întoarse, agăţîndu-se cu mîinile de pămînt. Văzu că de la pămînt la colibă era cam un metru şi jumătate. În graba lui nu observase asta mai înainte. Înţelese că pierduse un punct. Pitit sub casă, Christmas îi pîndise tot timpul picioarele. Spuse: „E şmecher!"

Elanul îl dusese o distanţă bună, pînă să se oprească şi să se caţăre din nou afară. Părea neobosit — un trup fără carne şi oase, ca şi cum Jucătorul care-l folosea ca pion l-ar fi ajutat să respire. Fără să se oprească, mînat de acelaşi avînt care-l scosese din şanţ, o luă iar la fugă. Ocoli coliba tocmai la timp, ca să-l vadă pe Christmas aruncîndu-se peste un gard, trei sute de paşi mai încolo. Nu trase, căci Christmas gonea acum printr-o grădiniţă spre o casă. Continuînd să fuga, Grimm îl văzu pe mulatru sărind în grabă scările din spate şi intrînd în casă. „Aha! îşi spuse el. Casa pastorului. Casa lui Hightower."

Nu încetini pasul, deşi îşi schimbă drumul, ocoli casa şi ajunse în stradă. Maşina care îl depăşise, îl pierduse, şi apoi se întorsese, se afla chiar acolo unde ar fi trebuit să se afle — acolo unde Jucătorul ar fi vrut să se afle. Maşina se opri fără să aştepte un semnal din partea lui şi trei oameni se dădură jos. Fără să spună un cuvînt, Grimm se întoarse, străbătu în fugă curtea şi intră în casa unde locuia de unul singur bătrînul şi hulitul pastor, iar cei trei oameni îl urmară, dînd buzna pe coridor, oprindu-se şi aducînd cu ei în bezna rîncedă şi mînăstirească ceva din sălbatica lumină a soarelui de vară, pe care tocmai o lăsaseră în urmă.

Lumina se afla pe feţele lor, iradiind sălbăticia ei neruşinată. Feţele le păreau scăldate în lumină, atîrnînd fără trup, ca în nimburi, în timp ce se aplecau şi-l ridicau pe Hightower cu faţa plină de sînge, de pe podeaua unde Christmas, fugind prin hol, îl doborîse cu mîinile sale ridicate, înarmate şi încătuşate, pline de foc şi de scîntei, ca trăsnetele unui zeu, care, răzbunător şi furios, pronunţă un blestem. Îl repuseră pe bătrîn pe picioare.

— În care cameră ? spuse Grimm, scuturîndu-l. În care cameră, bătrîne ?

— Domnilor, spuse Hightower. Apoi : Oameni buni ! Oameni buni !

— În care cameră, bătrîne ? urlă Grimm.

Îl ţineau pe Hightower în picioare ; în coridorul ce părea întunecos după lumina soarelui de afară, cu capul său chel şi figura mare, palidă, plină de şuviţe de sînge, pastorul părea şi el înfricoşător.

— Oameni buni ! strigă el. Ascultaţi-mă ! A fost aici în noaptea aceea. A fost cu mine în noaptea crimei. Jur pe Dumnezeu...

— Pe Isus Cristos ? ţipă Grimm, cu glasul său tînăr, limpede şi indignat, ca acel al unui tînăr preot. Oare fiecare pastor şi fată bătrînă din Jefferson şi-au dat jos chiloţii în faţa ticălosului ăstuia de mulatru ?

Îl zvîrli pe bătrîn deoparte şi-o luă la fugă.

Se părea că nu mai aştepta altceva decît ca Jucătorul să-l mute iar, căci, condus de aceeaşi siguranţă infailibilă, intră în goană drept în bucătărie, şi din prag începu să tragă, aproape mai înainte de a fi văzut în colţul odăii masa răsturnată şi culcată pe o latură, iar pe marginea ei de sus mîinile luminoase şi strălucitoare ale omului ghemuit în dosul ei. Grimm trase toate gloanţele în masă ; mai tîrziu cineva acoperi cu o batistă împăturită toate cele cinci găuri.

Jucătorul nu-şi încheiase însă opera. Cînd ceilalţi pătrunseră în bucătărie văzură masa aruncată cît colo şi pe Grimm aplecat deasupra corpului. Cînd se apropiară, atraşi de curiozitate, îşi dădură seama că omul mai trăia încă, iar cînd observară ce făcea Grimm, unul dintre ei scoase un strigăt înăbuşit, se trase împleticindu-se spre perete şi începu să vomite. Grimm sări şi el înapoi şi zvîrli în spate cuţitul de bucătărie plin de sînge.

— Acum ai să laşi în pace femeile albe şi-n iad, spuse el.

Omul de pe podea nu se mişcase. Zăcea acolo, şi în ochii săi deschişi şi goi de orice expresie dăinuia o înţelegere, şi ceva, ca o umbră, i se strecură în jurul buzelor. Cîteva clipe îi privi liniştit, impenetrabil şi de neîndurat. Apoi figura, corpul, totul, părură că se prăbuşesc, că se prăbuşesc pe dinăuntru, şi că din hainele sfîşiate în jurul şoldurilor şi al stomacului, sîngele negru, stăvilit pînă atunci, păru că izbucneşte ca o răsuflare eliberată. Păru că ţîşneşte din trupul palid, cum ţîşnesc scînteile dintr-o rachetă ce-şi ia zborul ; înălţat de această explozie întunecată, omul păru că se ridică şi pluteşte în amintirea lor, în vecii vecilor. În zadar vor căuta refugiul într-o vale liniştită şi largă, lîngă un vechi pîrîu domol şi liniştitor, în zadar îşi vor oglindi privirile pe chipul oricărui copil, căci niciodată nu vor uita amintirea lui atunci cînd vor contempla vechile dezastre şi speranţele mai noi. Imaginea lui va fi veşnic acolo, gînditoare, calmă, constantă, fără să se şteargă, şi fără să fie deosebit de ameninţătoare, ci senină prin ea însăşi, şi prin ea însăşi atottriumfătoare. Dinspre oraş, asurzit puţin de ziduri, urletul sirenei se înalţă din nou spre o culme de necrezut, depăşind domeniul auzului.

Prăvălia în care se ţineau dezbaterile judecătoriei de pace mirosea a brînză. În fundul camerei ticsite de lume, ghemuit pe un butoiaş plin de cuie băieţelul simţea nu numai mirosul de brînză, dar şi alte mirosuri : de pe locul său vedea înşiruindu-se rafturi gemînd de cutii cu conserve, burtoase, aerodinamice, ale căror etichete le citea cu stomacul — dar nu folosindu-se de litere, fără sens pentru mintea lui, ci cu ajutorul diavolilor stacojii şi al unduirii argintii a peştilor — acest miros de brînză, pe care îşi dădea seama că-l simte, ca şi cel de carne închisă ermetic, pe care intestinele sale credeau că-l miros, veneau în valuri neregulate, scurte şi trecătoare, în mijlocul celuilalt miros statornic, un miros şi o senzaţie pricinuite doar în mică măsură de frică, fiind de fapt izvorîte din dureri şi deznădejdi — din vechea şi fioroasa chemare a sîngelui. Nu vedea masa unde şedea judecătorul şi în faţa căreia se aflau tatăl său şi duşmanul tatălui său (*duşmanul nostru*, se gîndi el desperat, *al nostru ! atît al meu cît şi al lui ! E tatăl meu !*), dar îi auzea, adică pe ceilalţi doi, fiindcă tatăl lui nu rostise încă nici un cuvînt.

— Dar ce dovadă aveţi, domnule Harris ?

— V-am spus. Porcul a intrat în lanul meu. L-am prins şi l-am trimis înapoi. N-avea un gard în dosul căruia să-l ţină. I-am spus asta, l-am prevenit. Data următoare am dus porcul în ţarcul meu. Cînd a venit să şi-l ia, i-am dat destulă sîrmă ca să-şi repare gardul ţarcului. Cînd porcul a intrat din nou în lan, l-am dus în ţarcul meu şi l-am păstrat. M-am dus călare la el acasă şi-am văzut sîrma făcută ghem în curte, aşa cum i-o dădusem. I-am spus că poate să-şi ia porcul, dacă-mi plăteşte despăgubire un

dolar de argint. În aceeaşi seară a venit un negru cu un dolar şi-a luat porcul. Nu era un negru de pe-aici. A spus: „Mi-a zis să vă comunic că lemnul şi fînul pot să ardă". Am spus: „Ce ?" „Asta a zis să vă spun, a zis negrul. Lemnul şi fînul pot să ardă". În noaptea aceea mi-a ars hambarul. Am scos grînele, dar mi s-a prăpădit hambarul.

— Unde-i negrul ? L-aţi găsit ?

— Vă spun că nu era un negru de pe-aici. Nu ştiu ce s-a făcut.

— Dar asta nu-i o dovadă. Nu-nţelegeţi că nu-i o dovadă ?

— Aduceţi-l încoa pe băieţel. El ştie. O clipă, băiatul îşi închipui şi el că bărbatul se referea la fratele lui mai mare, pînă cînd Harris spuse: Nu pe el. Pe cel micuţ. Băieţelul ăla.

Ghemuindu-se, mic la trup pentru vîrsta lui, scund şi subţirel ca şi tatăl său, îmbrăcat cu nişte pantaloni cîrpiţi, decoloraţi şi prea strîmţi pentru el, cu părul castaniu, ţeapăn şi nepieptănat, cu ochii cenuşii şi sălbatici, ca norii pe timp de furtună, băieţelul văzu cum oamenii dintre el şi masă se dau la o parte şi cum se formează o potecă de chipuri încruntate, la capătul căreia îl zări pe judecător — un om cărunt cu ochelari, prost îmbrăcat şi fără guler — făcîndu-i semn cu degetul să se apropie. Nici nu simţi podeaua sub tălpile goale ; părea că merge sub apăsarea palpabilă a feţelor întoarse şi încruntate. Tatăl lui, ţeapăn în haina sa neagră de sărbătoare — îmbrăcat nu în vederea judecăţii, ci pentru a impresiona — nici măcar nu-l privi. *„Vrea ca să mint,* gîndi el, cuprins din nou de acea grozavă durere şi deznădejde. *Iar eu va trebui s-o fac."*

— Cum te cheamă, băieţaş ? spuse judecătorul.

— Colonelul Sartoris Snopes[1], şopti băieţaşul.

— Cum ? spuse judecătorul. Vorbeşte mai tare. Colonelul Sartoris ? Cred că toţi cei ce poartă numele colonelului Sartoris în ţinutul ăsta nu pot decît să spună adevărul, nu-i aşa ? Băiatul tăcu. *„Duşmanul ! Duşmanul !"* gîndi el ; o clipă nu putu să-şi dea seama dacă figura judecătorului era prietenoasă, şi nici dacă vocea îi era tulburată atunci cînd se adresă omului cu numele de Harris : Vrei să pun întrebări acestui băieţaş ?

Auzi răspunsul şi, în lungile clipe care urmară, în vreme ce în cămăruţa plină de lume domnea o tăcere deplină, întreruptă doar de respiraţia liniştită şi intensă a spectatorilor, băieţelul avu senzaţia că se leagănă deasupra unei prăpastii, la capul unui trunchi de viţă, şi că atunci cînd se legăna mai tare s-ar fi oprit într-o clipă prelungită de gravitate hipnotică, pierzîndu-şi greutatea în timp.

— Nu ! spuse Harris izbucnind violent. Să fie al naibii ! Daţi-l afară de aici !

Şi acum timpul, lumea fluidă se scurseră repede din nou pe sub el, iar vocile ajunseră la el prin mirosul brînzei şi al cărnii conservate, o dată cu frica, cu deznădejdea şi cu vechea şi sfîşietoarea chemare a sîngelui :

— Această judecată s-a terminat. Nu pot să te condamn, Snopes, dar pot să-ţi dau un sfat. Pleacă din acest ţinut, şi nu te mai întoarce.

Tatăl său vorbi acum prima oară, iar tonul său era rece, aspru, egal şi fără emfază :

— Aşa am de gînd ! N-am chef să rămîn într-un ţinut printre oameni care... spuse ceva murdar şi de netipărit, fără să se adreseze cuiva anume.

---

[1] Colonelul Sartoris Snopes e unul din personajele importante din ciclul de romane şi nuvele dedicate vieţii în sudul S.U.A

— Foarte bine, spuse judecătorul. Ia-ţi căruţa şi pleacă din ţinutul ăsta mai înainte de a se întuneca. Şedinţa se ridică.

Tatăl său se întoarse, iar băieţelul urmă haina neagră şi rigidă ; trupul subţire al tatălui păşea puţin ţeapăn, căci acum treizeci de ani, în timp ce fugea pe un cal furat, fusese nimerit în călcîi de glonţul pornit din flinta unui soldat aflat sub ordinele unui ofiţer al poliţiei confederaţiei ; băieţelul mergea acum în spatele a doi oameni, întrucît fratele său mai mare, de aceeaşi statură cu tatăl său, dar mai îndesat, se ivise de undeva din mulţime şi mesteca într-una tutun ; înaintă printre două rînduri de feţe încruntate, ieşi din prăvălie traversînd veranda prăpădită şi, coborînd treptele şubrede, printre cîini şi băieţii mai măricei, ajunse în pulberea blîndă a lunii mai, unde, pe cînd trecea o voce şuieră :

— Ai dat foc hambarului !

Fu orbit din nou de un vîrtej ; văzu într-o pîclă roşie o figură rotundă ca luna, mai mare decît luna plină, cu un trup care îi ajungea lui pînă la brîu ; se aruncă în pîcla roşie, în direcţia acelui chip, fără să simtă vreo lovitură sau vreo durere cînd se izbi cu capul de pămînt ; se ridică şi se repezi iar, fără ca nici de data asta să simtă lovitura sau gustul sîngelui, se ridică la timp, ca să-l vadă pe celălalt băiat fugind cît îl ţineau picioarele ; cînd să se arunce pe urmele lui, mîna tatălui său îl smuci înapoi, iar vocea lui aspră şi rece i se adresă de sus : „Du-te-n căruţă !"

Căruţa se afla peste drum, într-un crîng de arţari şi duzi. Cele două surori ale lui, mătăhăloase şi îmbrăcate în rochiile lor bune, iar mama lui şi sora ei în rochii de stambă şi cu bonete de soare şedeau în căruţă, printre cotoroagele jalnice ce le rămăseseră după o puzderie de mutări, şi de care îşi reamintea

pînă şi băiatul — soba rablagită, paturile şi scaunele desfundate, apoi dota mamei, o pendulă cu incrustaţii de sidef şi care nu mai voia să meargă, oprită la orele două şi patrusprezece minute ale unei zile şi epoci moarte şi uitate. Mama plîngea, deşi, atunci cînd îl văzu, îşi trecu mîneca peste faţă şi încercă să coboare din căruţă.

— Suie înapoi, îi spuse tatăl.

— E rănit. Trebuie să fac rost de nişte apă şi să-l spăl...

— Suie-te-napoi în căruţă, spuse tatăl.

Se urcă şi el, trecînd peste gardul jos al şanţului. Tatăl se aşeză pe capră, unde se afla şi fratele mai mare, şi cu o nuia cojită de salcie dădu catîrilor slăbănogi două lovituri sălbatice, dar fără patimă. Gestul nu avea nimic crud, reprezentînd exact aceeaşi trăsătură care, în anii viitori, îi va face pe urmaşii săi să încălzească exagerat motorul maşinii, înainte de a-i da drumul, pornindu-l brusc şi frînîndu-l în acelaşi timp. Căruţa o luă din loc, iar prăvălia, cu mulţimea ei tăcută pîndindu-i încruntaţi, se pierdu în urmă : o cotitură a drumului o ascunse privirii. *Pentru totdeauna,* se gîndi el. *Poate că acum e mulţumit, acum după ce a...*", se opri să rostească asta în gînd. Mîna mamei îi mîngîie umărul.

— Te doare ? spuse ea.

— Nu, spuse el. Nu mă doare. Dă-mi pace.

— Şterge-te măcar de sînge, pînă nu se încheagă.

— Am să mă spăl diseară. Dă-mi pace, îţi spun.

Căruţa mergea mai departe. Nu cunoştea destinaţia. Nimeni nu întreba vreodată, deoarece peste una, două şi chiar trei zile îi aştepta întotdeauna o casă oarecare. De parcă, tatăl său mai înainte ca să... ar fi convenit să lucreze pămîntul la altă fermă. Trebuiră să se oprească din nou. Aşa făcea tatăl său mereu. Pe străini îi impresiona independenţa lui sălbatică, şi

chiar curajul cu care lupta pentru cauze ce nu-i erau de un folos imediat, ca şi cum ferocitatea lui latentă le-ar fi lăsat nu atît impresia unui sentiment de încredere, cît aceea că sălbatica lui convingere în dreptatea propriilor sale acte va fi utilă tuturor celor ale căror interese se vor împleti cu ale lui.

La căderea nopţii poposiră într-un crîng de stejari şi fagi, pe unde curgea un rîuleţ. Şi fiindcă nopţile erau încă răcoroase, se încălziră la un foc făcut cu o şipcă smulsă dintr-un gard din apropiere şi tăiată aşchii — un foc mic, curăţel, aproape sărăcăcios, un foc isteţ ; aşa cum avea întotdeauna tatăl său bunul obicei să facă, fie chiar pe ger mare. Dacă ar fi fost mai în vîrstă, băiatul ar fi băgat de seamă lucrul acesta şi s-ar fi mirat de ce tatăl său n-a făcut un foc mai vîrtos ; de ce un om, care nu numai că văzuse distrugerile şi nebuniile războiului, dar care mai avea moştenită în sînge şi o risipă lacomă cu tot ce nu-i aparţinea, nu dădea foc la tot ce vedea în faţă ? Atunci băiatul ar fi putut să meargă mai departe şi să înţeleagă că acel foc sărăcăcios era consecinţa vie a nopţilor petrecute de tatăl său în codru, în timpul celor patru ani, cînd trăise laolaltă cu caii legaţi de căpăstru (caii capturaţi, cum îi numea el) ascunzîndu-se de toţi oamenii în uniformă albastră sau cenuşie [1]. Şi dacă ar fi fost şi mai mare, ar fi putut ghici adevărata cauză, şi anume, că elementul foc se adresa unui impuls puternic, ascuns în adîncurile fiinţei tatălui său, aşa cum elementul oţel sau praful de puşcă se adresează altor oameni, ca singura armă pentru păstrarea şi apărarea integrităţii, căci altfel numai merită să trăieşti, şi, în consecinţă, elementul foc trebuia privit cu respect şi folosit cu discreţie.

[1] Uniformele albastre sau cenuşii ale ofiţerilor de jandarmi, din armata Confederată, însărcinaţi cu prinderea delicvenţilor.

Dar acum nu se gîndea la asta, căci văzuse aceleaşi văpăi sărăcăcioase toată viaţa. Îşi luă masa de seară alături de foc, şi aproape că adormise peste farfuria de tablă cînd tatăl său îl strigă, şi din nou urmă spatele ţeapăn şi şchiopătatul ţeapăn şi nemilos, urcînd dealul pînă la drumul luminat de stele, unde, întorcîndu-se, îl văzu pe tatăl său proiectat pe stele — dar fără faţă sau volum, ci ca pe o formă întunecată, turtită şi lividă, aparent tăiată din tinichea — învăluită în faldurile de fier ale hainei sale de gală, ce nu fusese croită pentru el, iar vocea îi răsună aspru şi rece ca tinicheaua :

— Te pregăteai să le spui. Erai gata să-i spui.

Nu-i răspunse. Tatăl său îl lovi cu dosul palmei peste tîmplă, tare, dar nu înverşunat, exact aşa cum lovise cei doi catîri la prăvălie, exact aşa cum ar fi lovit cu o nuia pe oricare din caii săi, ca să omoare un tăun ; vocea nu-i era înfierbîntată şi nici mînioasă.

— Ai să devii bărbat. Trebuie să înveţi. Trebuie să înveţi să fii alături de acei care au acelaşi sînge ca şi tine, căci altfel n-ai să ai nici o rudă care să te ajute. Crezi că vreunul dintre ei, un singur om dintre cei ce se găseau acolo azi-dimineaţă, te-ar fi sprijinit ? Nu-ţi dai seama că nu căutau decît prilejul să mă doboare fiindcă ştiau că eram mai tare decît ei ? Ei, ce zici ?

Mai tîrziu, douăzeci de ani mai tîrziu, avea să-şi spună : „Dacă aş fi zis că ei nu urmăreau decît adevărul şi dreptatea, tata m-ar fi lovit din nou". Dar acum, nu-i răspunse. Nu plîngea. Stătea nemişcat.

— Răspunde-mi, spuse tatăl.

— Da, şopti el.

Tatăl său se întoarse.

— Du-te şi te culcă. Ajungem mîine acolo.

Sosiră a doua zi. Curînd după amiază, căruţa se opri în faţa unei case cu două odăi nezugrăvite, aproape aidoma cu cealaltă duzină de case în faţa cărora se oprise adeseori, chiar înainte ca băiatul să fi avut zece ani şi, ca şi atunci, mama şi mătuşa lui se dădură jos şi începură să descarce căruţa, deşi cele două surori, tatăl şi fratele nu făcuseră nici o mişcare.

— Se pare că nu-i bună nici pentru porci, spuse una din surori.

— Ce mai tura-vura, aranjaţi-o voi ; o să trăiţi în ea mai bine ca porcii şi-o să vă placă, spuse tatăl său. Ia sculaţi-vă şi ajutaţi-o pe mama voastră la descărcat.

Cele două surori se dădură jos — mătăhăloase, bovine, într-un vîrtej de panglici ieftine ; una din ele trase de pe leagănul căruţei, unde era un adevărat talmeş-balmeş, o lampă de gaz ponosită, iar cealaltă scoase o mătură tocită. Tatăl dădu hamurile celui mai vîrstnic dintre feciori şi începu să se caţăre ţeapăn peste roată.

— Cînd termini cu descărcatul, du perechea de catîri la staul şi dă-le ceva de mîncare. Apoi adăugă : Hai cu mine.

La început băiatul crezu că vorbea tot fratelui său.

— Eu ? şopti el.

— Tu, zise tatăl său. Tu.

— Abner, spuse mama.

Tatăl se opri şi se uită înapoi — o uitătură aspră, directă, pe sub sprîncenele stufoase, încruntate şi mînioase.

— Am ceva de vorbit cu omul care vrea ca de mîine înainte să pună complet stăpînire pe mine pentru următoarele opt luni.

Se întoarseră pe drum. Acum o săptămînă — sau poate alaltăieri seară — l-ar fi întrebat încotro se

duceau, dar acum nu-l întrebă. Tatăl său îl mai lovise şi înainte de seara trecută, dar niciodată nu-i explicase după aceea motivul ; ca şi cum lovitura şi vocea calmă şi cruntă care urmase loviturii mai răsunau încă, dezvăluindu-i îngrozitorul dezavantaj de a fi tînăr, căci ponderea vîrstei sale fragede îl apăsa destul, ca să-i împiedice zborul de eliberare din lume, aşa cum părea să fie ea ordonată ; vîrsta nu era destul de mare pentru a-l ţine bine ancorat în lume, pentru a rezista lumii şi a încerca să-i schimbe cursul evenimentelor.

În curînd văzu crîngul de stejari, cedri şi alţi pomi înfloriţi şi desişuri, în locul unde urma să se găsească casa, pe care însă nu o zări încă. Merseră pe lîngă un gard viu din caprifoliu şi trandafiri cherokee şi ajunseră la o poartă care se bălăbănea între doi stîlpi de cărămidă, iar acum, dincolo de o cotitură a aleii, văzu pentru prima oară casa şi, în acea clipă, uită şi de tatăl său, şi de groază şi de deznădejde, şi chiar atunci cînd îşi reaminti de tatăl său (care nu se oprise) groaza şi deznădejdea nu-l mai cuprinseră. Pentru că, în ciuda celor douăsprezece mutări, pînă acum locuiseră într-o regiune săracă, un ţinut de ferme, cîmpii şi case mici, şi niciodată nu mai văzuse asemenea casă. „*E mare ca un tribunal,* se gîndi el încet, cuprins de un val de linişte şi de bucurie, al cărui motiv nu l-ar fi putut gîndi în cuvinte, fiind încă prea tînăr. *Tata nu poate să facă nici un rău acestor oameni, care îşi duc viaţa în mijlocul acestei linişti măreţe ; nu-i în stare să-i supere mai mult decît i-ar putea supăra o viespe care bîzîie ; poate să-i înţepe o clipă, dar asta-i tot ; datorită farmecului acestei mîndre linişti, hambarele, grajdurile şi staulele din jurul casei aveau să reziste flăcărilor pitice pe care tatăl său le-ar fi putut aprinde...*“ liniştea şi bucuria descrescură pentru o clipă, în timp ce el privea iar

spatele țeapăn și negru, șchiopătatul țeapăn și neînduplecat al siluetei care nu era micșorată de casă, pentru motivul că nu păruse niciodată și nicăieri mare, și care acum, reflectîndu-se pe cortina senină și prinsă între coloane, avea mai mult ca niciodată acea însușire impenetrabilă de ceva tăiat nemilos din tinichea, de ceva lipsit de grosime, ca și cum, profilată pe soare, n-ar fi aruncat nici o umbră. Pîndindu-l, băiatul observă drumul pe care îl urma neabătut tatăl său și văzu cum piciorul țeapăn calcă direct într-o grămadă de bălegar proaspăt, lăsată pe alee de un cal, și pe care tatăl său ar fi putut s-o evite printr-o simplă schimbare a pasului. Dar descreșterea liniștii și a bucuriei ținu doar o clipă, deși nici pe ea n-ar fi putut-o gîndi în cuvinte, și băiețelul păși mai departe, fermecat de casă, pe care ar fi dorit s-o aibă — dar fără invidie, fără amărăciune, lipsit, fără îndoială, de acea furie lacomă și geloasă care, necunoscută lui, pășea înaintea sa învăluită într-o haină neagră și ca de fier : *Poate că tatăl său o să simtă asta. Poate că se va schimba, devenind alt om, în locul ființei incapabile să fie altfel.*

Trecură de portic. Auzea piciorul teapăn al tatălui său lovind scîndurile cu o finalitate de pendulă — un sunet cu totul disproporționat față de deplasarea trupului susținut de picioare, și care nu era diminuat nici măcar de ușa albă din fața lui, de parcă ar fi dobîndit un fel de concentrare rea și lacomă — nimic nu mai putea să-l diminueze — vedea pălăria turtită, largă și neagră, redingota din stofă solidă, odinioară neagră, dar acum, datorită unei frecări îndelungate, acoperită cu acea patină verzuie și lucioasă pe care o au corpurile mușchilor bătrîne — cu mîneca ridicată și prea largă, și cu mîna ca o gheară încovoiată. Ușa se deschise atît de prompt, încît băiatul își dădu seama că fuseseră pîndiți toată vremea de un negru — un

bătrîn cu părul cărunt şi bine pieptănat, îmbrăcat într-o jachetă de in : negrul le bară intrarea cu trupul său şi le spuse :

— Şterge-ţi picioarele, albule, cînd intri aici. Maiorul nu-i acasă.

— La o parte, cioroiule, spuse tata pe un ton din nou calm şi, dînd uşa de perete, îl îmbrînci pe negru şi intră cu pălăria încă pe cap. Atunci băiatul văzu pe prag şi pe covorul deschis la culoare urmele piciorului ţeapăn, ce călca cu o hotărîre mecanică şi părea să susţină (sau să transmită) de două ori greutatea trupului. Undeva, în spatele lor negrul strigă : „Domnişoară Lula ! Domnişoară Lula !" iar apoi băiatul, copleşit parcă de un val cald la vederea încolăcirii suave a scărilor acoperite cu un covor, de strălucirea candelabrelor atîrnînd din tavan şi de luciul palid al ramelor aurite ale tablourilor, auzi paşi repezi şi văzu de asemenea o doamnă — poate că niciodată nu mai văzuse vreuna ca ea — într-o rochie lungă, cenuşie şi dreaptă, cu dantele la gît, cu un şorţ legat în jurul taliei şi cu mînecile suflecate, ştergîndu-şi de pe mîini cu un prosop aluatul de prăjitură sau de biscuiţi, în timp ce se îndrepta spre hol, fără să se uite cîtuşi de puţin la tatăl lui, ci privind cu o expresie de uimire, de parcă nu-i venea să-şi creadă ochilor, urmele de pe covorul gălbui.

— Am încercat, strigă negrul. I-am spus să nu...

— Fă bine şi ieşi afară ! spuse ea cu o voce tremurătoare. Maiorul de Spain nu-i acasă. Fă bine şi ieşi afară !

Tatăl lui nu mai vorbi. Nu scoase un cuvînt. Nici măcar n-o privi. Stătea ţeapăn în mijlocul covoraşului, cu pălăria pe cap, cu sprîncenele sale hirsute şi cenuşii ca fierul fremătînd uşor deasupra ochilor de culoarea pietrişului şi părînd că cercetează casa cu o scurtă chibzuinţă. Apoi, cu aceeaşi chibzuinţă, se în-

toarse : băiatul îl văzu cum pivotează pe piciorul bun şi cum piciorul ţeapăn descrie, tîrîndu-se şi întorcîndu-se, un arc de cerc şi lasă în urmă o dîră murdară, lungă şi descrescîndă. Tatăl său nu se uită de loc la dîră — nu se uitase o clipă la covor. Negrul ţinea uşa deschisă. Uşa se închise în urma lor, despărţindu-i de vaietul isteric şi confuz al femeii. Tatăl său se opri la capul scărilor şi îşi frecă de marginea lor tălpile ca să şi le cureţe. La poartă se opri iar. Rămase o clipă pe loc, nemişcat, ţeapăn pe piciorul ţeapăn, uitîndu-se înapoi la casă.

— Casa-i frumoasă şi albă ! spuse el. E tencuită cu sudoare. Cu sudoare de negru. Poate că nu-i încă destul de albă ca să fie pe gustul lui. Poate că vrea să mai amestece şi ceva sudoare de alb.

Două ore mai tîrziu, pe cînd băiatul spărgea lemne în dosul casei, iar înăuntru mama lui, mătuşa şi cele două surori (mama şi mătuşa, nu cele două surori ; căci chiar de la această distanţă, dincolo de zidurile care le înăbuşeau îşi dădeau seama că vocile puternice şi plate ale celor două fete răspîndeau o inerţie lenească şi de nevindecat) potriveau maşina de gătit ca să prepare masa, băiatul auzi un tropăit de copite şi văzu un om îmbrăcat în pînză de in, călare pe o frumoasă iapă murgă, şi-l recunoscu chiar mai înainte de a vedea covorul strîns sul din faţa tînărului negru, galopînd în urma lui pe un murg gras de trăsură ; albul cu faţă congestionată şi furioasă dispăru în goană după colţul casei, acolo unde, pe două scaune înclinate şi aşezate pe două picioare, stăteau tatăl şi fratele său ; peste o clipă, aproape mai înainte ca să poată lăsa jos toporişca, auzi din nou copitele şi văzu iapa castanie ieşind din curte şi luînd-o iarăşi la galop. Tatăl său începu apoi s-o strige pe una din surori, care ieşi domol de-a-ndăratelea prin uşa bucătăriei, tîrînd pe

pămînt de un capăt covorul făcut sul, în timp ce sora cealaltă păşea în urma lui.

— Dacă n-ai de gînd să mă ajuţi, du-te şi aşază pe foc căldarea de spălat rufe, spuse prima.

— Ascultă, Sarty ! strigă a doua. Aşază tu căldarea de spălat !

Încadrat de perspectiva sărăcăcioasă a casei, aşa cum înainte fusese încadrat în perfecţiunea suavă a celeilalte, şi fără să dea atenţie nici uneia dintre fete, tatăl său apăru în uşă avînd lîngă umăr chipul neliniştit al mamei.

— Haide, spuse tata. Ridicaţi-l.

Cele două surori se lăsară în jos, greoaie şi inerte ; cînd se aplecară, ieşi la iveală o întindere nemaipomenită de pînză deschisă şi o fluturare de panglici bătătoare la ochi.

— Dacă aş ţine atît de mult la un covor, încît să-l aduc tocmai din Franţa, nu l-aş pune într-un loc unde oamenii care intră trebuie să calce pe el, spuse prima din ele.

Ridicară covorul.

— Abner, spuse mama. Lasă-mă pe mine.

— Du-te îndărăt şi pregăteşte masa, spuse tata. Am să mă îngrijesc eu de această treabă.

De lîngă mormanul de lemne, băiatul îi pîndi toată după-amiaza — covorul întins şi desfăcut în praf, alături de căldarea de spălat, ce bolborosea — cele două surori aplecîndu-se deasupra covorului cu o mare lipsă de chef şi o adîncă inerţie, în timp ce tatăl lui stătea rînd pe rînd, deasupra lor, neîndurător şi încruntat, dîndu-le instrucţiuni, dar fără să ridice vreodată vocea. Simţea mirosul aspru al leşiei făcute în casă şi pe care o foloseau ; o dată, o văzu pe mama venind la uşă şi uitîndu-se spre ei cu o expresie nu neliniştită de astă dată, ci aproape deznădăjduită ; îl văzu pe tatăl său întorcîndu-se, iar el îl urmă cu

toporişca, şi din colţul ochiului observă cum tatăl său ridică de jos o bucată plată dintr-un bolovan, cum o cercetează şi se întoarce la căldare, iar acum, mama lui vorbi cu adevărat :

— Abner, Abner. Te rog, nu. Te rog, Abner.

Apoi se simţi şi el istovit. Venise înserarea ; huhurezii începuseră să cînte. Simţea mirosul de cafea din camera unde vor mînca în curînd hrana rece rămasă de la masa de după-amiază, deşi cînd intră în casă îşi dădu seama că ei beau din nou cafea, probabil fiindcă în cămin ardea focul, iar în faţa căminului pe spatele a două scaune era întins covorul. Urmele paşilor tatălui său dispăruseră. În locul lor se aflau acum dîre lungi, nebuloase, asemănătoare drumului sporadic parcurs de o secerătoare liliputană.

Covorul atîrnă acolo, în timp ce ei mîncau hrana rece şi se duceau la culcare, fiecare în altă parte, fără să-şi stabilească un loc prin cele două odăi — într-un pat mama lui, patul în care se va culca mai tîrziu tatăl său, fratele mai mare în celălalt pat, iar el, mătuşa şi cele două surori pe aşternuturi întinse pe jos. Dar tatăl său nu se duse la culcare. Ultimul lucru pe care băiatul şi-l mai aminti fu silueta plată şi aspră a pălăriei şi a hainei, aplecîndu-se peste covor, apoi avu senzaţia că nici n-a apucat să închidă ochii, căci silueta apăru deasupra lui, avînd în spate focul aproape stins, în timp ce piciorul ţeapăn îl înghiontea ca să-l trezească.

— Du-te şi prinde catîrul, îi spuse tatăl său.

Cînd se întoarse cu catîrul, tatăl stătea la uşa din spate, cu covorul făcut sul pe umeri.

— N-ai de gînd să mergi călare ? spuse el.

— Nu. Dă-mi piciorul tău.

Îşi îndoi genunchiul în mîna tatălui său, iar forţa suplă şi surprinzătoare se scurse lin, ridicîndu-l, ri-

dicîndu-l o dată cu ea, pe spinarea goală a catîrului (odinioară avuseseră o şa ; băiatul şi-o amintea, deşi nu mai ţinea minte nici cînd, nici unde), şi cu aceeaşi lipsă de efort tatăl îi aşează covorul în faţă. La lumina stelelor o luară acum înapoi pe poteca pe care veniseră după-amiază, în susul drumului prăfuit şi plin de caprifoliu, trecură prin poartă şi o apucară prin tunelul negru al aleii spre casa fără lumini, în timp ce, călare, simţi cum i se freacă uneori de coapsă urzeala aspră a covorului.

— Nu vrei să te ajut ? şopti el.

Tatăl său nu răspunse ; acum auzi iar piciorul ţeapăn lovind porticul gol, cu hotărîrea fermă şi implacabilă a unui ceas — acea afirmare exagerată şi nerușinată a greutăţii pe care o purta. Covorul, răsturnat şi nu zvîrlit (băiatul vedea asta chiar şi pe întuneric) de pe umărul tatălui său lovi colţul făcut de zid şi de duşumea cu un zgomot necrezut de puternic, ca un tunet, apoi răsună iar imens şi fără grabă zgomotul piciorului. În casă se aprinse o lumină, şi băiatul rămase încordat, respirînd regulat şi liniştit, doar puţin cam repede ; piciorul nu-şi acceleră de loc ritmul, coborî scările, şi de data asta băiatul îl văzu.

— Nici acum nu vrei să mergi călare ? şopti el. Putem să călărim amîndoi ; lumina din casă se schimbă, făcîndu-se mai mare, şi apoi mai mică. „Coboară scările", gîndi el.

Între timp, condusese catîrul lîngă butucul folosit pentru urcat pe cal ; tatăl său i se ivi de îndată în spate, îndoi frîul şi biciui cu el gîtul catîrului, dar mai înainte ca animalul să o pornească la trap, un braţ subţire îl cuprinse, iar mîna aspră şi noduroasă struni catîrul silindu-l să meargă la pas.

La primele raze ale soarelui se aflau pe ogor, fixînd hamurile plugului la catîr. De data asta, iapa murgă

ajunse pe ogor mai înainte ca el s-o fi auzit, iar călăreţul fără guler la gît şi cu capul gol tremura şi vorbea cu o voce cutremurată de furie, aşa cum vorbise şi femeia din casă ; tatăl său abia de privi o dată în sus înainte de-a se apleca iar asupra fierului de la plug pe care-l prindea, astfel încît omul de pe iapă se adresă omului aplecat :

— Trebuie să înţelegi că ai stricat acest covor. Nu era nimeni aici, nici o femeie din familia dumitale... se opri, tremurînd de furie, în timp ce băiatul îl pîndea, iar fratele mai mare se aplecă acum în uşa grajdului, mestecînd şi clipind încet şi continuu, în aparenţă în gol. A costat o sută de dolari. Dar dumneata n-ai avut niciodată o sută de dolari. Şi nici n-ai să ai vreodată. Aşa c-am să te amendez cu douăzeci de buşeli de grîne din recolta ce-ţi revine. Am s-o adaug în contractul dumitale, şi cînd ai să vii la administrator, o poţi semna. Asta n-o s-o liniştească pe doamna de Spain, dar poate că o să-ţi fie lecţie şi-o să te ştergi pe picioare înainte de-a mai intra la ea în casă.

Apoi plecă. Băiatul se uită la tatăl său, care nu vorbise încă şi nici măcar nu-şi ridicase privirea, iar acum potrivea cîrligul cruciorului.

— Tată, zise el.

Tatăl său îl privi — o faţă impenetrabilă, cu sprîncenele zburlite, sub care ochii cenuşii clipeau reci. Pe neaşteptate, băiatul se îndreptă spre el repede şi se opri la fel de neaşteptat.

— Ai făcut tot ce ai putut ! strigă el. Dacă voia să fie altfel spălat covorul, de ce n-a aşteptat şi nu ţi-a spus cum s-o faci ? N-o să capete cei douăzeci de buşeli ! N-o să capete nici unul ! O să strîngem recolta şi-o s-o ascundem ! Eu pot să stau la pîndă...

— Ai pus fierul plugului îndărăt în bîrsă, cum ţi-am spus ?

— Nu, domnule, spuse băiatul.

— Atunci du-te şi pune-l.

Asta s-a întîmplat miercuri. În restul acelei săptămîni, băiatul lucră încordat la ceea ce era pe măsura lui, şi la unele lucruri care îl depăşeau, cu o tragere de inimă, căreia nu trebuia să-i dea nimeni ghes sau să-i comande de două ori ; moştenise asta de la mama lui, cu deosebire doar că o parte din ceea ce făcea o făcea cu plăcere, ca spartul lemnelor cu o toporişcă pentru care munciseră mama şi mătuşa lui, sau pentru care, poate, că strînseseră bani ca să i-o dăruiască lui de Crăciun. Cu ajutorul celor două femei mai în vîrstă (iar într-o după-amiază avînd alături pe una dintre surori) făcu o cocină pentru purcei şi un staul pentru vacă, ceea ce reprezenta o parte din contractul tatălui său cu moşierul, iar într-o după-amiază, cînd lipsea tatăl său, plecat undeva călare pe unul din catîri, băiatul merse la cîmp.

Arau de data asta în mijlocul cîmpului ; fratele său ţinea plugul drept, iar băiatul ţinea strîns hamurile şi, în timp ce mergea pe lîngă catîrul ce trăgea din greu, pămîntul negru şi bogat îi mătura rece şi umed gleznele goale, iar el gîndi : *„Poate că ăsta-i sfîrşitul, poate că acei douăzeci de buşeli, care par greu de plătit numai pentru covor, or să fie un preţ ieftin pentru ca el să înceteze odată de-a mai fi aşa cum obişnuia să fie“* ; se gîndea şi visa, iar fratele lui trebui să-l strige să aibă grijă de catîr. *„Poate că nici n-o să strîngă douăzeci de buşeli ; poate că totul are să se adune la un loc, are să se compenseze, şi are să dispară — cerealele, covorul, focul, spaima şi durerea, fiinţa sfîşiată în două, parcă de*

două atelaje de cai. Totul dus, terminat în vecii vecilor."

Apoi veni sîmbăta ; se uită de sub catîrul pe care îl înhăma, şi-l văzu pe tatăl său cu pălăria pe cap şi cu haina sa neagră.

— Nu hamurile astea, spuse tatăl. Pune hamurile de la căruţă.

Două ore mai tîrziu tatăl şi fratele său se aflau pe capră, ocolind cu dibăcie ultimul cot al drumului, cînd băiatul, stînd în fundul căruţei, văzu prăvălia nezugrăvită şi roasă de vreme, cu afişele în zdrenţe făcînd reclamă pentru o anume marcă de tutun şi unele doctorii bune la orice, şi căruţele şi caii de călărie legaţi de stîlpii din josul verandei. Urcă treptele, roase de vreme, înapoia tatălui şi fratelui său şi din nou, o potecă de feţe liniştite, stînd la pîndă, li se deschise în faţă. Văzu la o masă de scînduri un om cu ochelari şi nu fu nevoie să i se spună că acesta era judecătorul de pace ; îi aruncă o privire sfidătoare, plină de sălbăticie, de bucurie nebună şi de spirit de solidaritate familială omului care acum avea guler şi cravată şi pe care nu-l mai văzuse decît de două ori mai înainte, şi atunci pe un cal în galop, şi pe a cărui faţă se citea de astă dată nu furia, ci uimirea, amestecată cu neîncredere, expresie pe care băiatul n-avea de unde s-o cunoască, omul ajungînd în situaţia de necrezut de-a fi dat în judecată de către unul din propriii săi fermieri ; băiatul se apropie, se aşează lîngă tatăl său şi-i strigă judecătorului :

— N-a făcut-o el ! N-a pus el foc...

— Du-te înapoi la căruţă ! spuse tatăl său.

— Ce-a ars ? întrebă judecătorul. Va să zică acest covor a fost ars ?

— Pretinde cineva aici c-a fost ars ? spuse tatăl său. Du-te înapoi la căruţă.

Dar el nu plecă, ci se retrase doar în fundul sălii, plină de lume, la fel ca și rîndul trecut, dar de astă dată nu ca să stea jos, ci, dimpotrivă, ca să rămînă foarte aproape de trupurile nemișcate, ascultînd glasurile :

— Și dumneata pretinzi că douăzeci de bușeli de cereale e prea mult față de stricăciunile pe care le-ai adus covorului ?

— Mi-a adus covorul și mi-a spus că vrea ca urmele să fie scoase prin spălat. Am spălat urmele și i-am dus înapoi covorul.

— Dar nu i l-ai dus înapoi în aceeași stare cum era mai înainte de-a lăsa urme pe el.

Tatăl său nu răspunse, și, cîteva clipe, nu se auzi nimic, afară de respirații — respirațiile slabe și continue ale celor ce ascultau concentrați cu toții.

— Refuzi să răspunzi, domnule Snopes ? Din nou tatăl său nu răspunse. Am să dau o hotărîre în defavoarea dumitale, domnule Snopes. Am să dau o hotărîre cum că ești vinovat de stricăciunile pricinuite covorului maiorului de Spain, și-am să te pun să plătești. Douăzeci de bușeli de cereale pare însă un preț cam ridicat pentru un om în situația dumitale. Maiorul de Spain afirmă că acest covor a costat o sută de dolari. Cerealele pe care le vei recolta în octombrie fac cam cincizeci de cenți. Sînt de părere că dacă maiorul de Spain poate suporta o pierdere de nouăzeci și cinci de dolari pentru ceva cumpărat cu bani gheață, poți suporta și dumneata o pierdere de cinci dolari la ceva care n-ai cîștigat încă. Va trebui să plătești maiorului de Spain despăgubiri de zece bușeli de cereale, peste și în afara contractului dumitale cu el, și le vei plăti din recolta dumitale, la vremea culesului. Ședința se ridică.

Ținuse foarte puțin timp, abia trecuse jumătate din dimineață. Se gîndi c-o să se întoarcă acasă și

poate la cîmp, fiindcă erau în urmă cu muncile, cu mult în urma celorlalţi fermieri. Tatăl său o luă însă prin spatele căruţei, făcu un semn cu mîna fratelui mai mare ca să-l urmeze cu căruţa, trecu şoseaua şi se îndreptă spre atelierul de fierărie de peste drum, iar el se ţinu strîns de tatăl său, ajungîndu-l din urmă, vorbindu-i, şoptind acelei feţe aspre şi calme sub pălăria tocită de ploaie şi vînt.

— N-o să aibă nici zece buşeli. N-o să se aleagă cu nici unul. O să...

Tatăl său se uită în jos la el, cu figura perfect liniştită, cu sprîncenele încărunţite, încîlcite deasupra privirii reci, şi spuse cu o voce aproape plăcută, aproape blîndă :

— Aşa crezi tu ? Ei bine, mai vedem noi pînă în octombrie, oricum.

Pentru a repara căruţa — trebuiau să-i fixeze una sau două spiţe şi să-i strîngă tălpile — o traseră în braţul rîuleţului din spatele atelierului şi-o lăsară acolo ; catîrii îşi băgau din cînd în cînd botul în apă, iar pe capră băiatul ţinea frîurile libere şi privea în susul povîrnişului şi prin tunelul plin de funingine al remizei, unde răsuna rar ciocanul şi unde se afla tatăl său aşezat pe un butuc de chiparos răsturnat, fie vorbind, fie ascultînd, şi unde se mai afla chiar şi atunci cînd băiatul scoase căruţa de pe care picura apa din albia rîuleţului şi o opri în faţa uşii.

— Du-i la umbră şi înhamă-i, spuse tatăl său.

Făcu aşa şi se întoarse. Tatăl său, împreună cu fierarul şi un al treilea bărbat, care stătea pe vine cu faţa la atelier, vorbeau despre recolte şi vite ; băiatul, lăsat şi el pe vine în praful mirosind a ţipirig, a copite şi a pilitură de rugină, îl auzi pe tatăl său spunînd o lungă, şi de loc grăbită poveste de pe vremea dinaintea naşterii fratelui celui mare, din

timpul cînd fusese geambaș de meserie. Iar apoi tatăl său se apropie de el, de locul unde băiatul privea un afiș de circ zdrențuit, vechi de anul trecut, în cealaltă parte a prăvăliei, uitîndu-se vrăjit și tăcut la caii stacojii, la echilibristica și la tumbele rochițelor de tul și ale tricourilor lipite pe picior, și la rînjetele pictate ale clovnilor, și spuse :

— E timpul să mîncăm.

Dar nu plecară acasă. Se lăsă pe vine lîngă fratele său, rezemîndu-și spatele de zidul din față, privi cu atenție cum tatăl său iese din prăvălie și scoate dintr-o pungă de hîrtie o felie de brînză și cum o împarte grijuliu și pe îndelete în trei cu briceagul, iar apoi cum scoate biscuiți din aceeași pungă. Stăteau toți trei ghemuiți pe verandă și mîncau încet și fără să scoată un cuvînt ; apoi, întorcîndu-se din nou în prăvălie, băură dintr-un căuș de tinichea o apă stătută, mirosind a căldare din lemn de cedru și a fagi netăiați. Dar nici de data asta nu plecară acasă. Se aflau acum lîngă un țarc de cai, un gard înalt de scînduri pe care și de-a lungul căruia stăteau așezați sau în picioare oameni, iar în țarc erau duși caii, unul cîte unul, la plimbare, la pas, iar apoi la trap, înainte și înapoi, de-a lungul drumului, în vreme ce tîrguiala și negustoria continuau, iar soarele începea să alunece spre apus ; ei trei se uitau și ascultau, fratele său mai mare cu o privire tulbure și mestecînd inevitabilul și permanentul său tutun, tatăl vorbind din cînd în cînd despre cai, fără a se adresa unei persoane anume.

Trecuse de apusul soarelui cînd au ajuns acasă. Își luară masa de seară la lumina lămpii, apoi, așezați pe treptele de la intrare, băiatul privi împlinirea completă a nopții, ascultă huhurezii și broaștele și auzi glasul mamei sale :

— Abner ! Nu ! Nu ! Ah, Dumnezeule ! Ah, Dumnezeule ! Abner ! iar el se ridică și întorcîndu-se repede văzu prin ușă lumina schimbată, acolo unde ardea acum un muc de lumînare înfipt în gîtul unei sticle așezate pe masă, și pe tatăl său, avînd încă pălăria pe cap și haina pe el ; arăta în același timp solemn și caraghios, ca și cum s-ar fi îmbrăcat cu grijă pentru vreun act violent, jalnic și ceremonios ; golea corpul lămpii de gaz îndărăt în canistra de petrol de douăzeci de litri, din care o umpluse mai înainte, în timp ce mama îl trăgea de braț, pînă cînd el trecu lampa în mîna cealaltă și îmbrînci femeia îndărăt, nu cu sălbăticie sau cu răutate, ci numai tare, lovind-o de perete ; mîinile ei se sprijiniră de zid, ca să-și mențină echilibrul, gura i se deschise, iar pe față i se întipări aceeași deznădejde cumplită pe care o avusese și glasul ei. Apoi, tatăl său îl văzu stînd în ușă.

— Du-te la hambar și adu canistra cu uleiul de uns căruța, spuse el.

Băiatul nu se mișcă. Apoi vorbi :

— Ce... strigă el. Ce-ai de gînd ?...

— Du-te și adu uleiul, spuse tatăl său. Du-te.

Apoi băiatul începu să se miște, să alerge afară din casă, spre grajd ; vechiul obicei, acea veche trăsătură pe care-o avea fără voie, care-i fusese transmisă vrînd-nevrînd prin naștere, și care ținea de atîta vreme (cine știe de unde ; dezvoltîndu-se permanent din ceva violent, sălbatic și lacom) mai înainte de a ajunge la el. „Aș putea să fug mai departe, se gîndi el. Aș putea să fug mereu și să nu mă mai uit niciodată îndărăt, fără să simt vreodată nevoia de a-i mai vedea iar fața. Numai că nu pot. Nu pot." Ținea în mînă canistra ruginită, lichidul clătinîndu-se înăuntru în timp ce se întorcea fugind

spre casă ; intră, auzi din camera alăturată hohotele maică-si şi-i înmînă tatălui canistra.

— N-ai nici măcar de gînd să trimiţi un negru ? strigă el. Înainte, cel puţin, trimiteai un negru !

De data asta, tatăl său nu-l lovi. Mîna veni mai repede decît lovitura ; aceeaşi mînă care aşezase canistra pe masă, cu o grijă aproape chinuitoare, se îndreptă spre el fulgerător de la canistră, prea repede ca el s-o poată urmări, îl înşfăcă de spatele cămăşii şi-l ridică pe vîrful degetelor de la picioare, şi, mai înainte ca să vadă mîna lăsînd canistra, faţa se aplecă asupra lui cu o ferocitate de gheaţă şi cu respiraţia tăiată, iar vocea moartă şi rece i se adresă pe deasupra fratelui mai mare, care, sprijinit de masă, mesteca cu acea continuă şi ciudată mişcare a maxilarelor dintr-o parte într-alta, pe care o au vacile.

— Goleşte canistra mică în cea mare şi du-te. Am să te ajung eu din urmă.

— Mai bine leagă-l de pat, spuse fratele.

— Fă ce ţi-am spus, zise tatăl.

Apoi băiatul începu să se mişte, cu cămaşa strînsă la un loc ; şi mîna tare şi osoasă fixată între omoplaţii săi, iar el, de-abia atingînd duşumeaua cu degetele de la picioare, traversă odaia şi pătrunse în cealaltă, trecu de surorile lui tolănite cu şoldurile lor grele pe cele două scaune dincolo de căminul rece şi ajunse la patul pe care şedeau alături mama şi mătuşa sa — aceasta din urmă cu braţele încolăcite în jurul umerilor mamei.

— Ţineţi-l, spuse tatăl său. Mătuşa se mişcă tresărind. Nu tu, spuse tatăl. Leni. Ţine-l bine. Vreau să te văd cum îl ţii. Mama îl apucă de încheietura mîinii. Ţine-l mai bine. Dacă scapă, ştii ce-are de gînd să facă ? Se duce la ăia. Îşi smuci capul în direcţia drumului. Poate c-ar fi mai bine să-l leg.

— Am să-l țin eu, șopti mama.
— Ai grijă.
Apoi tatăl dispăru, iar pasul lovind greu, țeapăn și măsurat dușumelele se stinse în cele din urmă.
Atunci începu să se zbată. Mama îl prinse cu amîndouă brațele, iar el se smuci și se zbătu. Știa că pînă la urmă tot el o să fie cel mai puternic. Dar nu avea timp de așteptat pentru asta.
— Dă-mi drumul ! strigă el. Nu vreau să te lovesc.
— Dă-i drumul ! spuse mătușa. Dacă nu se duce el, jur pe Dumnezeu, mă duc chiar eu acolo sus !
— Nu vezi că nu pot ? strigă mama. Sarty ! Sarty ! Nu ! Nu ! Ajută-mă, Lizzie !
Apoi scăpă. Mătușa încercă să-l apuce, dar era prea tîrziu. Se învîrti în fugă, iar mama se poticni și căzu în genunchi, în spatele lui, strigînd celei mai apropiate dintre surori :
— Prinde-l, Net ! Prinde-l !
Dar și asta era prea tîrziu ; sora sa (surorile erau gemene, născute o dată, și totuși fiecare din ele lăsa acum impresia că în ea era tot atîta carne vie, volum și greutate cît aveau împreună oricare alți doi membri ai familiei) nu apucă să se ridice de pe scaun. iar fața ei, capul ei, singura parte a trupului pe care-o întorcea, îi arătă în acea scurtă clipă o suprafață uimitoare de trăsături de tînără femelă, neoglindind vreo mirare și avînd întipărită o expresie de interes bovin. Apoi ieși din odaie, din casă, în praful blînd al drumului scăldat în lumina stelelor și în abundența grea a caprifoliului ; panglica palidă a drumului se desfășură cu o încetineală îngrozitoare sub pașii lui grăbiți ; ajunse la poartă în cele din urmă și intră în fugă, gîfîind și cu inima bătîndu-i ca o tobă ; alergă pe alee în sus, spre casa luminată, spre ușa luminată. Nu bătu la ușă, ci dădu buzna, abia putînd să răsufle, și incapabil să mai scoată un cuvînt ; văzu fața uluită

a negrului îmbrăcat în jachetă de in, fără să știe cînd apăruse.

— De Spain ! țipă el, răgușit. Unde-i... apoi îl zări pe alb intrînd printr-o ușă albă la capătul holului. Hambarul ! strigă el ! Hambarul !

— Ce ? spuse albul. Hambarul ?

— Da ! strigă băiatul. Hambarul !

— Prindeți-l ! urlă albul.

Dar și de data asta era prea tîrziu. Negrul îl înșfăcă de cămașă, dar toată mîneca putredă de atîta spălat se sfîșie, iar băiețelul ieși pe aceeași ușă și ajunse din nou pe alee, căci, într-adevăr, nu încetase să alerge nici cînd strigase în fața albului.

În spatele lui albul zbieră :

— Calul meu ! Aduceți-mi calul !

Se gîndi o clipă să taie prin parc și să se cațăre pe gard ca să ajungă la drum, dar nu cunoștea nici parcul și nici înălțimea gardului acoperit în întregime cu viță, și n-avu curajul să riște. Așa că alergă de-a lungul aleii, în timp ce sîngele și respirația pulsau tumultuos ; în curînd ajunse iar la drum, deși nu-l vedea. Pe de altă parte, îi pierise parcă și auzul ; iapa în galop îl ajunse aproape mai înainte ca s-o audă, dar el continuă să alerge, ca și cum urgența nevoii și a durerii lui sălbatice l-ar fi înaripat o clipă, făcîndu-l ca doar în ultimul moment să se zvîrle într-o parte, în șanțul plin de bălării de la marginea drumului, în timp ce calul trecea mai departe, bubuind ca tunetul, asemeni unei siluete furioase proiectate o secundă pe stele, pe cerul liniștit al unei nopți de vară timpurie ; iar cerul, chiar mai înainte să fi dispărut conturul calului și al călărețului, se pătă deodată violent de jos în sus : o jerbă lungă, ca un vîrtej de necrezut și aproape mut, estompă stelele, iar el sări în picioare și o luă din nou pe drum, fugind iar, știind că-i prea tîrziu și totuși fugind și

după ce auzise o împușcătură, iar mai tîrziu, două împușcături, oprindu-se fără să-și dea seama că încetase să mai alerge și strigînd: „Tată! Tată!", alergînd din nou, mai înainte ca să-și dea seama că începuse să alerge, poticnindu-se, împiedicîndu-se de ceva și ridicîndu-se apoi iară fără să înceteze a alerga, uitîndu-se înapoi peste umăr la văpaie, în timp ce se ridica de jos, continuînd să alerge printre pomii nevăzuți, trăgîndu-și răsuflarea și hohotind: „Tată! Tată!"

La miezul nopții ședea culcat pe culmea unui deal. Nu știa că era miezul nopții; nu știa nici cît ajunsese de departe. Dar acum nu mai era nici o văpaie în spatele lui; acum ședea culcat, cu spatele la ceea ce, oricum, fusese căminul său patru zile, cu fața spre codrii întunecați, în care avea să pătrundă atunci cînd își va recăpăta răsuflarea. Mic, tremurînd tot timpul în bezna rece și strîngîndu-se în resturile cămășii lui subțiri și putrede, nu mai simțea durerea și deznădejdea care de astă dată nu mai erau groază și frică, ci doar durere și deznădejde. „*Tata. Taică-meu!* gîndi el. A fost curajos! strigă el deodată cu o voce puțin mai tare, dar nu mai tare ca o șoaptă. A fost curajos. A luat parte la război! A fost în cavaleria colonelului Sartoris!" neștiind că tatăl său se dusese la război ca un soldat de rînd, în vechea și frumoasa accepțiune europeană, fără să poarte vreo uniformă, neadmițînd nici o autoritate și fără să fie credincios vreunui om, vreunei armate ori vreunui steag, ducîndu-se la război așa cum s-a dus însuși Marlborough[1]: pentru jaf; pentru el nu însemna nimic, și mai puțin decît nimic dacă își jefuia dușmanii sau îi jefuia pe ai săi.

[1] *John Churchill, duce de Marlborough* (1650—1772), general englez, comandant de armate, rămas celebru prin lipsa lui de scrupule și prin spiritul său de jaf.

Constelațiile lente continuară să se rotească. Or să vină zorile, și apoi o să răsară soarele, iar lui are să i se facă foame. Dar asta o să fie mîine, acum îi era doar frig, iar mersul pe jos o să învingă frigul. Respira mai ușor și se hotărî să se scoale și să pornească, și atunci își dădu seama că adormise, deoarece înțelesese că aproape se luminase de zi, iar noaptea era pe trecute. Putea să-și dea seama după huhurezi. Se aflau pretutindeni, prin pomii întunecați, mai jos de el, statornici, scoțînd același sunet neîntrerupt și monoton, astfel încît, cu cît se apropia clipa cînd trebuiau să lase locul păsărilor de zi, nu mai făceau nici o pauză. Se sculă. Era puțin țeapăn, dar mersul pe jos o să învingă și asta, așa cum o să învingă și frigul, iar în curînd o să răsară soarele. O luă în josul dealului, înspre codrii întunecați, de unde argintul curgător al glasului de pasăre chema fără hodină pulsul rapid și insistent al inimii insistente și pline de dor a nopții de primăvară tîrzie. Nu se uită îndărăt.

CUPRINS

Pag.

Prefață 111

O. HENRY

Polițaiul și imnul 2
Primăvară *à la carte* 11
Camera mobilată 19

THEODORE DREISER

De Maupassant junior 31
Taifun 74

SHERWOOD ANDERSON

Învățătoarea 123
Minciuna nerostită 133
Oul 141
Simpatică fată ! 155

H. L. MENCKEN

Nunta — o punere în scenă 166

DAMON RUNYON

Tensiune arterială 181

RING LARDNER

O zi cu Conrad Green 202
Cuibul dragostei 220

SINCLAIR LEWIS

Tînărul Axelbrod 241
Moartea lui Arrowsmith 262

JOHN REED

Mac-American 270

FRANK SULLIVAN

Un week-end la reşedinţa lui Lady Astor . . . 280

DOROTHY PARKER

Aranjament în alb şi negru 292
Soldaţii republicii 297

JAMES THURBER

Ziua cînd s-a rupt digul 306
Noaptea cînd a căzut patul 314

KATHERINE ANNE PORTER

Frînghia 322

MICHAEL GOLD

Agitatorul blestemat 332

F. SCOTT FITZGERALD

Întoarcerea în Babilon . 344

WILLIAM FAULKNER

Soarele înserării . . 377
Percy Grimm . . . 401
Hambarul în flăcări . 417

Cărți din literaturile engleză și americană
apărute în
Colecția BIBLIOTECA PENTRU TOȚI
(Extras din catalogul pe anii 1960-1963)

Charles Dickens
MARILE SPERANȚE
roman, 2 vol., 1962, nr. 115-116, 680 pag.

*

John Galsworthy
MĂRUL ÎN FLOARE
nuvele, 1961, nr. 76, 312 pag.

*

Sinclair Lewis
KINGSBLOOD, URMAȘUL REGILOR
roman, 2 vol., 1961, nr. 101—102, 642 pag.

*

Jack London
CĂLCÂIUL DE FIER
roman, 1960, nr. 46, 450 pag.

*

Bernard Shaw
CEZAR ȘI CLEOPATRA
teatru, 1963, nr. 195, 424 pag.

Redactor responsabil : Bianca Schächter
Tehnoredactor : Traian Argetoianu

Dat la cules 21.09.1963. Bun de tipar 30.11.1963 Apărut 1963. Tiraj 60 140 ex. broşate. Hîrtie tipar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 20,48. Coli tipar 14,50. A. nr. 8.872/1963. C.Z. pentru bibliotecile mari 82. C.Z. pentru bibliotecile mici 82(08)=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 30.799 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — R.P.R.